

YIL 30 SAYI 107 2020/3

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin üç ayda bir yayınlanan Ulusal Hakemli Dergisidir.

Yerel Süreli Yayın

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyeleri için ücretsizdir. Web sayfası üzerinde açık kaynaktır.

Yayınlayan

Mimarlar Odası İzmir Şubesi adına;

Sahibi İlker Kahraman

Editör Özlem Erdoğan Erkarıslan

Yayın Editörü Çiçek Ş. Tezer Yıldız

Grafik Tasarım Güler Ertan

Konsept Tasarım Emre Çikinoğlu

Yayın Komitesi

Özlem Erdoğan Erkarıslan

Hikmet Eldek Güner

Ferhat Hacılibeyoğlu

Ülkü İnceköse

Seçkin Kutucu

Aslı Ceylan Öner

Deniz Özkut

Çiçek Ş. Tezer Yıldız

(Soyadına göre alfabetik)

Ege Mimarlık Bilimsel Danışma Kurulu

Yenal Akgün, Doç. Dr.

Ayşe Güliz Bilgin Altınöz, Prof. Dr.

Neslihan Dostoğlu, Prof. Dr.

Gül Kaçmaz Erk, Doç. Dr.

Emine Özen Eyüce, Prof. Dr.

Hikmet Sivri Gökmen, Doç. Dr.

Deniz Güner, Prof. Dr.

Berlin Gür, Prof. Dr.

Emel Kayın, Prof. Dr.

Tuğçe Kazanasmaz, Prof. Dr.

İpek Özbek, Prof. Dr.

Güven Arif Sargin, Prof. Dr.

İkbal Sevil Sarıyıldız, Prof. Dr.

Uğur Tanyeli, Prof. Dr.

Koray Velibeyoğlu, Prof. Dr.

(Soyadına göre alfabetik)

Tarandığı Veritabanları

DAAI - Design and Applied Arts Index

Yayın Yeri

1474 Sokak No: 9 Alsancak İzmir

Tel: (232) 463 66 25 (pbx)

Faks: (232) 463 52 12

egemim@izmimod.org.tr

www.izmimod.org.tr

Akhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50

Aydın Temsilciliği: (0256) 213 45 33

Dikili Temsilciliği: (0232) 671 85 02

Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91

Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07

Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83

Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73

Salihli Temsilciliği: (0236) 715 08 23

Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21

Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57

Abone ve Reklam İletişim

Binat İletişim & Danışmanlık

Barbaros Bulvarı Dörtüzlü Çeşme Sok. No: 2

Güneş Apt. K: 6 D: 7 34353 Beşiktaş / İstanbul

Tel: (212) 259 90 79 Faks: (212) 259 16 46

info@binatdanismanlik.com

Reklam Yöneticisi: Teoman Coşkun

abonelik.binatdanismanlik.com

Baskı

12.matbaa

İbrahim Karaoğlanoğlu Cad.

No:35 34418 Kağıthane, İstanbul

T. +90 212 281 25 80

info@onikincimatbaa.com

Sertifika No: 46618

• Ege Mimarlık makale seçimleri hakemler tarafından yapılmaktadır. Sadece hakemli seçim sürecinden geçen yazılar "makale" kategorisinde yer almaktadır.

BAŞYAZI ...2

İNGİLİZCE ÖZET ...3

HABERLER ...4

TEMA

TEMAS ...12

ATÖLYE

Emre Gönülügür

Temas Atölyeleri: Ân'a ve Mekân'a

Tanıklıklar ...14

ATÖLYE

Deniz Dokgöz

Temas Atölyeleri: Eyvandan Balkona

Dışa Açılmanın Hâlleri ...20

ATÖLYE

Egemen Karakaya

Temas Atölyeleri: Ara Mekânlar ...26

ATÖLYE

Murat Sönmez

Temas Atölyeleri: Hayalimi Kur ...32

ATÖLYE

Tuba Doğu, Melis Varkal

Kent Bileşenleri: Temaslı Temassızlık

...38

ATÖLYE

Bihter Çelik, Dilara Kara

Temas Atölyeleri: Sosyal Değil Fiziksel

...44

BÖLÜNMÜŞ EKRAN

Esra Akcan, Korhan Gümüş, Hakkı Yırtıcı,

Yağmur Yıldırım

Bölünmüş Ekran ...50

GÖRÜŞ

Hülya Koç

Konutlarımız ve Koronavirüs İzolasyon

Günlerinde Anımsadıklarımız ...64

Gönenç Kurpınar

Ben e<ve>v Kent ...64

Burak Gürtunca

Duyarak Tecrübe Edilen Kent ...65

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Can Boyacıoğlu

Steril Mimarlıklar: Neoliberal

Geleceğin Temassız Mimari Tasarım

Önerileri ...66

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Mehtap Gülçiçek

İzmir'de Yaşanan Salgın Hastalıklar

(1800-1945) ...72

YAYIN TANITIM ...78

EGE MİMARLIK

Bilgilendirme ve Sayıya Katkı Verenler

...80

Değerli meslektaşlarımız, Söze önce Ege Mimarlık Dergisi Yayın Komitesine, atölyelerimize destek veren yürütücülerimize ve saatlerini tartışarak harcayan tüm katılımcılarımıza teşekkür ederek başlamak istiyoruz. Bu müthiş ekip, 107. sayımızı sizlere ulaştırmak için çok yoğun mesai ve emek harcadı. 45. Dönem Yönetim Kurulu olarak bu emeği ayakta alkışladığımızı belirtmek isteriz.

Ege'nin sıcak insanları olarak; görerek dokunarak iletişime geçtiğimiz günlerin aksine, son dönemde nasıl hareket edeceği-mizi; konuşmadan, tartışmadan, birbirinden fikir almadan ve birbirine dokunmadan nasıl yaşayacağımızı bilmiyorduk. Temas konusunu kendi içimizde sorgulamaya başlamışken dergi yayın komitemiz bu sorgulamayı ülke geneline taşıdı, ülke geneli ile de yetinilmedi, yurt dışından uzman görüşler aldı. Okumaya başladığınızda bu sayıyı oluşturan atölyelerdeki samimiyeti, yapılan sorgulamalar üzerinden hissedeceksiniz. Bu sorgulamaların ve samimiyetin sizi kapladığınıza görecektir, geçtiğimiz süreçte yalnız olmadığınızı hissederek uyum sağlama, çözüm yaratma ve yeni tasarımlar dünyasında yol alacaksınız.

TDK sözlüğüne göre "değme-dokunma -dokunuş" olarak tanımlanan temas kavramıyla, en önemli duyularımızdan birinden bahsedilmektedir. İçinden geçtiğimiz süreçte, ruh ve akıl sağlığımızı korumak için birbirimize ve birbirimizin hayatına do-kunmaya ihtiyacımız olduğunu çok iyi anladık.

Mücadeleye devam ettiğimiz bu zorlu günlerde halen, salgına karşı çok hazırlıksız olduğumuzu görüyoruz. Örneğin, huzurev-lerinde yaşayanların ve personelin, uzun süreli bakım tesislerinin savunmasız olduğunu anlamış durumdayız. Spor salonları, hapishaneler, ibadet mekânları, stadyumlar, konferans salonu ve kongre merkezleri gibi kalabalık ortamlarda durumu nasıl kontrol altına alabileceğimizin kararını verebilmiş değiliz.

"Mimarlık toplumun hizmetindedir" ilkesi gereği çözümler için biz mimarlara çok iş düşmektedir. Bu ihtiyaca cevap verebil-mek için çalışıyoruz. Birbirimize temas etmeye, birbirimizin hayatına dokunup yaraları iyileştirmeye, ilişkilerimizi onarmaya ihtiyacımız var. Bu onarım - tamir, dergimizin bir sonraki sayısında kendisine yer bulacak. Dergimiz gelecek sayıları ile yine yeniden bizim yanımızda olduğunu hissettirecek.

İhtiyacımız olan temas, sadece meslektaşlarımız arasında değil, yaşadığımız zamanda söyleyecek sözü olan herkes için var. Gelecek güzel günler için, bu seslerin güçlü çıkması için elimizden geleni yapacağız. Bu nedenlerle örgütlü sesi kısılıp, güçsüz-leştirilmek istenen BARO'nun da yanında olduğumuzu tüm kamuoyuna bildiririz. İyi okumalar dileriz.

YÖNETİM KURULU

ŞUBE'DEN

EGE MİMARLIK'TAN

Her yayının okuyucuları ile bağ kurduğu bazı kemik ilkeleri bulunmakla beraber, hem güncelin yakalanması, hem de yeni soluk getirmesi açısından, zaman zaman bazı değişikliklerin yapılması kaçınılmazdır. Ege Mimarlık Yayın Komitesine, 106. sayıya kadar emek vermiş tüm meslektaşlarımıza teşekkürü bir borç biliriz. Bugünün koşullarında bir dergiyi daima çitasını yükselterek bu kadar uzun süre yayınlamak, özveri ve bilgi ister. Bundan sonra EGE MİMARLIK'ın niteliklerini koruyarak, güncel çizgiyi yakalamak için 45. Yönetim Kurulu altında, Yayın Komitesi olarak çalışacağız. Bir önceki yayın komitesinin katkıları ile hakem sürecini tamamlamış, ancak basılmamış makaleler ve yapılar da yeni yayın çizgimizin izin verdiği ölçüde temalı sayılarımızın akışına göre farklı sayılarda yerini alacaktır.

Yaşantımızı kökten değiştiren küresel salgın nedeni ile 107. sayıda TEMAS konusunu derinden inceleyen bir içerik planladık. Bu sayının en önemli kısmını ATÖLYE'ler oluşturuyor. İçinde yaşadığımız sürecin toplumsal ve mekânsal etkilerini anlayabilmemiz ve bunun için görüş alışverişinde bulunabilmemiz için ortak bir üretim platformu, beyin fırtınası olarak planladığımız atölyeler, aynı zamanda yerelden Türkiye'ye okuyucu ve katılımcı profilimizi genişletmemize de yardımcı oldu. Aramızdaki coğrafi mesafeleri ve hatta saat farklarını ortadan kaldıran dijital görüşme platformlarının birdenbire çok etkin kullanılmasını bir avantaja döndürerek gerçekleştirdiğimiz BÖLÜNMÜŞ EKTRAN'da küresel salgın, güncel toplumsal mekanizmalar ve mekânsal pratikler ilişkilerini gözden geçirdik. Tıpkı atölyelerde olduğu gibi, Bölünmüş Ekran'ın da entelektüel bir paylaşım ortamı yaratması ve tema kapsamında disiplinlerarası ve eleştirel olması, güncel fikirlerin bir arada tartışılmasına olanak tanınması nedeni ile sadece bu sayıda değil, ileride de zaman zaman kullanabileceğimiz bir ortam yarattığına inanıyoruz.

Gündeme uygun biçimde seçtiğimiz tema, uzun süredir üzerinde doğrudan bilgi üretilen alanlardan birisi değildi. Bu konuda tamamlanmış araştırmaların sayısının azlığı nedeni ile iki hakemli makalemiz bulunuyor. Makale sayısı sınırlı olmasına rağmen, Bölünmüş Ekran, atölyeler ve makalelerin birbirini çok iyi tamamlayarak, alandaki bilgi üretimine çok disiplinli katkılar koyduğuna inanıyoruz.

Son olarak, 2020-2022 döneminde Ege Mimarlık Danışma Kurulu'nda yer almayı kabul eden değerli bilim insanlarına, yazarlara, atölye yürütücü ve katılımcılarına, hakemlerimize, Bölünmüş Ekran konuklarımıza ve yeniden yapılanma sürecinde bizlere sağladıkları destek nedeni ile 45. Dönem Yönetim Kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

YAYIN KOMİTESİ

CONTACT Workshops

May 27th – July 6th

In order to establish a method for the Ege Mimarlık's Issue 107, which has been prepared on the covid-19 pandemic days, workshops are assigned to create an important part of the content for this special issue. Within this extraordinary approach for a publishing, 6 workshops were executed on an online process, with the support of 8 workshop leaders and 75 participants from different cities of Turkey. In this section, the selected final works of the workshops are presented in forms of visuals, writings and photos, under the CONTACT theme.

Workshop 1: “Witness to the Moment and Space”

Emre Gönülçür, Asst. Prof. Dr. Emre Gonlugur; Izmir University of Economics Department of Architecture

Workshop 2: “The Poses of Expose from Eyvan to Balcony”

Deniz Dokgöz, Assoc. Prof. Dr.; Dokuz Eylul University Department of Architecture

Workshop 3: “In-between Spaces”

Egemen Karakaya, M. Arch, Photographer

Workshop 4: “Dream My Dream”

Murat Sönmez, Assoc. Prof. Dr.; TOBB University of Economics&Technology Department of Architecture

Workshop 5: “Urban Components: State of Contactless, via Contact”

Melis Varkal (UrbanTank), M. Arch
Tuba Doğu (UrbanTank), M. Arch

Workshop 6: “Not Social, But Physical”

Bihter Çelik, Arch., Co-founder of -trak design
Dilara Kara, M. Arch

DIVIDED SCREEN

Esra Akcan, Assoc. Prof. Dr.; Cornell University Department of Architecture
Korhan Gümüş, Arch., radio program maker - Acik Radyo; columnist
Yağmur Yıldırım, M. Arch., radio program maker - Acik Radyo
Hakkı Yırtıcı, Assoc. Prof. Dr., columnist - Gazete Duvar

Under the theme “Contact”, the concept of this issue, an online meeting was organized in the form of a divided screen as the digital form of round-table meeting. Four

notable architects participated to the meeting with questions about reflections of the pandemic on city, space and user relations, social order and this change can effect equality, sharing, communication, individuality and publicity; the opinions of the participants about the influence of new spatial information as a result of the pandemic and the impact of these new spaces, the ways and the methods of producing them on design area.

ARGUMENT

Hülya Koç, Prof. Dr.; Dokuz Eylul University Department of City and Regional Planning
Gönenç Kurpınar, M. Arch., Izmir Institute of Technology Department of Architecture
Burak Gürtunca, Arch.

The arguments of the members of Chamber of Architects Izmir on the Covid-19 pandemic days take place in this section.

ARTICLE Sterile Architectures: Contactless Architectural Design Approaches of Neoliberal Future

Can Boyacıoğlu, Asst. Prof. Dr., Gebze Technical University Department of Architecture

The article claims that ontological transformations in human body, urban space and planetary scales directly affect each other, as can be observed from processes such as global climate change and covid-19 pandemic period. In this context, the article describes neoliberal architectural approaches that are contactless with the nature in each scale as “Sterilized Architectures”. Then it exemplifies these approaches with global climate change-oriented concept architectural projects such as Foster’s “Crystal Island” and Bjarke Ingels’ “Oceanix City”.
Keywords: neoliberal architecture, urban utopias, post-human, architectural biopolitics

ARTICLE Epidemics in Izmir (1800-1945)

Mehtap Gülçiçek, Scientific Expert

Epidemics are important phenomena that have profoundly affected human history from the past to the present and have caused various breakdowns in socioeconomic and political terms. The epidemics that directly affect and shape human life, especially the transition to established order, have a negative effect Commercial activities, wars, migrations and political developments have been powerful factors in the spread of infectious diseases. Anatolia, which is a transit route in the strategic terms, has had to fight epidemics throughout history and has been given large numbers of casualties were inflicted in these struggles. Izmir, which is known as the busiest and favorite trade City in Anatolia, has had its share of epidemics and has suffered from outbreaks from past to present; it has struggled with infectious and virulent diseases such as tuberculosis, plague, malaria, smallpox, syphilis, cholera and influenza. Especially in the 1800s, increased commercial activities were effective in transporting many ills to Izmir, and the financial problems that started with the World Economic Depression in 1929 continued until the end of the Second World War and this situation had negative repercussions on health. In this study, infectious diseases experienced in Izmir between 1800-1945 and the solutions sought against these diseases were focused on.
Keywords: epidemics diseases, 1800-1945, Izmir, malaria, influenza

Mimarlar Odası İzmir Şubesi'ne Siber Saldırı

Meslektaşlarımıza ve kamuoyuna duyurumuzdur:

Ülkemizde yaşadığımız ekonomik zorluklar ve tüm dünya genelinde yaşanan Covid-19 salgını sebebi ile örgütlülüğe ve dayanışmaya daha çok ihtiyaç duyduğumuz bugünlerde teknolojik imkânlar dâhilinde yoğun bir çalışma süreci içerisindeyiz. Bu çalışmalar gerekli tedbirleri aldığımız şubemizde fiziksel olarak; bununla birlikte çeşitli platformlar ve lisanslı olarak kullandığımız yazılım üzerinden dijital olarak devam etmektedir. 27.04.2020 tarihinde dijital ortamda düzenlenen “Enerji Etkin Yapılar ve Sürdürülebilir Binalar Komisyonu” toplantısı sırasında gerçekleşen bir siber saldırı ile dört saniyelik bir süre için katılımcıların ekranlarına uygunsuz görüntüler yansıtılmış, moderasyonu

yürüten arkadaşımız tarafından erken müdahale edilerek bu saldırı engellenmiştir.

Şubemiz, kimin tarafından gerçekleştirildiği bilinmeyen bu saldırıyı tarafına şiddet uygulanması olarak değerlendirmekte ve bu tarz bir saldırıya bir daha maruz kalmamak için yazışma ve araştırmalarımız devam etmektedir. Yaşanan saldırı ile ilgili üzüntü duyduğumuzu; ancak, kaynağı şu an için belli olmayan bu kötü niyetli girişimin, şube yönetim kurulumuz ve komisyonlarımızın şevk ve heyecanını etkilemeyeceğini; mimarlık ortamı, şehrimiz ve ülkemiz için çalışmalarımızı engelleyemeyeceğini siz değerli meslektaşlarımıza ve kamuoyuna saygıyla duyururuz.

MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ YÖNETİM KURULU

5 Mayıs 2020

19 Mayıs'ın 101.Yılında Mücadele Çağrısı

19 Mayıs 1919'da Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlatılan bağımsızlık, eşitlik ve özgürlük mücadelesinin 101.yılına; Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin birikim ve kazanımlarının ortadan kaldırıldığı, halkın iradesi olan yasama yetkisinin gasp edildiği, toplum yaşamını tehdit eden “Küresel COVİD-19 salgını”nın dahi “rant ve otoriterleşme” için fırsata çevrildiği, “hile ve şerle” kurulan “Otokratik Rejim”in giderek “Totaliter Rejim”e dönüştürüldüğü koşullarda karşılamaktayız.

Yaşamın her alanında yürürlüğe konan baskıcı ve otoriter uygulamalarla; düşünce ve ifade, özgürlüğü, örgütlenme, sağlıklı bir çevrede yaşam hakkı gibi temel hak ve özgürlükler kısıtlanmakta; ayrımcılık, eşitsizlik ve mahrumiyet giderek yükselmektedir. Demokrasinin temeli olan kurumlar baskı altına alınmakta; meslek örgütleri ile tüm yerinden yönetim kurumlarının özerk, demokratik ve örgütlü yapıları zayıflatılarak görevlerini kamu ve toplum yararına yerine getirmelerinin olanakları ortadan kaldırmaktadır. Demokrasinin bütün kurumlarının işlevsizleştirildiği, hukukun göz ardı edildiği, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığın ortadan kaldırıldığı, Cumhuriyet devrimleri ve değerli kazanımlarının, özgün mimarlık

mirası ve bellek değerlerinin, uygarlık birikimlerimizle birlikte yok edildiği bu dönemde; uygar bir gelecek için laik demokratik parlamenter sistemin yeniden işler hale getirilmesinin; bağımsız, eşitlikçi ve özgürlükçü Cumhuriyet mücadelesinin yükseltilmesinin tarihsel sorumluluğumuz olduğunun bilincindeyiz.

“Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir” ilkesi ile kurulan Cumhuriyetin eğitim, bilim, kültür, sanat, mimarlık, kentleşme ve diğer pek çok alandaki kazanımlarını ve sahip olduğumuz uygarlık birikimini geriletme çabalarının kabul edilemez olduğunu önemle vurguluyoruz. Bu anlayışla, bağımsızlık ve özgürlük umutlarını inanca dönüştüren 19 Mayıs 1919'un 101. Yıldönümünde toplumun bütün duyarlı kesimlerini; “Cumhuriyet ve Demokrasi” için mücadeleye çağırıyoruz.

Mimarlar Odası olarak; “eşitlik, adalet ve demokrasi” talebinin temel hak ve özgürlüklerden bağımsız düşünülemeyeceği, Cumhuriyet devriminin ve aydınlanma sürecinin durdurulamayacağı, tarihsel, bilimsel, kültürel gelişimin geriye döndürülemeyeceği bilinci ve inancıyla; meslektaşlarımızın ve bütün yurttaşlarımızın “19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı”nı kutluyoruz.

TMMOB MİMARLAR ODASI

17 Mayıs 2020

Kent ve Çevre Değerlerine Sahip Çıkmaya Çağrı!

Kentsel ve kırsal alanların, yeşil alanların, milli parkların, ormanların, kıyıların ve sahil şeritlerinin, tarım alanlarının, meraların, yaylaların, koruma alanlarının sermayeye tahsis edilerek yapılaşmaya açıldığı; koruma mevzuatındaki güvencelerin ortadan kaldırıldığı; nükleer, termik ve hidroelektrik santraller, otoyollar, maden işletmeleri gibi pek çok projenin denetimsiz biçimde uygulandığı ülkemizde; doğal değerler hızla yitirilmektedir.

Doğal yaşamı ve ekolojik dengeyi bozan bu proje ve uygulamaların, yoğun yapılaşmanın ve iklim değişikliğinin etkileri ise en çok nüfusun büyük çoğunluğunun yaşadığı kentlerimizde etkisini göstermeye başlamış; bütüncül planlama ilkelerini reddeden anlayış yaşam alanlarımızı doğal afetlere, salgınlara ve yapısal sorunlara karşı güvencesiz hale getirmiştir.

Çevre ve doğa tahribatının olumsuz etkilerine ancak; ülkemizin sahip olduğu tüm kaynakların kamu ve toplum yararını gözetken politikalar çerçevesinde korunması ve bu kaynakların tüm yurttaşlarca eşit kullanılabilmesi yoluyla karşı koymak mümkün olacaktır.

Mimarlar Odası olarak 5 Haziran Dünya Çevre Günü'nde; nitelikli, sağlıklı ve güvenli yaşam alanlarının oluşturulması; yaşam değerlerimizin, tarihi, doğal ve kültürel çevremizin korunması amacıyla verdiğimiz mücadeleye devam etmekte kararlı olduğumuzu vurguluyoruz.

Bu çerçevede; hukuka ve toplum yararına aykırı bütün plan, karar ve uygulamaların ivedilikle durdurulması; bilimsel şehircilik ve planlama ilkelerine bağlı kararların hayata geçirilmesi; uluslararası anlaşmalara esas olan duyarlılıkların kamusal politikaların her düzeyinde yer almasının sağlanması için tüm duyarlı kesimleri kent, çevre ve yaşam değerlerine sahip çıkmaya çağırıyoruz.

TMMOB MİMARLAR ODASI

5 Haziran 2020 - Dünya Çevre Günü

TOKİ'ye Toprak Rantı Yetmedi, DENİZİ BİLE SATIYORLAR!

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı(TOKİ) tarafından, 23 Haziran 2020 tarihinde yayımlanan ilanda, 9 Temmuz 2020 tarihinde yapılacak müzayedede 26 ilde 191 arsa için satış ve kira ihalesine çıkılacağı duyuruldu . İlandaki slogan dikkat çekiciydi: “Yatırımcıya Fırsat”. Yani TOKİ'nin iddiasına göre, taşınmazları alanlar kazançlı çıkacak... Peki kim kaybedecek? İşte bu sorunun yanıtı, arsaların niteliğinde yatıyor.

Satılan arsaların içinde, “rekreasyon alanı”, “açık spor tesisi”, “dini tesis / cami”, “sağlık ocağı ve ilk yardım merkezi”, “kentsel hizmet alanı ve yol”, “sosyal kültürel tesis alanı”, “park alanı”, “pazar”, “belediye hizmet alanı” ve “resmi kurum alanı” var. Her biri kamusal alan ya da kamu hizmet alanı olan, mülkiyeti kamuda olması gereken ya da mülkiyetsiz bırakılması gereken alanlar bunlar. Şehir planlamanın ilke ve esasları da bunu söylüyor, yasalar da. Oysa, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı ve “Kamu Tüzel Kişiliği” taşıyan bir kuruluş olan TOKİ, kamuya ait taşınmazları, şahıslara satıyor. Mülkiyeti özelleştiriyor. Ya, o mülkiyet üzerindeki kullanım kararları ne olacak? Tüm kente açık olması gereken rekreasyon alanının etrafına çit çevrilecek, sadece parası olanlar mı içeri girecek? İlk basamak sağlık hizmetlerinin verildiği sağlık ocağına gitmek için, mülk sahibinden izin mi alınacak?

Yoksa, bu alanlarda bir süre sonra plan değişiklikleri gerçekleştirilecek ve kamusal alanlar, konuta ve ticarete mi dönüştürülecek? “Buraları eskiden dutluk”tu şakasını, “yatırımcılar” gerçeğe dönüştürecek; “eskiden buraları kamusal alanlardı, bastık parayı, üzerine nasıl da diktik binayı” mı diyecekler?

Uygulanmasını keyfe bağlı sandıkları mevzuat diyor ki; imar planlarında kamusal kullanıma ayrılmış alanlar, ya imar uygulamaları ya da kamulaştırmalar ile kamu mülkiyetine geçirilmeli. Fakat, satışa çıkarılan alanlar içerisinde, imar planlarına göre uygulaması yapılmamış alanlar var. Sormak

gerekiyor: İmar planlarına göre yeni imar adaları oluşturulduktan sonra, kamulaştırma ihtiyacı çıkarsa ne olacak? Kamu satmış olduğu parselleri, yeniden satın mı alacak? Yoksa, ücretsiz geri alabilmek için, inşaat alanlarını brüt alanlar üzerinden hesaplayacak ve imar planlarındaki inşaat alanlarını mı arttıracak? Belli ki, TOKİ, “yatırımcı”sına, bir taşla, birden çok kuş vurdurmak istiyor.

Somut örneklerle devam edelim, satışa çıkarılan İzmir'deki taşınmazlara bakalım:

· Karşıyaka İlçesindeki 25697 ada 1 parsel sayılı taşınmaz, imar planına göre “Rekreasyon Alanı”nda kalıyor. Halkın kullanımına açık olması gereken, herkesin rahatça ve serbest gezebilmesi gereken bir alanda... Ve bu alanın bir bölümü, denizin içinde kalıyor. Denizde nasıl mülkiyet olur diye sormayın... Gediz Nehri'nin denize açıldığı bölgede yer aldığı, zaman içerisinde su seviyesi yükseldiği ve taşınmazın eskiden su üzerinde kalan bölümü aşındığı için, artık bir bölümü sular altında. Ama, imar planında kıyı kenar çizgisi yok, güncel bir tespit de yapılmamış. Öyle olunca, kimse fark etmez denilip, satışa çıkarılmaktan da imtina edilmiyor. Belli ki, TOKİ, “yatırımcı”sının portföyüne müşteri olarak balıkları, kuşları ve deniz yosunlarını da ekliyor.

· Karşıyaka İlçesindeki 25699 ada 1 parsel ise, özellikle çocukların ve gençlerin kullanımı açısından kritik bir rol üstlenen, sağlıklı bir kent yaşamı için önemli bir rol tutan “Açık Spor Tesisleri Alanı”nda kalıyor. TOKİ, salonsuz ve parasız spor yapılamayacağını düşünüyor olmalı ki, burayı da satışa çıkarıyor.

· Aliağa, 804 ada 1 parsel ise, “Pazar Alanı”nda kalıyor. Yasalar, pazar alanlarının, yerel yönetimler denetiminde olmasını öngörüyor, özel şirketler tarafından işletilmesine izin vermiyor. Ötesinde, TOKİ'nin verdiği bilgiye göre, 804 ada 1 parselin tapu kaydında, “Kamu hizmetlerine ayrılan yerler ile Maliye Bakanlığınca değişik ihtiyaçlarla

talep edilen taşınmazlar bedelsiz olarak Hazineye iade edilir.” şerhi bulunuyor. Yani, TOKİ diyor ki, kamu tarafından kullanılması ve bedelsiz olarak Hazineye terk edilmesi zorunlu olan bir alanı, satışa çıkarıyorum.

· Narlıdere'deki 156 ada 1962 parselde ise... Açık açık yazmışlar. “Planlamaya ilişkin İzmir Bölge İdare Mahkemesinde dava süreci bulunmakta ve devam etmektedir. Söz konusu davanın olumsuz sonuçlanması halinde alıcı tarafından İdare'den herhangi bir hal ve alacak talebinde bulunulmayacaktır.” Alandaki plan için, önce yürütmenin durdurulması kararı alınmış, ardından da planlar kamu yararına aykırı olduğu için iptal edilmiş. O halde, TOKİ neden bu alanı satışa çıkarıyor? Yargı kararını mı tanımıyor yoksa yargıyı etkileyebilecek güçte bir “yatırımcı” mı arıyor?

Yukarıda ifade ettiğimiz kamusal kullanıma ayrılmış ve satışa sunulacak söz konusu parsellerin sonrasında plan değişikliği yoluyla kamusal kullanımdan çıkarma girişimlerine kamusal kullanımda kalmasında ısrar etmekle birlikte başta hukuki yol olmak üzere her türlü girişimde bulunacağımızı ifade etmek isteriz. Kamuculuğu, toplumculuğu, hakkaniyeti, planlama ilkelerini geçtik... Utanması olan, bu taşınmazları satışa çıkarmaz. Satışa çıkarılan bütün kamusal alanların, yine kamu kurumları tarafından satın alınacak olması ihtimali bile bu gerçeği değiştirmez. Yapılması gereken açıktır. Gerek taşınmazların satışından, gerekse kamusal donatıların ve alanların özel mülkiyet eline geçirilmesinden vazgeçilmeli, bütün kamusal alanlar, ilgili kamu kurumlarına ve kamu kullanımına devredilmelidir. Söz konusu satış işlemlerine başta İzmir Halkı olmak üzere ilgili bütün meslek odaları, dernek ve yerel yönetimleri tutum almaya davet ediyoruz. Saygılarımızla.

TMMOB MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI İZMİR ŞUBESİ

6 Temmuz 2020

Çeşme Turizm Bölgesi Projesi ile İlgili Açıklama

Kamuoyunda “Çeşme Projesi” olarak bilinen, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Çeşme’de turizmi 12 aya çıkarmayı hedeflediği belirtilerek tanıtılan “Proje” ile ilgili olarak; Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından önce 9 Mart 2020 tarihinde İzmir Ticaret Odası’nda, ardından da 15 Mayıs 2020 tarihinde Çeşme’de bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılar dışında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından 5 Mayıs 2020 tarihinde sürece ilişkin bir toplantı yapılmış ve ayrıca 8 Haziran 2020 tarihinde Tepekule’de Ticaret Odası Başkanı ve İZTO Mimarlık Komitesi temsilcileri ile bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Söz konusu toplantılara davet edilen TMMOB’ye bağlı odalar olarak tümüne katılım sağlanmış ve TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu (İKK) tarafından bir rapor hazırlanarak Kültür ve Turizm Bakanlığı’na sunulmuştur. “Çeşme Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi”ne ilişkin mevcut durum ve sürecin gelişimi aşağıda özetlenmiştir.

. “Çeşme Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi”, 13.09.2019 gün ve 30887 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1532 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile ilan edilmiştir.

. Bu karar doğrultusunda; Çeşme’de ve Urla’da bazı özel mülk parsellerinde acele kamulaştırma kararları alınmıştır.

. 12.02.2020 gün ve 31037 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2103 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile İzmir Çeşme Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinin sınırlarının yeniden belirlenmesine karar verilmiştir.

. 13.03.2020 tarihinde TMMOB, İzmir Barosu, İzmir Tabip Odası, EGEÇEP Derneği ve yüz yedi tekil şahıs İzmir

Çeşme Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinin sınırlarının yeniden belirlenmesine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararı’nın öncelikle yürütmesinin durdurulmasına ve takiben iptaline ilişkin dava açmış olup hukuki süreç devam etmektedir.

. 13.05.2020 tarih ve 31126 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararı ile kamulaştırmaların tamamı kaldırılmıştır.

. Süreç içerisinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Ticaret Odası ve İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yukarıda belirtilen tarihlerde Çeşme Turizm Projesi Bilgilendirme Toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Bu süreçte 27 Mayıs ve 25 Haziran 2020 tarihlerinde TMMOB İKK oda temsilcileri ile Mimar Odası İzmir Şubesi ev sahipliğinde İzmir Mimarlık Merkezi’nde gerçekleşen iki basın açıklaması metinlerini bilgilerinize sunuyoruz.

Çeşme Projesi, Hem Yasal Mevzuata Hem Kamu Yararına Aykırıdır

TMMOB Yasası’nın değiştirilmeye çalışıldığı bugünlerde politikacıların kendi isteklerini, toplumun isteğiymiş gibi göstermeye çalışmaları “normal” görünebilir. Ancak, bilimsel gerçeklerin, toplumsal ve vicdani sorumlulukların, popülist siyaset adına görmezden gelinmesi TMMOB’nin geleneğinde yer almamaktadır. Bu bakış açımız nedeniyle hedefe alınan meslek odaları olarak, söz konusu projeye ilişkin değerlendirme ve görüşlerimiz; bilimsel gerçekler, yasal mevzuat ve kamu yararı gözetilerek değerlendirilmiş ve aşağıda aktarılmıştır:

- Toplumun gündemine yerleştirilen büyük ölçekli kentsel projelerinin, tek sayfalık yapılacak listesi sunumu şeklinde değil, bölgeye ilişkin yürürlükteki plan kararları, yapılmış planlama çalışmaları, bölgeye ilişkin yazılmış bilimsel kaynaklarının incelenmesi ve değerlendirilmesi ile oluşturulması gerekmektedir.

Toplantılarda tarafımızca yapılan eleştirilere karşın hiçbir değişiklik yapılmadan sürekli aynı beyanın tekrarlanması TMMOB bileşenlerince kabul edilmesi mümkün değildir.

- Yarımada'nın yaklaşık yüzde 55'ini kapsayan "Çeşme Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi"ndeki ormanlık alanları; içinde nadir ve endemik türler barındıran, kendine has yaban hayatı ve habitatlar oluşmuş uluslararası öneme haiz doğal ve bakir, korunması gereken alanlardır. Bu alanlarda turizm vb. amaçlı tesislerin yapılmasına izin verilmesi, bölgenin büyük çapta zarar görmesini kaçınılmaz hale getirecek olup, taraf olduğumuz Biyolojik Çeşitlilik Yasası'na ve anayasaya aykırı bir uygulama olacaktır.

- Alaçatı Önemli Doğa Alanı sınırları içinde kalan bu alan, hassaslık ve benzersizlik kriterleri ile uluslararası öneme sahiptir.

- Tescil edilen tarihi, arkeolojik ve doğal sitlerin, bütüncül koruma anlayışına aykırı olarak turizm amacına yönelik yapılaşmaya açılması, başta yarımada olmak üzere İzmir'in geleceğini ilgilendiren son derece tehlikeli bir müdahale olup, geri dönülmez sonuçları olabilecek hatalı bir karardır.

- Parsel bazında tahsis yöntemiyle ihale edileceği belirtilen alanların özel mülkiyetin kullanımına verilmesi ve kamu kullanımından alınması başta Anayasa olmak üzere ilgili tüm mevzuata aykırıdır.

- Kamu kullanımına açık ve devlete ait olan kıyıların ve hatta tapuda kaydı olmayan deniz alanlarının turizm amaçlı bölge ilan edilmesi ve hatta özel kullanıma tahsis edilmesi, başta Anayasa olmak üzere mevzuata aykırı olduğu gibi, bu kamusal alanların İzmir halkı tarafından kullanılamaması sonucunu da doğuracaktır. Proje ile ilgili bilgilendirmelerde kıyı alanlarının halkın kullanımına açık olacağı ifade edilmiş olsa da, projenin içeriği ve hitap edeceği 'üst düzey gelir grubuna' yönelik bilgilendirmeler değerlendirildiğinde; İzmir halkının buradan yararlanamayacağı açıktır.
- Yarımada'nın önemli bir bölümünü yapılaşmaya açacak böyle bir proje,

İzmir'i kısa sürede çok büyük bir nüfus yoğunluğu ile karşı karşıya bırakacağı gibi, yarımada tamamen yapılaşma baskısı altında kalacak, yaşanan olağanüstü nüfus artışı kent kimliği ve kent kültürünü yok edecektir.

- Bakanlık sunumunda; proje kapsamında 100.000 kişilik bir istihdam öngörüsü ile söz konusu alanda hastaneler, tema parkları vb. yapılacağı belirtilmektedir (Bakanlığın hazırlamış olduğu 2 sayfalık ilke, hedef ve yapılması öngörülen tesislere ilişkin metin basın metnimizin ekindedir.). Yeni bir şehir yaratılması anlamına gelen bu durum, bölgenin kendi itfaiyesi, kendi polis karakolu, kendi ibadethanesi, lojmanları ve 12 ay kalacak personeli için yapılacak okullarıyla en az 4 milyon metrekarelik inşaat alanı oluşturacak ve doğanın koruma/kullanma dengesinde geri dönüşü olmayan kayıplara neden olacaktır.

- Kendine özgün bir kimlik taşıyan yarımada, İzmir kent merkezinin etkilenme bölgesinde olmasına rağmen, doğal ve kültürel değerlerini günümüze kadar büyük oranda korumuştur. Bu alanın sadece İzmir için değil, bölge ve hatta ülkemiz için önemli bir yaşamsal rezerv alanı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kaldı ki bölgede ve İzmir'in başka bölgelerinde belirlenmiş ve turizm kullanımı öngörülmuş, uygulaması tamamlanmamış alanlar dururken bu büyüklükte yeni bir turizm alanı belirlemek için hiçbir bilimsel gerekçe bulunmamaktadır.

- Doğal alanlarda koruma statülerinin değiştirilmesi ya da kaldırılması, toplantılarda açıkça ifade edildiği üzere kişilerin inisiyatifinde yürüyemez. Farklı kurum ve kuruluşların destek ve ortaklaşması ile İzmir ve bölgesinin gelecek öngörüsü için hazırlanmış 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli planların yaklaşımı korunmalıdır. 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, içerdiği tarım alanı, ormanlık alan, hassas koruma alanları, nitelikli koruma alanları, bölge içerisinde yer alan endemik tür bitkiler göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Söz konusu kararda belirtilen alanın planlama, su, tarım alanı, ormanlık alan ve korunması gereken hassas korunma alanları açısından tehlikeli ve geri dönülmez

zarar verme, yok etme süreçlerini başlatacağı tehlikesi nedeniyle bilime ve tekniğe aykırı olduğu ve kamu yararı olmadığı kanaatindeyiz

- Proje, İzmir ve bölgesinin gelecek öngörüsü için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmış İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ve İzmir Büyükşehir Belediye Meclisince onanmış 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni/Nazım İmar Planlarındaki plan kararlarına ve bütünlüğüne aykırı niteliktedir. Kaldı ki mevcut 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının genel kapsamda sorunlu kararları, TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubemizce dava konusu edilmiş olup, hukuki süreç devam etmektedir. Anılan planda dahi bölge için tarım alanları, orman alanları, mera alanları, ağaçlandırılacak alanlar, içme ve kullanma suyu koruma alanlarına yönelik kararlar getirilmiştir. Bu proje ile, korunması öngörülen, nitelikli doğal koruma alanları ve bölge içerisinde yer alan endemik tür bitkilerin bulunduğu alanları yok edecek uygulamalar öngörülmektedir.

- Çeşme-Karaburun Yarımadası'nda yer alan yerüstü ve yeraltı su kaynaklarının potansiyeli, adanın mevcut kullanımına yönelik içme, kullanma ve tarımsal su ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Bölgenin mevcut su ihtiyacı Alaçatı Barajı ve Ildırı kaynaklarından karşılanmaya çalışılmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından, COVID-19 gündeminde daha yoğun temizlik yapıldığı için, su kaynaklarında "orta ve uzun vadede" bir azalma olabileceği açıklanmışken, proje kapsamında öngörülen tesis ve kullanımların yaratacağı ilave su ihtiyacına yönelik değerlendirmeler yetersizdir. Mevcut su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması sürecinde mevcut durumda yaşanan kirlilik ve miktar sorununun proje kapsamında yapılacak uygulamalar ile daha da büyüyeceği ortadadır.

Proje kapsamında yapılması planlanan golf sahaları bile tek başına en az 15 milyon metreküp su tüketecek ve bununla birlikte bu alanların devamlılığını sağlamak için kullanılacak ola kimyasal gübre ve ilaç takviyeleri yüksek oranda su ve toprak kirliliğine sebep

olacaktır. Proje kapsamında ihtiyaç duyulan suyun mevcut kaynaklardan sağlanacağı, ilave ihtiyacın ise deniz suyunun arıtılması ile temin edileceği belirtilmektedir. Planlama ve etüt çalışmaları yapılmadan temel kullanıma tahsis edilmesi gereken su planlamasının, ilk yatırım maliyetinin binlerce metrekare alanın tahsis edilmesi ile mümkün olacağı ifade edilen denizden su temini gibi maliyetli projeler ile karşılanamayacağı, bu anlayışın kamu yararı taşımadığı gerçeği göz ardı edilmiştir.

- Turizm dışında bir kalkınma stratejisi sunamayan, tarımsal destekleri her geçen yıl azaltan, tarımı ve sanayiye dışarıya bağımlı kılan yaklaşımların İzmir halkının geleceğini tehlikeye atacağı tartışmasız bir gerçektir.
- Salgın sürecinde çok daha görünür olan kırsal kalkınmanın ne kadar önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu nedenle İzmir’de korunması gerekli su kaynakları, tarım alanları, orman alanları, doğal sit alanları vb. kullanımları tehlikeye düşüren, doğanın ve toplumun yararına olmayan “çılgın proje”lerden vazgeçilmelidir.
- İzmir’de de ülke genelinde olduğu gibi çözüme kavuşturulması gereken çok sayıda sorun bulunmakta iken, kamu kaynakları bu tür projeler yerine var olan bu yaşamsal sorunları çözmek amacıyla, doğa ve toplumdan yana kullanılmalıdır.

Sonuç olarak; sadece mesleki açıdan değerlendirdiğimizde bilimsel dayanaktan yoksun olarak gördüğümüz söz konusu proje, şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve yürürlükteki yasal mevzuata aykırı olması nedeniyle uygulanabilir olmadığı gibi; kamu ve doğa yararına da aykırıdır. TMMOB’ye bağlı meslek odaları olarak bilgi birikimimizi, kentimizin kalıcı çıkarları için kullanmak, sermayenin saldırılarına karşı kentimizi ve doğamızı korumak toplumsal sorumluluğumuzdur. Sürece ilişkin yaşanacak gelişmelere bağlı olarak kamuoyuna gerekli bilgilendirmeler yapılacak olup, başta üyelerimiz olmak üzere, tüm İzmir halkını ve ilgili bütün kurumları bu sorumluluğa ortak olmaya davet ediyoruz.”

TMMOB İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU

27 Mayıs 2020

Çeşme Turizm Bölgesi Projesi Yarımadanın Doğasına Zarar Verecek Kamu Yararı Taşımayan Bir Projedir

Bilindiği üzere, son aylarda ülkemizin ve bölgemizin en önemli doğal ve kültürel değerlerinden olan Çeşme Yarımadası için “turizm projesi” tartışılmaktadır. Doğal ve kültürel varlıklarımızın talanı her geçen gün ivme kazanarak sürerken, iktidarın yeni bir “çılgın proje” olarak yarımadayı hedef alması karşısında TMMOB bileşenleri olarak meslek alanlarımızdan yola çıkarak çeşitli uyarılarda bulunmuş ve çekincelerimizi kamuoyuyla da paylaşmıştık. TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu’nu oluşturan odalar tarafından, tüm bu uyarıları bir araya getirerek toplu olarak kamuoyuna sunmak için titiz bir çalışma yürüterek yapılan çalışmanın sonunda, Çeşme Turizm Bölgesi Ön Değerlendirme Raporu* hazırlanmıştır. Bugün burada sizlerle paylaştığımız rapor, Çevre Mühendisleri Odası, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Orman Mühendisleri Odası, Peyzaj Mimarları Odası, Şehir Plancıları Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubelerinden meydana gelen çalışma grubu tarafından oluşturuldu. Raporumuzda, “Çeşme Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi”ne ilişkin sürecin gelişimi özetlenirken, bölgenin mevcut durumu ve projenin ortaya çıkarması olası sonuçlar da raporumuzun temel öğelerini oluşturmuştur.

Yapılan bu çalışmanın, Çeşme Yarımadası’nın geleceğinin şekillenmesi yolunda ilgili mercilerce göz önünde bulundurularak “turizm” adı altında geri dönüşü olmayan tahribatların önüne geçilmesine, doğal mirasımızın korunmasına, rant odaklı bir anlayışın değil, bilimsel verileri odağına alan ortak aklın ağır basmasına katkı sunmasını umut ediyoruz.

Sonuç olarak; sadece mesleki açıdan değerlendirdiğimizde bilimsel dayanaktan yoksun olarak gördüğümüz söz konusu proje, şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve yasal mevzuata aykırı olması nedeniyle uygulanabilir olmadığı gibi yarımadanın doğasına zarar verecek ve kamu yararı taşımayan bir projedir. TMMOB’ye bağlı meslek odaları olarak, bilgi birikimimizi kentimizin kalıcı çıkarları için kullanmak, sermayenin saldırılarına karşı kentimizi ve doğamızı korumak toplumsal sorumluluklarımızdandır. Bugünden sonra da sürece ilişkin yaşanacak gelişmelere bağlı olarak kamuoyuna gerekli bilgilendirmeler yapılacak olup başta üyelerimiz olmak üzere, tüm İzmir halkını ve ilgili bütün kurumları bu sorumluluğa ortak olmaya, doğal ve kültürel varlıklarımızın korunması doğrultusunda iradelerini ortaya koymaya davet ediyoruz.

TMMOB İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU

25 Haziran 2020

* TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu tarafından hazırlanan “Çeşme Turizm Projesi Ön Değerlendirme Raporu”na tmmobizmir.org adresinden ulaşılabilir.

Savunma Hakkını Yok Sayan “Avukatlık Kanunu Değişikliği Teklifi” Geri Çekilmelidir!

TMMOB Mimarlar Odası “çoklu baro” ve “seçim sistemi değişikliği” içeren Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine ilişkin 3 Temmuz 2020 tarihinde bir basın açıklaması yaptı.

30.06.2020 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne “çoklu baro” ve “seçim sistemi değişikliği” içeren Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi sunulmuştur. Yargı bağımsızlığını, hukukun üstünlüğünü ve demokratik normları yok sayarak hazırlanan Kanun Teklifi, hukuk devleti ilkeleri ve savunma hakkının kullanılması bakımından asla kabul edilemez bir niteliktedir.

Demokratik hukuk devletlerinde görülmeyecek bir biçimde; Baroların tasarının geri çekilerek müzakereye açılması taleplerinin reddedilmesi, Baro başkanlarının en temel anayasal hak kullanımı olan protesto yürüyüşlerinin şiddetle karşılanması, Teklifin görüşüleceği Komisyon toplantısına Baro başkanlarının katılma taleplerinin dahi reddedilmesi ancak ve ancak “Totaliter Rejim” uygulamalarının bir göstergesi olabilir...

Coklu Baro Hukuk Devleti İlkesiyle Bağdaşmaz

Avukat sayısı beş binden fazla olan illerde en az iki bin avukatla baro kurulabilmesini öngören bu teklifin yasa maddesinin herhangi bir gerekçesi bulunmamaktadır. Genel gerekçede ise barolara kayıtlı avukat sayılarının artmış olması ileri sürülmektedir. Ancak beş binin üzerinde üyesi bulunan üç ilin barosuna kayıtlı avukat sayısı ile yasa teklifindeki baro kurulmasına yeter sayı arasındaki oransızlık, gerekçenin sayı artışı olmadığını ve savunmanın etkinliğinin kırılmasının amaçlandığını açıkça göstermektedir.

Kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşu olan barolar aynı zamanda yargılamanın üç öznesinden biri olan bağımsız savunmayı temsil etmektedir. Yapılmak istenen

değişiklik, adil yargılamanın çok önemli bir unsuru olan savunmanın bağımsızlığını ortadan kaldıracaktır.

Hukuk devletinde esas olarak yargılama, anonimlik ve tarafsızlık ilkelerine uygun işlemelidir. İddia-savunma-yargı sujeleri arasında, iddia makamının kamunun bir kesimi adına işlev gördüğü nasıl düşünülemezse, iddia makamının karşısındaki savunma makamı için de bu ilkenin geçerli olması gerekir.

Aynı il içinde birden fazla baronun, belirli yakınlıklar-benzerlikler üzerinden kurulacağı açık ve kaçınılmazdır. Bu durum adeta yargılamanın öznelerinden olan savunma makamının siyasal partiler halinde örgütlenmesi ile sonuçlanacaktır. Daha yargılama sürecinin başlangıcında mensubiyet beyanı içeren bir baro kaydının yargılama dosyasına girmesi başta adil yargılama hakkı olmak üzere hukuk devletinin temel ilkelerine aykırılık teşkil edecektir.

Anayasa’nın 135. maddesinde kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının organlarının yargı gözetimi altında gizli oyla seçileceği düzenlenmiştir. Kuşkusuz bu gizlilik, kişilerin seçimdeki tercihlerini gizli tutma hakkını korumaktır. Teklifte, kanaat ve tercihlerini gizli tutmaya yönelik bu hak, daha en baştan üye olunacak baro seçimine zorlanarak ihlal edilmektedir.

Temsilde Adalet İlkesi İhlal Edilmektedir.

Anayasanın temsilde adalet ilkesi, seçim söz konusu olan her kamusal kuruluşa esas alınmalıdır. Yasama ve yürütme organlarının belirlenmesinde esas alınması gereken bu ilke kamusal nitelikte bir hizmet gören avukatların oluşturacağı kuruluşlar için de geçerlidir.

Bugüne kadar yapılan açıklamaların aksine, avukatların meslek örgütünün seçim sisteminde temsilde adalete tamamen aykırı bir düzenleme getirilmektedir. Her üç yüz avukat yerine her beş bin avukat için Birlik Genel Kurulu’nda

bir temsilci öngören değişiklikle barolar arasında üye sayısı ile oransız bir temsil sistemi getirilmesi, demokratik hiçbir seçim ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Anayasa’ya ve demokratik hukuk devleti ilkelerine açıkça aykırı olan Avukatlık Kanunu Değişikliği teklifi derhal geri çekilmelidir.

Eğer bir yasa düzenlemesi zorunluluğu varsa; başta meslek mensupları olmak üzere ilgili tüm tarafların katılımına dayalı şeffaf ve demokratik bir müzakere zemininde varılacak uzlaşmayla savunma makamının işlevine, yargılama hukukunun ve hukuk devletinin temel ilkelerine uygun bir yasal düzenleme yapılmalıdır. Aksi durumda, otoriter bir anlayışın ürünü olarak kabul edilecek Yasayla, bağımsızlığı ve tarafsızlığı zaten gölgelenmiş olan YARGI tamamen iktidarın denetiminde bir “adaletsizlik mekanizmasına” dönüşecek ve yurttaşların hukuk güvenliği kalmayacaktır.

TMMOB MİMARLAR ODASI

3 Temmuz 2020

Baro’nun Yanındayız!

Siyasi iktidarın meslek kuruluşlarının görev ve yetkilerini kısıtlamak, örgütlü yapılarını zayıflatarak görevlerini kamu ve toplum yararına yerine getirmelerinin olanaklarını ortadan kaldırmak amacıyla gündeme getirdiği düzenlemelere karşı yürüttükleri mücadele kapsamında Ankara’ya yürüyen Baro Başkanları’na güvenlik güçlerince müdahale edilmesini ve şehre girişlerinin engellenmesini kınıyoruz.

TMMOB MİMARLAR ODASI

22 Haziran 2020

Uşak Belediyesi “Yayalaştırılan Sokaklar Mimarlık Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması” Sonuçlandı

Uşak Belediyesi “Yayalaştırılan Sokaklar Mimarlık Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması” 9 Haziran 2020 tarihinde sonuçlandı.

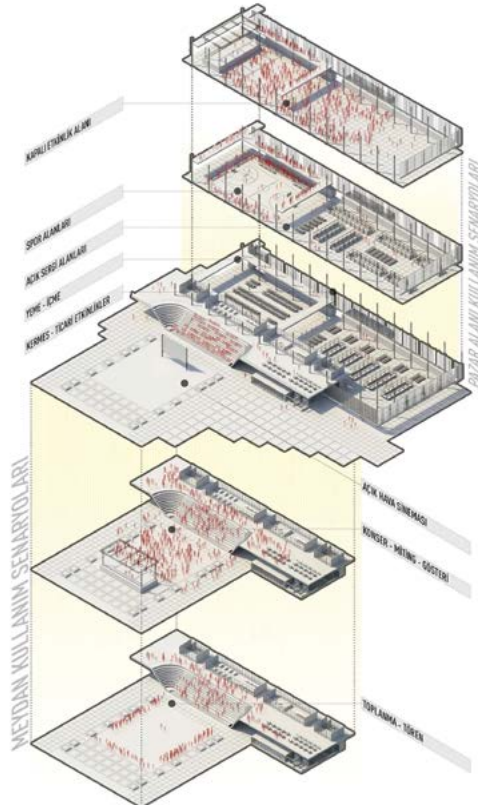
- 1. ÖDÜL** Burak ARİFOĞLU (Ekip Başı), Özge TAŞPINAR
Yardımcılar Ezgi ÜZÜMCÜ, Nasibe DÜNDAR
- 2. ÖDÜL** Dilşah ŞATIROĞLU (Ekip Başı), Delal DEMİRTAŞ
Yardımcılar Peker AYAN, Melike KARADENİZ
- 3. ÖDÜL** Gizem YAZICI
- 1. MANSİYON** Mert USLU (Ekip Başı), Nilay Özcan USLU, Gülcan GÜRSOY
Yardımcılar İmge YURTSEVEN KOÇ, İrem İŞBİTİREN
- 2. MANSİYON** Duhan ÖLMEZ (Ekip Başı), Berca KAVANİ, Betül Aybüke MERAL, Gülseren Elif KÖSEOĞLU, Miray Melisa YÖRÜK
- 3. MANSİYON** Yusuf Furkan KAYA

İzmir Mimarlık Merkezi Bisiklet Dostu İşletme Sertifikası Sahibi Oldu

Bisikletin kent içi ulaşımındaki önemine her fırsatta vurgu yapan ve bu ulaşım biçiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapan Mimarlar Odası İzmir Şubesi, bir süredir İzmir Mimarlık Merkezi’nin bisiklet dostu bir mekân olması tespit ve iyileştirme çalışmalarını sürdürmekteydi. Bu çalışmaların bir sonucu olarak, İzmir Mimarlık Merkezi, Bisikletli Ulaşımı Geliştirme Platformu tarafından verilen Bisiklet Dostu İşletme Sertifikası’nı almaya hak kazandı. Sertifika 25 Haziran 2020 tarihinde Yönetim Kurulu Başkanımız İlker Kahraman’a teslim edildi.

Süreçte katkısı bulunan tüm üyelerimize teşekkür ederiz.

Torbalı Belediye Hizmet Binası Pazaryeri ve Otopark ile Yakın Çevresi Ulusal Mimari Proje Yarışması Sonuçlandı

Torbalı Belediyesi tarafından düzenlenen “Torbalı Belediyesi Belediye Hizmet Binası Pazaryeri ve Otopark ile Yakın Çevresi Ulusal Mimari Proje Yarışması” 24 Haziran 2020 tarihinde sonuçlandı.

- 1. ÖDÜL:** Caner BİLGİN, Y. Mimar (Ekip Başı)
Hasan Bulut CEBECİ, Y. Mimar
İdil Erkol BİNGÖL, Y. Mimar
- 2. ÖDÜL:** Siddık GÜVENDİ, Mimar (Ekip Başı)
Cihan SEVİNDİK, Mimar
Barış EKMEKÇİ, Peyzaj Mimarı
Özge Müberra AKYÜZ, Şehir Plancısı
Mehmet Ali YILMAZ, İnşaat Mühendisi
Mehmet KAYA, Makine Mühendisi
Cihan ONMUŞ, Elektrik Mühendisi
Danışmanlar: Oya ESKİN GÜVENDİ, Mimar
Senem MÜŞTAK SEVİNDİK, Mimar
Yardımcılar: Zehra YEGİN, Mimar
Kerem KARACAOĞLU, Öğrenci
- 3. ÖDÜL:** Selim ATAĞ, Mimar (Ekip Başı)

Eda Nur ABANOZOĞLU, Mimar
Gürkan GÜNEY, Peyzaj Mimarı
Yusuf ÇETİN, İnşaat Mühendisi

- 1. MANSİYON:** Bahadır KANTARCI, Mimar (Ekip Başı)
Yardımcılar: Ece AVCI, Mimar
Oğuz ÖZTÜRK, Mimar
İpek ÜSTÜNDAĞ, Öğrenci
Nasibe Nur DÜNDAR, Öğrenci
- 2. MANSİYON:** Orhan ERSAN, Y. Mimar (Ekip Başı)
Deniz DOKGÖZ, Doç. Dr. Mimar,
Ferhat HACIALİBEYOĞLU, Doç. Dr. Mimar
Yardımcı Mimar: Gülcan AFACAN, Y. Mimar
Yardımcılar: Ezgi GÜVEN, Öğrenci
Ece KANDEMİR, Öğrenci
Özgür CENGİZ, Öğrenci
- 3. MANSİYON:** Süleyman AKKAŞ, Mimar (Ekip Başı)
Nihal ŞENKAYA AKKAŞ, Mimar
Uğur Kanat, Mimar
Yardımcılar: Büşra CAN, Mimar
Mary ALTINIŞIK, Mimar
Ömer Lütfü ŞENKAYA

Birliđimizi ve Demokrasiyi Savunacađız!

Ülkemizdeki yüzbinlerce mühendis, mimar ve şehir plancısının mesleki demokratik kitle örgütü olan TMMOB'nin kuruluş yasasının değiştirilmesi yönündeki adımları yakından takip ediyor, bu antidemokratik girişimleri kabul etmiyoruz. TMMOB, geçmişten bugüne, ülkemizdeki teknik emeğin haklarının savunulması, meslek etiğinin korunması ve halkın ortak çıkarlarının gözetilmesi konusunda daima örnek bir duruşa sahip olmuştur. Bu duruşuyla, toplumsal mücadeleler tarihimizde de kendine özgü bir yer edinmiştir. Bugün TMMOB'yi hedef alan saldırıların asıl hedefi, büyük bedeller ödeyerek yarattığımız ve gururla taşıdığımız ilerici, toplumcu, yurtsever mücadele geleneğidir. Birliđimizi hedef alan bu saldırılar ilk değıldir. Geçmişte, 12 Mart Muhtırası ve 12 Eylül Darbesi dönemlerinde yaşamızın değıştirilerek, üyelerimizle ve toplumsal muhalefetle bağıımızın kesilmek istendiğı dönemleri yaşadık. Bugün siyasal iktidarın dayattığı yasa değışikliği, geçmişte darbecilerin yapmak istediklerini bir adım daha öteye taşımaktadır. Siyasal iktidar, TMMOB'nin kamusal gücünü ve örgütlü yapısını ortadan kaldırmakta ne kadar ısrarcıysa, bu ülkenin mühendis, mimar ve şehir plancıları da TMMOB'ye sahip çıkma konusunda bir o kadar kararlı ve inatçıdır. Bizler TMMOB'nin geçmiş dönem başkanları olarak, Birliđimizin demokratik işleyişinin, kamusal gücünün, ilerici duruşunun ortadan kaldırılması yolundaki her türden girişimin karşısında olduğumuzu, örgütlerimizi siyasi iradenin güdümüne sokacak girişimleri reddettiğimizi bir kez daha haykırıyoruz. Eşitlikten, özgürlükten, bağımsızlıktan, demokrasiden ve barıştan yana tüm mühendis, mimar ve şehir plancılarını TMMOB'ye sahip çıkmaya çağırıyoruz.

Yavuz ÖNEN (25, 33, 34, 35. Çalışma Dönemleri
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı)

Bülent TANIK (26, 27. Çalışma Dönemleri
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı)

Teoman ALPTÜRK (28, 29, 30, 31, 32. Çalışma Dönemleri
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı)

Kaya GÜVENÇ (36, 37. Çalışma Dönemleri TMMOB
Yönetim Kurulu Başkanı)

Mehmet SOĞANCI (38, 39, 40, 41, 42, 43. Çalışma Dönemleri
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı)

15 Mayıs 2020

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

Mühendislik, mimarlık,
planlama hizmetlerinin
kamusal nitelikli bir hizmet
olarak topluma ulaştıran
#tmmobyedokunma

Kâr amacı gütmeyiz,
rant için boyun eğmeyiz!

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

Bilimi ve tekniğı iktidarın
ve sömürgeçlerinin değıl,
emekçi halkın hizmetine
sunmakta kararlı olan
#tmmobyedokunma

Kâr amacı gütmeyiz,
rant için boyun eğmeyiz!

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

Nitelikli işgücünü "maliyet"
unsuru olarak gören sermaye
ve ucuz emek sömürsü
politikalarına karşı
meslektaşının yanında olan
#tmmobyedokunma

Kâr amacı gütmeyiz,
rant için boyun eğmeyiz!

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

Ormanlarımızın, kıyılarımızın,
parklarımızın, suyumuzun,
derelerimizin, toprağımızın,
madenlerimiz ve emeğimizin
yağmalamasının önünde duran
#tmmobyedokunma

Kâr amacı gütmeyiz,
rant için boyun eğmeyiz!

**MÜHENDİS, MİMAR, ŞEHİR
PLANCILARININ DÖRTTE BİRİ
YA İŞSİZ YA DA MESLEĞİNİ
YAPAMIYOR.
MESLEKTAŞLARININ
İŞSİZLİĞİNE KARŞI İSTİHDAM
POLİTİKALARI ÜRETEN**

Temas Atölyeleri

27 MAYIS-6 HAZİRAN 2020

TEMAS, DOKUNMAK, DEĞMEK, İLİŞKİ KURMAK GİBİ EYLEMLERİ BARINDIRAN; BEDEN İLE EVREN ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN VAROLUŞSAL DURUMUNU İFADE EDEN BİR KAVRAM... İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ DÖNEMDE, COVID-19'UN NEDEN OLDUĞU MEKÂN VE MİMARLIK İLİŞKİSİNDEKİ DÖNÜŞÜM YA DA DEĞİŞİM, TEMAS KAVRAMININ YENİDEN SORGULANMASI İÇİN UYGUN BİR ENTELEKTÜEL ORTAM YARATTI. BU KAPSAMDA 27 MAYIS - 6 HAZİRAN TARİHLERİ ARASINDA DÜZENLEDİĞİMİZ ÇEVİRİMİÇİ TEMAS ATÖLYELERİ, BİR YANDAN MESLEKİ ORTAMDA FİZİKSEL OLARAK GERÇEKLEŞTİREMEDİĞİMİZ PAYLAŞIMLI ÜRETİM ALIŞKANLIKLARIMIZI TAZMİN ETMEYİ SAĞLARKEN, BİR YANDAN DA MEKÂN KURMA DÜŞÜNCESİNİN İÇERİSİNE NÜFUZ ETMİŞ BU KÖKLÜ KAVRAMI SORGULAMA OLANAĞI VERDİ.

Emre Gönlügür, Deniz Dokgöz, Murat Sönmez, Egemen Karakaya, Urban Tank/Tuba Doğu-Melis Varkal, Bihter Çelik-Dilara Kara tarafından yürütülen atölyelerimiz, Türkiye'nin çok farklı kentlerinden 75 katılımcı ile 40 saatin üzerinde çevrimiçi oturumlarda gerçekleştirildi. Atölye

oturumlarının tamamlanmasından hemen önce, 8 Haziran 2020 tarihinde Ülkü İnceköse'nin moderatörlüğünde tüm atölye yürütücülerinin katılımı ile çevrimiçi olarak yapılan söyleşi canlı olarak yayınlandı. Söyleşinin kaydına İzmir Mimarlık Merkezi youtube kanalından ulaşılabilir.

Fiziksel temasın yerini temas-sızlığın veya sanal temasın aldığı günümüzde atölyelerimizi, bu ani geçişi bütüncül olarak anlamaya ve sorgulamaya odaklanacak bir kurgu etrafında oluşturduk. Geçiş sürecini şu üç aşamada değerlendirmek mümkün oldu: olağan durum, yeni normal durum ve bilinmeyen durum... Bu üç aşama aynı zamanda, işaret ettikleri zamansallık boyutu ile hatırlama, tespit ve tahmin gibi farklı bilişsel yollar sunması açısından da atölyelerin kapsam ve yöntemlerinde çeşitlilik yaratacak alternatif açılımlar getirdi.

Salgının başlangıcına kadar alışık olduğumuz ve sorgulamadan kabullendiğimiz hâliyle, mekânla kurduğumuz iletişim katmanlarını 'Olağan Durum' kapsamında anlamaya çalışmak istedik. Bu yolla, mekân/temas arasındaki diyalogun araçlarını, çeşitlendirmelerini, sistematik olarak analiz etmeyi ve aralarındaki hiyerarşiyi alışılacıklaştırmış analiz yöntemleri ile anlamayı amaçladık.

2000'li yılların başından beri sıkışan ekonomi, büyüyen gelir adaletsizliği, iklimsel kriz, küresel zorunlu göç gibi dalgalar hâlinde gelen krizler ve bunlar karşısında giderek daha fazla duyarsızlaşan siyasi yapılar zaten "normal" kavramı ile olan ilişkimizi çözmeye başlamıştı. Birçok eleştiriye maruz kalan "yeni normal" terimini bu nedenle bariz biçimde eleştirel bir tavırla kullanmak istedik. Mekânda olağan fiziksel temasın sınırlandırıldığı, birçok koşulda da biçim değiştirdiği, daha önce var olmayan koşulların ortaya çıktığı, anlamaya, ifade etmeye ve alışmaya çalıştığımız, içinde bulunduğumuz durum bu... Normal diye tanımladığımız dönemin tüm sorunlarını daha da derinleştiren bu durumu kendi alanımızdan tanımlamaya çalıştık.

Konvansiyonel kamusal-bireysel sınırları anlamsızlaştırmasının ve mekânda adalet kavramında pek çok yeni eşitsizlikler getirmesinin yanı sıra, pandemi ve karantina biz mimarların rehber olarak kullandığı tüm mekân standartlarını da yerle bir etti. Farklı ölçekte, bireysel/kamusal mekân tanımları ve kullanımları, nihayetinde evrensel standartları bir anda geçersiz kıldı. Mevcudun ürettiği bu ani farklılaşmaların tespiti, olağandışı durumu saptamanın ilk aşaması... Olağan ve Yeni Normal durum üzerine yaptığımız çözümlemeler ve eleştiriler, işte bu anlamda geleceğe yönelik öngörülerin üretilmesi için de aracılık ediyor.

Gelecekte mekân ve mimarlık ilişkisinin nasıl olacağına dair hayaller olmadan mimarlık var olamaz, tarihte de olmadı... Sürekli ve dinamik biçimde hayal kurmak... Kabul edelim, modern mimarlığın en vizyoner sergileri bile, geleceği bugün bizim yaşadığımız şekliyle hayal etmemiştir. İster pozitif ister felaket sonrası görüş açısı ile olsun gelecekte mekân ve birey teması üzerine neler öngörülebilir? Fiziksel temasın kesildiği yeni normal koşullarda çok kısa sürede yepyeni bir kamusal alan yaratan insanlık, bu felaketin yanında pek çok alternatifin elinin altında olduğunu keşfetti. Bu deneyim bize yaratıcı süreç ve yöntemler konusunda neler vadediyor? Tüm bu sorular ve daha fazlası olağanüstü bir mekân-mimarlık ilişkisine dair tahminlerin üretilmesini sağlamakta.

Emre Gönlügür'ün **Ân'a ve Mekâna Tanıklıklar** atölyesi, özellikle karantina sonrasında yaşadığımız kenti algılama ve deneyimlemedeki değişiklikleri tespit etmeyi amaçlıyordu. Katılımcılar bu kapsamdaki kişisel deneyimlerini yazım aracılığı ile aktardılar. Atölye kapsamında üretilen metinler, küresel salgının ürettiği olağanüstü durumu, salgının zorunlu kıldığı maddi ve mekânsal pratikler üzerinden belgeliyor.

Deniz Dokgöz yürütücülüğündeki **Eyvandan Balkona Dışa Açılmanın Halleri** atölyesi karantina yaşantısını ve konut mekânını sorgulamak üzere kurgulandı. Mekânsal pratikler tarihsel süreç içerisindeki değişimi de kapsayacak biçimde, infografik olarak yeniden üretildi. Böylelikle, konutların ticari anlamda iç mekândan ibaret bir kutu gibi algılanarak tasarlandığı günümüzde konutun yarı özel bu önemli bileşenine yeniden bakma olanağı yaratıldı.

Egemen Karakaya'nın **Ara Mekânlar** atölyesi, imge üzerinden kurgulandı. Katılımcılar, Covid 19'un sonucu olarak oluşan belirsizlik durumu içerisinde kamusal-özel mekân kullanımlarındaki dönüşümü, mekânsal deneyimler aracılığı ile tartıştılar; fotoğraf aracılığı ile temsil ettiler. Ayrıca atölyeler bağlamında farklı yöntem, yaklaşım ve sunum araçlarını kullanan bir çeşitliliğin çıkması oldukça verimli oldu.

Murat Sönmez'in **Hayalimi** **Kur** atölyesi, bakmak, görmek ve görünenin ötesine geçmek olarak

tanımlanabilecek bir süreç dâhilinde alternatif bir gerçeklik üretme amacı ile yürütüldü. İmgelerin hayal gücümüzü tetikleme gücü kullanılarak, alternatif bir gerçeklik üretilmenin mümkün olabileceğinin deneyimlendiği bir atölye oldu. Alternatif bir gerçekliği ifade etme çabasının, kişileri kendi hayallerini kurmaya ve bu hayallerini farklı araçlar ile ifade etmeye yönlendirdiği sonuç ürünlerden anlamak mümkün.

Urban Tank/Tuba Doğu ve Melis Varkal'ın **Kent Bileşenleri: Temaslı Temassızlık** atölyesi, üst ölçekte kent mekânı üzerinden farklı aktörlerin bir araya gelmesini sağlayacak, bir düşünce ve üretim platformu kurgulamayı amaçlayan bir açık kaynağın başlangıcını oluşturdu. Atölye, gündelik mekânlara ait kavramlar rehberliğinde, kent, mahalle ve ev olarak belirlenen üç mekânsal ölçekte, Covid 19 salgın sürecinin mekânsal kaydını tutma amacı ile yürütüldü.

Bihter Çelik ve Dilara Kara yürütücülüğünde gerçekleşen **Sosyal Değil Fiziksel** atölyesi, geçirilen 60 günlük Covid-19 sürecinde, temas ve mesafe kavramlarının, ortak mekân kullanımlarının yeniden belirlenmesine dair, sosyal mesafeyi değil fiziksel mesafeyi korumaya yönelik gerçekleşen zorunlu girişimleri değerlendirmeye odaklandı. Birçok farklı girişimin/uygulamanın gelecekte mekânsal pratiklerimizde yer alıp alamayacağına sorgulandığı atölyede, kentsel alan kullanımlarını düzenlemede etkili olacak kimi tasarım ajanlarının üretilip üretilmeyeceğine ve bu düzenlemelere dair taktiksel hamlelerin neler olabileceğine dair yürütülen tartışmalar doğrultusunda öneriler üretildi.

Kamusal yaşamın olmadığı, özel yaşamların kuşatıldığı ve savunmasız birey ve toplumların daha da zorlandığı bir siyasal/toplumsal/ekonomik düzen ile mimarlık mesleği arasındaki ilişkinin gelecekte ne olacağı üzerine atölye yürütücülerinin farklı öngörülerini; kullandıkları çeşitli temsil araçları ve yaratıcı düşünceleri motive etmek için kullandıkları değişken yöntemler atölye süreçlerinin bir kez daha deneysel üretim için ne kadar değerli olduğunu görmemize yardımcı oldu. Uzun karantina günlerinde çok sayıda genç meslektaşımıza farklı bir deneyim ve enerji vermek üzere uzun saatlerini ayıran yürütücülerimize ve eleştirerek, dayanışarak, üretmek emek veren katılımcılarımıza teşekkür ederiz.

Temas Atölyeleri:

Ân'a ve Mekâna Tanıklıklar

YÜRÜTÜCÜ **Emre Gönügür**, Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Mimarlık Bölümü
2-6 Haziran 2020

Mart ayının sonuna doğru evimizin hemen karşısındaki alışveriş merkezi Covid-19 önlemleri kapsamında belirsiz bir süreliğine kapatılınca etraf tekinsiz bir sessizliğe büründü. Alışveriş merkezinin havalandırma sistemini çalıştıran onlarca motorun birden susması, azalan araç trafiği ve sokağa çıkma kısıtlamalarıyla birleşince, semtin ses peyzajında dikkat çekici bir değişikliğe sebep oldu. Çocukluğumun kıpırtısız, uzaktan gelen seslerin tek tek seçilebildiği uzun öğleden sonralarını anımsadım. Sanki birbiri içinde boğulan tüm sesler birer görüntüden ibaretmişçesine nihayet ince bir kamera ayarıyla keskinleşmiş, berraklaşmıştı. Peki kenti deneyimleyişimizi bu denli dönüştürebilen salgın, başka ne tür değişikliklere sebep olmuştu? “Ân'a ve Mekâna Tanıklıklar” atölyesi, işte böyle bir sorudan hareketle yaşadığımız olağanüstü durumun mekânsal pratiklerini belgelemeyi amaçlayan bir yazı atölyesi olarak şekillendi. Katılımcılar bir yandan küresel salgının yerel ölçekte deneyimlenen mekânsal anlatılarının kaydını düştüler, bir yandan da fiziksel temastan kaçındığımız bu yeni normal durumdan mekânda ikamet edişimize ilişkin neler öğrenebileceğimizi sorguladılar.

Atölyenin ana esin kaynağı Amerikalı tarihçi Lucy M. Salmon'un 1912 tarihli “Arka Bahçe'deki Tarih” başlıklı denemesiydi. Salmon, Avrupa seyahatine çıkamadığı bir yaz dikkatini kendi arka bahçesine yöneltir ve bahçesini tanımlayan tüm nesne ve pratikleri gözlem gücüne dayanan bir okumaya tabi tutar. Bugün Kültürel Çalışmalar alanının öncü figürlerinden biri olarak görülen Salmon'un niyeti açıktır: Gündelik olandan hareketle dünyanın kuruluşuna

dair esaslı çıkarımlarda bulunabilir miyiz? Benzer bir entelektüel egzersizi, tüm fiziksel sosyalleşme biçimleriyle aramıza zorunlu bir mesafe koyduğumuz bugünlerde gündelik mekânlarla kurduğumuz ilişkiyi değerlendirmek üzere yürütebilir miydik?

Mimarlık pratiğinin alternatif bir mecrası olarak yazıyı kullanmak atölyenin bir başka iddiasıydı. Son yıllarda hikâye anlatıcılığı mimarlık tartışmalarında daha çok yer bulur oldu. Metinsel anlatı tekniklerinin mimarlık düşüncesine iki önemli katkısı olabilir: Bir yandan mimarlıkta çoğu zaman statik bir imgeye indirgenmiş mekân algısını zamansal bir bağlama çekerek hareketlendirebilir, diğer yandan mekânı kullanıcı odaklı bir anlatı olarak görmemizi sağlayabilir.

Altı güne yayılan atölye süreci, ısınma turu mahiyetinde iki yazma egzersizi ile başladı. Sonrasında katılımcılar, salgının deneyimlenişini özetleyen bir imge ve izlenim havuzu oluşturdular ve her katılımcı bu havuzdan çektiği temalar üzerine farklı bir anlatı inşa etti. Salgının mekânda nasıl tecrübe edildiğinin tespiti ve aktarımı kadar, bu deneyimlerin yazı bağlamında nasıl ifade bulacağı da önemliydi. Atölye boyunca kurmacadan şiire, dilekçeden denemeye farklı yazı türlerinde ürün verildi. Ortaya çıkan metinlerin bazıları birinci tekil şahısta ifade bulan keskin gözlem gücüne dayanırken, bazıları mekânda kısıp kalmanın sebep olduğu psikolojik durumların tahliline giriyor, bazıları da nesneler dünyasının gözünden bir anlatı oluşturma imkânlarını araştırıyor. Ege Mimarlık'ın bu sayısında—ve eş zamanlı olarak derginin internet sitesinde—yayınlanan yazıların her biri, âna ve mekâna tanıklık eden birer belge niteliğinde. Katılımcılar, kurmaca ve denemenin olanaklarından yararlandıkları yazılarıyla günümüz mimarlık tartışmasına özgün bir katkıda bulunuyor.

#hayatevesigar mı? Mekân ve Covid-19 Üzerinden Modern Hayat İncelemesi

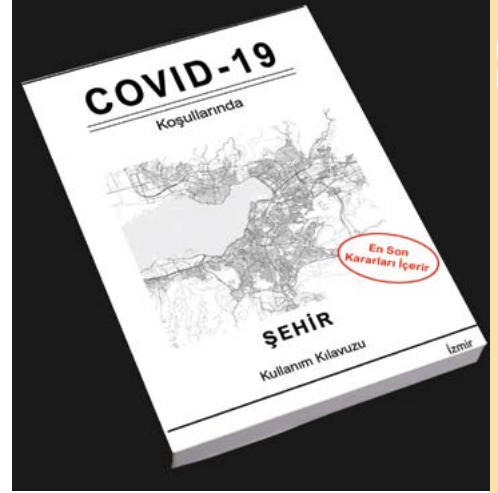
Çılgın planlardan tutun da günlük rutinleri bile etkileyen bir durumla karşı karşıya kaldığımız bir sürecin içindeyiz. Dünya bir süreliğine kepenklerini kapattı. Sınırlar en büyük ölçekten en küçük ölçeğe kadar keskin bir biçimde yeniden çizildi. Küçülmüş dünyada ülkeler sınırlarını bir bir kapatırken, bir anda mesafeler tekrar aşılamaz oldu. Kendi küçük dünyamız olan evlerimizde ise herkes kendi alanını belirledi. Bir zamanlar yuva olarak tanımladığımız evimiz içinden çıkamadıkça mahsur kalan bir mekâna dönüştü. Önce evimize yabancılaştık, sonrasında ise sanki sıfırdan evi, apartmanları ve şanslıysak bahçeleri tekrar keşfeder olduk. Hepimizin aklında elimizdeki bu kısıtlı malzemeye ne kadar farklı deneyim yaşayabilirim düşüncesi hâkim. Eskiden birbirinden net bir biçimde ayırabildiğimiz tanımlar ise günümüzde birbirine karıştı denebilir.

**“GÜNÜMÜZÜN SIĞDIRABİLDİĞİNCE İNSAN
“STOKÇULUĞU” YAPAN BİNA KÜLTÜRÜ, BİZ
TUVALET KÂĞIDI STOKLARKEN ASLINDA
O KADAR KULLANIŞLI BİR ALANDA
YAŞAMADIĞIMIZ GERÇEĞİNİ—BELKİ BİLDİĞİMİZ
AMA GÖRMEZDEN GELDİĞİMİZ BİR GERÇEĞİ!—
YÜZÜMÜZE ÇARPTI. TOPLAM METREKAREDEN
KISILAN VE ELENEBİLİR GÖRÜLEN
ELEMENLARIN; BALKON, ANTRE, KİLER GİBİ,
ASLINDA GERÇEKTEN İÇİNDE YAŞANMAYA
BAŞLANDIĞINDA EVLERİN ÖNEMLİ UNSURLARI
OLDUĞUNU ANIMSATTI”**

İnsan hafızası kendini zaman ve mekân üzerinde konumlandırabiliyorken, mekânın kısıtlanması bireysel olarak bize zaman akışını ve onun göreceli hızını sorgulattı. Salgın sürecinin uzaması durumunda nasıl tasarımlar yapılmalı sorusu uluslararası mimarlık gündemini meşgul etmeye başladı bile. Günümüzün sığdırabildiğince insan “stokçuluğu” yapan bina kültürü, biz tuvalet kâğıdı stoklarken aslında o kadar kullanışlı bir alanda yaşamadığımız gerçeğini -belki

bildiğimiz ama görmezden geldiğimiz bir gerçeği!- yüzümüze çarptı. Toplam metrekareden kısılan ve elenebilir görülen elemanların; balkon, antre, kiler gibi, aslında gerçekten içinde yaşanmaya başlandığında evlerin önemli unsurları olduğunu anımsattı. Aynı zamanda evimizdeki pencereler ve görüş alanlarının önemini fark eder olduk.

Modern hayatın bir getirisi olan sanal ve reel alanlara en hızlı bir biçimde adapte olma gerekliliği bizi de kişisel olarak bir devrimin içine soktu. Sosyal hayatın farklı katmanları ve mekânları, kendilerine özgü davranışları bizlerden beklerken biz de uyum sağlayabilmek için kendimizin alternatif versiyonlarını ürettik. Hızla ve çoklu bir biçimde ilerleyen bu gerçeklik salgın sürecinde sınırlı bir alanda devam ettirilmeye çalışılıyor. Aslında tüm bunlar hesaba katıldığında ev görüldüğünden daha da kalabalık hale gelmedi mi? Bu kalabalık fiziksel olarak var olan bir insanın maskelerinin, yani bir kişinin

oldu, sinema oldu, spor salonu oldu, konferans salonu ve daha niceleri oldu. Kendimize biçtiğimiz ancak eve girerken dışarıda bıraktığımız bu rollerin uzantısı artık mekâna sızır oldu. Ev dışarıya açıldıkça ve kamusalalaştıkça sergilenen kısmı bu rollere uygun hale getirildi. Arka planlar düzenlendi ve kimliğimizle örtüşür hale getirildi. Artık evin de rolleri ve maskeleri var.

Hayat fiziksel olarak yavaşlamış gibi gözükürken aslında sanal olarak daha da hızlandı denebilir. Çoklu kişilikler çoklu mekânlar arasında soyut bir biçimde gezinirken, bedeninin hantallığı bize adeta zihin oyunları oynuyor. Bir toplantıdan diğerine mecazi anlamda koşarken, oturduğumuz yerden yorulduğumuzu hissediyoruz. Bir anne bir taraftan toplantıya katılırken, göz ucuyla çocuğunun uzaktan eğitimini takip ediyor ve öte taraftan da evin durumu kamusalalaşmaya uygun mu, ne kadarı gözüküyor diye kontrol ediyor. Çoklu mekânların aynı anda ekranlarımızda var olabilmesi, gerçekçi zaman-mekân ikilisinin ötesinde bir durum yaratıyor. Belki de kendimize ne kadar yüklendiğimizi mekânlara yüklediğimiz işlevlere bakarak anlayabiliriz.

Ev parçalı bir kamusalık gösterirken, peki ya sokakların akıbeti? Sokaklar ve kamusal mekânlar eski zaman nüfus sayımlarındaki gibi boş. İlk başlarda bu sessizlik, arka planda çalışıp duran aspiratörü kapattığımızdaki gibi bir huzuru hissettirse de, kuşların sesini daha net duymak insana şehirde doğayı yakalayabileceği hissini verse de, mekânlar insanla yaşarmış meğer. Onların yokluğunda her yer anlamını yitirmiş gibi. Pencereden dışarı bakmak natürlü tabloya

bakmakla benzeşir halde. Tabii ki hala çalışmakta olan insanlar türlü rutinlerinin izlerini olabildiğince şehre bırakmaya devam ediyorlar. Ancak şehir bu tedirgince bırakılan izlerden çok daha fazlasına alışık. Belli bir süre sonra adım adım yeni kurallar eşliğinde kısmi açılmalar yaşayan kamusal mekânlar, insanların yeni kuralları ve davranışları sergiledikleri ya da eski alışkanlıklarına devam ettikleri performans alanları halini aldı. Ne kadar eskiyi sürdürmeye çalışanlar olsa da sokaklar eskisi gibi değil. Kamusal alanlar insanları geri kazanırken, yeni katmanlaşmalar gözleniyor. Risk gruplarının belirlenmesindeki unsur olan yaş aralıkları buna bir örnek. Her yaş grubu farklı günlerde belli alanlara çıkabilme hakkına sahip. Yeter ki bu farklı gruplar birbirine karışmasın. Yani bireysel olarak uygulanan sosyal mesafenin yanında, bir de yaş grubu ve serbest olan alanlar var. Hayat önceleri de basit değilken, bu yeni davranış ve sınırlama pratikleri şehirde yaşamı daha da karmaşık bir hale getiriyor. Aynı zamanda bu yeni pratiklerin tam kavranıp davranış haline dönüştürülemeden, yeni bir güncelleme ile değişiyor oluşları akılda tutulmalarını da zorlaştırıyor. Belki de artık hepimize şehir kullanım kılavuzu dağıtılabilir.

Burcu Büber

“KENTİN ALIŞKANLIKLARI SİBER UZAYIN ALIŞKANLIKLARIYLA ÇABUCAK ÖRTÜŞTÜ. KONUŞMAYA ‘GİTTİK’, TOPLANTIDAN ‘ÇIKTIK’ VE ÇOĞU ZAMAN GÖRÜŞMELERDEN ‘DÜŞTÜK’”

Siber Uzak, Şimdi!?

Etrafımızda yağ bazlı zarlarla çevrili RNA zincirleri serseri mayınlar gibi dolaşmaya başladı başlayalı, toplumsal mekânımızın yerini 500 kişilik, 1500 kişilik, 2500 kişilik toplantı odaları aldı. Boş kalan meydanlardaki rastgele topluluğun içinde kaybolma ihtiyacı, seçilmiş kişilerin sayısal temsillerinin 16:9 dikdörtgenlere sığdırılmasıyla telkin edildi. Kenti ören karmaşık ağlar damıtılarak siber uzaya aktarıldı. Uzak olduğumuzla yakın olabileceğimizi, yakın olduğumuzla ise siber uzayın görsel ağırlıklı indirgenmiş temsiliinde uzak kalabileceğimizi keşfettik.

Bizler temsillerimizi oraya buraya koşturta görelim, Kent Aylaklar'ı da herhalde siber uzayda bir o görüşmeye katılıp, bir şu canlı yayına “giderek” alışkanlıklarını devam ettirdiler. Fakat onların ve şehirde gündelik işlerini gören insanların yokluğunda, insanın ürettiği en karmaşık yapı olması muhtemel olan şehir, deneyimsiz kaldı; tamamen ölmediyse bile uykuya daldı.

Onu deneyimleyecek kimse yoksa bir meydan ne kadar meydandır? Saat Kulesi, onu izleyenin yokluğunda kule olarak var olmaya devam eder mi? Yoksa bu yapılar ve hacimler etrafta bizler yokken bir takım yapı malzemelerinin birbirlerine, birtakım detaylarla tutturulduğu düzenli bir

zamanlar insanların canlandırdığı sokakların bugünlerde boş olduğunu, aynı yürüyüş yolunu paylaşan insanların ise sizlere kaçınılması gereken radyoaktif bir tehlike olarak baktığını deneyimliyorsunuz, ne güzel deneyim! Üstelik bir de hastalık ile ilgili bilinmeyenlerin her gün değişmesi, dışarıda olmanın verdiği tekinsizliği arttırıyor ve bunu hissediyor olmak, gayet makul şekilde, teşvik ediliyor. Kendimizi gönüllü şekilde kentten kopardığımız zaman ise elimizde yalnızca evlerimiz kalıyor.

Çoğu iş sahibi ve çalışan için ev karantinadan önce kişinin ihtiyaçlarını giderdiği, ailesinin diğer üyeleriyle ya da kimi zaman dostlarıyla buluştuğu bir rahatlama, belki güvende olma mekanıydı. Şimdi ise deneyim dünyamızın merkezi haline geldi. Salonlar meydana, yemek masaları kafelere, çalışma masası ofise, koridorlar ise sokaklara dönüştü; fakat çoğunda tek bir çiğdem çöpü yoktu. Yine de koridorlarında çöpler olsun olmasın her ev mini bir kent haline geldi. Zorunlu ihtiyaçlar için asıl kente döndüğümüzde, sokaklarda kendimizi çeşitli ekipmanlar ve uygulamalarla koruduk ve dışarıdaki tekinsizliği eve taşımamaya çalıştık. Evi güvenli ve sokağın tehlikelerinden arındırarak temiz tutmaya gayret gösterdik.

Siber uzak bizler için “dışarının” yerini aldı. Evi dostlarımızla doldurmak istediğimizde onların sayısal temsillerini ekranlara yansıttık ve böylelikle onları salonumuzda ağırlamış olduk. RNA'sız bir günde gündelik hayatta giydiklerimizle ve belki de en basitinden ayakta duruş şeklimizle kim olduğumuzu çevreye gösterirken, siber uzayda bu bağlamda elimizdeki tek güç arka planlarımız oldu. Çoğu zaman bizleri en iyi şekilde temsil ettiğini düşündüğümüz ya da en iyi halimizle temsil etmesi temennisinde bulunduğumuz arka planlarla iş görüşmelerimizi, derslerimizi, sohbetlerimizi gerçekleştirdik. Önemli görüşmeler yapacak olan çoğu kişi bilgisayarını bir sehpaye koyup, sandalyeleriyle beraber evlerindeki kütüphanenin önüne geçtiler. Siber uzayın en güçlü yanlarından biri de sunduğu temsiliyetin fiziksel dünyanın kısıtlarına sahip olmamasıydı. Yani kimimiz derslerini uzaydan yaparken, kimimiz Ninja Kaplumbağalar'ın yanında iş görüşmelerini yapabildi. Sonuçta kendimizi biz bir şey demezken de ifade edebilecek bir meca

arıyorduk ve bu bizlere arka planlar olarak sunuldu, ya da onu biz böyle ürettik.

Kentin alışkanlıkları siber uzayın alışkanlıklarıyla çabucak örtüştü. Konuşmaya “gittik”, toplantıdan “çıktık” ve çoğu zaman görüşmelerden “düştük”. Aslında her siber mecra bizler için bir mekân haline geldi. Bir uygulama ofisimizken, öteki arkadaşlarımızla vakit geçirdiğimiz bir ortama dönüştü. Kentsel alışkanlıklarımızın yerini kıçımızı kaldırmadan yapabileceğimiz aktiviteler aldı. “Ünlüler” bizlere evlerini canlı yayınlarla açtılar. Size de öyle geldi mi bilmem, fakat birçoğunun derdi çevresini daha iyi hissettirmek değil dışarıda gördükleri ilginin bir kısmını tekrar görmek istemeleri değil miydi? Fakat o ya da bu şekilde hiç tanımadığımız insanların evlerine gittik, ağırlandık, belki indirgenmiş temsillerimiz aracılığıyla bir, iki yorum yaptık.

Toplantılar ve canlı yayınlar sırasında insanın siber uzayda var olabilmesinin çok mümkün olduğunu düşündüm. Gerçek olanla fiziksel olan arasında düşündüğümüzden daha büyük bir ayrım olduğunun farkına tekrar vardım, ki bu iki kavram birbirlerinin içine geçmek zorunda değildi. Fiziksellik gerçeğin yollarından sadece biri değil miydi?

Sanki hayal gücümüz ve deneyimleme kabiliyetimiz, temsillerle iletişime girmemize ve “oradaymışız” gibi hissetmemize izin verebiliyordu ve zaten bu hissimize yeterince inanırsak orada sayılmaz mıydık? Düşünün, boş şehirde gözlerinizde bir sanal gerçeklik gözlüğü, bir meydanı geziyorsunuz ve aynı meydan aynı açılar ve sahneyle gözünüze yansıtılıyor. O zaman neredesinizdir? Meydanda mı yoksa onun temsiline mi? Belki de her ikisinde. Şimdi aynı meydan evinizde sizlere sanal gerçeklik gözlüğüyle deneyimlettiriliyor. Elbette duysal bakımdan indirgendiniz, rüzgârı ve kentin çıkardığı rastgele sesleri duymuyorsunuz. Fakat orada olduğunuzu kendinize inandırabilerseniz belki de orada olursunuz ve orada tek başınıza olmak zorunda değilsiniz. İşte arkadaşlarınız! Onlar da siber uzayda sizinle aynı yerin temsiline deneyimliyorlar. Artık uzakta bir

yerlere gitmek için pahalı seyahat organizasyonlarına girişmek zorunda değilsiniz. Belki de o şehrin temsiline gidebilmek için belediyeye cüzi bir ücret ödediniz, kim bilir? Ve yine, belki de bir gün ben sizi kendi şehrimde davet edeceğim ve gelip arkadaşlarınızla vakit geçireceksiniz. Bu şehir fiziksel çevrenin yerçekimi gibi kısıtlarından, politik ve toplumsal baskılarından uzak bir özgürlük alanı olacak. Gözlerinizde gözlükler, derinizi kaplayan haptik geri beslemeli giysi ve ağzınızda tat almışsınız izlenimi yaratan cihaz sayesinde dostlarınızla benim sizin için kurduğum şehirde, sizler için inşa ettiğim restoranda yemek yiyeceksiniz. Biraz korkutucu mu geldi?

Eh belki... Ama zaten, dışarıda içine ne koyuyorlar belli değil!

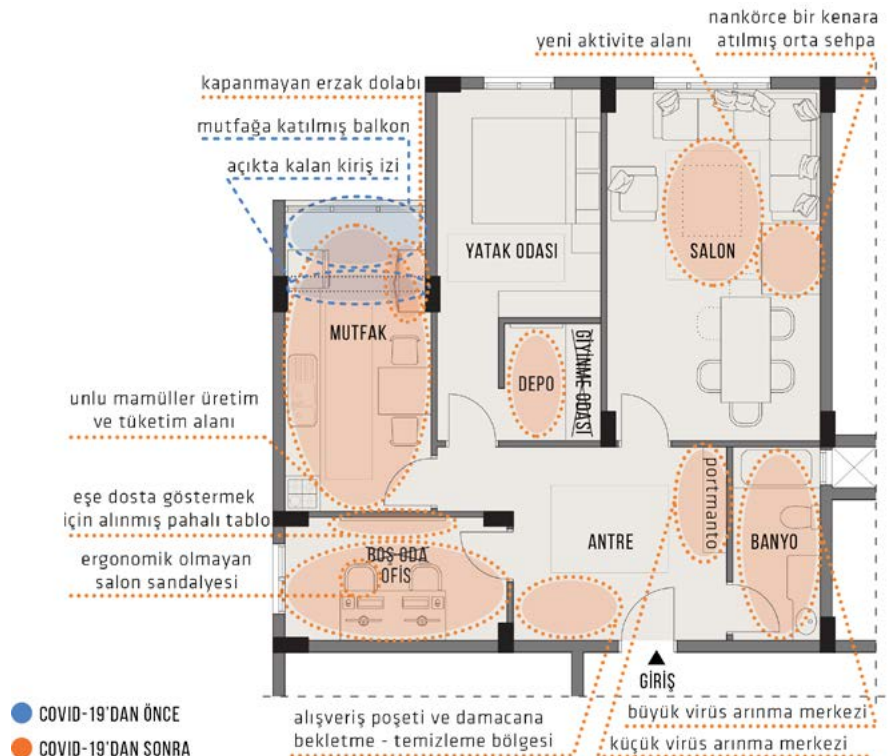
Gönenç Kurpınar

Çankaya Belediyesi Başkanlığı'na,

Şehrin çıkkanı nefes nefese bırakan dik bir yokuşunun başka bir yokuşla buluştuğu, bir tarafta Ankara Kalesi'nin surlarının diğer taraftaysa Atakule'nin devasa topunun uzaklardan seçilebildiği bir köşede, ailenin en küçüğü olarak dünyaya geldiğim 1976 yılından bu yana, on sekiz kardeşimle birlikte hayatımı olağan akışında sürdürmekteydim. Geçtiğimiz iki ay zarfında öyle çok değişikliğe tanık oldum ki, nihayetinde hayatımdan endişe edecek noktaya geldiğimi ve sizden yardım istemek zorunda kaldığımı bildirmek isterim.

Değişim süreci uzun süredir misafir ettiğim insanların bir iş gününün sonunda bilgisayarlarını da beraberlerinde getirmesiyle

“BOŞ BİR KÖŞEYE YIĞDIKLARI POŞETLERİ TEK TEK AÇIP İÇİNDEKİLERİ ÇIKARMAYA BAŞLARLARKEN ANTREME ÖVGÜLER DÜZÜP, ONUN NE KADAR KULLANIŞLI OLDUĞUNDAN BAHSETTİLER. GEÇMİŞTE, DEFALARCA ‘BU BANYO BU KADAR DARKEN BİTİŞİĞİNDEKİ ANTRENİN BÖYLESİNE GENİŞ OLMASI NE KADAR DA SAÇMA’ DEDİKLERİ HATIRIMA GELİNCE DUYDUKLARIM KARŞISINDA HAYRETE DÜŞMEDİM DESEM YALAN OLUR”

başladı. Ertesi sabah uyandırma alarminin vaktinde çalmadığını ve işe gitmek zorunda olan misafirlerimin kalkmadığını görünce birtakım tıkrıklar yaparak onları uyandırmaya çalışsam da nafile bir çaba gösterdiğimi anlamam geç olmadı. Ben değişen bu rutinin nedenini öğrenmek için merakla beklerken onlar geç bir saatte telaşsız, rahat hareketlerle yataktan kalktılar. Hiç kullanmadıklarından olsa gerek kapısını her zaman kapalı tuttıkları küçük odama girip miadını çoktan doldurmuş, üstü çiziklerle dolu yemek masasına bilgisayarlarını yerleştirdikten sonra salondan getirdikleri iki sandalyeyle

Bu durumlardan biri de kendilerini içeri kapattıktan tam dokuz gün sonra ortaya çıktı. O gün, evelden duvarına asılı büyük aynanın karşısında çokça vakit geçirdikleri halde şimdilerde hiç uğramadıkları giyinme odama girdiler. Üzerlerine alelade kıyafetler geçirip, yüzlerine beyaz kâğıt mı yoksa kumaş mı olduğunu kestiremediğim parçalar sarıp dışarı çıktılar. Aradan yarım saat geçmişti ki güç bela taşıdıkları alışveriş poşetleriyle giriş kapımda beliriverdiler. Boş bir köşeye yığıldıkları poşetleri tek tek açıp içindekileri çıkarmaya başlarlarken antreme övgüler düzüp, onun ne kadar kullanışlı olduğundan

her türlü nesnenin ve odalar arasında dolandıkça uğranarak ellerin temizlendiği bir tür “arınma merkezi” oldu.

Ardı arkası kesilmeyen değişimlere yıllardır yerinden kıpırdamamış hantal orta sehpanın bir kenara çekilmesi ve oluşan boşlukta pilatesinden yogasına türlü türlü fiziksel aktivitelerin yapılması da eklendi. Her biri benzer şekilde geçen günlerin sebep olduğu iç sıkıntısını gidermek için yeni aktivite alanında bağdaş kurup oturarak meditasyon denemeleri bile yaptılar.

Mesai günlerinin akşamlarında pratik yemekler hazırlayıp çabucak yemek için kullandıkları, hafta sonları ise yapılan uzun kahvaltılarının ardından, dışarıda vakit geçirdiklerinden ötürü, bir daha uğramadıkları mutfağımdaysa bugünlerde tüm odalarımı vanilya kokularıyla doldurarak kekler, pastalar yapmaya başladılar. Bu esnada fırından yayılan ısı, bunalmalarına sebep olunca geçen yıl, tüm karşı çıkmalarımın rağmen, duvarımı kırıp mutfağıma kattıkları küçük balkonu özlemle andılar. Bu pişman hallerini görüp de yaptıklarını yüzlerine vurmaktan geri kalmadım. Bir iki kez “Şimdi bir balkonum olsa fena mı olurdu? Çıkar temiz hava alırdınız, solgun teniniz bir gün yüzü görürdü” dedim de suçluluk duygusundan olsa gerek seslerini çıkarmadılar.

Yeni alışveriş alışkanlıkları ve yapmaya başladıkları yeni aktiviteler karşısında mekânlarımın yetersiz kalmasını, sokağın karşısındaki komşumun renk renk sakı çiçekleriyle süslenmiş geniş terasına bakıp iç geçirmelerini ve en önemlisi artık burada kalmaktan çok sıkıldıklarını hiç çekinmeden açıkça söylemelerini beni bırakıp gideceklerinin işaretleri olarak görmekteyim. Beni terk etmelerinin ardından borularımda sızıntı olması ve kış yağmurlarında çatımın akması sonucu, küflenme sorunuyla karşılaşmam, hasta olmam mümkündür. Başıma gelenlerin uzun süre fark edilemeyecek olması nedeniyle vaziyetimin giderek kötüleşebileceği ihtimalinden kaygı duyduğumu bildirir, ilcenizin bakıma ihtiyacı olan, emektar bir sakini olarak yalnız kalmam durumunda yaşanacak olası elim hadiseleri (birkaç yıl önce çaprazımızda ikamet eden komşularımızın kentsel dönüşüme girmesinin acı hatırası belleğimde tazedir!) göz önünde bulundurmanızı rica eder, gereğinin yapılmasını arz ederim. 18 Numara, Kardeşler Apartmanı, Dik Yokuş Sokak, Çankaya-Ankara

Dilara Yaraş Er

“BU ESNADA FIRINDAN YAYILAN ISI, BUNALMALARINA SEBEP OLUNCA GEÇEN YIL, TÜM KARŞI ÇIKMALARIMA RAĞMEN, DUVARIMI KIRIP MUTFAĞIMA KATTIKLARI KÜÇÜK BALKONU ÖZLEMLE ANDILAR”

burayı küçük bir ofise çevirdiler. Geçtiğimiz aylarda genç bir sanatçıdan yüklü bir miktar para karşılığında satın alıp ziyarete gelen arkadaşlarına gururla gösterdikleri tabloyu da salonumun duvarından çıkardılar ve eski yemek masasının tam karşısına asarak ofisin dekorasyonunu tamamlamış oldular. Ardından bilgisayarların başına geçip çalışmaya koyuldular. Alışlagelmiş düzenin değişmesi dikkatimi çektiği için anbean takip ettiğim misafirlerimin, pahalı tabloyu arkalarına alarak bilgisayarlarından yaptıkları görüntülü konuşmalarla küçük odamı toplantı salonuna çevirmeleri ve onlarca kişiyle paylaşarak mahremiyetimi ihlal etmeleri beni biraz kızdırdıysa da onlara renk vermemek için elimden geleni yaptım.

Bu ağırbaşlı tavrımın sebebini soracak olursanız oldukça misafirperver olduğumu söylemek ve bulunduğum ilçeye değer katmaya, misafirlerimi en iyi şekilde ağırlamaya her zaman hazır olduğumu belirtmek isterim. “Aman efendim, bunda dilekçe yazmayı gerektirecek kadar garip olan ne var? Evden çalışan ilk insanlar onlar değil ki” diyebilirsiniz. Ancak değişimlerin bunlardan ibaret olmadığını, her yeni günün önüne yeni bir tutum, anlam vermekte zorlandığım acayip durumlar getirip koyduğunu söylemek isterim.

bahsettiler. Geçmişte, defalarca “Bu banyo bu kadar darken bitişindeki antrenin böylesine geniş olması ne kadar da saçma” dedikleri hatırıma gelince duyduklarım karşısında hayrete düşmedim desem yalan olur.

Poşetler açıldıkça içlerinden neler çıkmadı ki? Buzdolabını tıklım tıklım dolduran kutu kutu sütler, yoğurtlar; erzak dolabının kapaklarının kapanmasına engel olan yağ şişeleri, makarna paketleri; banyodaki dolaba sığdıramadıkları için giyinme odamdaki küçük boşluğa yığıldıkları ve odanın depoya dönmeye yol açan tuvalet kağıdı ruloları, çamaşır suyu şişeleri... Kuşkusuz poşetten çıkanların arasında beni en çok şaşırtan yıllardır görmediğim kolonya şişesiye, ondan daha çok şaşırtan durum ise satın alıp getirdikleri her türlü kutunun, paketin ve şişenin onunla temizlenmesi oldu. Poşetler boşalınca antremin seramik kaplı zemininin bundan böyle “alışveriş poşeti, damacana bekletme ve temizleme bölgesi” olacak kısmı da kolonya ile temizlenmekten nasibini aldı ve iki şişe kolonya, bir şişe el dezenfektanı -ki bunu hayatımda ilk defa görüyordum- ile ıslak mendil paketleri portmantonun üstüne dizildi. Antremin bir kenarında yer alan bu nokta bundan sonra dışarıdan getirilen

Sızlanan Tabanlar

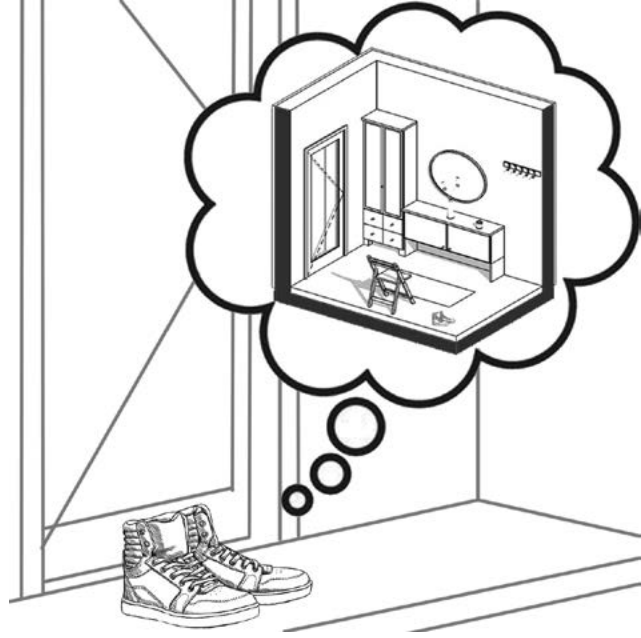
*Siyah çizgilerim soluyor şimdi,
Beyaz tabanımsa kreme çalmakta.*

Baharın taze çiçek kokuları kutunun içine kadar sızdığına nasıl heyecanlanmışım. Nihayet bulunduğum dolaptan çıkacak nefesim kesilene kadar yürüyecektim. Nisan yağmurlarında ıslanıp söylenecektim, kimse duymayacaktı sesimi. Deniz kenarına oturup suya sarkıtılacak korkudan tir titreyecektim. Tüm bu hayallerim, bundan birkaç ay önceydi tabii. O günler bir türlü gelmedi. İlk başlarda benden vazgeçildiğini düşündüm. Hatta yeni bir çift spor ayakkabısıyla aldatıldığımı, hep o bahsedilen kırmızılardan alındığını... Ta ki içinde bulunduğum ayakkabı dolabı "Üzerimde çok fazla yük var!" diye isyan edene kadar. Çok güngörmüş ve dayanıklıdır bizim yaşlı ceviz ağacı, bir tuhafılık olduğunu hemen anladım. Raftaki arkadaşlarıma sordum merakla. Evin oğlunun iskarpinleri, dışarı çıkmış bu hafta. Normalde pek de ketumdur ama bir gariplik olduğunu, sokakta tek tük arkadaş gördüğünü, onlarla da bayağı bir uzakta durduğundan selam bile veremediğini belirtti. Aynı fabrikada üretildikleri babetin bozulmuş olabileceğinden endişe duyduğunu da. Ne yalan söyleyeyim, içten içe sevindim, bunun kısa bir tatil olduğunu düşündüm. Bu olaydan bir hafta kadar sonra ilk defa dışarı çıktık, ağızım kulaklarımda. Yeni bir anı kaydettim parktan geçerken. Karşıdan gelen ayakkabıya tam gülümseyecektim ki, ani bir hareketle başcıkları savruldu ve ikimiz de yay çizerek ters istikametlere gittik. Alışkın olmadığım bu davranışla et kesmiş lastiklerim üst üste binmiş olacak, yol bitene kadar sızlandım. Hele marketten çıktıktan sonra üzerime binen torba torba yük, bana bayram alışverişlerini hatırlattı. Biraz dinlenmeye ihtiyacım vardı. Neyse ki eve kısa sürede vardık, fakat beni içeri bile almadı. Paspasın tabanımı kaşıdıran sert keçe dokusunun üzerinde izlemeye başladım olanları. Elindeki torbaları antrenin soğuk taş zeminine bırakıp içeri gitti. Antre o kadar dardı ki torbalar koridorun yolunu tikiyor, kapıyı kapatmasına bile izin vermiyordu. Kısa sürede elinde bir bezle döndü, hışır

hışır torbalarla oynamaya gelen kedisini panikle iteledi ve bütün poşetleri tek tek sildi. Bezden yayılan klorak kokusu genzimi tıkamışken öksürüklere boğulmuş beni umursamayarak kapıyı yüzüme kapattı. Burnum sıkışacaktı az kalsın! Oysa ne güzel giriş holleri vardı bazı evlerin. Sadece ayakkabılara ait bir oda. Ah! Kapı önünde kalmayan, başka zeminlerden geçmiş 38'den 42'ye misafirler. Yüz yüze arkadaş sohbetleri, sportifliğimizi çekemeyen çekekler. Bir de ayna olur bazılarında, artık doyamayacağın kadar bak kendine! Çıkmışsın dışarı ya da çıkmamış, anlamazsın bile zamanın nasıl geçtiğini. Hem orada torbalar kapatmaz yolu, apar topar bırakılan torbalardan kimi zaman nane, fesleğen, portakal kabuğu kokuları yayılır da bastırır bizim eski

"BİR TERLİK OLSAYDIM, BU KADAR GURURUMA DOKUNMAZDI HİÇ ŞÜPHESİZ, KAPI ÖNÜNDE BIRAKILMAK... BİR VERANDADA YA DA BALKONDA KALMAK NE GÜZELDİR KİM BİLİR? OTOMAT SÖNÜNCE DÜNYASI KARARMAYAN FARKLI COĞRAFYALARIN TABANLARI, FARKLI HAYALLER, FARKLI YAŞAM ALANLARI. PEK KARŞILAŞMAYIZ ONLARLA, ONLARIN ZEMİNİ TANIMLIDIR"

dostların kokusunu. Evlerin en samimi yerleridir ayrıca; selamlaşmalar, kucaklaşmalar, vedalaşmalar görür geçirir. Hele misafirler gidecekken tam orada koyulaşır sohbet, dakikalarca ayakta. Bizse hazır olda, ha giydi ha giyecek! Bir terlik olsaydım, bu kadar gururuma dokunmazdı hiç şüphesiz, kapı önünde bırakılmak... Bir verandada ya da balkonda kalmak ne güzeldir kim bilir? Otomat sönünce dünyası kararmayan farklı coğrafyaların tabanları, farklı hayaller, farklı yaşam alanları. Pek karşılaşmayız onlarla, onların zemini tanımlıdır. Onlar suya düşkün balkonları yıkarlar. Bütün gün seyrüsefer, koşuşturma yoktur hayatlarında; ağırdan alırlar. Karşı apartmandakilerle balkondan balkona bağırırlar, şu incecik duvarlardan hep sesleri gelir. Tek acıları bazen üstlerine basılıp sürüklenmeleridir ki, birkaç ay öncesine

kadar kimse balkona çıkmadığından buna bir problem bile diyemezdik. Tam bu esnada sıcak asfaltın sersemliğinden mi, klorak kokusundan mı bilinmez, zilin çaldığını duymamışım. Yapayalnız daldığım düşüncelerden merdiveni adımlayan sesler sayesinde çıktım. Gelen kargocunun burnu kırık ayakkabısı, daha çok genç olduğunu lakin fazla mesai yapmaktan mecali kalmadığını, söyledi. Yorgunluğuna rağmen bana neler olup bittiğini baştan sona anlattı. Bunu bir görev bilmiş kendine, gittiği her evde kapıda bekleyenlere tembihliyormuş birbirimizden uzak durmamız gerektiğini. Derseniz öğrendin de ne oldu? Kapıda kaldın işte, bunca ay iki kere daha dışarı çıkabilmek için. Ne diyebilirim, haklısınız. Yaptırmadılar bana bir antre. Üstelik mevsimim geçti, tadı damağımda kaldı yürümenin.

Berfin Güzel

Temas Atölyeleri: Eyvandan Balkona Dışa Açılmanın Hâlleri

YÜRÜTÜCÜ **Deniz Dokgöz**, Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü
28 Mayıs - 1, 4, 5 Haziran 2020

ÜSTTE Görsel: Deniz Dokgöz

Tarih boyunca barınma tipolojilerinin gelişiminde mekânsal kurgunun dışa yönelik tavrı mekânsal gelişiminin önemli bir basamağını oluşturmuştur. Bu dışa açılma hâlleri farklı coğrafyalarda farklı kullanım alışkanlıkları ile gelişimini günümüze kadar sürdürmeyi başarmıştır. Özellikle geleneksel üretim modeli içerisinde yaşamın dışa açıldığı noktalar, barındırdıkları kurgusal içerik ile birlikte farklı isimler almış, yapı malzemesi olarak betonarmenin hayatımıza girmesi ve bunun uzantısı sonucunda “balkon” terimi ile dışa açılma terminolojisi olarak bünyelerimizde son ve kalıcı hâlini almıştır.

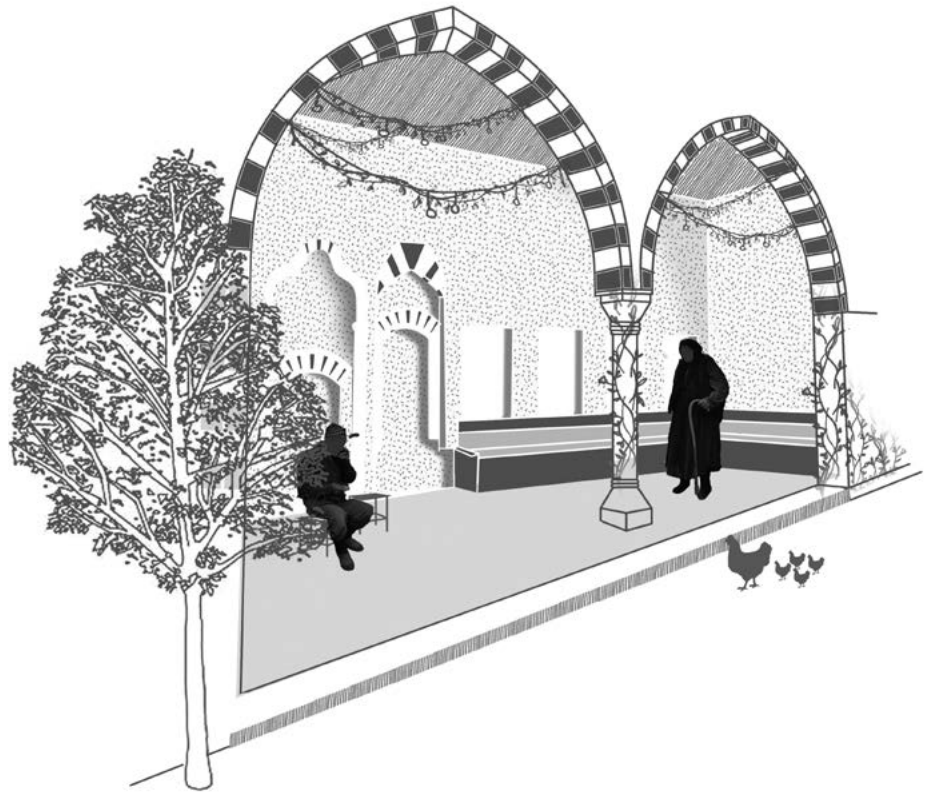
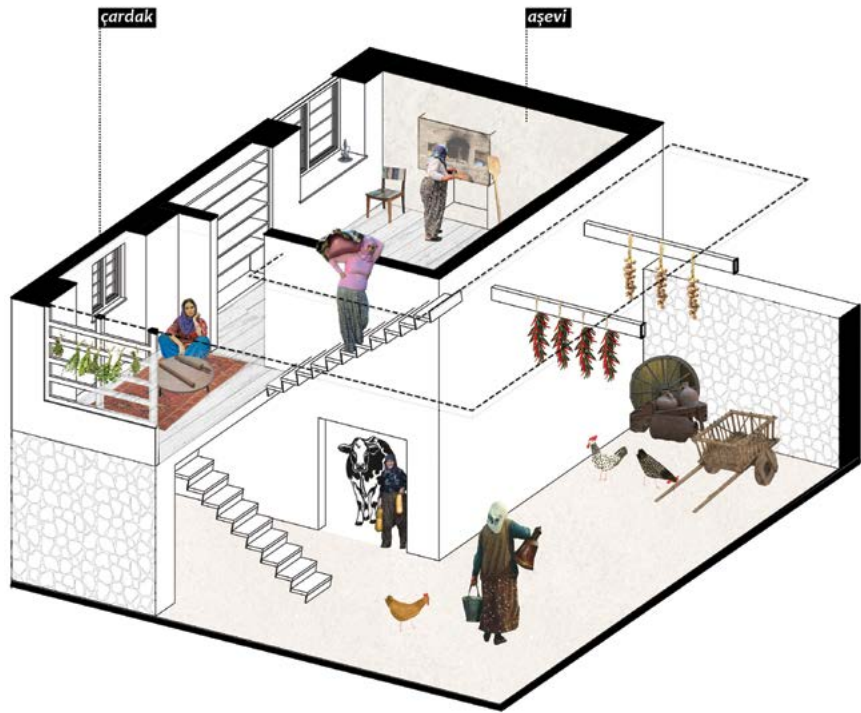
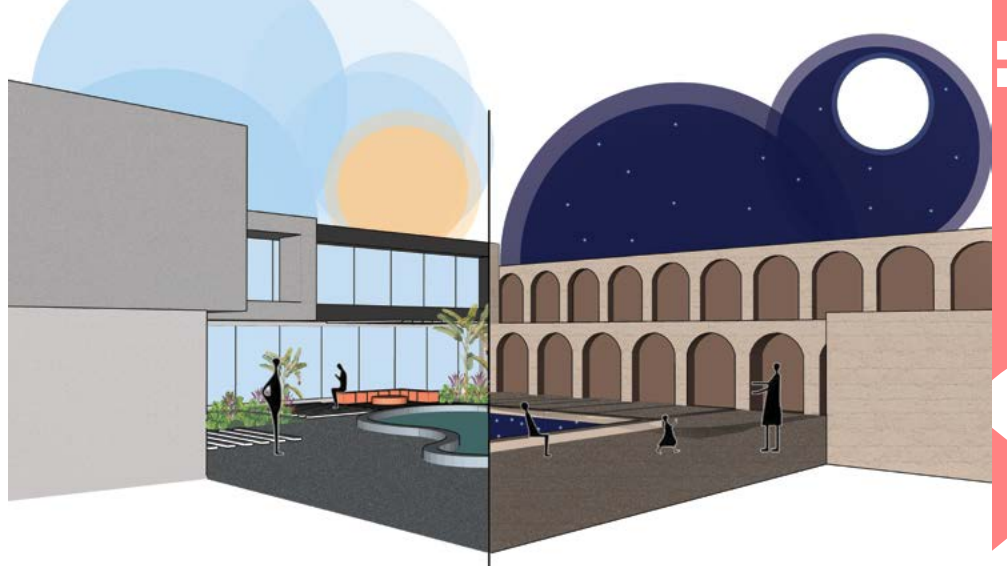
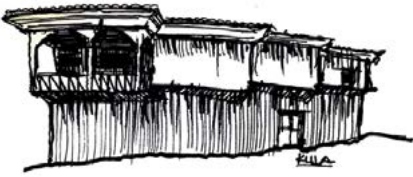
Geleneksel üretim teknikleri ile birlikte o coğrafyanın kısacası “yer”in kendine ait üretimi bu mekânsal durumun farklı terimlerle tanımlanmasına neden olmuştur. Bu terminoloji içerisinde öne çıkan kavramlardan “avlu”, “iç”in “dış”a açıldığı, sıcak iklimsel verilerin hakim olduğu coğrafyalarda yaşantının bir parçası haline gelen ana kurucu öge iken evin mekânsal biçimlenmesinde “hayat” [sergah], [hanay], [divanhane], [tahtaboş], [aula], [atrium], [talar], [çardak], [sofa] mekânsal düzenlemenin merkezinde yer almıştır. Eyvan kavramı da yaşamın kalbinin geçtiği, avluya bakan yüzü açık, üç yanı duvarlarla çevrili evin plan şemasını belirginleştiren ve hacimsel etkisini güçlendiren mekân olarak oluşmuştur. İçerik ve kurgu olarak yaşamın geçtiği bu mekânlar coğrafyanın hâkim olduğu iklim, malzeme ve yaşamsal pratikler üzerinden konutun dışa açılma hâllerinin farklı terimlerle tarifidir adeta.

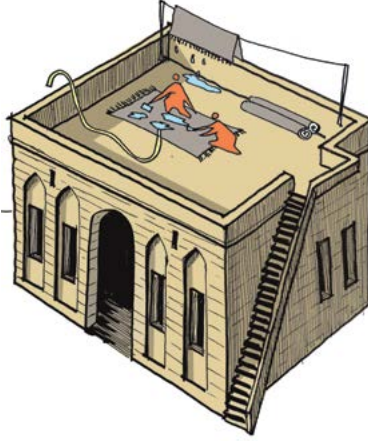
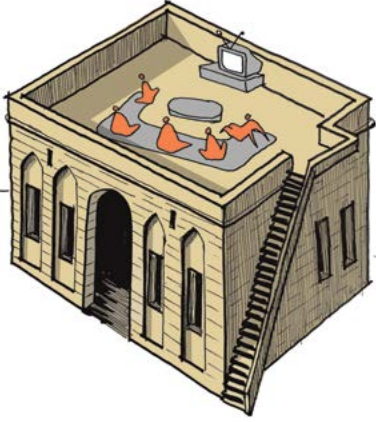
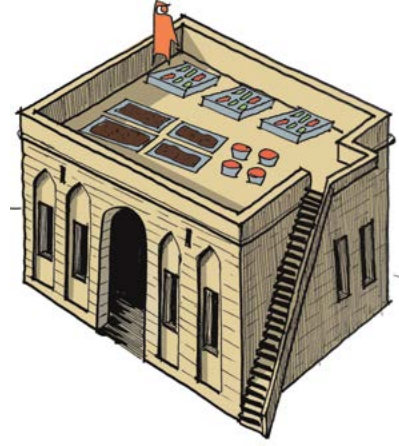
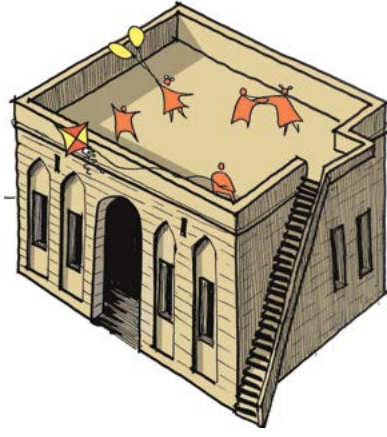
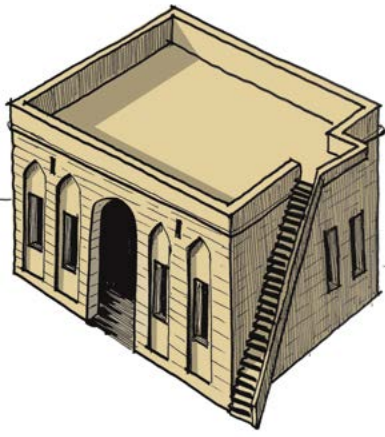
Cumhuriyet dönemi ile birlikte değişen aile yapısı, geniş aileden çekirdek aileye geçiş ve buna bağlı olarak değişen yaşam pratikleri içerisinde konutun dışa açılma hâllerinde tekil konutlarda görülen kavramlar “balkon” ve “teras” [taraça] terimlerine indirgenmiş, apartman kültürünün yerleşmesi ile birlikte “balkon” konutların dışa açılma hâllerinin tarifinde kullanılan neredeyse tek terim olmuştur. Apartman tipolojilerinin yerleşik üretim pratiğinde ise balkon kapatma, odaya dâhil etme gibi metrekare bazlı kazanımların önü açılmış, konut yaşantısının dışa açılma hâli adeta unutulmuştur. Ta ki pandemiye kadar. Pandemi ile birlikte değişen mekân kullanım alışkanlıklarına paralel olarak “evde kalma” argümanının yarattığı kapalı hacimde olma durumu yaşamsal pratiklerin açık alanlarla kurması gereken ilişkiyi gözler önüne sermiştir.

Bu noktada “Eyvandan Balkona Dışa Açılmanın Halleri” atölyesi tarihsel süreç içerisinde evrim gösteren konut anlayışının eyvan, hayat, dış hayat, avlu, gezemek, sergah, dış sofa, açık sofa, balkon, teras gibi konutun dışa açılma mekânlarını infografik olarak yeniden üretmek üzerine kurulmuştur. Bu kurgu üç aşamada ele alınmıştır. İlk aşama tarihsel süreç içerisinde yere bağlı olarak gelişen terminolojinin araştırılması ve görselleştirilmesi, ikinci aşama mevcut duruma dair balkon yaşantılarının tarif edilmesi, üçüncü aşama ise geleceğe dair öngörülerin ifade edilmesidir.

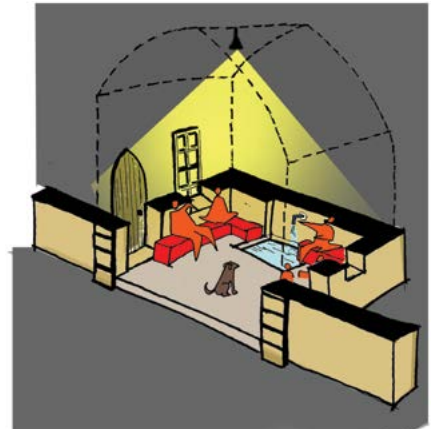
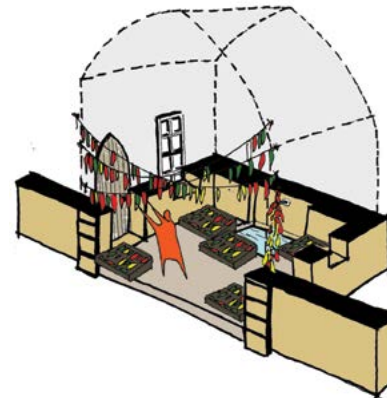
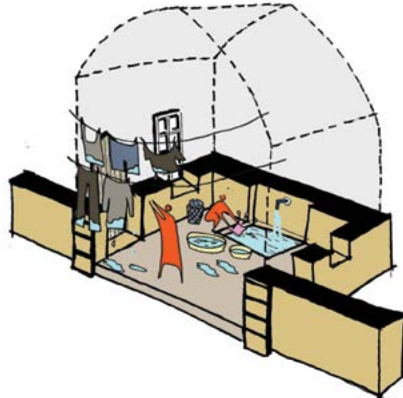
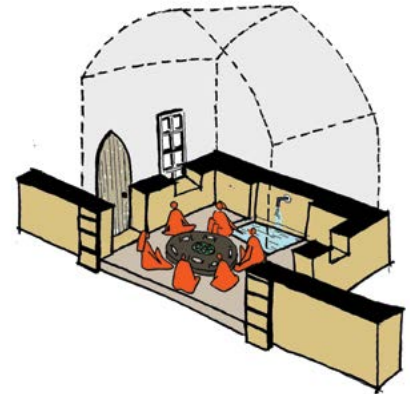
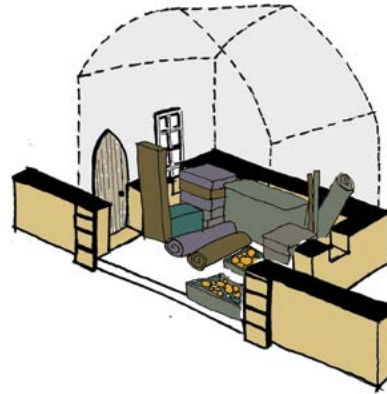
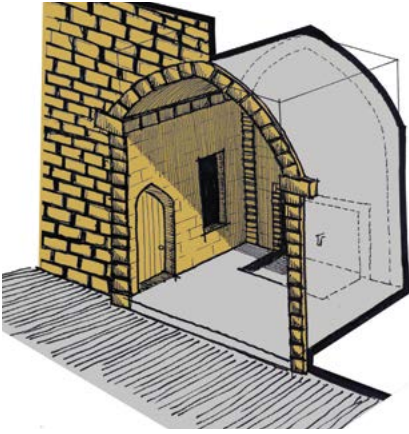
“İÇERİK VE KURGU OLARAK YAŞAMIN GEÇTİĞİ BU MEKÂNLAR COĞRAFYANIN HÂKİM OLDUĞU İKLİM, MALZEME VE YAŞAMSAL PRATİKLER ÜZERİNDEN KONUTUN DIŞA AÇILMA HÂLLERİNİN FARKLI TERİMLERLE TARİFİDİR ADETA”

ALTTA Görsel: Asude Yokuş
SAĞ ÜSTTE Görsel: Ümmügülsüm Koç
ORTADA Görsel: Mine Öztürk
SAĞ ALTTA Görsel: Yağmur Bulut

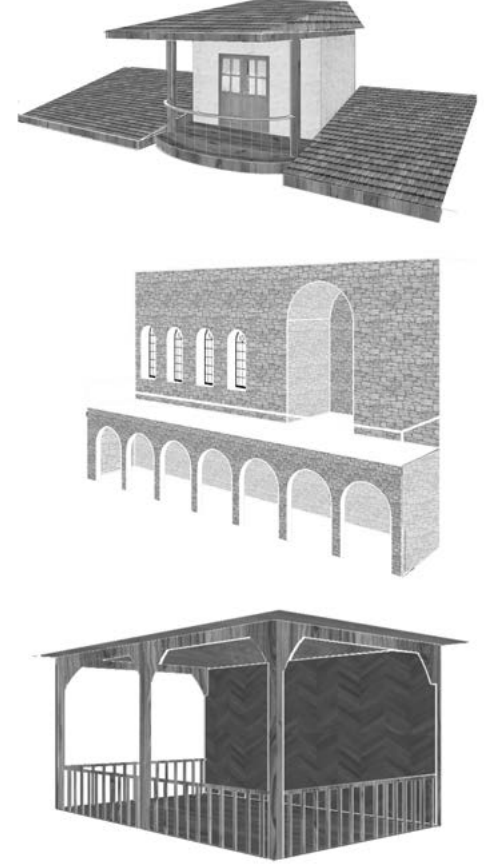

“APARTMAN TİPOLOJİLERİNİN YERLEŞİK ÜRETİM PRATIĞİNDE İSE BALKON KAPATMA, ODAYA DÂHİL ETME GİBİ METREKARE BAZLI KAZANIMLARIN ÖNÜ AÇILMIŞ, KONUT YAŞANTISININ DIŞA AÇILMA HÂLİ ADETA UNUTULMUŞTUR. TA Kİ PANDEMİYE KADAR”

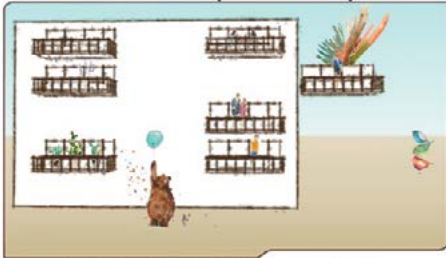
ÜSTTE Görsel: Ümmügülsüm Koç

ÜSTTE Görsel: Zeynep Özkaya

Evvel zaman içinde hayvanlar
balonla seyahat ediyor.

Balkonlar kanat çırpıyor.

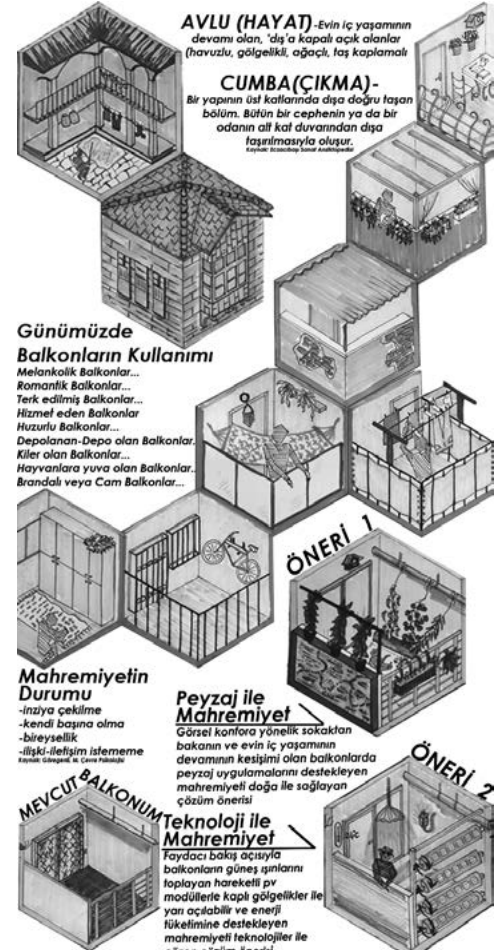

İnsanlar balkonlarını iş yerlerinin
cepheğine konduruyormuş.

ÜSTTE Görsel: Sena Keleş

ÜSTTE Görsel: Zeynep Özkaya

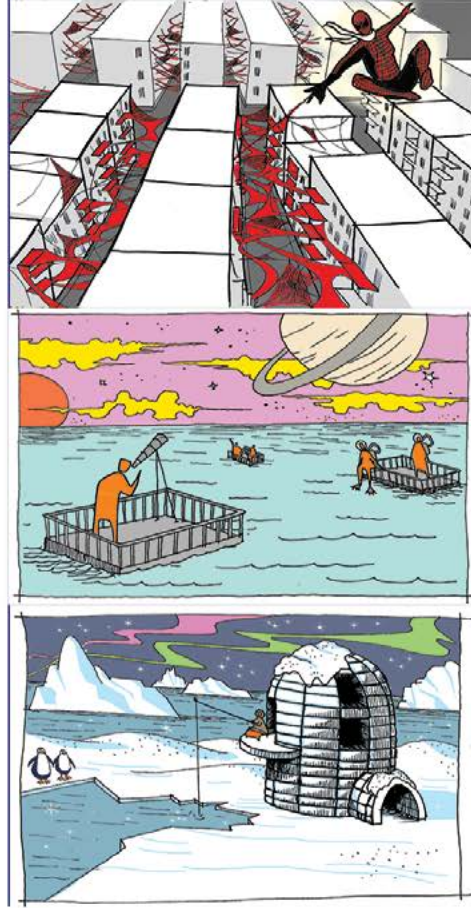

ÜSTTE Görsel: Nilay Özeler Kanan

Mevcut durum gözlemi; "Dışarının içeriye uzanması"

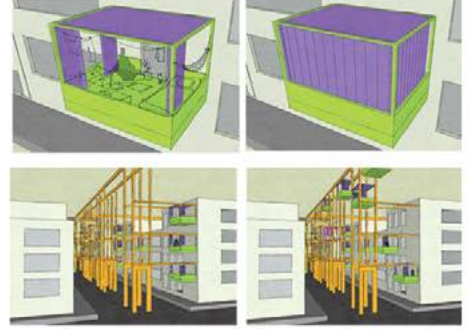

ÜSTTE Görsel: Ümmügülüm Koç

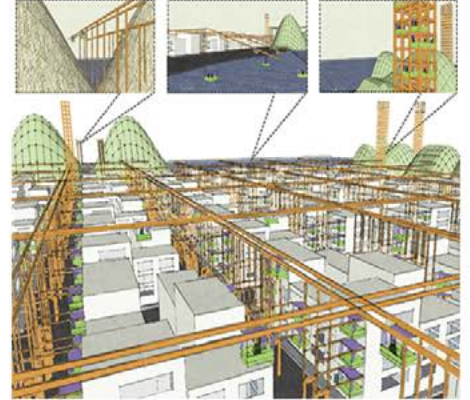

ZİP_BALKON

Pandemi sürecinde kentle temas kopar. İç konut yaşıntısı balkonda ziplenir. Burada balkonlar yeni aidiyet alanlarına dönüşür. Kente oturan ızgara, balkonu kent ile temas ettirir.

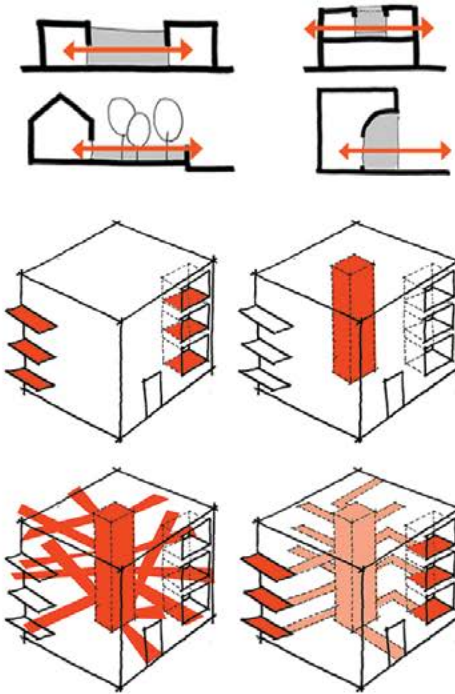

kentsel mekanlarla temas

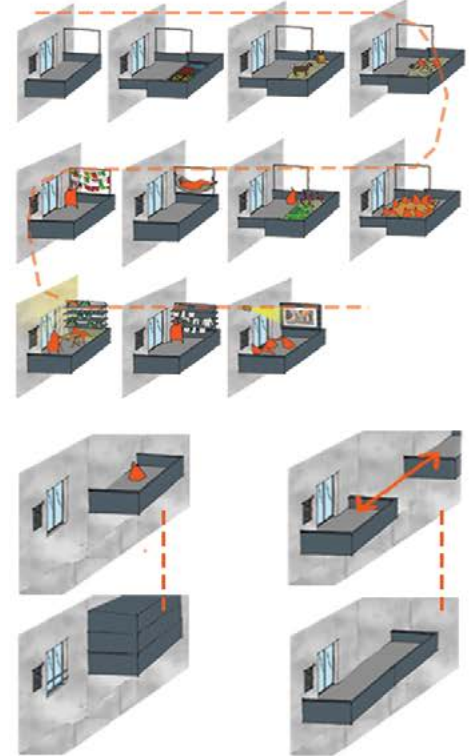
SİRKÜLASYON İLE TEMAS

Geleneksel dış açılma biçimlerinde sirkülasyon ile temasın mekânı canlı tutuşu görülür. Günümüz konut tipolojisinde, sirkülasyon patlayarak balkonlara temas eder ve uğrak mekanlara dönüştürür. Balkona 'kapı önü' işlevi verir.

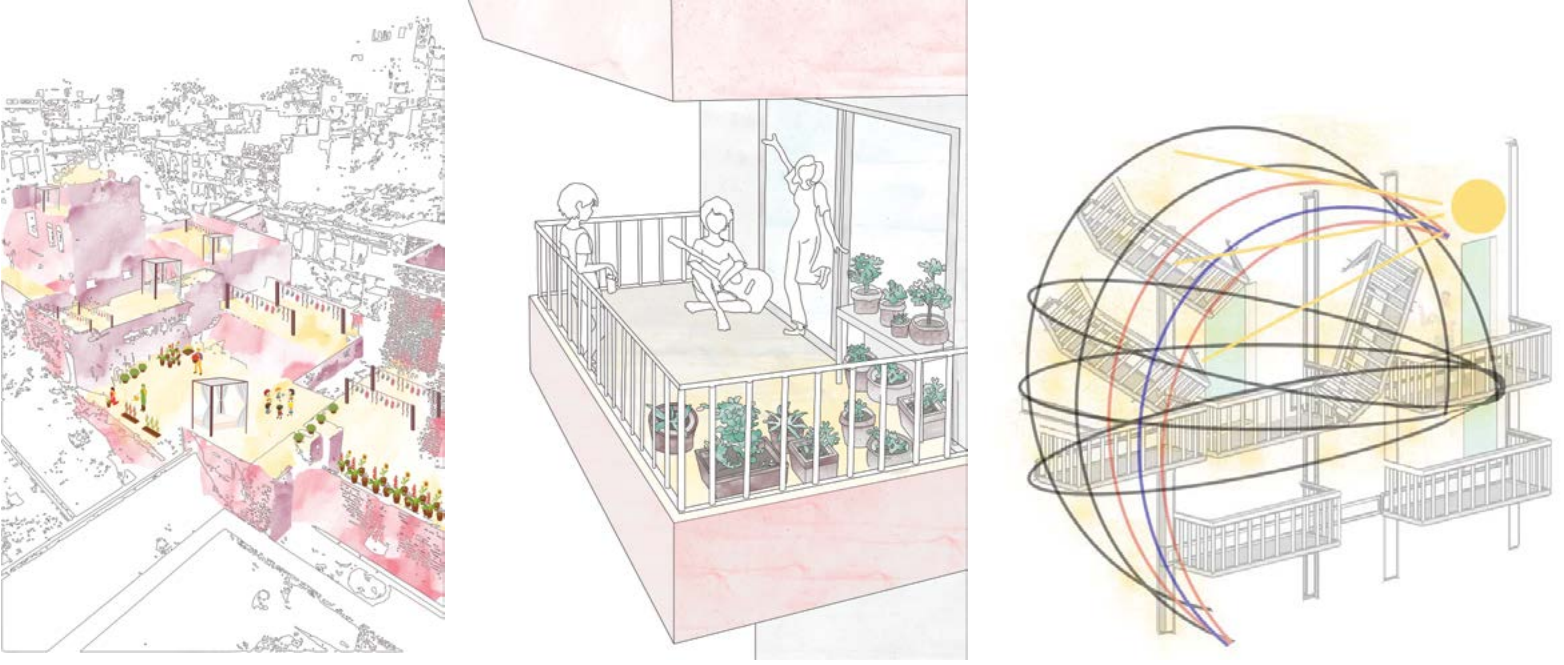
GADGET BALKON

Mekanik bir balkon kurgusu, iç yaşantının alternatif sahnelerini kurgulayabilir. İç mekan işlevleri dışa taşar. Komşu balkon ödünç alınabilir veya yanlızlık kapsülü oluşturulabilir.

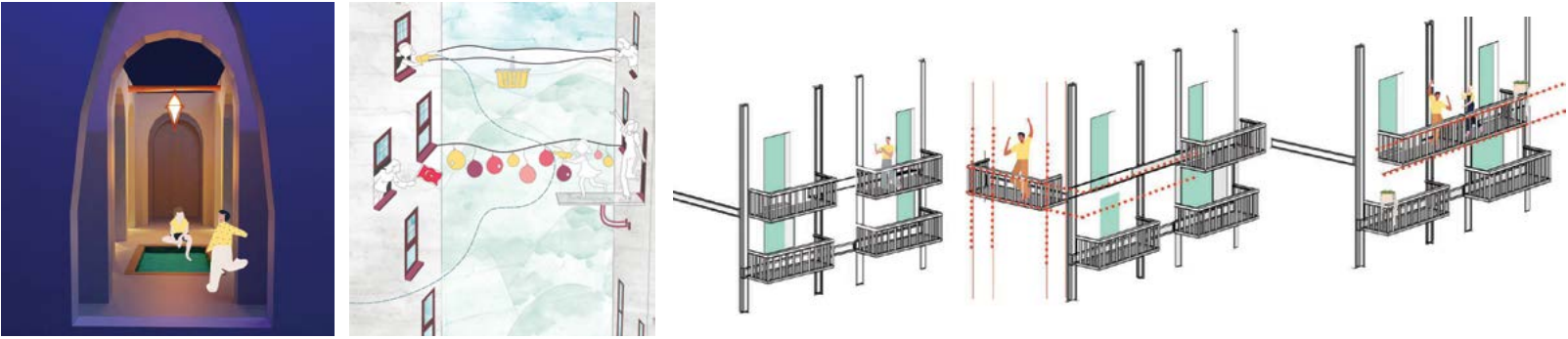

ÜSTTE Görsel: Yağmur Bulut

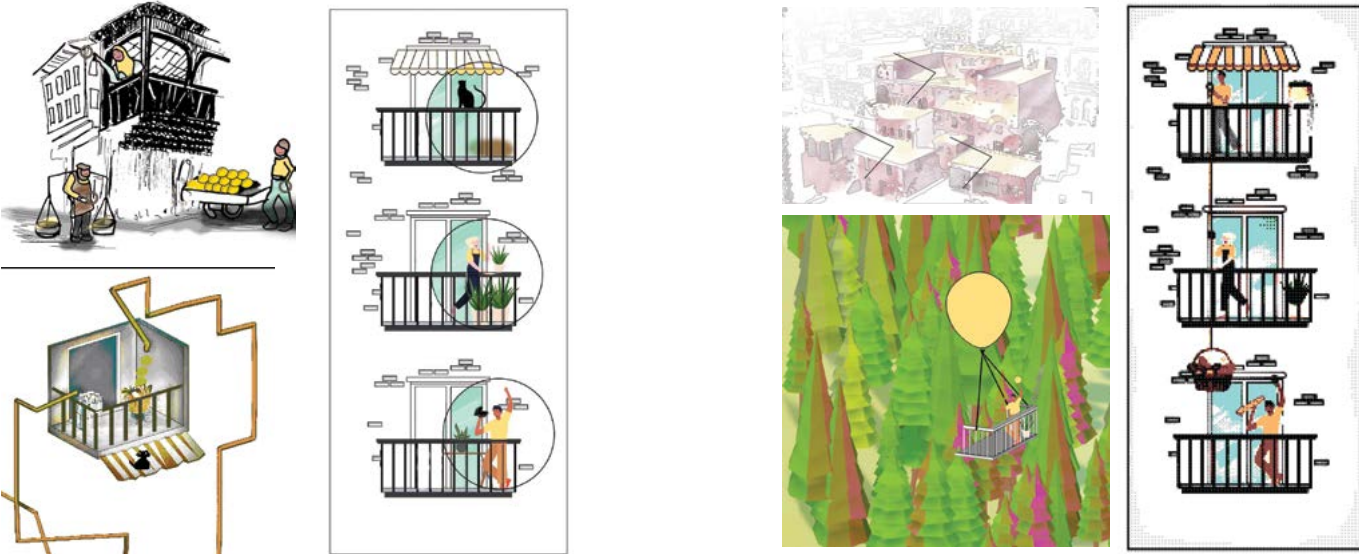
ÜSTTE Görsel: Asude Yokuş

1. Konut içerisinde yer alan yarı açık ve açık mekanlar, insanın gerek doğa gerekse de güneş ile temasının eşiğidir. Geçmişte damlarda güneşi selamlayarak uyanan insanlar, içinde bulunduğumuz süreçte de bunu arka ve ön balkon arası sirkülasyonda yapar. Her saate göre olduğumuz yerden konumlanmak keyifli olurdu.

2. Eyvanların işleyişinde ve fonksiyonunda yaşam biçimlerini bir araya getirmek vardır. Bunu içindeki hayatı sürekli kılarak yapar. Pandemi sürecindeki mental uzaklıklar balkon ile bir şekilde yıkılmış ve yaşam devam etmiştir. Balkonlardaki eylemsel olasılıklar aynı zamanda eyvandaki yaşantı parçalarının da olasılıklarıdır.

3. Mahalle sakinlerinin alışveriş alışkanlıkları farklı yöntemlerle kendini göstermiştir. Eskiden yoğurtçu ve seyyar manavlarda olan alışveriş bugün geri dönmüştür. Sarkıtılan ekmek sepeti eski bir yöntem olarak kafamıza yer etse de geçmişi ironik olarak hatırlatmıştır. Alışveriş ilişkilerinin balkonlar arası temasın farklı şekillerde nasıl gerçekleşebileceği öneride boru ağıyla irdelenmiştir.

4. Pandemi, doğanın bir parçası olduğumuzun farkına varmamıza sebep olmuştur. Bu insan-doğa ilişkisi balkonlarda zihnimizde farkına varmadan nükseder. Bu duyarlılığın ölçeği değişkenlik gösterir. Öneride uç noktada bulunma durumunun nasıl da günümüzde bulunduğumuz nokta ile benzeştiğini görmekteyiz.

ÜSTTE Görsel: Nusret İrfan Uşun, Rabia Nur Bilekli, Seda Karakurt

Temas Atölyeleri: Ara Mekânlar

YÜRÜTÜCÜ **Egemen Karakaya**, *Y.Mimar, Fotoğrafçı,*
Egemen Karakaya Architectural Photography
27, 28 MAYIS / 1, 3, 5 HAZİRAN 2020

ARA MEKÂNLAR atölyesi karantina dönemindeki belirsizliğin ve dönüşümün öznel-mekânsal deneyimleri üzerine kurulu görsel bir temsiller bütünü inşa etme denemesidir. Sonuç ürünlerin ne olacağını bilmeden başladığımız bu 7 kişilik çevrimiçi atölyede “mekân” kavramını “kamusal/özel” olarak yeniden tartışmaya açarak, son derece öznel bir bakışla fotografik temsiller aradık.

COVID-19 virüsü ayrımcılık yapmaksızın herkese bulaşabiliyor. Yayılmak içinse sosyalleşmeye muhtaç. Bu da virüsü kamusallıkla doğrudan ilişkili yaparken kamusallığın da tanımlı bir boşluğa, mekâna ihtiyaç duyması mimarın bakışını delerek zihnine yerleştiriyor. Karantina kararının ardından kamusalıktan uzaklaşarak kendi özel alanlarımıza çekilmeye başlıyoruz. Ancak öykünün en başından beri hayatta kalma becerisi olarak “unutmaya” ve “adapte” olmaya yatkın bizler çağdaş çözümlerimizle yaşamaya devam ediyoruz. İmkânı olan kişi ve kurumlar, birçoğu için yeni olan “evden çalışma” modeline geçtiler. Bu sıkışma hâli kolektif üretim biçimlerinin bir zorunluluğu olarak görüntülü konuşmaları gündelik hayatın ortasına yerleştirdi. Böylece özünde “3D sosyal varlık” olan bizler, kadrasına karar verdiğimiz ekranlara yerleşerek “2D sosyal varlık” olarak kendimizi temsil ederken bulduk. Özel alanlarımızı teşhir ettik. Burada dijital bir kamusalıktan bahsedebildik ancak bizi bir

araya getiren platformların seçici geçirgen yapısı rastlantısallığa imkân vermediği için tanım eksik kalacaktır. Fakat yine de kendi mahremimize çekilme hâlimiz gerek yaşadığımız evin fiziksel koşulları gerekse hane insanlarıyla olan sosyal ilişkilerimizle birlikte bazı potansiyelleri açığa çıkardı. Kimi bireyler ev ölçeğinde de kendi içine kapanarak yatak odalarının bir köşesini ofise dönüştürdü. Kimi bireyler de evin meydanı sayabileceğimiz salondaki yemek masasına yerleşti. Kalabalık bir ailede koridor işlek bir sokağa dönüşürken, apartman holleri caddeye, bahçe yolu da bulvara dönüştü. Birkaç bloklu ölçekten bakınca sokağın kendisi “yürüme mesafesindeki markete” erişim kısıtlamasıyla mahallenin koridoru oldu. Ülke ölçeğinde ise büyükşehirler yalnızca ikame edenlerin eviydi artık. Dünya ölçeğinde ülkelere erişim yasaklandı. Kısaca bir odadan dünyaya, kamusal ve özel mekânlar dıştan içe ve içten dışa katmanlaşarak hem bir bütün oluşturdular hem de parçalara ayrıldılar. Bu değişime tanıklık etmek, bir mekânın aynı anda hem nesnel ve hem de öznel olmasıyla ilgili bilgiyi açığa çıkarmış oldu.

Buradan hareketle atölyeye “fotoğraf ve görme biçimleri” üzerinden kuramsal bir başlangıç yaptık. Hem tasarımcı hem de deneyimleyen olarak “mekânın üretimi” tartışmalarını sürdürdük. Katılımcılar karantina sürecindeki mekânsal deneyimlerini ilk kez fotografik olarak temsil etmeye çalıştılar. Fotoğraflar bir araya

gelince her birinin dönüşüm deneyimlerinin farklı olduğunu gördük. Bu çeşitlilik tam da beklediğimiz bir bütünün parçalarıydı! Çünkü kamusal ve çeşitlilik ayrı düşünülemezdi. Ardından 7 katılımcı ilgili olduğu mekânın fotoğrafı üzerinde çalışmaya başladı: Ece’nin odası, Bingül’ün mutfak, Şeyda’nın salonu, Sena’nın koridoru, Tubanur’un apartman holü, Dilek’in bahçe yolu ve Zehra’nın sokağı yan yana geldi. Biçim ve içerik olarak her biri son derece öznel olan bu mekân fotoğrafları hayali bir evi oluşturdu: KARANTİNA EVİ. Tek başına fotoğraflar aynı eve ait gibi görünebilirdi. Ancak fotoğraflara her bir mekânın kendi mimari plan çizimleri eşlik ettiğinde bu düşünce yalanlanıyordu. Üstelik çizimler “ideal” teknik çizimin kusursuzluğundan uzak, mimarın kontrolünden çıkmış ama bir o kadar da gerçekler. Peki, izleyici olarak hangisine inanıyoruz?

Bakanın anlam yüklediği şeyler, onları temsil eden başka şeyler ve otoritenin dayatması... Böyle yaklaşıncı fotoğraflar ve mekânlar benzemeye başlıyor. Çeken tasarlayansa, bakan da deneyimleyen oluyor. Ortada bir görüncü ya da mekân varsa dönüşüyor. Hepsi arada, hepsi belirsiz.

Mekân: Bahçe Yolu

Küresel ölçekte yaşadığımız bu pandemi sürecinde, belki de hepimizin ortak olarak deneyimlediği pratiklerden birisi de eve tüm sosyal faaliyetlerimizi sığdırmak oldu. Yetişkinler her ne kadar bu bahsedilen sığdırma eylemine yaklaşıp da bu durum özellikle çocuklar için çok sıkıntılı bir süreç oldu ve olmaya devam ediyor. Okullarından, oyun arkadaşlarından ve onlar için buluşma, kaynaşma noktası olan parklardan uzak kalan çocuklar buldukları her fırsatta bulundukları mekânları kendilerince dönüştürmeye bir oyun alanı hâline getirmeye başladı. Pandemi sonrasında; sevinçle koştukları parklar vb. kamusal mekânlar sahihsiz kalırken, pandemi öncesinde evlerine sadece bir geçiş noktası olan, sokakla ilişki kuran sınırlı alanlar onlar için bir oyun | toplanma alanı olan ve yarı kamusal bir hâl alan -ara mekan- hâline gelmiştir.

Dilek Karakaş

Mekân: Sokak

Pandemi sürecinde evimizdeki mekânların dönüşmesiyle birlikte sokağımız da dönüştü. Karantina sokağı tanımıyla sokağımız kamusal alan dediğimiz insanların bir araya geldiği alanlardan sınırlarının birkaç sokağı aşmadığı sadece temel ihtiyaçlarımızı karşılamak için çıktığımız ara mekânlara dönüştü.

Sınırlarımız şehir katmanından mahalle katmanına, sonrasında yürüme mesafesinde kalan sokak katmanına küçüldü bu sebeple de aslında sınırlarımız daha da belirginleşti. Kamusal-özel mekân arasındaki bu değişim ve dönüşüm ile sosyal ilişki ve iletişim şekillerimizi yeniden sorguladık.

Zehra Betül Alkılınç

Mekân: Apartman Holü

Pandemi sürecinde sosyalleşmenin biçimi de değişti. Dijital görüşmeler ile hayatımızı devam ettirmeye başladık. sosyalleşmek için hep kullandığımız kamusal alanlar ya da yeme-içme mekânlarının yerini görüntülü telefon konuşmaları aldı. Fiziksel olarak iletişim kurmak evimizin içindeki bireyler ile sınırlandırılmaya başladı. Bu süreçte fiziksel olarak iletişim kurmaya, apartmanlarımızın hollerinde daha önce sadece sima olarak tanıdığımız insanlar ile iletişime geçmeye başlayarak bu mekânları önceki işlevlerinden farklı kullanmaya başladık.

Tubanur Yavuz

Mekân: Koridor

İçinde bulunduğumuz süreç ile birlikte mekânların farklı kimlikler kazandığını gözlemlerken konut içerisinde dikkat çeken bir mekân da koridor oldu. Koridor diğer mekânlar arasında bağlantıyı sağlarken yeni oluşan durumla birlikte bir hijyen alanına da dönüşmüştür. Bununla beraber karantina sürecinde özel alanlarımızdan çıkıp çevremizdekilerle temasa geçebileceğimiz bir karşılaşma durağıdır. Birbirimizden haberdar olmamızı ve iletişim kurmamızı sağlayan bir ara mekân hâline gelmiştir.

Ayşe Sena Gürçan

Mekân: Salon

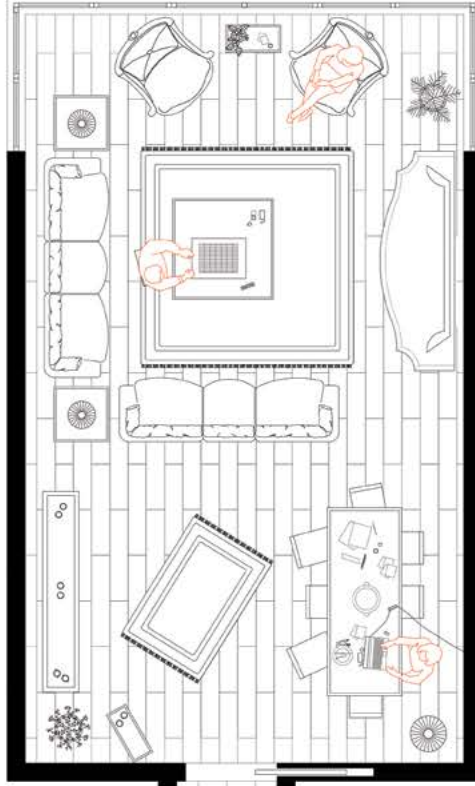
Hayatımızı evlerimizde geçirdiğimiz bu süreçte evdeki mekânların anlamları da zamanla değişmiştir. Genelde akşamları misafir ağırladığımız salon, günün her saatinde aktivitelerimizi geçirdiğimiz mekâna dönüşmüştür. Tüm aile bireyleri farklı eylemler içinde dahi olsa da hepimizin bir arada vakit geçirdiği bir alandır. Artık salon, televizyon izlenen, ders çalışılan, puzzle yapılan yani bu süreçte tüm eylemlerimizi gerçekleştirdiğimiz evimizin en kamusal mekânı hâline gelmiştir.

Şeyda Ünal

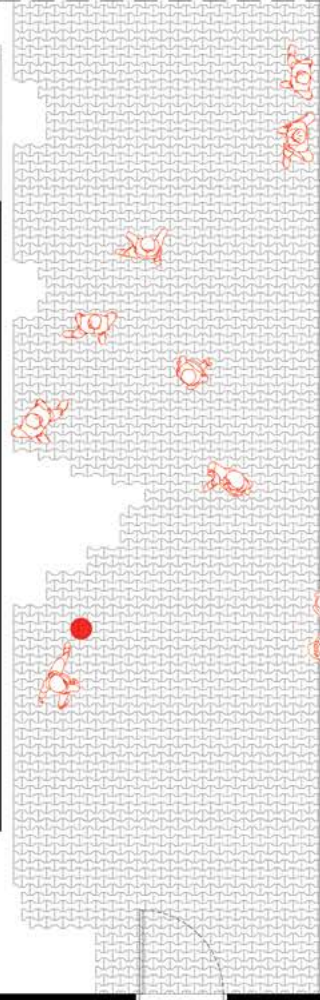

KARANTİNA EVİ

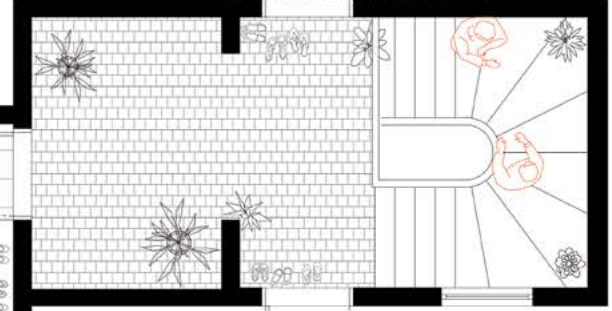
ŞEYDA'NIN SALONU

DİLEK'İN
BAHÇE YOLU

ECE'NİN ODASI

TUBANUR'UN
APARTMAN HOLÜ

SENA'NİN KORİDORU

BİNGÜL'ÜN MUTFAĞI

0 20 50 100 200

Mekân: Mutfak

Karantina evi, bu olağanüstü dönemde farklı bütüne ait mekânlardan, aktivitelerin benzerliğinden doğan çekimle bir araya gelerek, oluşan sanal bir ara mekândır.

Karantina mutfağı, dünyayla olan bağlantımızı yemek aracılığıyla sağladığımız mekân olmasının yanında; dışarıyla olan kontrollü temasımızın da uğrak noktası hâline geldi. Tüketim kalemlerimiz tekleşerek gıda alışverişine; hatta zaman zaman gıda stoklamaya kaydı. Salgının yarattığı yaşam tehditinin ve bunun sonucu olan içe dönüşlüğün süresinin belirsiz olması ile hayatta kalma içgüdümüz devreye girerek bizi yemekle güvende tutma eğilimi gösterdi. Karantinada, birbirimizle olan bağlantımızı, eğilimlerimizin ve aktivitelerimizin benzerliği üzerinden okuyabiliriz.

Bingöl Çakacı

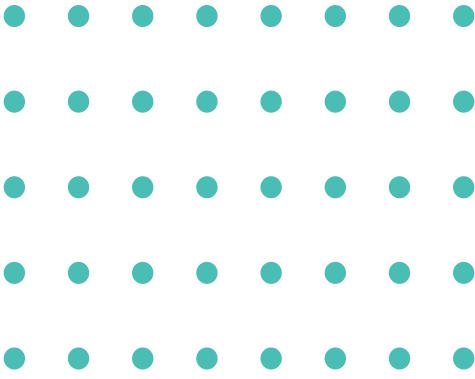

Mekân: Oda

İçinde bulunduğumuz pandeminin bir sonucu olan karantina süreci ilerledikçe hayatlarımızda değişen tek şeyin dışarıya çıkamamak olmadığını fark ediyoruz. Günlük rutinlerimizin değişmesi ile mekanları da şekillendiriyoruz. Tüm zamanı evin içerisinde aile bireyleriyle geçirmenin bir sonucu olarak, dışarıda belli aktivitelerle kendimize ayırdığımız zamanı evin içerisindeki alanımıza taşıyoruz. Kat planlarında 'yatak odası' dediğimiz oda artık sadece uyumak gereksiniminden öteye gidiyor. Saatlerce masa başında oturduğumuz, görüntülü sohbetler kurduğumuz, hobilerimizle ilgilendiğimiz hatta yiyip içtiğimiz bir mekana dönüşüyor. Bu 'özel mekan' eskisinden daha da fazla bireyin özelliklerini barındırarak tam bir 'kişisel mekan'a dönüşüyor.

Ece İrem Akşit

Temas Atölyeleri: Hayalimi Kur

YÜRÜTÜCÜ **Murat Sönmez**, Doç. Dr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü
27 Mayıs - 5 Haziran 2020

Foto grafik manipülasyonlar “Hayalimi kur” stüdyo çalışması, bir grubu temsil eden bir fotoğrafa diğerlerinin düşler kurması sonrasında bu görsel üzerine grubu tarafından oluşturulan senaryonun mekânsal karşılıklarının aranmasını içerir. Tüm stüdyo süreci boyunca, görünenin ötesine gitmek ve sonuçta alternatif bir gerçeklik üretmek bu gerçekliğin düşünsel, yapısal, mekânsal karşılıklarının üretilmesi denenmiştir.

Güncel tasarım ortamlarında düşünce ile imge arasındaki kavramsal ve mekânsal ilişki tartışılmalıdır. Kolayca erişilebilen imgelerin, bir tasarım problemini çözdüğüne yönelik yanlış kanı, tasarımcıları tasarıma ait problemlerin çözümünde, düşünce geliştirmek ve bunu derinleştirmek yerine, “Etkileyici imge nasıl üretilebilir?” sorgulamasına yönlendirdiği; imgelerin oluşturduğu görselliğin mimarlığın gündeminde tartışılmalı bir alanı kurduğu söylenebilir. İmgelerin tasarım sorunlarına çözüm olarak kullanılması bir taraftan kavram ve düşüncenin öte taraftan tasarımı çözecek zihinsel eylemlerin gelişmesini engelliyor. Bu kapsamda Stüdyo çalışmaları üretilen iki temel soru üzerinden yapılan çalışmalar ile başlatılmıştır:

Bildiğimiz imgeler bildiğimiz gerçekleri üretmiyor mu?

Bildiğimiz imgeler bilmediğimiz gerçekler üretiyor mu?

İmge üzerine gelişen sorgulama, tasarım düşüncesinin ve kişisel yaklaşımların eksikliğinin

tartışılmasına da aracı olmuştur. Düşüncenin belirgin sınırlardan çıkmasına aracılık etmesi için Resim 1-15 arasındaki fotoğraflar katılımcılara gösterilmiştir.

Bir imgenin zihnimize farklı çağrışımlar ve düşünceler doğurmasına izin vermek farklı çağrışımlar ve düşüncelerin üretilebilmesine dolayısıyla farklı gerçeklere ulaşmamıza neden olabilir.

Stüdyo sürecinde 3'er kişi olarak oluşturulan grupların her bir katılımcısından 5 adet mikro fotoğraf çekmesi istenmiş, yapılan oylama ile bu fotoğraflar önce 3'e düşürülmüş, sonrasında grubu temsil eden bir fotoğraf seçilmiştir. Seçilen fotoğraf diğer 6 gruba iletilmiş ve fotoğraf üzerinden hayal kurmaları istenmiştir. Böylelikle “hayalimi kur” stüdyo çalışmaları üretim süreci başlamıştır. Gelen senaryolar bağlamında her grup kendi final senaryosunu hazırlamıştır. Her bir senaryo, kolektif olandan kopmanın ve “Alternatif Mekânsal Gerçek” olarak tanımlanan kendine ait hayalin ifadesidir. Bu sayede stüdyo açılışında sorulan, “Bildiğimiz imgeler bildiğimiz gerçekleri üretmiyor mu?” ve “Bildiğimiz imgeler bilmediğimiz gerçekler üretiyor mu?” sorularına verilebilecek olası cevapların kapsamı belirginleşmiştir. Alternatif gerçeklik, bildiğimiz imgelere farklı bakabilmek ve bilmediğimiz gerçeklikleri tutarlılıkla tanımlayarak bu tutarlılığı ortaya koyacak kavramsal ve mekânsal araçları üretmek olarak tanımlanmıştır.

Stüdyo sürecinin başlangıcında spesifik bir çalışma yöntemi

belirlenmemiş, yöntemin süreçte geliştirebileceği öngörülmüştür. Aslında tüm sürecin bir denemeyi kapsadığı ve her şeyin bu deneyellik üzerine geliştiği söylenebilir. Süreç boyunca “Ne olacak?” ve “Nasıl olacak?” gibi sorgulamalar yapılmış, bu sorgulamalara geliştirilen çözüm önerileri yeni soruları beraberinde getirmiştir. Böylece yöntem kendi kendini inşa etmiştir.

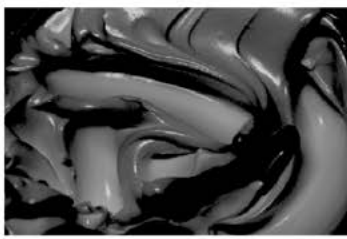
Sonuç

Bu çalışma imge üzerinden farklı düşünsel ve mekânsal üretimlerin nasıl yapılabileceğinin araştırması olmuştur. Bilindik durumlara farklı biçimde bakmayı ve bu farklılığın yaratıcı düşünceyi harekete geçirmesine izin vermenin yolları aranmıştır. İmgeler üzerine kurulu tasarım ortamları için yaratıcılığı imge üzerinden kurmaya çalışmanın araçları ve yöntemi geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bildiğimiz imgelerin bilmediğimiz gerçekleri üretmediği bir mimarlık ortamında alternatif gerçekleri üretmenin yollarından biri düşünceyi üretme, tasarımı yapma ve mimari ifadeleri farklılaştırma yöntemlerini deneysel hâle getirmek olabilir. Bu stüdyo süreci belirli bir yönetime öğrencileri yönlendirme ve onların yapacaklarını önceden tahmin ederek veya bilerek süreci katı bir düzene bağlamak yerine düşüncenin doğmasına ebelik edecek bir deneyselliği yöntem olarak önerir. Sonuç ürünler tutarlı bir hayal etme sürecinin oluşturduğu senaryoların “foto grafik ifadeleri” olarak düşünce ve üretim arasında yenilikçi bir temas aralığının ürünleridir.

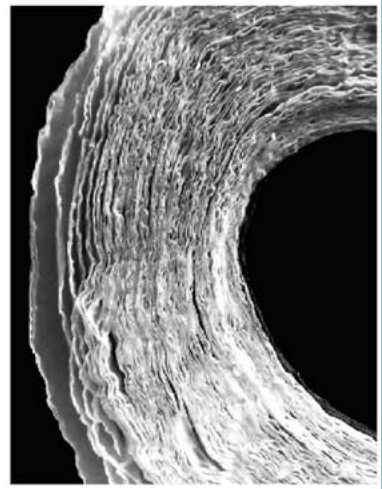
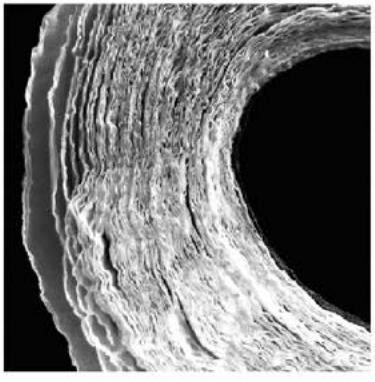
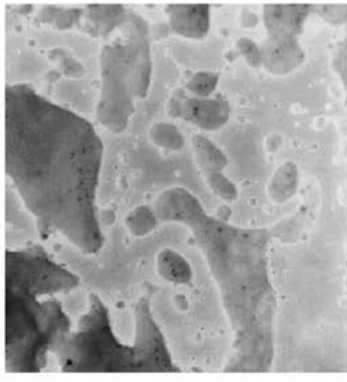
1. GRUP

2. GRUP

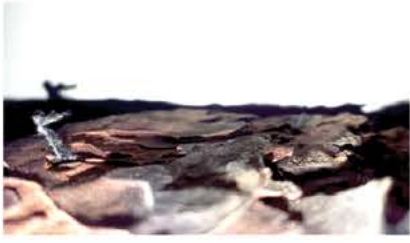
3. GRUP

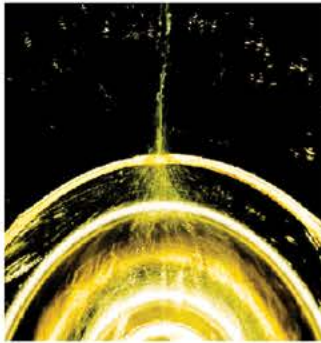
4.GRUP

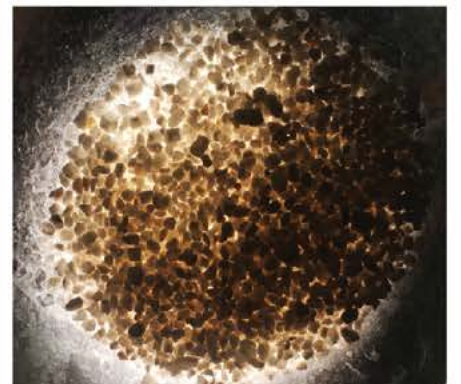
5.GRUP

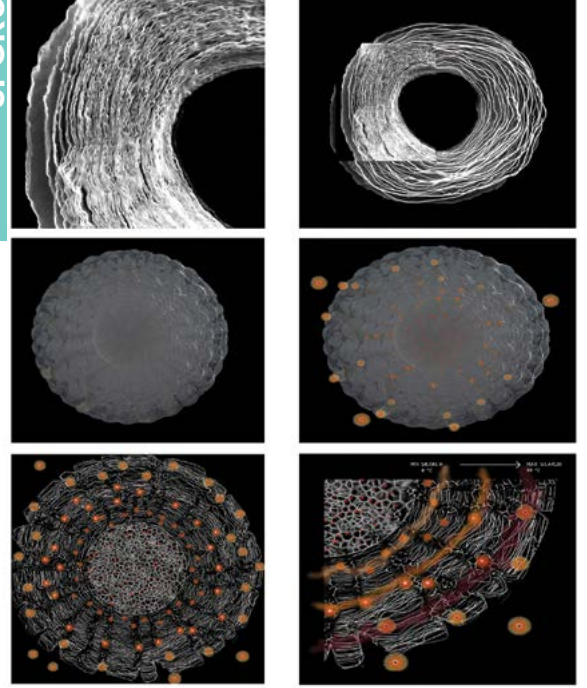
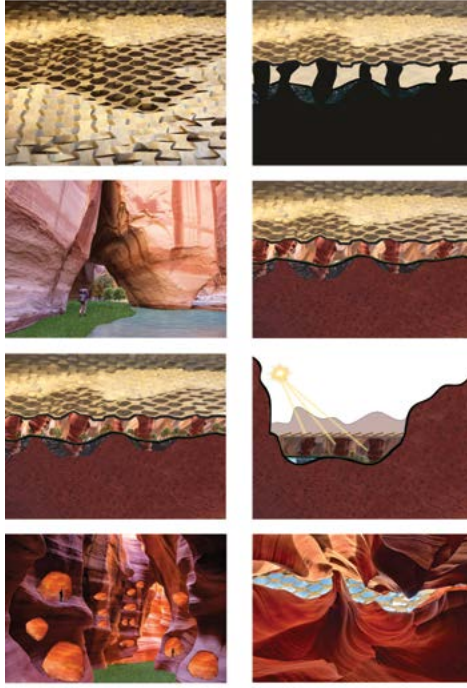
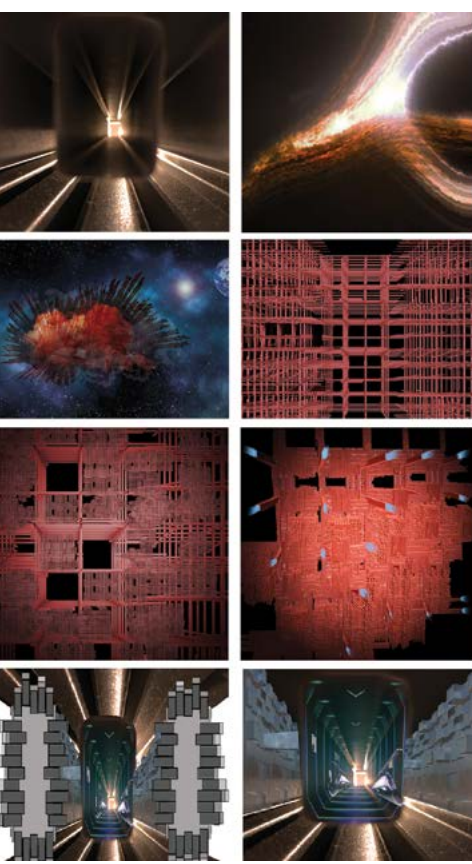

6.GRUP

7.GRUP

30. yüzyılda elastik deformasyonlar sonucunda yeryüzü kabuğunda binlerce patlama meydana geldi. Bu patlamalar dünya üzerindeki yaşamı tehdit ediyordu. İnsanlığın Dünya'yı terk etmesi kaçınılmazdı. Bilim insanları uzun süren araştırmalar sonucunda insanoğlunun yaşayabileceği on iki adet gezegen buldular. Bu gezegenler farklı koşullara sahipti. İnsanlığın yaşamına devam edebilmesi ise tüm bu gezegenler arasında madde ve besin transferine bağlıydı.

Keşfedilen yaşam alanlarından biri olan HD 1997 gezegeninin ortam koşulları tam olarak yeryüzüne benzemese de insanların bu yeni gezegene taşınması kaçınılmazdı. Yer çekimi ve oksijen seviyesi dünya ile aynı olan bu gezegenin en büyük sorunu uzayın zararlı ışınlarından gezegeni koruyacak bir atmosferinin olmamasıydı. Bu sorun kimyasal bir sis bulutu ile çözüldü. Diğer gezegenlere ve dünyaya seyahat için ise Fantom Gözleri tasarlandı. Fantom Gözleri bir çeşit dev geçitlerdi. Bu geçitler yaşam alanlarının merkezine konumlandırılmıştı. Fantom Gözleri içinde sürekli bir enerji akışı olmaktadır. Bu enerji akışı sayesinde kapsül içine giren kişiler geliştirilen teknoloji ile diğer yaşam alanlarına taşınıyorlardı. Bir yere gitmek isteyen bir kişi yaşam modülü içinde yer alan hareket kabini giriyor ve hareket tuşuna basıyordu. Yaşam kabini Fantom Gözüne doğru ilerleyerek kişiyi ışınlanma tüplerine aktarıyordu. Fantom Gözleri içindeki ışınlanma tüpleri seyahat etmek isteyenleri moleküllerine ayrışarak plazma hâline getirilmekte ve yolculuk yapmalarını böylelikle sağlamaktaydı.

HD 1997 gezegeninde yerleşim alanları Fantom Gözlerinin etrafına konumlandırılmış modüller tünellerden kurulmuştu. Bu biçimde milyonlarca farklı tünel üretilmişti. Yaşam tünellerinin bir araya gelmesi ile koloniler kurulmuştu. Yaşam tünelleri 45x45 boyutunda, 5 km uzunluğundaydı. Her bir kolonide 100.000 kişi yaşamaktaydı. HD 1997 ilk yerleşimden 50 yıl sonra iki milyar insanın yaşadığı dev bir yaşam merkezi oldu.

HD 1997 gezegeninde yaşayanlar hiç ufkı, güneşi görmediler. Hiç toprağa basmadılar. Ufuk uzaktaydı, zemine ulaşmak çok kolay değildi Fantom Gözlerinin varlığını sayesinde terk ettikleri dünyanın kısa sürede yaşanabilir olmasını ve oraya geri dönme bilmeyi umut etmek dışında tutunacakları bir şey yoktu.

21. yy sonlarına doğru dünyanın ekosistemi çökmek üzereydi. Aşırı çevre kirliliği, yok edilmiş ormanlar, kimyasal atıklar, karbon salınımı ve ozon tabakasında geri dönüşü olmayan hasarlar artık dışarıda olmayı imkânsız hâle getirmişti. İnsanların dışarıya koruyucu giysiler olmadan çıkmaları kanserden görme kayıplarına, cilt hastalıklarından başıboşluk sistemi tutulumuna kadar birçok sağlık sorunu ile karşılaşmalarına neden oluyordu. İnsanların aşırı kalabalık kentlerde alternatif yaşam alanlarına ihtiyacı olsa da ortam koşullarının yaşamaya uygun olduğu yer neredeyse kalmamıştı.

Bilim adamlarının uzun süredir üzerinde çalıştığı biyolojik kaplama soruna çözüm olacak gibi görünse de çalışmalar bir türlü sonuçlandırılmıyordu. Bu biyolojik kaplamanın güneş ışıklarının zararlı ve öldürücü etkilerini yok ettiği biliniyordu. Fakat çok kısa ömürlüyüdü. Bilim adamları bu biyolojik kaplamayı yaşayabilir hâle getirmeyi becerememişlerdi. Ta ki adını MY koydukları meteorun başka bir gök taşı ile çarpışıp dünyanın ikinci uydusu hâline geldiği günlere kadar. Bu çarpışma dünyaya bir sürü meteor parçası düşmesine neden olmuştu. Çevreye yayılan meteor parçalarının içinde olduğu tespit edilen Molibdan elementinin dünyadaki bazı canlıları mutasyona uğrattığı tespit edilmişti.

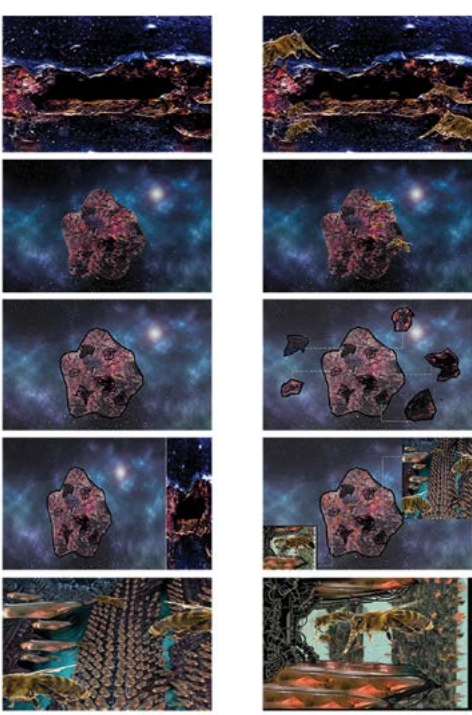
Molibdan kutuplardaki derin kanyonların yeraltı sularına eklendi. Bu suların içindeki mikro organizmalarda sıra dışı bir dönüşüm yaşandı. Bilim adamları yıllardır üzerinde çalıştıkları biyolojik kaplamayı besleyen ve büyüten bir besin kaynağı bulmuşlardı. Bu kaplama güneş ışığını filtre ediyor ve karbonu oksijene dönüştürüyordu. Kutuplarda bulunan kanyonlar arasına bu kaplamanın verilmesine karar verildi. Yaşam filesi adı verilen bu örtü altında bir grup insanın yaşayabilmesine yönelik bir ortam kuruldu. Eğer yaşam filesi altında yaşam gerçekleşirse insanlar için yeni yaşam alanları oluşturulabilirdi. Yaşam filesi kanyon zeminini altındaki su kaynaklarında bulunan mikroorganizmalar ile besleniyor, bu yeni yaşam ortamını güneşin ultraviyole ışınlarından koruyor ve atmosfere oksijen yayıyordu. Bu sebeple insanların element ile suları beslemeleri gerekiyordu. İnsanlar bu kanyona yerleşmiş, mağaraları yaşam alanları ve evleri olarak düzenlemişlerdi. Bununla birlikte kolay aşınan tuf tabakalarının farklı boyutlarda genişletilmesiyle kamusal alanlar oluşturulmuş, sosyalleşme, iletişim kurma, gündelik işlerin yürütülmesi gibi işlevler bu mekânlarda çözümlenmişti.

Kanyonda oluşan yeni yaşamda içinde Molibdan bulunan yeraltı sularının buharlaşmasıyla devasa boyutlu mantar ormanları, et yiyen bitki kolonileri, insan boyutlarında taç yapraklı çiçek ormanları ve 2 metre kanat açıklığına sahip kelebek ve arı türleri ortaya çıkmıştı. Biyolojik çeşitliliğin mutasyona uğradığı bu yeni yaşam ortamında hayatta kalmak daha zor fakat bu değişimi deneyimlemek ve doğanın kendini nasıl onardığını izlemek oldukça keyifli bir hâl almıştı. İnsanlar bu yeni yaşam döngüsüne kısa sürede adapte olmuş, hayatlarının geri kalanında bu düzene uyarak doğayla birlikte var olmanın ve ona karşı davranışlar geliştirmemenin gerekliliğini öğrenmişlerdi.

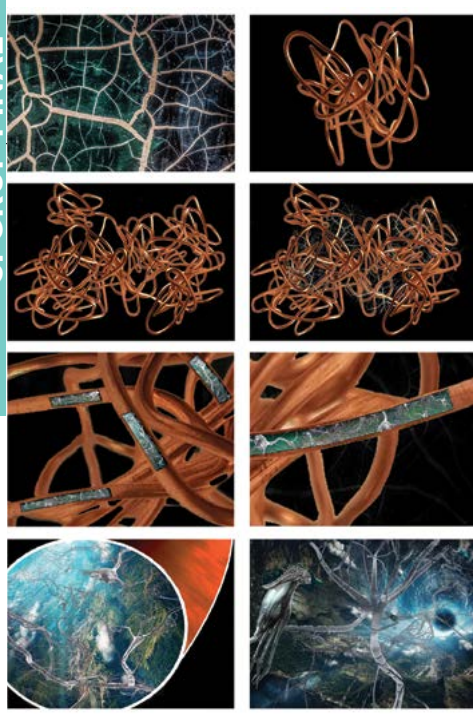
Dünya tarihi boyunca Asya gribi, kara veba, Rus gribi, kolera, SARS, MERS ve bunlar gibi birçok farklı salgın dönemleri yaşanmıştır. Bilim dünyası her salgın döneminde farklı müdahalelerde bulunmuş ancak bir sonraki seferde salgınlar türünü değiştirerek insanlığı yeniden etkilemiştir. Artık bilim insanları tüm viral enfeksiyonları tedavi edebilecek, beden savunma sistemini oluşturan Nötrofil, Monosit, Lenfosit, Eozonofil hücrelerine alternatif olabilecek yeni bir antikor çeşidi geliştirmenin yollarını aramaktadır. İnsanların ve diğer gezegenlerdeki farklı yaşam formlarının organize çalışmaları sonucunda Antikorist X adı verilen bir humoral bağışıklık hücresi üretilmiştir. Bu hücre tüm virüs, bakteri ve kanser hücreleri gibi bağışıklık sistemini doğrudan hedef alan hastalıkların DNA dizilimine karşı bir hücrel yazılım geliştirmekte ve hastalıkları kısa bir sürede tedavi etmektedir. Ayrıca HIV, Hepatit-B gibi vücudun bağışıklık sistemine doğrudan yerleşerek tüm savunma sistemini etkisiz hale getiren virüslerin de tedavisinde kullanılmaktadır.

Bu büyük keşif ile evrendeki tüm yaşam formlarını etkileyen hastalıklara DNA dizilimleri ne olursa olsun çözüm üretilebilmekteydi. Ancak artan ihtiyaçlarla birlikte bu denli büyük çaplı bir savunma hücresi üretimi yeryüzü nde gerçekleştirilememekteydi. Bunun için Dünya yörüngesinden uzak olmayan, uzay koşullarına uyum sağlamış, yaşam formlarının DNA'larına uyumlu Antikorist X üretimi yapan biyolojik bir doku özelliğine sahip bir uydu gezegen inşa edildi. Bu gezegen farklı biyolojik ortam koşullarına sahip katmanların iç içe geçmesiyle ve en dışta koruyucu bir zar tabakasıyla oluşturuldu. Gezegenin merkezinde bulunan biyo-analitik kültür ortamında antikorların DNA dizilimleri ve çekirdek yapıları üretilmektedir. Daha sonra her katmanda hücrel özellikler güncellenmekte, gelişimlerini tamamlamaktadır. Üretilen antikorların çeşitliliği farklı ortam koşullarına sahip katmanlarda kalma sürelerine göre belirlenmektedir. Gelişimini tamamlayan antikorlar kanallar yardımıyla uzay boşluğuna bırakılmakta ve bu ortamda donarak doğal bir depolama sağlanmaktadır. Antikorlar Dünya ve diğer gezegenlerin ihtiyaçlarına göre uzay boşluklarından toplanmakta ve hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

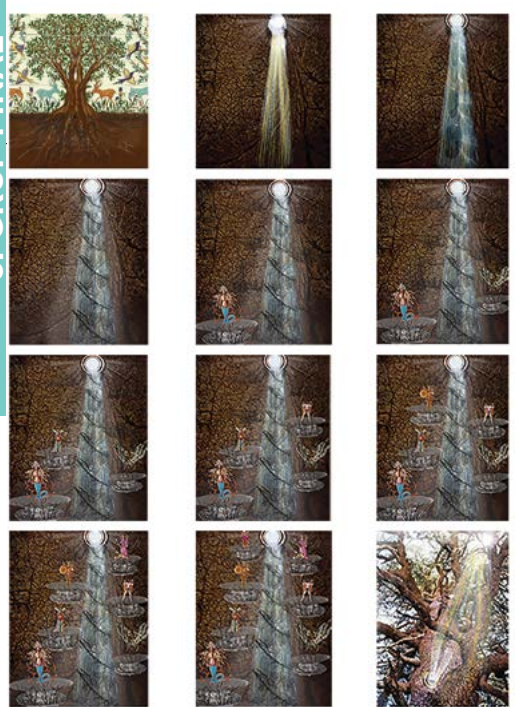
4. GRUP FINAL

5. GRUP FINAL

6. GRUP FINAL

Bu hikâye madenci uzay arılarını anlatır. Bir kuyruklu yıldızdan kopan dev bir asteroidin yörüngesinin Dünya ile çakıştığının anlaşıldığı günlerdi. Tüm yatırımlarını silaha yapmış büyük devletler bu duruma el atarak sorunu çözmeye girişmişlerdi. Bu dev meteorun yörüngesinin değiştirilememesi büyük sorunlar doğuracak hatta insanlığın sonunun gelmesine neden olacaktı.

Meteorun Dünya'ya çarpacağına kesinleşmesi üzerine artık başka bir çare kalmamış ve Dünya'nın en büyük konvansiyonel bombası olarak bilinen BLU-82 bu devasa göktaşını parçalamak üzere hazırlanmıştı. Belki de insanoğlunun tarihteki en büyük zaferi yaşandı. Yapılan hesaplamalar sonucunda dünyadan yollanan füze meteoru vuramadı ama onun yörüngesini değiştirerek dünyaya ikinci bir uydı kazandırdı. Dünyayı çökmek üzere olan bu dev meteor artık ikinci Ayımız olmuştu. Bu büyük göktaşını insanlar MY diye adlandırdılar. Dünyadan 2000 km uzaklıkta konumlanan MY keşiflere açık bir macera kapısı haline gelmişti.

İnsan nüfusunun aşırı artması, tüm doğal kaynakların ve enerji üretme yöntemlerinin yetersiz kaldığı bir zamanda MY insanoğlu için bir enerji kaynağı olabilir miydi? Dünyaya düşen parçaları bu konuda yeşeren umitleri yok etti. Fakat düşen parçaların arılar üzerinde anormal bir etki oluşturduğu görüldü. MY'ın kaya parçalarına temas eden arılar irileşiyordu. Sonra bu arıların artık bal yapmayı bıraktığı ve çevrelerinde yer alan değerli madenleri tanımsız bir sıvıya dönüştürdükleri görüldü. Bunun üzerine bilim insanları MY'ı dev bir enerji istasyonu olarak kullanmayı ve arıları evrende yeni enerji kaynakları toparlamak üzere oraya yerleştirmeyi düşündüler.

İrileşen arıların genetiğiyle oynanarak uzayın tüm zorlu koşullarına uyum sağlayabilen, kendi kendine koloni kurabilen, üreyebilen arılar üretildi. Bu arılar uzayda keşif gezilerine çıkacak, evrenin farklı yerlerinde başıboş hareket eden göktaşlarının, kuyruklu yıldızların üzerinde bulunun ve enerji üretmede mükemmel bir üstünlüğe sahip olan Molibdan elementini toplayacaktı. Dünya'nın yörüngesinde dolanmaya devam eden MY'ın bu arılar için bir yaşam alanı olabileceğini keşfetmek uzun sürmedi. MY'ın içinde, farklı boyutlarda büyük boşluklar vardı ve arılar için mükemmel bir yaşam ortamı sunuyordu. MY üzerinde 4 adet uzay seferi yapıldı. Madenci uzay arılarının yerleşmesi için yeni uydumuz içinde altı adet koloni grubu oluşturuldu. Arılar çok kısa sürede bu kolonilerde kendileri için yaşama birimleri kurdular. Bu yaşam birimleri devasa yüksekliklerde birimlerden oluşuyordu. 1 yıl içinde yaklaşık 1 milyon arı MY'da yaşamaya başladı. Uzay madenciliği yapan arılar MY'dan ayrılıp dünya yörüngesine giren meteorların üzerine yapıpılarak birkaç saniyede keşfe çıkıp Molibdan elementini topluyorlardı.

İnsanoğlu için beklenmedik düzeye iyi bir sonuç haline gelen MY ve madenci uzay arıları dünyanın enerji sorununu bugün çözüyor. MY içinde bulunan depolama alanlarında biriken Molibdan elementi yeryüzünden düzenli olarak fırlatılan Space-Y isimli roket ile Dünya'ya getiriliyor. Dünya'nın yeni enerji kaynağı olarak kullanılan bu element Uranyum, Hidrojen gibi elementlerden yüzlerce kat daha fazla enerji açığa çıkartmakta ve süper ağır elementler grubunda yer almaktadır. Bu yeni enerji kaynağı sayesinde Dünya'nın yenilenemez enerji kaynakları daha fazla tüketilmemiş ve doğa kendi kendini iyileştirmeye başlamıştır.

Dünyanın insanoğlunun ağırlığı çekmeyeceğini biliydi. 2320 yılında bir grup bilim adamı dünyadaki yaşamı kopyama şansını elde ettikleri bir proje geliştirdiler. Traks adı verilen bir hücrenin çoğalması ile oluşan kılcal bir dokunun canlıların yaşamına uygun bir ortam sağlayabileceği keşfedilmişti. Orteam adı verilen bilim adamları topluluğu Traks hücreleri üzerine araştırmalarını genişleterek devam etmiş, yoğun radyasyon altında ve yer çekimsiz ortamda hücrelerin beklenenden 1 milyar kat hızlı büyüyeceği anlaşılmıştı. Bu buluş kaçılmaz olarak uzayda bir üretim istasyonu kurulmasına neden oldu ve Traks'ın çoğalarak oluşturduğu ortamın nasıl olacağını tam olarak anlaşılmasına yol açacak çalışmaları başlattı.

Dünya yörüngesinden 5000 km uzakta bir üretim istasyonu kuruldu. Sonuçlar beklenenden katbekat iyiydi. Traks'lar hızla kılcal damar benzeri dev tüpler oluşturmaya başlıyordu. Oluşan bu tüpten yumak içinde bitkilerin ve ağaçların yetişmesine izin veriyor aynı zamanda su üreterek sürdürülebilir insansız nefes bir doğa oluşturabiliyordu.

Traks hücrelerinin hızla büyümesi bir çeşit enerji üretiyordu ve dünyanın yarısı düzeyinde bir yer çekimi sağlıyordu. Kılcal damarlar veya sinir ağları biçiminde oluşan bu yaşam dokusu insanın yeni dünyası olabilir miydi?

Sonsuz kıvrımlara sahip, farklı büyüklükleri olan ve birbirine ince kılcal tüpler ile bağlı bu yaşam ortamı gerçekten insan için tükettiği dünyanın alternatifini olarak görülmüyordu. Sphera-X-20 adı verilen bu kılcal tüp ağı insanoğlu için tüm yaşam biçimini, kültürünü, kentlerini yeniden üretebileceği bir ortam olarak büyük bir heyecan yaratmıştı. Fakat o günlerde beklenmeyen bir şey keşfedildi. Sphera-X-20'de Traks hücrelerinin DNA diziliminde oluşan bir hata kaynaklı olarak ortaya çıktığı düşünülen bir yaratık görüldü ve bu kusursuz yaşam ortamına gölge düştü. Shpa adı verilen bu yaratık onunla iletişim kurmak isteyen ilk bilim ekibini yok etti. Sonraki birkaç ekip ise zorlukla kaçabildi. Yapılan çalışmalarda Shpa'nın insan sesine ve bakişına karşı aşırı hassas olduğu anlaşıldı. İnsanoğlunun Sphera-X-20'de Shpa ile birlikte yaşayabilmesinin tek kuralının konuşmamak ve gözlerini kullanmamak olduğu anlaşıldıktan sonra her şey yoluna girdi.

Eğer konuşmayı ve gözlerinizi kullanmadan var olmayı kabul ediyorsanız dünyanın alternatifi cennet benzeri Sphera-X-20 sizi bekliyor olacaktır.

Bildiğimiz dünyadan farklı, adı Aydiim olan, karanlık yer altından yıldızlara değen bir gökyüzüne uzanan bir evren ve bu evrene hayat veren adı Litral olan heybetli bir ağaç vardır. Litral karanlık yer altından başlar ve dalları bir sürü farklı yıldız değer. Aydimm'in ozanları şairleri yıldızların Litral'ın meyveleri olduğunu bile söylerler.

Böylesine heybetli, ulu bir ağacın evrende bir eşi benzeri de yoktur. Her yerinde başka bir hayata, başka bir canlıya veya ortama ev sahipliği yapar. Bu ağaçta yaşayanlar ağacın Aydiim'in toprağın en altlarındaki merkezi ile yıldızlara değen göğünü birleştirdiğini bilirlerdi. Tabii başka başka bir sürü inanış da vardı Litral hakkında. Kimileri Litral'ın cehennem ile cenneti, kimileri yer altındaki kötü karanlığını kutsal ve iyi ligetin ışığına bağladığına inanırlardı. Kim ne derse desin Litral öylesine büyük, öylesine geniş ve heybetliydi ki onu bir baştan bir başa, tabanından tavanına, bir ucundan diğerine gezebilin, görebilin; büyüklüğünü anlayabilen birine hiç rastlanmamıştı. Üzerinde barındırdığı alemleri veya canlıları tanıyıp onların dillerini, hayatlarını bilen birine hiç rastlanmamıştı.

Dalları, yaprakları, kökleri ve içi her türlü canlıya, birçok farklı âleme ev sahipliği yapan bu ağacın toprağa çok yakın gövdesi üzerinde bir yerlerde bir geçit olduğu hep biliniirdi. Korkutucu bir efsane haline getirilen bu geçidin iyilerle kötüler, karanlıkla aydınlığı, ceza alanlarla ödüllendirilmişleri birbirinden ayırdığı, toprağın altındaki yedi kat ile toprağın üstündeki yetmiş yedi katı birbirine bağladığı hep söylenir, dilden dile, zamandan zaman anlatılır dururdu. Hatta bu geçidin yerin altındaki köklere ve bu köklerin arasında yerin altındaki yedi katı birbirine bağlayan sonsuz uzunlukta bir geçide açıldığını anlatan birçok hikâyeye rastlamak bile mümkündü.

Litral'ın dört bir yanında yaşayan tüm varlıklar bir taraftan bu geçidi merak edip onunla ilgili hikâyeler anlatarak onu anlamaya ve kavramaya çalışırken öte taraftan aralarından meraklı ve korkusuzları onu bulmak ve sırlarını anlamak için macera dolu yolculuklara çıkarlardı. Tabii bu yolculukların gizemli hikâyeler doğurduğu bir gerçektir. Aydiimlilerin birçoğu bu geçidin ne olduğunu hiç bilememişti, ta ki aralarından en maceracı, en cesur, en akıllı küçük bir istavritin her şeyi anlattığı çizimlerini görene kadar.

Küçük istavrit geçidi aramak ve sırlarını anlamak üzere yollara düşüşünün dokuzuncu ayında geçidi bulmuş ve bir anda, ne olup bittiğini anlamadan en derindeki yedinci katmana düşüvermişti. Yedinci katmandan geçidin ucuna gelmek için geçirdiği 99 yılı hiç unutmadan hep not almış ve her bir katmandan çıkmak için yapmak zorunda olduğu şeyleri yazmış ve küçük defterine çizmişti. Bu sunumda gördüğünüz çizimler küçük istavritin yerin altındaki yedi katmandan çıkmak için zemin altındaki her katmanın efendisinin istediği şeyleri yaptığı ve sorduğu bilmeceleleri çözdüğü anlara ait temsillerdir. Kaç kere yanlış cevap verdiğini, bu yanlışların olduğu katmandan bir üste çıkmasını ne kadar geciktirdiğini kimse bilmiyor. Bildiğimiz bu

bilmecelerin ve küçük istavritin yaşadıklarının her birinin bizlere bir doğruyu ve bir erdemi hatırlatmak üzere oluşturulduğudur. Küçük istavritin tüm katmanlarda yaşadıkları şöyledir: (Her katmanı geçen küçük istavritle bir gün karşılaşmanız dileklerimizle)

7. Katman

Buraya düşen bir varlık, buradan çıkmak için ilk olarak yedinci kattaki Su İyesi'nin yanına gidermiş. Su İyesi'nin sorduğu bilmeceyi bilirse, içindeki cesareti keşfeder ve devam etmek için kendinde güç bulurmuş. Bu güçle sorulan soruyu cevaplar ve 6. Katman'ın kapısını açarmış.

6. Katman

6. Katman Tulpar'ın âlemiymiş. Tulpar'ın sorduğu bilmece kişinin içerisindeki kontrol duygusunun farkına varmasını sağlamış ve yolculuğun devamında bunu kullanması gerektiğini ona öğretirmiş. Bu kontrolü öğrenen Tulpar'ın sorduğu soruya cevap verebilir ve 5. Katman'ın kapısını açarmış.

5. Katman

5 Katman'a geldiğinde bu evrenin efendisi olan Ötügen ona hayvanlar ve diğer canlılarla ilgili bir bilmece sorarmış. Bu bilmeceyle birlikte zaten her zaman içinde olan ve derine gömülen merhamet duygusu açığa çıkarmış. Bunu sadece yolculuğunda değil, tüm ömrü boyunca hatırlaması gerekirmiş. Bunu hatırladığı için de 4. Katman'ın kapısı açılmış.

4. Katman

4 Katman'da, herkesin dostu olan Sermük'ün efendisi olduğu bir dünya ile karşılaşmış. Sermük ona ihanet eden arkadaşlarını ve buraya nasıl düştüğünü anlatır, sonra da bilmecesini sorarmış. Sermük'ten arkadaşlarına yardım etme erdemini ve ihanetin ne denli kötü bir şey olduğunu kalbine kazıyanlar kolayca sorulan soruya cevap vererek 3. Katman'ın kapısını açabilirlermiş.

3. Katman

3. Katman'a gelen biri, Aydiim'in gökyüzünden Litra'nın gövdesi arasına düşen ve aşağı süzülen ışığı birazcık da olsa görebilirlermiş. Bu âlemin efendisi Kızagan savaşırken bile dürüst olması gerektiğini anlatıp bilmecesini sorarmış. Bu bilmece diğerlerinden daha zormuş, çünkü dürüstlük hepsinden daha çok unutulmuş bir erdemmiş. Küçük istavritin en çok bu katmanı geçmekte zorlandığı söylenir.

2. Katman

2. Katman'dan Litral'ın tohumlarını tutan Umay'ın efendisi olduğu âlemmiş. Umay bilmecesini sorduktan sonra aynı bir anne gibi nasihatini de verirmiş. Bu nasihat tevazu üzerineymiş. Buradan çıkmak ancak varlığın kendisini övmemeyi öğrenmesi ve kibrinden uzaklaşması ile mümkün olabiliyormuş. Ancak bu sayede 1. Katman'ın kapısı açılabilirmiş.

1. Katman

1. ve geçide açılan en üstteki katmanda, dışarıdaki cıvıltılar duyulur, ağacın yaprakları görünürmüş. Erlik gelmiş geçmiş en zor bilmeceyi sorarmış. Ama aslında cevap hepimizin içinde saklıymış. Herkesin cevabı da farklıymış. Kendisini tekrar keşfedenin buradan dışarıya çıkmasına izin varmış. Buraya düşen ve geri çıkan asla aynı kişi olmamış ve kendisi bile tanıyamamış yeni kendisini.

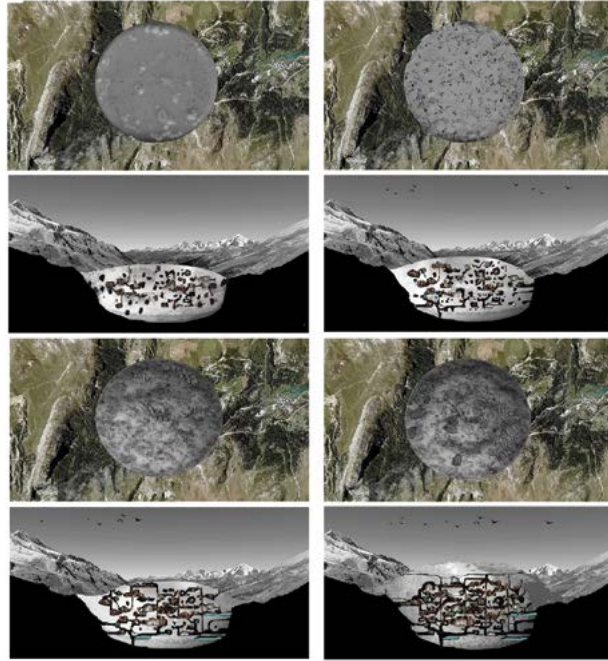
Hiç kimse dünyanın bu hâle geleceğini ön görmemişti. Küresel ısınma, salgınlar, orman yangınları, çevre kirliliği ile başlayan doğal dengenin bozulması süreci dünyayı neredeyse bir yıkımın eşiğine getirmişti. İnsanoğlu için gelecek daha gelişmiş ve daha konforlu olmak yerine daha ilkeldi, daha çok zorlukla doluydu ve daha büyük yaşam mücadeleleri gerektiriyordu. Bu ilkel geleceğin en büyük sorunu ise bir arada olmanın, birbirine temas etmenin doğurduğu sonuçlardı.

Son Sars-700 salgını önüne geçilemez biçimde genişlerken en büyük yıkımı metropol kentlerde gerçekleştirmişti. Büyük kalabalıklara ev sahipliği yapan kentlerde salgın nedeniyle yaşamak artık neredeyse imkânsızdı. Salgınlardan, kötü çevre koşullarından kurtulmanın tek yolu kentleri terk etmek gibi görünse de yeni bir yerleşimin nasıl kurulabileceği konusu çözülebilir görünmüyordu. Kentten uzakta ve kentin olanakları olmadan bir kamp hayatına benzemeyen yerleşik bir düzen nasıl kurulabilirdi? Bir kent inşa etmek, yeni bir düzen kurmak anlamına gelen bu çıkış yolunun gerçekleşmesine imkân var mıydı? Yeni bir kenti kuracak, alt yapısını oluşturacak ne koşullar ne de güç kimsede mevcut değildi. Böylesine büyük bir çaresizliğin yaşandığı günlerde bir grup genç kimya mühendisliği öğrencisi toprağı kimyasal olarak dönüştüren bir sıvı geliştirdiler. Tıpkı hamuru kabartan maya gibi toprakla etkileşime giren ve onu üst üste, iç içe geçiren Sartofeks adındaki bu kimyasal sıvının böylesine etkili sonuçlar üreteceğini başlarda kimse anlamadı. Evlerinin arka bahçesinde kendilerince yaptıkları bir deney öylesine ilginç sonuçlar doğurmuştu ki, az daha ölüyorlardı. 17 farklı madde katarak oluşturdıkları sıvıyı toprak yığının içine kattıktan birkaç saniye sonra toprak dev bir hamur topuna dönüştürmüş, bu hamur yığını birkaç saniye akışkan bir hale gelip büyüyerek tüm evin arka bahçesini hatta arabaları, ağaçları içine almıştı.

Sartofeks toprağı kabartarak içinde oluşturduğu büyük boşluklar sayesinde insanların kentlerden uzakta boş coğrafyalarda yaşamalarına olanak tanıyan bir yapı malzemesi olabilir miydi? Birkaç denemeden sonra bunun olanaklı olabileceği anlaşılmıştı. İlk büyük deneme sonrasında 100 kişinin içinde yaşayabileceği bir yapı elde edildi. Öylesine kolay ve öylesine maliyetsiz biçimde yaşam hacimleri oluşuyordu ki insanlar için kendi kendine sürekli genişleyen yeni bir kent kurmak artık kaçınılmaz ve mümkün hâle gelmişti.

Sartofeks'ten bir kent üretme denemesi için büyük bir vadi seçildi. Seçilen vadide bu kimyasal sıvı çok kısa sürede çevresine zarar vermeden toprağı dönüştürmeye başladı. Daha bir ay geçmeden binlerce kişinin yaşayabileceği bir ortam oluşmuştu bile. Sartofeks bir taraftan çevreye zarar vermeden kendi kendine gelişirken öte taraftan içinde açılan boşluklarda insanların yaşayabileceği ve tarımsal üretim yapabilecekleri küçük iç hacimler oluştuyordu. Oluşan farklı yaşanabilir hacimler, dış çeperlere kadar uzanan incecik kanallar şeklinde boşluklar da doğuyordu. Bu boşluklar, oluşan hacimde her mekânın hava ile dolmasını sağlıyordu.

İlk yerleşim gerçekleşmiş ve vadi içinde yaklaşık 20 bin insan bu hamur dokuda yaşamaya, vadiyi ve hacimde uygun yerleri ekip biçmeye başlamıştı. Ne zaman yeni mekânlara ihtiyaç duyulsa birkaç damla sıvı tüm sorunları çözüyordu. Sartafeks ile üretilen yeni hacim birkaç dakika içinde birbirine katılan iki hamur topu gibi hemen kaynaşıyor ve tek bir yapıya dönüşüyordu.

Bugün Vadilius kenti dünyanın içine düştüğü yaşanamaz şartların karşısında bir vaha gibidir. Yerleşmeye gelen insan sayısı her geçen gün artmaktadır. Eski dünya kentlerinden bütünüyle farklı yeni bir kent düzeni kurulmuştur. Vadilius kentinde herkes sadece kendisi için çalışır ve üretir. Bu kentte para yoktur. Kaynak tabanlı bir ekonomik düzen kurulmuştur. Tek amaç doğanın sahip olduğu kaynakları verimli biçimde kullanmak ve bilim, teknoloji ve kültürel alanda büyük gelişimler sağlamaktır.

Kent Bileşenleri: Temaslı Temassızlık

YÜRÜTÜCÜ **Tuba Doğu**, *Y. Mimar, UrbanTank* **Melis Varkal**, *Y. Mimar, UrbanTank*
28, 29 Mayıs - 3 Haziran - 6 Haziran 2020

Kent Bileşenleri projesi, gündelik yaşama dair mekânları farklı ölçeklerden referanslarla aktarmayı amaçlayan açık kaynak bir kayıt ortamıdır. Mekânsal bir sözlük olarak da nitelendirebileceğimiz, çoklu ve aynı zamanda çok katmanlı kavramlar üzerinden şekillenen bu kayıt ortamı, dijital bir platform aracılığıyla üretilen içeriği görünür kılmaya ve katılımcı bir kurguyla kullanıcının içeriği deneyimlemesi ve derlemesi hedeflerini taşır.

Bu genel hedeflere referansla, toplam dört oturumda gerçekleşen atölye, projenin pilot bir başlangıcı olmuş ve hedefin uygulanabilirliğine dair bize bir fikir geliştirme ortamı sunmuştur.

Projeye de adını veren “Bileşen” başlığı, araştırma özelinde iki açılıma karşılık gelir. Bunlardan ilki, kent teması altında gerçekleşen tartışmalarda planlama, mimarlık ve tasarım alanlarının sıklıkla başvurduğu kavramları dökümlemek, bu kavramların eylemsel, mekânsal, algısal karşılıklarını taramak ve kullanıcı deneyimi üzerinden açmaktır. İkinci olarak ise, uzun vadede proje ortakları itibarıyla farklı disiplin bileşenlerinin etkileşimini ve ortak üretimini temel alarak bir arada üretimi teşvik etmek ve alternatif bir pedagojik ortam deneyimlemektir.

UrbanTank, Kent Bileşenleri projesine önümüzdeki yakın dönemde devam edecek olup, aynı zamanda bu metin aracılığıyla da sürdürdüğümüz belgeleme ve web platformu çalışmaları kapsamında tasarım, medya ve iletişim işbirlikleri için açık çağrıda bulunmaktadır.

Atölye alt başlığı olan Temaslı Temassızlık, atölye çağrısı olan “Temas” temasına paralel olarak içinde bulunduğumuz pandemi sürecinin kavramsal ve dijital ortamda ilerleyen

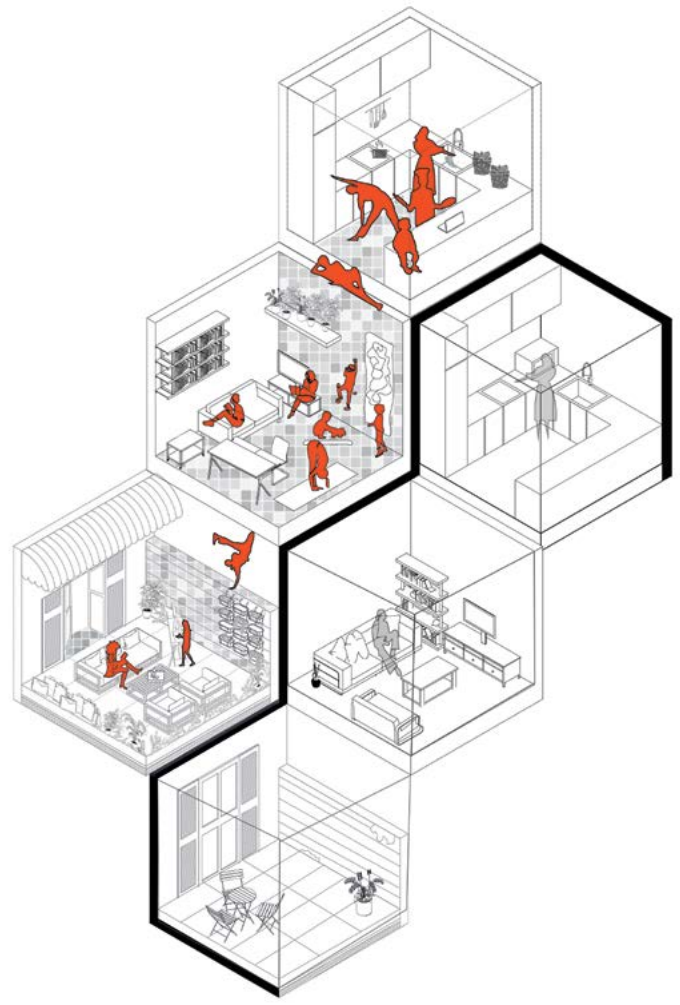
atölye buluşmalarına vurgu yapar. Bir anlamda atölye, içinden geçtiğimiz yeni normal durumu saptamak, geleceğe yönelik değişimleri kayıt altına almak ve yakın geçmişimizi hatırlayarak yaşadığımız dönüşümün altını çizmek üzerine kurgulanırken, diğer anlamda ise belki de olağan şartlar altında fiziksel ortamda bir araya gelme şansı yakalayamayacağımız farklı kentlerde yerleşik atölye katılımcılarıyla, salgın vesilesi ile online ortamda buluşabilmeye ve tartışma ortamı deneyimleyebilmeye karşılık gelir.

Kent Bileşenleri açık kaynak bir projedir. Araştırma sürecinin ve sonuç çıktılarının birbirinden ayrılmadığı, devamlı olarak içeriği genişleyen ve dönüşen esnek bir platform, bir anlamda kullanıcı odaklı dijital bir arayüzdür. Proje, açık kaynağı iki farklı şekilde yorumlar. Birincil anlamda sürecin açık kaynak üzerinden kurgulanması ve ilerlemesidir. Toplamda internet üzerinden gerçekleşen dört atölye oturum çıktıların yine çevrimiçi olan “Paper” arayüzünde eş zamanlı olarak işlenmesi ve katılımcıların bu bilgileri oturumlar esnasında ve sonrasında geliştirmesi, derlemesi, yorumda bulunması, görsel ve yazılı anlatılarla desteklemesine karşılık gelir. İkinci olarak ise orta vadede UrbanTank olarak uzun bir süredir üzerinde çalıştığımız veri tabanının kamuya açılması, internet arayüzünü deneyimleyen kullanıcıların içerikler hakkında bilgilenmesi ve bu içerikleri görsel ve yazılı olarak geliştirmesidir. Bu eksenden baktığımızda proje, hem atölye katılımcıları hem de kamuya açılan yüzüyle kullanıcı odaklı ve interaktif bir üretim ortamı sunar. Kullanıcının dahil olmasıyla içeriğin büyüyeceği bir platform olan Kent Bileşenleri, bu metin özelinde atölye anlatımı aracılığıyla platforma dair bir kesit sunar; atölye süresince platformun nasıl kurgulanabileceğine dair yapılan tartışmaları ve ortaya çıkan düşünceleri açar.

#sınırlamaesneklik
#evdesosyalleşme

mekan [esneklik]

1 Daha çok konaklama için kullanılan evin, yaşanan bir mekana dönüşümü.
#değişim #esneklik (2.8'e bakınız.)
2 Sıkışıp kalma ve kısıtlanma hissi nedeni ile evin sınırlarını zorlamak/ evi yeni bölümlere ayırmak/her köşeye farklı anlamlar yüklemek #sınır

[ANONS]
[DİJİTALLEŞME]
Yeni Medya
Müze Ev
İlişkiler
Dijital Ofis
HES
Eğitim
Açık Kaynak
Görsel Hafıza
[ERİŞİLEBİLİRLİK]

Kurye
EvdeKal
Kentteki Ayak İzi
[ESNEKLİK]

Salon
Balkon
Teras
[EŞİK]
Kaldırım
Antre

[TEMAS]
Hazırlık
Yıkamak
Dokunmak
İlişkiler
Yemek
Dijital Ofis
Kent&Sanat
Spor

#doğanınuyanişi
#terkedilenkentmekanı

mekan [kentsel dönüşüm]

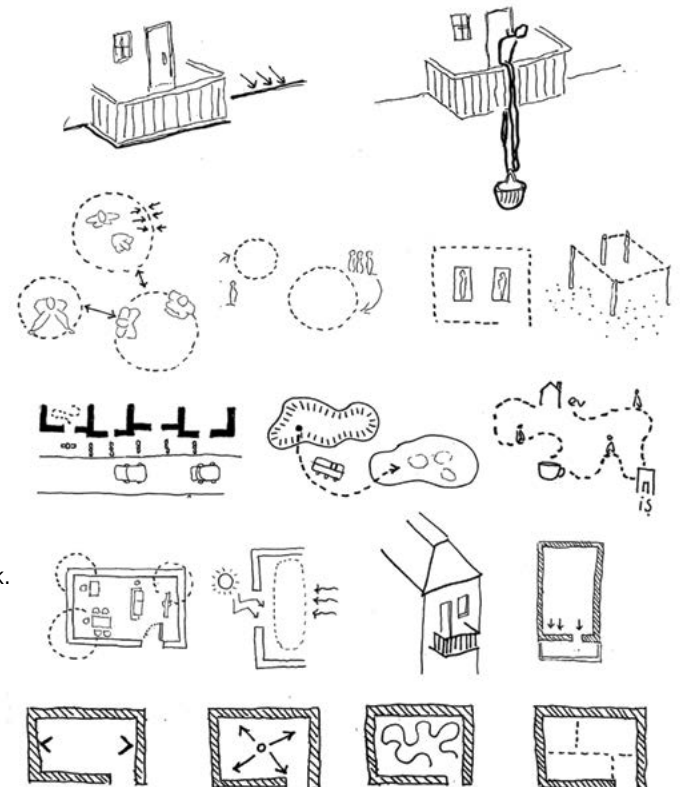
1 İnsan popülasyonunun çevresinde ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen kentlerde pandemi döneminde yaşanan el ayak çekilmesi ve farklı türlerin yeniden yer buluşu.

mekan [standartlar]

1 Dışarı ile en çok etkileşim kurabildiğimiz mekanlar olarak salon kullanım alışkanlığımızın ve standartlarımızın değişmesi.
2 Kamusal alanlarda sosyal mesafe için düzenlenen sınır çizgileri.
3 Sosyal mesafe kuralı gereği kaldırımlarda beliren kuyrukların ve bekleme alanlarının, kaldırım kullanım standartlarını değiştirmesi.
4 Toplu taşıma kullanımındaki sınırlamalar ile kendi kendine yeten mahalleler oluşması. Yürüme mesafesindeki ev-iş-sosyalleşme mekanlarının arasında oluşan üçlemeler.
5 Güneşe yönelmek ve salona taşınmak.
6 İzole alan ihtiyacı ile çatıların anlam kazanması.
7 Sıkışıp kalma ve kısıtlanma hissi nedeni ile evin sınırlarını zorlamak/ evi yeni bölümlere ayırmak/her köşeye farklı anlamlar yüklemek.

#standart
#balkon
#sınır
#etkileşim
#çember
#temas
#sosyallik
#sosyalleşme
#grup
#bireysel
#kamusal
#kaldırım
#sosyalmesafe
#sıra
#mahalle
#toplutaşıma
#ulaşım
#güvenlik
#mesafe
#yürüme
#ev
#çatı
#balkon
#ev
#sıkışmak
#mekan

Mekânsal Bir Sözlük

Kent Bileşenleri, gündelik mekânlara ait kavramların kayıt altına alındığı dijital bir altlık olarak düşünülebilir. Nicelik ve nitelik sınırlamasına tabi olmayıp, kavramların içeriklerini, aralarındaki örtüşmeleri ve ayrışmalarını içinde bulunduğumuz döneme ait olay örgüleri içinde nedensellik bağı kurarak analiz eder. Bu anlamda, projenin arayüz kurgusu sözlüğe referans vermekle birlikte, kavramların değişen-dönüşen çağrışımlarıyla sözlükten ayırır. Bir sözlükte kavramların karşılıkları sabitlenirken, proje, yaşadığımız dönemde yoğunlukla gözlemlediğimiz biçimde kavramların dönüşümüne odaklanır. Bu dönüşümlerin öznel ve ortak deneyimler ile algısal ve mekânsal karşılıklar üzerinden tartışıldığı projede çıktılar, yapısal ve içerik olarak bir sözlük gibi alfabetik dizinde açılmasıyla birlikte daha çok kavramların birbiri ile ilişkilendiği bir haritalama olarak değerlendirilebilir. Farklı mecralardan içerik çekerek dolaylı; imgesel ve metinsel temsillerle doğrudan kavramlar üretir.

Örneğin, “kentsel dönüşüm” kavramı neoliberal düzende kapital odaklı yapılaşma olarak ifade bulurken, içinde bulunduğumuz pandemi sürecinde sınırlandırılan kentsel erişimi, diğer bir deyişle, daralan psikolojik ve gündelik fiziksel sınırları vurgular. Bir anlamda kentsel dönüşüm, artık yapılaşmayla ya da büyüyen altyapıyla çeperleri genişleyen kentlere değil, yaşadığımız mahallelerle bağımızın güçlenmek durumunda kalması sonucu içi boşalan alışveriş merkezleri, iş merkezleri ve hatta kent merkezlerinin atılığına, dolayısıyla “tersine bir dönüşüme” referans verir. Bu açıdan bakıldığında proje, doğanın uyanışıyla beraber haberlerde izlediğimiz geyik, ayı sürüleri gibi vahşi hayvanların kent merkezlerini doldurması kadar da ironik bir okuma olarak tanımlanabilir.

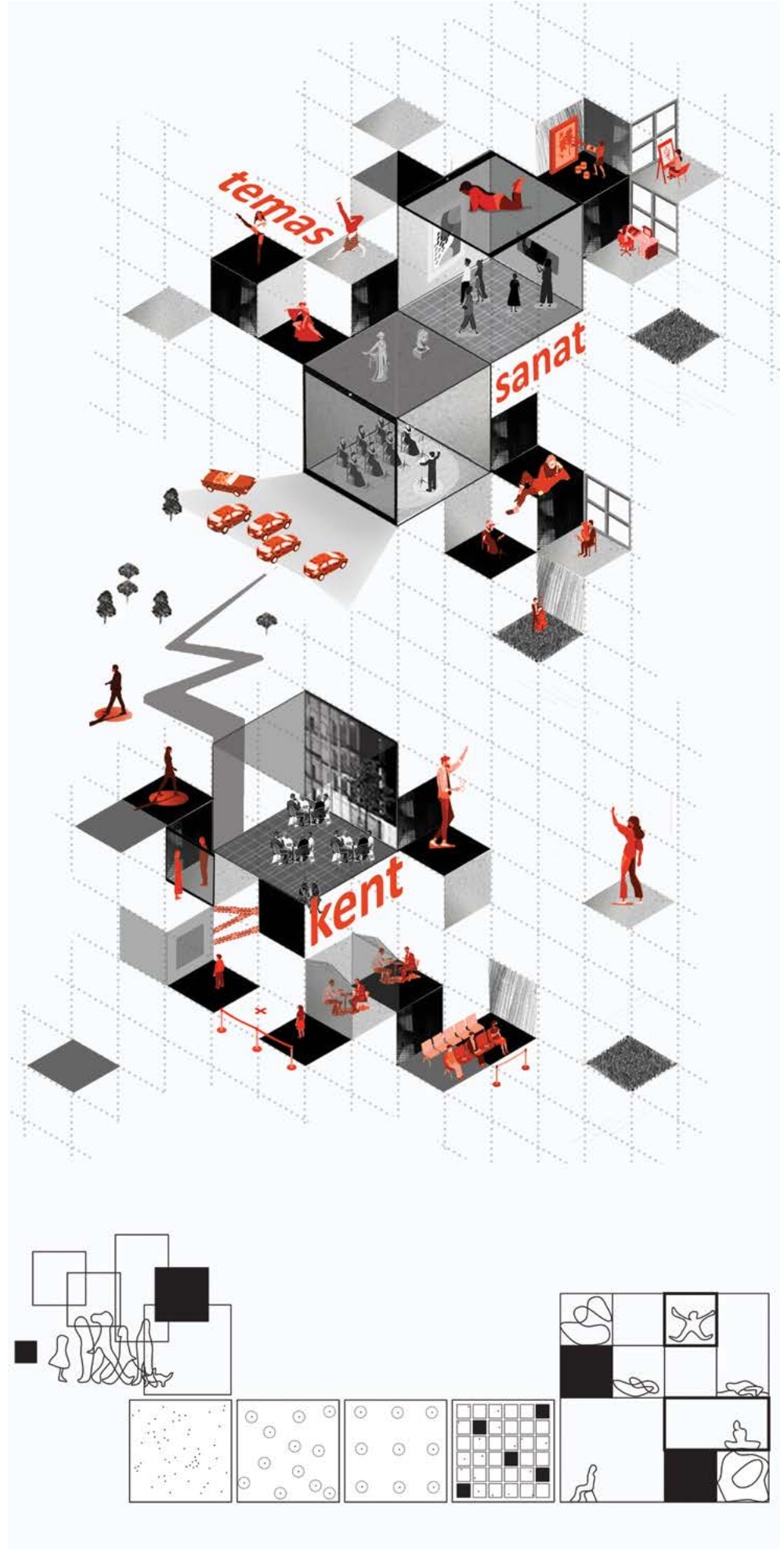
Atölye sürecinde uzunca tartışılan bir diğer kavram da “standartlardır”. Özellikle mimarlık eğitiminde sıklıkla başvurduğumuz, yapıların mekânsal organizasyonları ve tipolojik kimliklerine karşı katı olan Neufert standartlarının pandemi sürecindeki dönüşümüne odaklanır. İnsanın hareketini ve bu hareketlerin mekânsal karşılıklarını

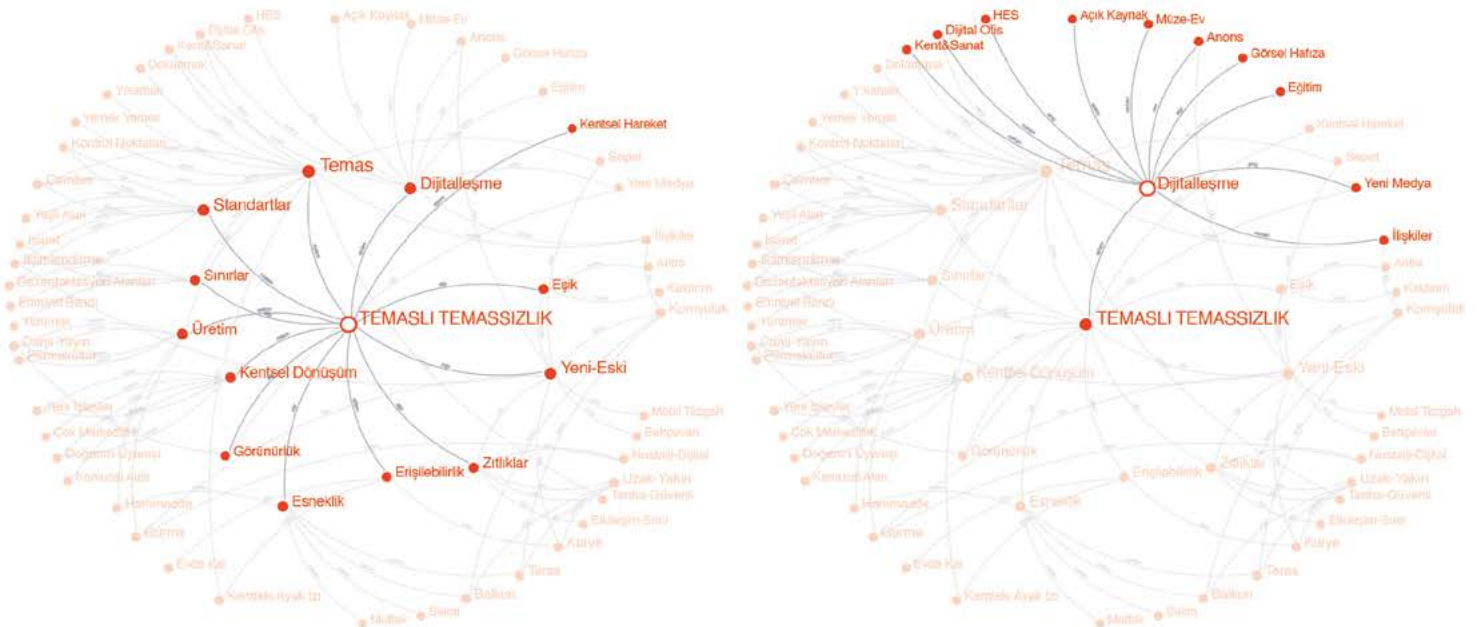
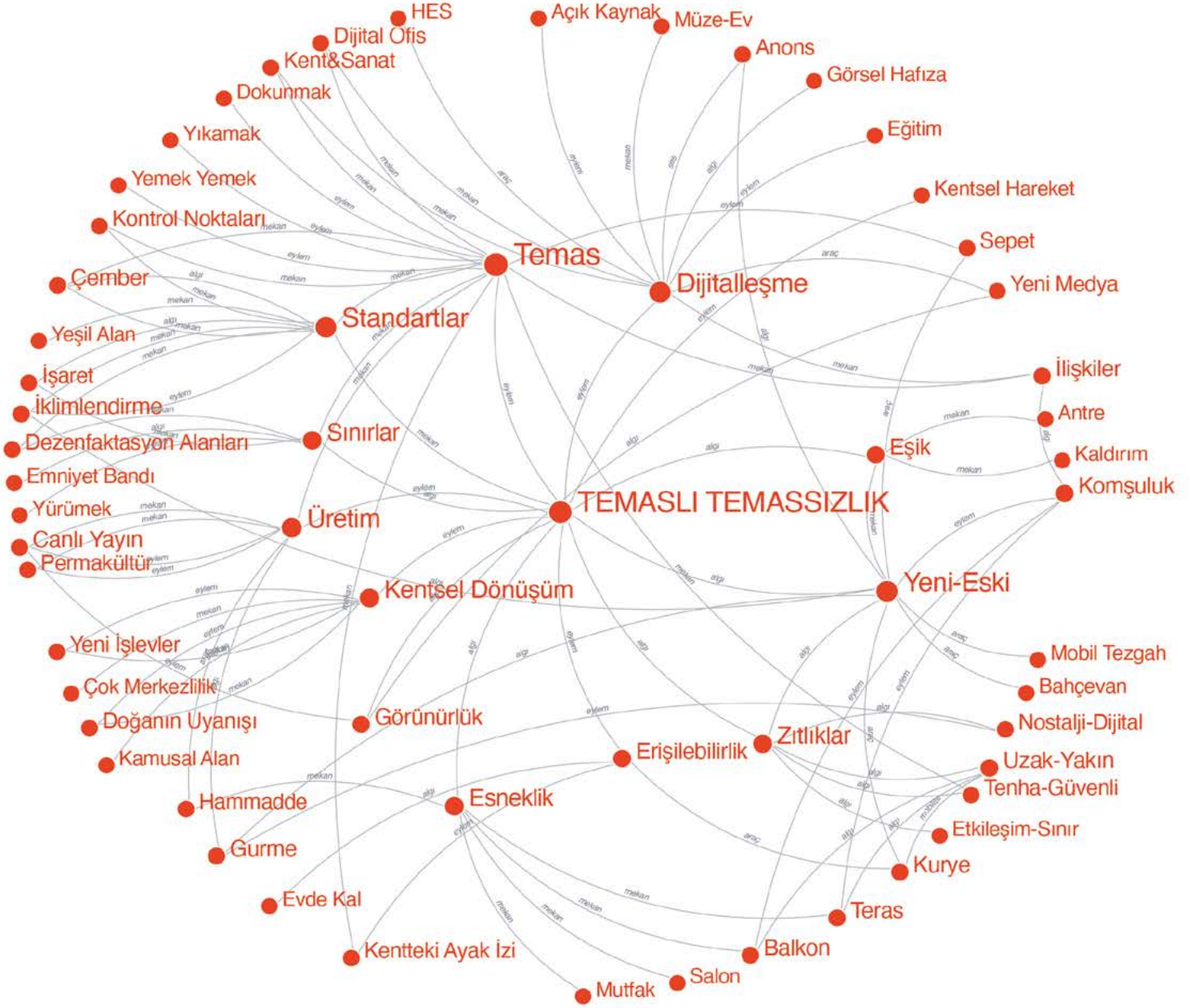
merkezin alan Neufert standartları bu süreçte Covid-19 standartlarına mı evrilmektedir? Bir başka deyişle, örneğin Neufert standartları virüsü merkezine alarak yeniden mi tariflenecektir? Henüz net bir cevap için çok erken olsa da, kamusal alanlarda çizilen sosyal çemberler; kamusal yapılarda aktif iklimlendirme yerine pasif iklimlendirmeye geçişle değişen mekânsal düzen; banka ve postane gibi yerlere insanların içeri sırayla alınması sebebiyle uzayan kuyruklarla kaldırımların geçiş değil durma noktalarına dönüşmesi; kapalı toplu alanlara alınırken ateş ölçme zorunluluğuyla kurgulanan kontrol noktaları, kapalı kamusal mekânlarda koltuklar arası mesafeler, dezenfektasyon alanlarının ortaya çıkışı; özetle, önlem amacıyla insan başına düşen metrekarenin artması bunun en büyük göstergesidir.

Ortaya çıkan tüm kavramları metne sığdırmak her ne kadar mümkün olmasa da yukarıda kabaca özetlenen “kentsel dönüşüm” ve “standartlar” gibi mimarlığa ve tüm mekânsal bilimlere içkin daha birçok nosyondan anlaşılacağı üzere, kavramlar kendi içlerinde birden fazla çağrışım barındırır. Dijital arayüzde sunduğumuz kavram açılımlarına karşılık gelen alt çağrışımlar, hashtag sembolü üzerinden hem kavramın içinde gömülü hem de dikey bir yazılı anlatıda sözlük sıralamasını takip ederken, atölye sonucunda çıkan deneysel kavram haritası bu anlamların aslında birbiriyle ne kadar kompleks ve girift bir ilişkide olduğunu gösterir.

Dijital Bir Arşiv

Bilginin dijitalleşmesinin özellikle de içinden geçtiğimiz pandemi süreci ile ivme kazandığı günümüzde Kent Bileşenleri, atölyede derinlemesine irdelenen “dijitalleşme” kavramını aynı zamanda bir araştırma yöntemi olarak projeye entegre eder (Görsel 6). Pandemi sürecinde müzeleşen evler, çalışma hayatının, sergi, konser, söyleşi gibi etkinlikler ile sosyal ve kültürel yaşantının sığıldığı sanal bir topluluk ile buluşma mekânına dönüşürken; pandemi, bilginin erişimi ve üretimi için de bir nevi tetikleyici bir unsur hâline geldi. Bu proje özelinde de oluşturulacak dijital arşiv,

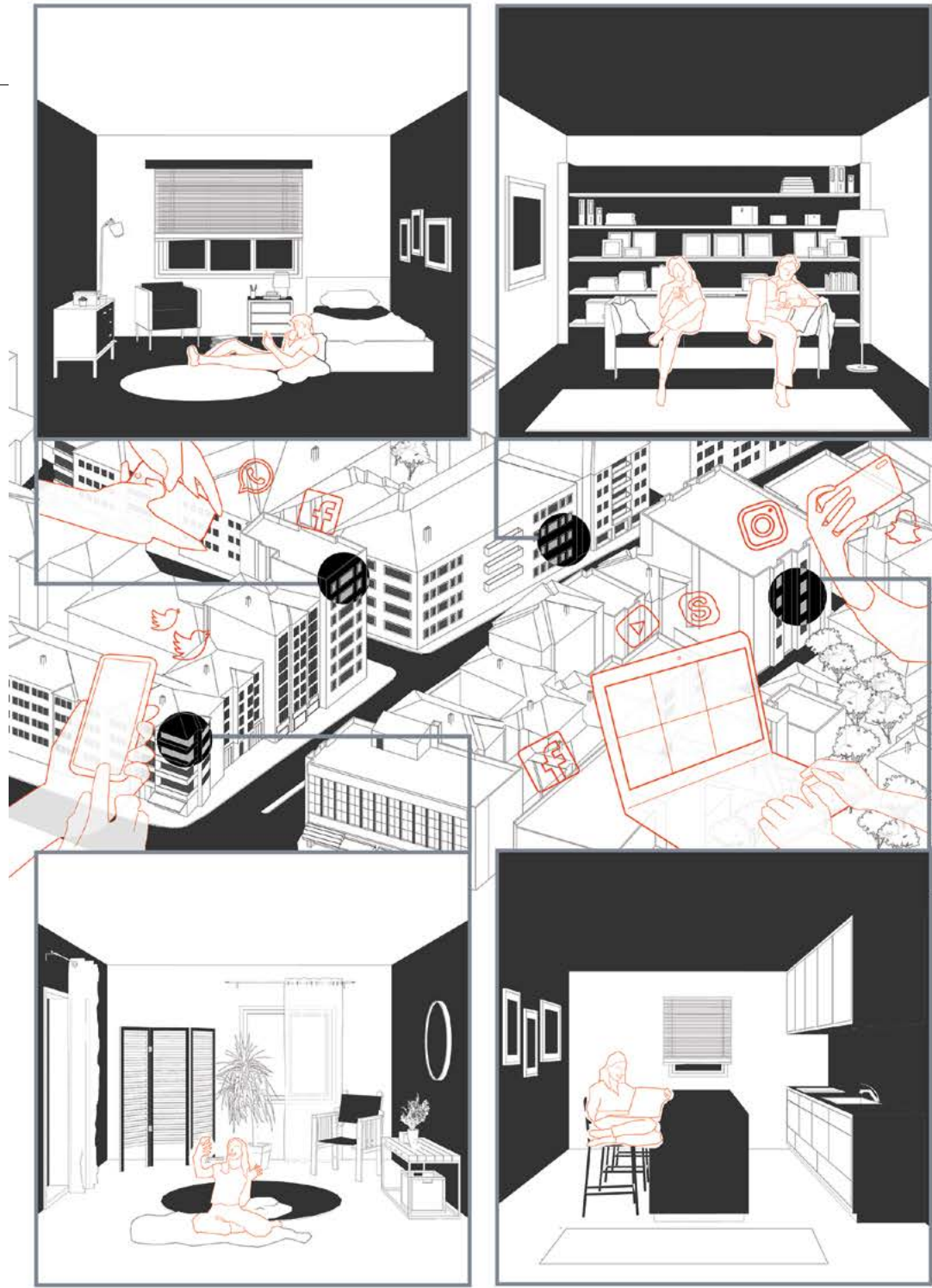

benzer şekilde, pandemi sürecinin kaydının tutulduğu bir yer ve hatta medya referanslarıyla materyallerin saklandığı bir arayüz olacaktır. İlk bakışta, yakın gelecekte geriye dönük bir okumaya imkân sağlayan yapıyla bir arşiv olarak düşünülebilir. Her ne kadar arşivin içeriği pandemi süreciyle oluşturulmaya başlanmış olsa da, değişen dünya ile içeriğin de dönüşmesi söz konusu olacak, oluşturulacak arayüz gündelik hayata dair mekânların kaydını tutmaya devam edecektir.

Araştırma süresince atölye katılımcılarıyla başlangıç yaparak kayıt altına alınan kavramların imgesel ve yazılı bir mecra üreterek pasif kalmaması projenin ana hedefidir. Oluşturulacak açık kaynak mecrasında her geçen gün mevcut içeriğe eklemenecek yeni kavramlar söz konusu olabileceği gibi, tartışmaya açılmış kavramların algısal ve mekânsal dönüşümlerini de takip edebileceğimiz, içerik kadar anlatım araçlarının da çeşitlendiği bir veri tabanı geliştirilecektir.

Projede kent, mahalle ve ev olmak üzere 2 ölçek üzerinden tartışmaya açılmış bu kavramlar ilk aşamada mimari görseller, teknik veya hikâyeleşen anlatılar ve metinler aracılığıyla anlatılıyor olsa da kısa vadede proje, bu anlatıların farklı disiplinlerin (edebiyat, sinema, grafik tasarım, medya çalışmaları, fotoğraf vb.) katkıları ile çeşitleneceğini ve gelişeceğini öngörmektedir.

• Atölyede projenin geliştirilmesine katkıda bulunan katılımcılar Yiğithan Akçay, Ferya Alkan, Gökçe Çakır, Süleyman Burçak Çıkıkcı, Gülsüm Katmer, Yağmur Morçipek, Ilgım Tur, Esmanur Yavuz ve Tubanur Yavuz'a çok teşekkür ederiz. Yalnızca atölye süresince değil, bu metinde yer alan görsel içeriğin düzenlenmesinde emeği geçen Gülsüm Katmer'e, indeks revizyonuna katkıda bulunan Esmanur Yavuz ve Ilgım Tur'a ayrıca bir teşekkür de borç biliriz.

İLİŞKİLERİN DİJİTALLEŞMESİ

VIRTUAL HUGS

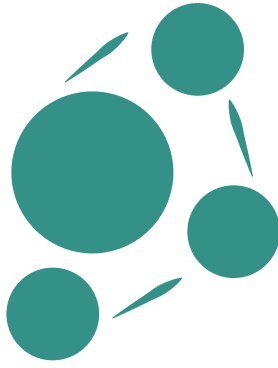
CHATS

LIKES

LIVES

Temas Atölyeleri: Sosyal Değil Fiziksel

YÜRÜTÜCÜ **Bihter Çelik, Mimar, -trak tasarım Kurucu Ortağı** **Dilara Kara, Y. Mimar**
27, 30 Mayıs - 3 Haziran 2020

ÜSTTE Görsel: Tubanur Yavuz

SAĞ ALTTA Görsel: Atölye Ekibi

Atölyeye, kentsel alanların kullanımında düzenleyici rol oynayacak tasarım ajanları* üretebilir miyiz sorusu ile başladık. *Ajanı; dahil olacağı alandaki kullanıcı davranışlarına etkileyecek ve hatta alışkanlık değiştirecek tasarlanmış katkı, diye tarifledik.

Atölyeye, son 60 güne ait, yerel ve yabancı, farklı yaklaşımlı kent müdahalelerinden oluşan güncel verileri taşımaya çalıştık. Üç konuşmacı kayıt anlatımları ile atölyeye vizyonlarını getirmiş oldular. Spekülatif tasarım gereçlerini_Tuğçe Karataş, Kültür ve Mekân derlemesi ile geriye dönük sosyolojik verilere bakışı_Volkan Altınok ve İklim ve Sürdürülebilirlik perspektifini_Naz Beykan ekledi.

Atölye süresince çevrimiçi platformlar -sıklıkla olduğu üzere- bilgi paylaşım alanı, bireysel çalışmalara motivasyon sağlar arayüz oldular. Yanısıra, üretimini öncelikli tutmadığımız fakat çok katılımlı bir süreç ürünü olarak çıkan ortak metin atölyenin ana çıktısına, bir reçeteye** dönüştü.

**Reçeteyi; uygulama esnasında yerele özgü düzenlemere maksimum açık olması için arkasında yürütülen gerekçeleri mümkün olduğunca ortaya sermeyi hedefleyen açık kaynak olarak tarifledik. Atölye süresince, "bileşenlerini tek tek sorgulamadan verebileceğimiz ajan önerileri malesef kendi potansiyelini yaşayamıyor, yaşatamıyor" diye yorumladık.

Göreceğiniz ortak metin 3 ana başlığa sahip: Temas ve mesafe kavramlarının ortak mekânlar üzerinden yorumlanması, tasarımcının yanı sıra diğer aktörlerin tanımlanması ve programlı yönetsel hareketler ile desteklenmesi umut edilen, ön

hazırlıksız krizlere yakalanmış ortak mekânlara önerilebilecek eklektik müdahale kriter ve örnekleri.

Atölye sürecine, çağrı metnimize katılım gösteren 12 arkadaşımız ve biz, ön hazırlıkları yapma vasfı ile yürütücü diye isimlendirilen 2 kişi; 14 kişi başlayıp, 10 aktif katılımcı olarak hep beraber tamamladık. 10 saat planlı çevrimiçi buluşmanın üzerine çıkmamak atölye presiğimizden biri oldu. Dijital üretim ortamlarını kullanımının yanı sıra süreci öngörme yetilerimiz sorgulamak ve dijital çerçeveler içerisinde programlı kalmak niyetler arasındaydı. Planlı buluşmaların yanı sıra ortak metin üretim sürecine bakarak çok sesliliği yakalayabildik, diyebiliriz.

Çok paydaşlı çalışmadığımız taktirde güvensiz ve sağlıklı mekânlara mahkumuz diyor, sizleri ortak metni incelemeye davet ediyoruz.

1. Mekân ve Mesafe

Mesafe terimi için söyleyeceklerimiz var. Hall¹, proksemi kavramında, insanı merkezine alan alanları çember ile tanımlıyor: Mahrem alan 45 cm, kişisel alan 45-125cm, sosyal alan 125-370 cm, kamu alanı 370+ cm. Atölyeye başlarken kafamızda şu sorular vardı: Hall'un proksemi tariflerinden gelen sosyal mesafe tanımı bugün için doğru mu, doğru kullanılıyor mu? Bugün iki kişinin fiziksel mesafesi sosyal olarak da uzak kalması anlamına geliyor mu? Sosyal ihtiyaçlar gerekli mesafenin korunmasına engel oluyor mu? Yoksa sosyal anlamdaki mesafeler fiziksel uzaklığın dışında bir sosya-ekonomik uzaklıkla mı ilişkilendirilmeli?

Hall'in tariflediği "sosyal alan" çapını koruma gereksinimi ve başkasının sosyal alanına girmek özeni bireyler arasında bir mesafe ihtiyacı doğurur.

Bu teoremden yola çıkarak sosyal mesafe tarifini kullanmaktayız; fakat gündelik yaşamda sosyalleşme ihtiyaçlarımız ile kavram kargaşası yaratıyor olması endişesini taşımaktayız. Bu noktada oluşacak kavram karmaşasını ve sonuçlarını Prof. Dr. Melek Göregenli bir röportajında² şöyle tariflemiş: “Yaygın kullanılan ‘sosyal mesafe’ kavramı, sürecin daha bireysel ya da küçük gruplar olarak kapanma, toplumsallıktan uzaklaşma hatta değerini önemsememe biçiminde yaşanmasına neden olabilir. Oysa bu kez yaşadığımız, doğası gereği toplumsal, herkes kolektif olarak önlemler almazsa ve hatta değerini gözetken biçimde davranmazsa bu süreci bireysel olarak atlatmamız mümkün değil.”(Evrensel gzt, 26.03.2020). Tam da bu kaygılar doğrultusunda kamusal alanda birbirimize yakın durmamak adına “sosyal mesafe” diye hızla kullanılmaya başlanılan olguyu, “fiziksel mesafeye” olarak değiştiriyoruz. Ve derinlemesine “iyileştirme”³ protokolleri işletilmezse, yakın gelecekte hızla artış gösterecek olan gelir düzeyi farkını, “sosyo-ekonomik mesafe” diye adlandırıp çalışmalarımızda öncelikli konuma almayı tercih ediyoruz.

Fiziksel mesafenin korunmasının bu pandemi sürecindeki önemini anlıyoruz. Ve bu kavramı yanımıza alarak, ortak mekân düzenleme hedeflerimizi şöyle tarifliyoruz; Bireyin çap alanlarını koruma gereksinimine alan açacak, başkasının alanlarına girmek özenini teşvik edecek, önümüzde beliren türlü afet ve krizlere bugün itibarı ile dayanıklılığını artırmayı gözetken, “güvenli mekânlar” üretimine katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Ekonomi ve Mesafe

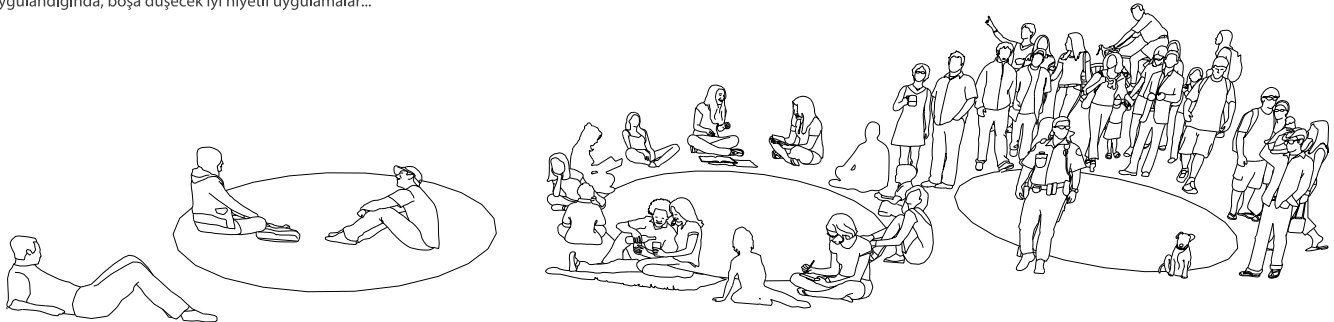
Pandeminin duyurulması ve akabindeki süreçte çokça duyduk “Sosyal Mesafe” kavramını. “Mesafe” kelimesinin sözlük anlamına baktığımızda karşımıza ilk olarak fiziksel temelde “uzaklık” çıkıyor. İkincil anlamında ise sosyal ilişkiler bağlamında kullanılan “sosyal uzaklık”, “soğukluk” olarak ifade edilmiş. Tam da her alanda dayanışmaya ihtiyaç duyduğumuz zamanlarda gerçekten “soğukluğu” bu kadar çok istiyor muyuz? Ya da şöyle soralım, zaten fazlaca sosyal mesafemiz yok mu?

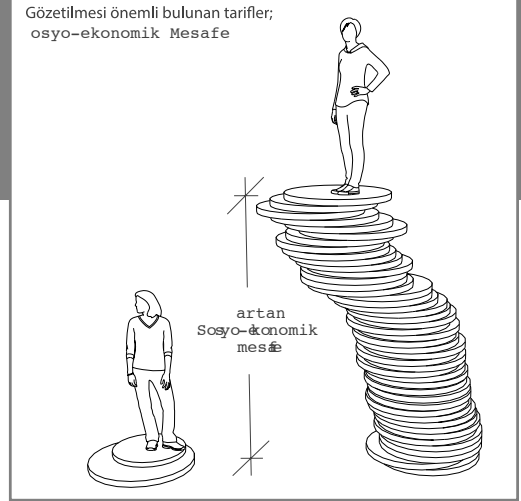
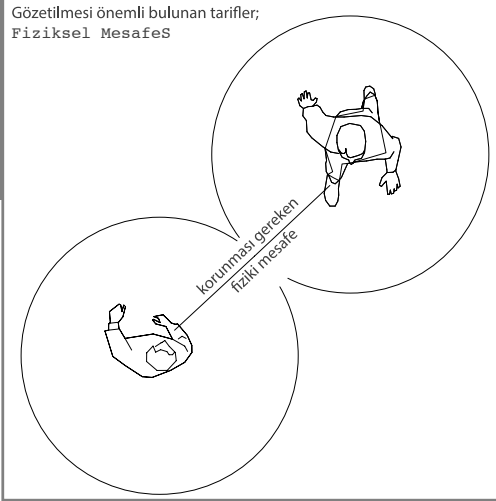
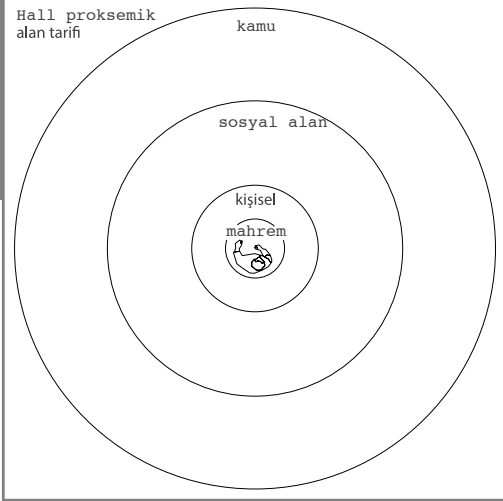
Süreci mesafeler üzerinden bir kez daha gözden geçirelim. Mesafe kelimesinin önüne illa bir ön ad getirmek gerekiyorsa ilk önce “ekonomik” kelimesini getirmeliyiz. Pandemi sürecinde sağlığın ötesinde ana gündemimiz ekonomi oldu. Beklenen iyileştirmeler bir türlü yapılamadı. Maddi destek paketleri bekleyen işçi, işsiz ve esnaf en iyi ihtimalle borçlarını erteledi veya daha da borçlandı. Dahası birçok insan daha kötü koşullarda, esneyen çalışma saatleriyle işlerine devam etti. Fiziksel mesafelendirme sağlamak adına duyurulan “Evde Kal” çağırısı böylece ekonomik nedenlerden ötürü kelime anlamıyla “sosyo-ekonomik mesafe” yaratan bir ifade kazandı, salgın bu uzaklığın bir ucuna yönelmiş oldu, mesafeler büyüdü, yalnızlıklar çoğaldı. Birbirini besleyen/çürüten bu döngü bütünlükle düşünülme zorundadır, sosyal mesafeleri büyümüş toplumun kimi kesimleri dışlanmış. Aynı durumu karantina sürecinde olduğu gibi, girdiğimiz iyileştirme sürecinde de görmekteyiz. Böylesine zor geçen bir dönemin ardından iyileşme olabilmesi için mesafelerin merkezi kurumlar tarafından doğru görülmesi elzem. Önümüzdeki sürecin ekonomisine en basit hâliyle baktığımızda; süreç (kapasitelerin düşmesi, ulaşım/lojistik

maliyetlerinin artması vs.) fiyatların artmasına neden oluyor/olacak. Artan fiyatlar talebin düşmesine, o da fiyatların daha artmasına neden oluyor. Geliri düşük olan veya hiç olmayan kesimler bu sefer de başka bir nedenden “evde kal”ıyor, hatta kalamıyor, sosyal mesafeler büyük fiziksel mesafelere dönüşüyor, toplumsal tabakalaşma kentsel ayrılmaya dönüşüyor. Böylece durum içinden çıkılmaz bir hâl alıyor. Bu aşamada “vergi indirimleri” ve “geri ödemesiz destek paketleri” gibi uygulamalar mesafeleri küçültmek adına en öncelikli ve elzem adımlar gibi görünüyor.

Bu hâliyle süreçte ortaya çıkan dayanışma ihtiyacı bize bir kez daha sosyal yakınlığın önemini hatırlatmış oldu. Yerel kurumlar tarafından yürütülen kampanyaların da yetemediği noktalarda insanların yaşadıkları fiziksel çevredeki iletişimsizlik çarpıcı bir şekilde ortaya çıktı. Süreçte daha çok yerel odağa/ağa ihtiyacımız olduğunun altı çizilmiş oldu. Bu farkındalık bir fırsata çevrilmeli ve merkeze yığılmış, sınırlarla ayrılmış (sosyal-fiziksel-ekonomik), parçalanmış, sağlıklı kentler için bir yerleşme süreci başlamalıdır. Mahallelerdeki kamusal alanlar sosyal-kültürel merkezlere dönüşmelidir, yoksa açık/kapalı kamusal alanlar/mekânlar oluşturulmalıdır. İşin sosyal-yönetimsel kısmında ise yerel kurumların işlevsizleşen yanları onarılmalı hatta daha küçük yerel birimler oluşmalıdır (mahalle, sokak, apartman dayanışmaları...). Ulaşılamayan insan kalmamalı sosyal mesafeler/duvarlar aşılmalıdır. Pandemi süreci bizlere homojen yapılı, demokratik kentlerin önemini bir kez daha hatırlatmış oldu. O yüzden hantallaşmış, merkezci kent modeline karşı “Yaşasın Mahalle” diyoruz.

Alt yapısız uygulandığında, boşa düşecek iyi niyetli uygulamalar...

“Yeni Normalde” Kent Hakkı ve Güvenli Mekân

Pandemiyle beraber genel “güvenli mekân” anlayışımızda değişimler var; bireyin tekilleştiği, tüm sosyalliğini sanal ortamlarla sağladığı, bir nevi fanus güvenirliliğine benzetilebilecek olan bir mekân kavramı. Oysa biz bugün “güvenli mekân”dan bahsederken tekilleştirilen mekânlar ve onların sadece sanal dünyada sosyalleşen kullanıcıları dışında bir alternatiften bahsediyoruz aslında. Güvenli mekân; sağlıklı, ulaşılabilir, kapsayıcı mekân. Bu mekânların her insanın hakkı olduğunun altını çizmeliyiz, pandemi dâhilinde de, haricinde de. Bu hakkın varlığı sadece pandemiye göre tartışılmamalı; güvenli mekânlar iklim krizlerine, çeşitli afet durumlarına dirençli olarak oluşturulmalı. Otoritelerse bu mekânların oluşturulması için yapılacak düzenlemelere açık olmalıdır.

Herhangi bir acil durumda kentlinin güvenli mekân ihtiyacı daha da elzem bir hâl alır. Kentteki mekânların güvenli mekânlara dönüştürülebilmesi için yerel yönetimlerin ve devletin üstlenmesi gereken görevler olacaktır. Tasarımcılar olarak biz, bu görevlerin mekânsal açıdan nasıl üretilebileceğine dair öneriler geliştirme görevini üstlenmeliyiz.

Pandemiyle beraber oluşan mekânsal ihtiyaçları karşılamak adına kentlerdeki yapı stoğunu değerlendirmek pratik bir yaklaşım olacaktır. Yeniden işlevlendirmenin, özellikle afet sonrası, kentlerin yeniden hayata dönmesine katkısı oldukça önemli. Pandemi döneminde de kentin yeni mekânsal ihtiyacını karşılamak

adına benzer işlemler uygulanabilir. Yerel yönetimlerle koordineli olarak mahalle dayanışma merkezi ve mekânları tanımlanabilir. Hatta bunlar uygulama imar planlarında yer alabilir. Mevcut yapı stoğunda belki atıl kalan bir mekân belirlenerek bu yönde yeniden işlevlendirilebilir.

Pandemi süresince hepimizin gözlemlediğine göre, kentlerdeki kamusal alanlarda oluşan insan yoğunluğunu azaltmak, kentlilerin şehre daha çok yayılmasını sağlamak amacıyla kentte etkinliğini yitirmiş alanların yeniden kullanılması en hızlı alınabilecek ve yaygınlaştırılacak çözümlerden biri olacaktır.

Kentte etkinliğini yitirmiş artık mekânlar kent için gizli potansiyellerdir ve keşfedilmeyi beklemektedir, pandemi gibi doğal afetler bu keşiflerin hızlandırıcısı olarak görülebilir. Bu artık mekânlar eski yollar ve köprüler, köprü altları gibi işlevini ve kullanıcılarını kaybetmiş alanlar olabileceği gibi, henüz kullanıcılarını bulamamış; yapı blokları arasında kalan tanımsız bahçeler; çöp atılan, otopark olarak kullanılan veya araç gereç deposu olan kayıp kent boşlukları da olabilir.

Dönüşüm potansiyeli içeren geçici kullanımlı mekânlar olan ve haftanın belirli günlerinde kullanılan pazar yerleriyle kentte işlevsiz kaldığı için otoparka dönüşen mekânlar ve dönemlik kullanılan fuar alanları periyodik olarak kullanıma açılacak alanlardandır.

Kentin aktif ya da pasif yeşil alanı olan mezarlıklar da yakın çevrede kamusal mekâna erişimi olmayan veya pandemi, doğal afet durumlarında

kamusal mekânların kapasitesinin düşürülmesi gerektiği durumlarda yakın çevredeki kentlinin geçiş, dinlenme ve kamusal mekân ihtiyacını karşılayabilir, görüyoruz ki karşılıyor.

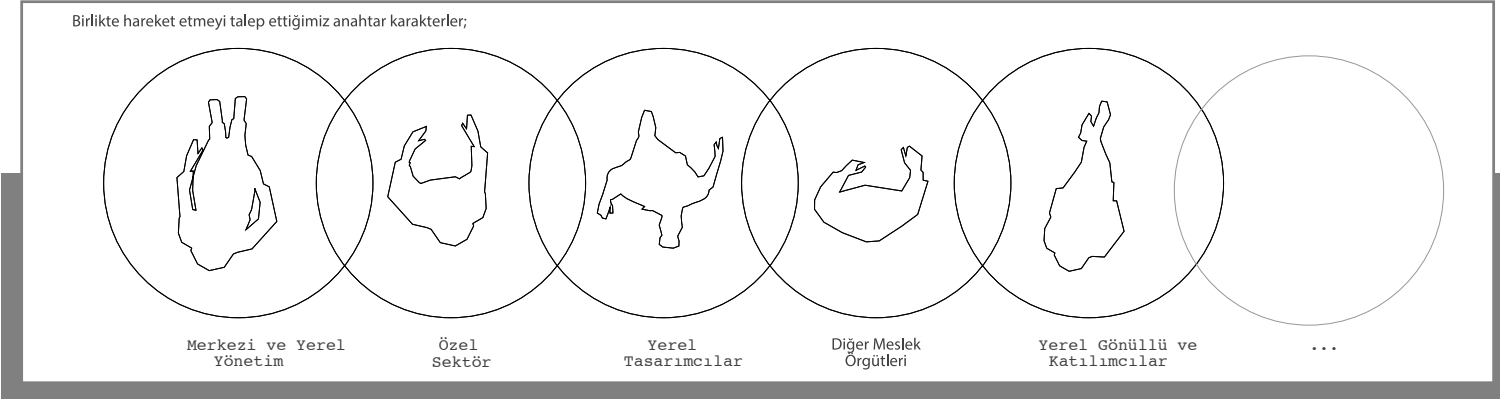
Bu kritik dönüşümlerin yerele ne kadar bağlı olduğunun bilincine varmak gerekir. Farklı mekânlarda, illerde, uygulanan dönüşümler her yerde aynı sonucu vermeyecektir. Tüm bu mekânların ihtiyaca cevap verecek hâlde dönüştürülmesi ve kentsel akupunkturun gerçekleştirilmesi için tasarımcılara ihtiyaç vardır.

Yerel ve Yavaş

Üst ölçekte yapılan, kapsayıcı tasarımlar alt ölçekten desteklenmelidir. Pandemiyle beraber yerel çözümlerin önemini bir kere daha gördük denebilir. Yerel, paralel uygulamaların benimsenmesi, sahiplenilmesi ile ilgili bizim de ekleyeceklerimiz olacak.

Atölye süresindeki tartışmalarımız “kendine yetebilen mekânlar”, “herkesin ulaşabildiği kamusal alanlar” çevresinde dönerken tartışmalar bizi “cittaslow” hareketinin altını bir kere daha çizmeye yöneltti. “Yavaş kent hareketi, insanların birbirleriyle iletişim kurabilecekleri, sosyalleşebilecekleri, kendine yeten, sürdürülebilir, doğasına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan” (cittaslow.org) bir hareket olmanın yanı sıra sürdürülebilirliğe, dirençliliğe ortam sağlar. Yavaşlayabilmenin birey için bir lüks olduğunu okuyabildiğimiz pandemi döneminde her bir kent sakininin yavaşlama olasılığını desteklemek adına mevcut mahalleleri küçük ölçeklerden başlayarak sosyal donatmaya yönelmeliyiz. Motorlu

SOL ÜSTTE, ALTTA Görsel: Atölye Ekibi

araçlara terk ettiğimiz alanlardan yavaşlama noktalarına geri almaları pekala kurgulayabiliriz. Köy odaları benzeri mahalle odalarını mevcut yapı stoğunun verimi düşük noktalarında şekillendirebiliriz. Mahalleli sosyal faaliyetlerini bünyesine davet edecek gönüllü işletmelerin kazanma modellerini planlayabiliriz. Bu noktada, dirençli güvenli, yavaşlayabilen kentlere adım adım varmak üzere yola çıkıldığında rol alacak kurum ve kişilerin genel tariflerini vermeliyiz.

2. Tasarım Aktivistleri Vardır, Varız.

Mevcut kentlerimiz bu söylediğimiz başlıklara karşı dirençsizlikleri varsa bizim tasarımcılar olarak taşın altına koymaya hazır ellerimiz var. Biz; pratik, ekonomik, ekolojik tasarımlar üretiriz ve bu üretimler tek bir tarafın çabası ile olmayacağından diğer aktörlere taleplerimizi iletmeliyiz..

Aktörler; merkezi ve yerel yönetimler, özel işbirlikler, biz tasarım aktivistleri ve yerel yönetimlere katılmasını tavsiye ettiğimiz mahalleler için atanmış kamu çalışanı tasarımcılar, diğer aktivist meslek örgütleri ve aktivistleri (psikolog,sosyolog,...), yerel gönüllüler ve katılımcılar.

Talebimizdir; Merkezi ve Yerel Yönetimlerden

Yönetimlerin müdahale ve iyileştirme (response/recovery) arasındaki farkları atlamamasını isteriz, bugüne kadar yapılanlar “müdahale” ise, bunun 10 katı çaba ve ekonomi ile “iyileştirme” çalışmaları gelmesi gerekecek. Bu iyileştirme çalışmalarının muhtemel

afetlere, iklim krizlerine hazırlık olacağını unutmamalıyız. Gelecek pandemilere, afetlere hazırlıklı olmak, sonrasında verilmesi gereken çabalardan çok daha ekonomiktir.

Kentlerimizdeki yapı yoğunluğu her geçen gün artmakta. Ekonomik rant temelli yaklaşımlar kentlerimizi afet, kriz dönemleri dışında da hâlihazırda yaşanmaz hale getirmekte. Elbette ki bu durum afet dönemlerinde daha görünür, hissedilir hâle gelmekte, mücadele aşamasını daha da zorlaştırmakta. Bazı durumlarında yapı stoğu yaklaşımının afet sebebi olduğu da ortada (deprem, sel, heyelan vb.).

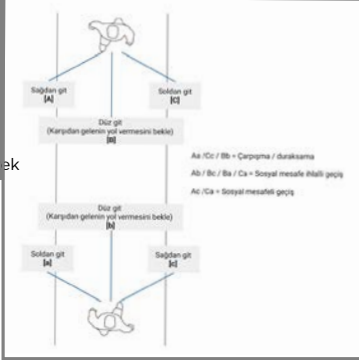
Bu noktada üst ve alt ölçekli imar planları incelenmeli, yoğunluk azaltıcı önlemler alınmalı. İmar planlarının, uzun vadede ülkenin yapılı/doğal çevresini tarifleyen hiyerarşik düzene sahip kararlar/belgeler bütünü olduğu düşünülürse; çok elzem olmadıkça imar planlarında uyumsuzluklar yaratan müdahaleler yapılmamalıdır. Toplum ve ülke yararını gözetmeyen hiç bir müdahaleye izin verilmemeli, var olan uyumsuzluklar da ayrıca giderilmelidir. Bu konuda yaptırımlar artmalı, ayrıca plan süreçlerine meslek odaları dâhil edilmelidir.

Kapalı/açık/yarı açık/yeşil kamusal alan ihtiyacı pandemi sürecinde bir kez daha gündemimizde. Daha çok ve kente homojen yayılmış kamusal alanlar tariflenmelidir. Bu konuda acil iyileştirmeler yapılmalı, afet sonrası acil toplanma alanlarındaki yapılara derhâl müdahale edilmeli, toplanma alanı olmayan bölgelere acil olarak toplanma alanları tariflenmelidir.

Açık alan konusu her ölçekte değerlendirilmeli ve imar yönetmeliklerinde buna dair iyileştirmeler yapılmalıdır. Kapalı alan artışına olanak sağlayan maddeler revize edilmelidir. Düşürülmesi gerekli yerlerde KAKS değerleri düşürülmeli, yaşanabilir sokakların önü açılmalıdır. Yapı ölçeğinde tüm katsayı ve uzunluklar tekrar düşünölmek zorundadır. Gerekli durumlarda yapı yaklaşma ve arka bahçe mesafelerine düzenlemeler yapılmalıdır. Kat bahçesi ve hatta Bahçe Kat kavramı gündeme getirilmeli, gerekli durumlarda zorunlu hale getirilmelidir (yüksek yapılar, nüfus yoğun yapılar). Yüksek yapılarda havalandırma mümkün olduğunca doğal yolla olmalı, mekanik olmak durumunda olursa da merkezi değil parçacıl sistemler kullanılmalı, bu sistemlerde virüs önleyici filtreler zorunlu hâle getirilmelidir.

Yerel yönetimlerde imar müdürlükleri altında Ekoloji Birimleri oluşturulmalı. Sürdürülebilir, ekolojik değerlere sahip yapılar için teşvikler ve kolaylıklar uygulanmalıdır.

Tabi ki yapılaşma süreci dışında bir çok konuda iyileştirmeye ihtiyacımız var. Afet dönemlerinde ikincil başlık çoğu zaman ekonomi olmuştur. Bununla ilgili olarak yeni ve farklı amaçlara dönük olarak Afet Fonları oluşturulmalı, mevcutta olan fonlar ise korunmalıdır. Bu fonlara amaçları dışında asla müdahale edilmemelidir (Zira afetten daha yıkıcı hangi durum olabilir ki zaten, o da ayrı bir tartışma konusu). Afet durumlarında bu fonlar üzerinden geri ödemesiz yardımlar yapılabilir. Vergi adaletsizliği

Hatalı sollama

Mesafeli sağlama

SEN SAĞA
BEN SAĞA

HATALI SOLLAMA MESAFELİ SAĞLA

Karşıdan geleni görünce sağdan yürü.

SEN SAĞA
BEN SAĞA

toplumun ekonomisini oldukça kırılgan hâle getirmektedir. Bu adaletsizlik giderilmeli, acil olarak anlamsız oranlardaki vergiler düşürülmelidir.

Özel İşletmelerden Taleplerimiz

Bugün Milano ve Paris örneklerindeki gibi 20 dakikalık şehirler oluşturmak gibi bir hedefte elbette özel sektörün de devlet kadar çalışanını destekleyici politikalar gütmesi gerekecektir. En son kullanıcıya ulaşıyor olmak için, yerel yönetim kadar özel işletmeler de programatik davranmalıdır. Biz tasarımcılar, bireylerin 20 dakikalık şehirlerde yaşayabilmesi için tasarım üreteceksek, yerel yönetimlerden altyapı desteği alırsak, bireyin ekonomisinin kaynağı işyerlerinin de farkındalıklı programlarla bu ekosistemi desteklemesi gerekmektedir.

Yerel Tasarımcılar

Tasarımcılar olarak biz, “az” ile tasarlayabiliriz. Bu noktada muhtarlık gibi yerel yönetimin son kullanıcıya en yakın biriminde konuşlandırılacak görevli tasarımcılar olabiliriz. Yerel işgücü ile çalışabilir, yerel olanakları ve malzemeyi gözetir, mevcut kıymetlere tasarım araçları ile kıymet katabiliriz. Görevlendirme ile yaygın uygulamaya katılabileceğimiz gibi katılımcılığı kendi örgütleyen topluluklara gönüllü destek sağlayabiliriz.

Diğer Meslek Grupları

Bizim ardımızdan diğer aktivist meslek örgütlerini de (sosyologlar, şehir plancıları, psikologlar ve daha niceleri) kentleri beraberce şekillendirmeye davet ediyoruz. Tasarım, farklı meslek gruplarının uzmanlıklarından beslenmediği sürece, biz tasarımcıların kısıtlı okumalarıyla sınırlandırılıyor.

Kalıcı ve etkili kentsel akupunkturların farklı meslek gruplarından ve toplumun her kesiminden beslenerek gerçekleştirilebileceğini biliyoruz.

Yerel Gönüllüler ve Katılımcılar

Katılım, halkın -ülke genelinden, yerele-, yönetimlerin; kente dair alınacak kararların, ve idari işlemlerin planlanması aşamasından başlayarak her aşamasında halkın edilgen değil; etken bir şekilde müdahil olma, katılım sağlayarak fikir beyan etme, denetleme, bilgi alma gibi haklara sahip olmasını sağlama şeklinde ifade edilebilir. Bu bağlamda biz tasarımcılar olarak toplumun her kesimini tasarım sürecine dâhil olmaya çağırıyoruz. Birlikte üretmeye davet ediyoruz.

Tasarımcılar olarak biz; az ile yerele göre, yerelin ihtiyacına göre tasarlayabiliriz dedik. Burada en büyük destekçimiz yine yerelin kendisi oluyor. Tasarımlarımızı yerelin imkânlarını kullanarak, yani yerel malzeme, yerel işgücü ve yerel üreticiden destek alarak gerçekleştirmek istiyoruz Çünkü biliyoruz ki bir tasarım, bir mekân onu kullananlar tarafından ne kadar sahiplenilirse, kullanıcıyla arasında ne kadar benzerlik ve bağ kurabilirse o kadar kalıcı ve etkili oluyor.

Biz yerelin potansiyeline ve gücüne inanıyoruz.

3. Reçeteler

Yukarıda bahsettiğimiz şartlar olgunlaştığında, ortak alan müdahalesinde öncelikli atılması gerektiğini düşündüğümüz adımları birer öneri ajan ile örneklediriyor olalım.

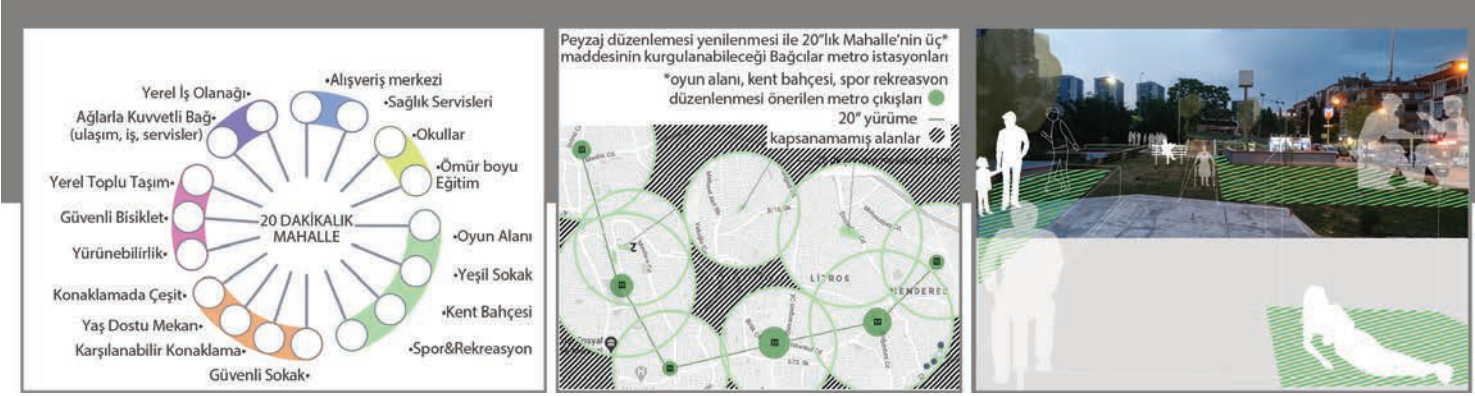
Önce Viral

Kamunun geneline yönelik bir uygulama ne kadar iyi planlanırsa

planlansın toplumun farklı gruplarınca benimsenmedikçe kağıt üstünde kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Bunun için, tasarlanan politikaların farklı kanallardan kamu diplomasisi ile desteklenerek kitlelerce kabul görmesi ve karşılık bulması sağlanmalıdır. Türkiye’de zaten dar olan kaldırımlar ve kısıtlı kamusal alanların kullanımı, hareketliliğin sosyal mesafe gerekliliğiyle daha da zorlaşmasını beraberinde getiriyor. Sokakta zıt yönde yürüyen iki kişinin karşılaşma anında kimi zaman akıllı telefonlara gömülü olmaktan, kimi zaman dalgınlıktan, kimi zamansa hiç karşılaşmadığı hatta bir daha hiç karşılaşmayacağı birinin üzerinde bir “güç gösterisi” olarak yol vermeme/ karşı tarafın yol vermesini talep etme durumu sosyal mesafenin ihlaline yol açıyor. İki taraf da zıt yönlerde yol vermeye kalktığında ise iletişim aksaklıklarından kaynaklı duraksamalar meydana geliyor. Peki “merdiven sağdan inilir, sağdan çıkılır” gibi bir sosyal kod akıllara kazınmış olsaydı bu durumlar önlenebilir miydi? Benzer öğretiler yazısız kültürde yer alsada bilinirliği düşük. Trafiğin sağdan akması nedeniyle zaten bilinçaltında yeri olan “sağdan gitme” eğilimi akılda kalıcı bir slogan ve bir “viral” kampanyayla pekiştirilerek yayalarda sosyal mesafenin temini mümkün olabilir mi?

Taktik Hamleler

Pandemi döneminde daha da kalabalıklaşan kentin dinlenme mekânları olan parklara ve bahçelere alternatifler geliştirmek mevcut mekânlara yığılmaları engelleyecektir. Örneğin mahalle içlerinde yer alan yeşil alanlar, viral akımlarla cazibe kazandırılıp taktik kent hamleleri⁴ ile kentlilerin ilgisini çeken mekânlara

Buket Atilla

dönüştürülebilir. Bu mekânlar biz aktivist tasarımcılarca tasarlanabilir; fakat bu noktadaki kritik destek yönetimlerden gelmelidir. Afetler sonrası bireyin üzerine binen yük artacağı gibi, gönüllü katılımcılığın bu yükü artırır değil hafifletir olmasının kurgulanabileceğini biliyoruz. Ancak yönetimlerin desteği ile yerelin doğru analizi ve katılımıyla bu müdahaleler yaşayan mekânlara dönüşebilirler.

Bahsettiğimiz 'Pop up mekân' üretimleri aslında bizim kültürümüzde var olan mekânlar. Pandemiye bu noktada bir çeşit hızlandırıcı, sebep oluşturucu olarak görüp bu mekânlara geri dönelim. Bir araç parklık yol parçasını "place making" hamleleri ile yaya kullanımına kazandırmak, ya da açık hava sinaması vb. açık alan faaliyetlerini özel sektörün örgütleyebilmesi için yönetimlerin düzenleyici hamlelerle destek olması. Yaz boyunca nadasa bırakılan okul bahçelerinin yeni işlevlerle buluşması, kimsenin kapısını açmaya tenezzül etmediği apartman teraslarının ve/veya ortak avluların tekrardan iyileştirilmesi taktiksel hamlelerin sürdürülebilirliğiyle ilgili bize ip uçları vermekte.

Erişilebilir yeşil alanların tespitine çalıştığımızda üstü açık alan kullanımına bırakılabilen metro istasyonları ile karşılaşıyoruz. 20 dakikalık yürüme mesafesinde içinde yer bulabilen

istasyonlar, daha verimli kamusal alanlara dönüşme potansiyeline sahip, örnek olarak İstanbul, Bağcılar metro hattı durakları verilebilir. Bu istasyonlar; bekleme mekânları, yarı açık struktürler, farklı kotlarda çözümler ve kaliteli yeşil alanların tasarımı ile topluma "Erişilebilir Yeşil Kamusal Alan" olarak geri kazandırılabilir.

Kültürel Aktivite Alanları, Ortak Kültür Mekânları Stratejisi

Pandemi ile sosyalleşme ve kültürel paylaşım alanlarının kapasitesinin ve kullanımının kent halkının ihtiyacını karşılayamaması, kentlinin pandemi süreci öncesinde de içinde bulunduğu ekonomik sınıf farklılığında "Sanatın ve kültürel faaliyetlerin eski normalde kapsayıcı olmadığını gözler önüne sermedi mi? Ortak kültür mekânlarında gerçekleşen üretkenliğin yeni kamusal düzene göre düzenlenmesi ve bu düzenlemenin sadece yeni normale göre değil eski normalin eksikliklerini de tamamlayarak ilerlemesi planlanmalı. Bu ilerleme sadece pandemi sürecinde değil, pandemi hayatımızdaki mesafeleri engellemediğinde de kullanılabilir ve sürdürülebilir olmalıdır. Üretilen önerilerde ise kullanıcının fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra psikolojik ihtiyaçları da gözetilerek "güvenli mekân"lar üretilmelidir.

Kentlinin ortak kültür mekânlarına erişebilmesi üzerine bir reçete denemesi yapacak olursak:

- Alternatif işletme düzeni: Kapasitesini artıramayan mekânların online katılımcılı gösterim yapabilmesine teknik destek sağlanması
- Yarı açık ve açık mekânların mahalle ve kent ölçeğinde bulunduğu bölgenin iklime uygun olarak üretilmesi/düzenlenmesi
- Yerel halkın aktif kullanabileceği mahalle içi kapalı veya açık alanların kültür alanlarına dönüştürülmesi (okulların spor salonları, okul bahçeleri vb)
- Mekânsal üretimde mali destek alamayan bölgelerin mekân üretiminde alternatif üretim önerileri
- Ekolojik açıdan ve kurgulanan bütün mekânların maddi kazanç sağlayamama ihtimali de göz önünde bulundurularak kendi enerjisini üreten mekânlar olarak tasarlanması
- Alternatif hacimler: Yatay mesafenin korunmadığı alanlarda düşey mesafe de kapasite artışına katkı sağlayabilir.

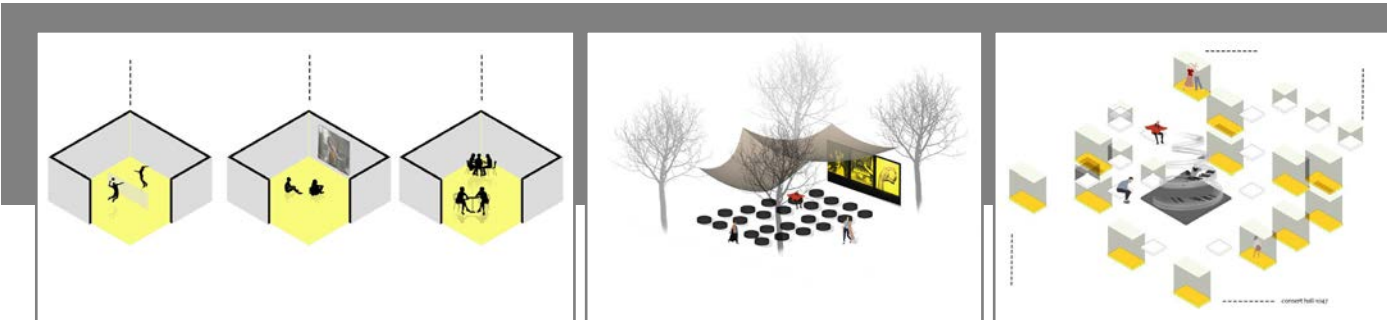
DİPNOTLAR

- 1 Hall, Edward T. (1966). The Hidden Dimension.
- 2 Prof. Dr. Melek Göregenli: Salgından önce de eşit değildik, salgında da eşit değiliz. Evrensel.net 26.05.2020.
- 3 Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü/https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu
- 4 cittaslow; ittasslowturkiye.org 5tactical urbanism;http://tacticalurbanismguide.com/ 6 tactical urbanism;
- 20 minutes neighborhood; www.youtube.com/watch?v=1oYvbrDVjcy

SOL ÜSTTE Görsel: Gökberk Tektek

ÜSTTE Görsel: Buket Atilla

ALTTA Görsel: Tubanur Yavuz

Tubanur Yavuz

Bölünmüş Ekran

Esra Akcan, Korhan Gümüş, Yağmur Yıldırım, Hakkı Yırtıcı

*Esra Akcan, Doç. Dr., Cornell University,
Mimarlık Bölümü*

*Korhan Gümüş, Mimar, Açık Radyo program
yapımcısı, köşe yazarı*

*Yağmur Yıldırım, Y. Mimar, Açık Radyo program
yapımcısı*

Hakkı Yırtıcı, Doç. Dr., Gazete Duvar yazarı

Covid-19 Pandemi sürecinde “TEMAS” konusu özelinde hazırlanan bu sayıda, yuvarlak masa toplantılarından yola çıkarak, mutlak iletişim mecrası haline gelen görüntülü paylaşım ortamında bir “Bölünmüş Ekran” kurguladık. 107. sayının ana bölümlerinden biri olan “Bölünmüş Ekran” katılımcıları; Esra Akcan, Korhan Gümüş, Hakkı Yırtıcı, Yağmur Yıldırım, moderatörü ise Çiçek Ş. Tezer Yıldız’dı. Salgının, yapı kullanımına olan etkilerinin ve kent/mekân/kullanıcı ilişkilerine olan yansımalarının sorgulandığı tartışma, başlangıçta salgın sonucu yaşanan izolasyonun, katılımcıların kamusal ve özel arasındaki kişisel deneyimleri ve ev ile kurdukları ilişkiler üzerinden başladı. Toplumsal düzenin pandemi ile değiştiği/değişeceği ve bu değişimin eşitlik, paylaşım, iletişim, bireysellik ve kamusal gibi konulardaki etkilerinin kentte nasıl nüfus edeceği de konuşmanın diğer bir tartışma teması oldu. Son olarak salgın sonucunda yeni mekânsal bilgilerin ortaya çıkacağı gerçeği ile, bu yeni mekânların ve bunları üretme biçimlerinin, yöntemlerinin tasarım alanı ile ilgili etkileri konusunda katılımcılar görüşlerini paylaştılar.

Bir yuvarlak masa etrafında göze yapılabilecek etkili bir tartışma alanı dijital platformda mekân olmadan, farklı kentlerden, farklı ülkelerden katılım ile ekran aracılığıyla sağlandı. 107. sayının teması olan “Temas” konusunun ötesinde ekran karşısında deneyimlenen ilk “Bölünmüş Ekran” ile oldukça verimli ve okuyucular için keyifli bir metin ortaya çıktı.

Çiçek Ş. Tezer Y.: Öncelikle hepinize katılımınız için teşekkür ederim. Temelde üç soru üzerinden kurgulamış olduğumuz Bölünmüş Ekran oturumumuzu bu sorular arasında, sizlerin de görüşlerinizi açtığınız noktalarda derinleştirip bir sohbete dönüştürebileceğimizi umuyorum. Bir açılış niteliğindeki ve tabiatı gereği sizlere pandemi günlerinde “nasılsınız” sorusunu da içerecek şekilde sorabileceğim ilk sorumuz ile başlamak istiyorum:

Zorunlu bir sağlık önlemi olarak uygulanan izolasyon sürecinde, özel ve kamusal olan arasındaki eşikleri bireysel olarak nasıl deneyimliyor ve gözlemliyorsunuz? Korunma gerekliliğiyle birlikte ortaya çıkan yeni mekân kullanma pratiklerinin evsellik kavramına etkileri neler oldu?

Esra Akcan: Öncelikle bir özet olarak belirtmeliyim ki bu sürecin gelecek açısından en büyük tehlikesi, küresel krizlerin kişisel olarak ya da özel mekân ile çözülebileceği ideolojisi, yani kamusal alanın ve sosyal servislerin küçülmesi tehlikesi. Evsellik konusuna cevap vereceğim ama, ondan önce krizin çok da ev ve özel mekân ile çözülemeyeceğini hatırlatarak başlamak istiyorum.

Soruda geçen kişisel deneyimden başlarsak; benim bu süreci geçirdiğim yerde sadece elzem servisler eskisi gibi devam ediyor. Yani sağlık hizmetleri, güvenlik hizmetleri, gıda tedarik zinciri gibi. Üniversiteler, okullar, işyerleri, kamusal ve sosyal mekânlar kapalı durumda. İşlerini herkes evden yürütüyor. Türkiye’den farklı olarak gördüğüm kadarıyla sokağa

çıkma aslında kimse için yasak değil. Ancak herkesin gündelik ihtiyaçlarını karşılaması ve kriz süresinde sağlıkla yaşamını sürdürmesi için açık alanlarda ve parklarda fiziksel mesafeyi koruyarak ve maske kullanarak bulunması öneriliyor. İş yerleri kapalı ama iş dışı yaşam alanları açık, önlem almak kaydıyla. Yani sanki Türkiye'den tam tersi bir durum var gibi. Ben de üniversitede olduğum için işlerimi evden yürütüyorum ve bazı işler elbette duraksamış durumda; kütüphaneler kapalı, arşivler kapalı vs.

Fakat küresel sağlık sisteminin getirdiği sorunlar yüzünden aslında yapılacak çok iş var ve çözülmesi gereken sorun da var. Yani söylendiğinin aksine bence bu süreçte aslında birçok iş kolu tatil yapmıyor, tersine çok insan daha fazla çalışıyor. Ve gelecek kaygısı ve evdeki olanaksızlıklar yüzünden bu yoğunluk daha da zorlaşıyor.

Kent konusundaki diğer eşitsizliklere sonra değineceğim, ama, şu noktada evsellik konusunda yeri gelmişken söyleyeyim: Bu süreçten kadınların oransız bir şekilde etkilendiğini düşünüyorum. Evlerde hem kendi işlerini, hem çocukların eğitimini hem de evin bu süreçte daha çoğalan çekip çevirme işlerini üstlenmeleri onların deneyimlerini daha güçleştiriyor. Örneğin bir araştırmaya göre kadın akademisyenler bu süreçte erkek akademisyenlere oranla çok daha az konferans ve yayın başvurusu yapabilmış. Ayrıca, bir toplum ne kadar ataerkil ise orada yaşayan kadınların daha da kötü etkilendiğini de bence çıkarılabılırız. Türkiye'de zaten normal koşullarda bile var olan ev şiddeti düşünüldüğünde, bu süreçte durumun daha da vahimleştiğinden endişelenmek için bence çok neden var.

Daha da genel olarak; en başta dediğim gibi, krizlerin ve afetlerin etkin alan ve çözüm alanının özel alan olmadığının altını çizmek gerekiyor bence. Elbette herkes kişisel önlemlerini almalı, hem kendi için hem dayanışma için elinden geleni yapmalı. Fakat küresel bir krizin özel alan ile çözülebileceğini savunmak aslında; 1980'lerden sonra tüm dünyada hâkim olan neoliberal düzenin, sosyal servislerin önemsenmediği, bireyselleşmenin ve kişisel bencilliğin

“KÜRESEL BİR KRİZİN ÖZEL ALAN İLE ÇÖZÜLEBİLECEĞİNİ SAVUNMAK ASLINDA; 1980'LERDEN SONRA TÜM DÜNYADA HÂKİM OLAN NEOLİBERAL DÜZENİN (...) EKMEĞİNE YAĞ SÜRMekten BAŞKA BİR ŞEY DEĞİL”

göklere çıkarıldığı bir düzenin ekmeğine yağ sürmekten başka bir şey değil. Bunun özel alan ile kamusal alan arasında var olan kutuplaşmayı daha da belirginleştirmesinden korkuyorum ve buna direnmemiz gerektiğini düşünüyorum. Örneğin pandemi boyunca bize sürekli yaşam alanlarımızı temizlememiz, dezenfekte etmemiz öneriliyor. Ama kamusal alanda ya da işyerlerinde benzer şekilde yüzey sanitasyonuna yeterince yatırım yapıldığını görmüyoruz. Bu tehlikenin gelmekte olduğunu söylüyor bence. Başka bir örnek vermek gerekirse, en özgürlükçü ve sosyal adaletçi Türkiye yayınlarında bile büyük, izole, bahçe içinde, özel evlerde yaşama özlemine ilişkin cümleler duyuyorum. Bence bu tip dürtülere de direnmeliyiz, aynı iklim değişikliği gibi küresel krizleri milliyetçi izolasyonun ve bencil politikaların çözebileceği ideolojisine direnmemiz gerektiği gibi. Bence böyle bir kriz zamanında kişisel önlemlerdense hem tek tek ülkelerin hem de ülkeler arasındaki ilişkileri düzenleyen kurumların iyi yönetilmesi çok önemli. Ve ne yazık ki bu pandemi sürecindeki asıl sorun da bence bu. Koronavirüsü dünyayı kötü bir döneminde vurdu. Gerçi hiçbir zaman iyi bir dönemden bahsetmek de mümkün değil, ama ne yazık ki şimdiki dönemde ülkeleri yöneten bir çok lider, ve uluslararası kurumda sözsahibi olan bir çok kişi, çok bencil, bilgisiz, bilime önem vermiyor ve krizi iyi yönetmekten aciz. Ben de asıl sorunlardan birinin bu olduğunu ve evsellik üzerinden sorunu çözmeye pek yeltenmememiz, kamusal ve özel alan arasındaki kutuplaşmaya direnmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Korhan Gümü: Neoliberalizmin pandemi aracılığıyla gerçekliğe temas ettiği söylenebilir. Hiç

kuşkusuz pandemilerin tarih boyunca farklı görünüşleri olmuştur. Ancak pandemilerin sağlık bilimsel yöntemlerle mücadele edilmesi gereken bir arıza olarak bilinmesi modernleşme ile birlikte oldu. Böylece pandemilerle baş etme yöntemleri geliştirildi. Bugün zannedersem yeni bir eşikteyiz. Bu yöntemlerin hesaba katmadığı ya da dikkate almadığı eyleyenlerin bir anda ortaya çıkabileceği görüldü. Neoliberalizmin dışarıda bıraktığı, ötediğ küresel sorunların etkilerinin sistemi zorlamaya başladığı yeni bir tarihi döneme giriyoruz.

Bu elbette istenen ya da öngörülen bir şey değildi. Günümüzde yalnızca var olan yoksulluk, şiddet, savaşlar gibi felaketler değil, henüz gerçekleşmemiş olanlar sistemi köklü bir şekilde değiştirmemiz için bizi dürtmekte. Çok açık ki bu defa yalnızca sağlık bilimsel yöntemler, iktidarlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar bu işi çözmeyecek. İnsan merkezci paradigma, insanın özne olduğu, dünyanın bir nesne olarak kendi eylemlilikleri ile değişebileceğine ve sorunların çözülebileceğine dair bir inanç

yaratmıştı. Bu inancın temelleri sarsıldı. Pandemi bir flaşın çakması gibi sosyal ilişkileri gözümüzün önüne serdi. İstanbul'da eğitim düzeyi ile pandemi ilişkisi üzerine yapılan bir araştırma, üniversite mezunlarında vaka sayısının daha az olduğunu gösterdi. Bu İstanbul Üniversitesi'nin istatistikle ilgili bir merkezinin bir araştırması. Eğitimsiz ve bedensel işgüçleriyle çalışanlar arasında virüsün yayılma oranının daha yüksek olduğunu ortaya çıkardı. Bu merkez gerçekleştirdiği araştırmalarda pandemi ile sosyal olgular arasında bağlar kurarak ilginç sonuçlar ortaya koyuyor, vakaların örneğin eğitim düzeyi ile ilişkisi. Örneklem içerisinde üniversite mezunlarının hastalığa daha az yakalandıkları görülüyormuş. Bunun nedeni olarak da daha dikkatli olmalarını gösterdi. Burada belki başka bir şey söylenmesi gerekiyor: Üniversite mezunları şüphesiz daha dikkatli ama bir kere gelir seviyeleri daha yüksek, daha iyi koşullarda çalışıyorlar ve aynı zamanda vücutlarıyla çalışmıyorlar, yani proje üretiyorlar. Üniversite bitiren mimar inşaat yapmaz, inşaat tasarlara yani yapılacak faaliyeti tasarlar. Bir mimarın bir çizgisi belki bir işçi için 50 günlük çalışma olabilir. Bir mimarın yaptığı iş sembolik, temsili. Eğer şantiyede çalışmıyorsa.

Önlemlerden söz ederken "evde kal" çağrısı yaparken tuhaf bir şekilde beden gücüyle çalışanların işyerlerinde bulunma zorunlulukları dikkate alınmadı. Bugün kendiliğinden oluşmuş gibi gözüken bu özel alan-kamusal alan ayrımının zannedersen neoliberalizmin koşulları tarafından oluşturulduğunu söylemek mümkün. Bedensel olarak çalışmakta olan, iş güvencesi olmayan insanların elbette evlere kapanacak halleri yok. Tam tersine pandemi koşulları en çok onları vuruyor. Ama zihinsel eylemler yapabilen insanların da böyle bir tercihleri olabiliyor. Uzaktan çalışma ya da kapanmayı boş bir zaman gibi algılayanlar örneğin. Nasıl sağlık çalışanlarına uzaktan çalışmayı önermek mümkün değilse, zihinsel üretim yapan, kamusal sorumluluk üstlenen kişilerin de uğraşlarını daha fazla sorgulamalarının gerektiği bir zaman.

Diğer taraftan bir başka çelişki de normalleşme konusu. Belirsizlik devam ederken sanki her şey geriye dönmeye

çalışıyor. Yeni bir durum, yeni koşullar değil, sanki kaybedilmemesi gereken bir geçmiş özlemi var. Kararların, önlemlerin geçici olduklarına dair bir izlenim yaratılıyor. Her şey eskiye dönecekmiş gibi yapılıyor. Çünkü turizmin, ekonominin canlandırılması, havalimanlarının, otoyolların, köprülerin kullanılması gerekiyor. Pandemi koşulları oluşmasaydı da bunlar maddi olarak geleceği koşullandırıyor. Kitleleri geri adım atmanın imkânsız bir hale geldiğine inandırıyorlar. Bu durumda henüz olmayanlar, gelecekteki felaketler ya da riskler, tıpkı depremler konusunda olduğu gibi bastırılmaya çalışılıyor. Bastırılanlar da

kendileri. İstanbul gibi şehirler acaba bu gerilimi sürekli mi yaşayacaklar, diye kendi kendime soruyorum. Bu tür kaotik şehirler bir savaş durumunda olduğu gibi, hayatta kalma mücadelesi alanlarına dönüşebilir. Dolayısı ile bugün yaşadığımız gel-gitler kalıcı bir duruma doğru gidebilir. Modernitenin biyopolitik iktidar mekanizmaları tersine dönebilir ve kontrol dışına çıkabilir. Ya da tam tersine insanlara zorla dayatılan koşullara değil, olağan, topluluklar tarafından benimsenmiş hayatta kalma stratejilerine dönüşebilirler. Yönetimler sürekli bildikleri büyüme modelini dayatsalar da, krizler onların her zaman istediklerini yapmalarına elveremeyebilir.

“DOMESTİK ALANIN, İNSANLARLA VE NESNELERLE KURULAN BAKIM İLİŞKİSİNİN VE YENİDEN ÜRETİM PRATİKLERİNİN BÜTÜN BU SÜREÇTE HEPİMİZİN, İKTİDARLARIN DAHI ODAĞINA ALDIĞI MESELELER OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYORUM”

tıpkı geçmişin travmalarında olduğu gibi, hayaletler olarak gündelik hayata musallat oluyorlar.

Dolayısı ile biz modernleşmenin insanmerkezci dünyasından yeni bir eşiğe geçiyormuşuz gibi geliyor bana. Şu anda ikircikli bir tutumla cevap veriyoruz. Belki de bir geçiş süreciyle, farklı bir karşılaşma biçimi ile yüz yüzeyiz.

Bu belirsizlikler bildiğimiz kamusal ile özel alan ayrımının sonuna geldiğimizi gösteriyor olabilir. Neoliberal kamusal alan anlık çözümler üretse de uzun vadede kırılabilir. Çünkü yukarıdan bakışlar, üst anlatılar her zaman farkındalık yaratmıyor ve kolayca hilelerle deliniyor. Bu yüzden, felaketlere karşı dirençli olmak için artık bilginin ve kuralların tekrarlanması yetmiyor. Kamusal alanın paylaşılması, her seferinde, her özel durumda, eylemde yeniden üretilmesi gerekiyor. Bu yeni dönemi bir devrin kapanması, kapitalist modernitenin sonu olarak görenler var.

Başka bir şey daha var: İstanbul gibi şehirlerin durumu. Kırılabilirliği yaratan yalnızca dış etkenler, depremler değil,

Yağmur Yıldırım: Merhaba ve teşekkür ederim öncelikle. Hem benim çalışma alanım daha çok toplumsal cinsiyet üzerine yoğunlaştığı için hem de yanıtlarda farklılaşmak adına sorulara genel olarak böyle bir pencereden cevap verebilirim, diye düşünmüştüm. Esra Akcan girizgâhta aslında benim de notlarım arasında olan bir araştırmadan bahsetti. Ben de onların üzerinden biraz geçeceğim. Nasılsınız ve kişisel deneyiminiz sorusu üzerinden şunu söyleyebilirim, benim haftanın beş günü mesai saatleri içinde evden çıkıp gittiğim bir ofisim olmadığı ve tek başıma yaşadığım için çok kırılma yaşamadım aslında ev düzeni anlamında. Bu konuşmadan birkaç saat önce Mimarlık Dergisi'nin yeni sayısı yayınlanmış çevrimiçi olarak. Onun da dosya konusu koronavirüs gündemi ve sonrasındaki süreç. Dergide, Umut Şumnu'nun harika bir yazısında evinin dönüşümünü anlatan bir cümlesi var, belki onunla başlamak iyi olabilir: "Bir taraftan daha önce olmadığı kadar kapalı, korunaklı ve ketum ama aynı anda dışarıya da daha önce olmadığı kadar açık, savunmasız ve hatta

istekli". Aslında bu benim ve hepimizin geçirdiği günleri iyi anlatan bir cümle, diye düşünüyorum.

Evsellik meselesine feminist bir çerçeveden ve aslında biraz daha olumlayıcı bir yerden bakmak istedim. Çünkü domestik alanın, insanlarla ve nesnelerle kurulan bakım ilişkisinin ve yeniden üretim pratiklerinin bütün bu süreçte hepimizin, iktidarların dahi odağına aldığı meseleler olduğunu düşünüyorum. Yani bakımla ilgili, ev içi bakımla ilgili daha önce hiç konuşmadığımız kadar konuşmaya başladık. Bu bana ilginç bir mesele gibi geliyor, tarihsel olarak kapitalizmin cinsiyete dayalı iş bölümünde kadınlara atfedilen ve değersizleştirilen bir alan olduğu için. Üretim pratikleri ve yeniden üretim pratikleri ayrımı da aslında buradan çıkıyor. Kimi feminist kuramcıların da 17. yüzyılın ortasına kadar, cadı avı dönemine kadar dayandığı ve çok köklü eşitsizlikleri barındıran, bugüne kadar süregelen bir ayrım bu aslında. Bu tartışmaların feminist çevrelerce dillendirildiği zamanlardan bu yana aslında oldukça uzun bir zaman geçti ama Esra Akcan'ın da örneklemiş olduğu araştırmada biz hâlâ bunun köklü bir şekilde devam ettiğini görüyoruz. Şimdi ise Aksu Bora'nın deyişle dünyayı döndüren şeyin aslında ücretli emek olmadığını gördüğümüz bir süreçten geçiyoruz. Ben bunu kayda değer buluyorum. Mesela orta sınıf kentli kadınların evlerine baktığımız zaman, bu işleri güvencesiz yapan göçmen kadınlar çalıştırılıyordu, yine bir ev içi görünmez emekten söz ediyoruz. Fakat içinde bulunduğumuz pandemi döneminde evde daha fazla vakit geçiriliyor, daha fazla temizlik yapılması gerekiyor ve insanlar bunları kendileri yapıyorlar. Çocuk bakımı gibi, çocukların eğitiminin evden sürdürülmesi gibi durumları ya da genellikle restoranlarda, dışarıda yemek yiyen insanların bu süreçte evde daha fazla yemek pişirdiğini, daha fazla ev içi iş yaptığını görüyoruz. Bu anlamda aslında bütün bu pratiklerin hayatımızın merkezine girdiği ilginç bir dönemden geçiyoruz.

Bir yandan da bunun toplumsal cinsiyet boyutu 70'li yıllarda tartışılan bir mesele, fakat hâlâ bunun devam ettiğini görüyoruz. Esra Akcan'ın

örneklemiş olduğu makale Nature dergisinde 20 Mayıs'ta yayınlanmış bir makale, birkaç gün önce yani. Buraya baktığımız zaman salgın sürecinde kadınların akademide üretimlerinin erkek partnerlerine göre oldukça düştüğünü görüyoruz. Bu üretimler ne dersiniz, araştırma projeleri, yayınlar vs. Kimi veritabanlarında yarıya yakın bir düşüş olduğunu görüyoruz. Ve bu araştırma da kadınların daha çok çocuk bakımı gibi, ev içi işler gibi konulara erkeklerden daha çok vakit ayırmaları gerektiğinden kendi işlerine daha az yoğunlaşabildiklerini ortaya koyan çarpıcı bir araştırma. Yine haberleri günlük tararken karşılaştığım bir haberde Türkiye'de koronavirüsten kimin nasıl daha çok korktuğu üzerine bir araştırma yapılmış ve eğitim düzeyine, bölgelere göre karşılaştırılırken kadınların virüsten çok daha fazla korktuğu açıklanmış. Örneğin, kadınlar koronavirüs döneminde yiyecek maddelerinin tükenmesinden endişe etmekte ve daha fazla gıda stoku yapma eğilimindelermiş. Neden acaba? Kadınların Türkiye'de ve dünyada emek ve bakım ilişkilerini yüklenmesinden olabilir mi, gibi bir soru sorulmalı bunun üzerinden.

Tüm bunlardan emeğin yeni kavramlarla ve yeni ilişkiseliliklerle kavranması gerektiği, geçmiş yıllardan beri devam eden bir tartışma olmakla birlikte bir kere daha ortaya çıkıyor. Hele mimarlıkta bakım pratikleri ve yeniden üretim ilişkileri hiçbir zaman ana akım tartışmaların konusu olmadı ve bunu bu süreçte kritik bir şekilde gördüğümüzü düşünüyorum. Bakın, Tronto ve Fisher'in tanımıyla bakım; dünyamızı korumak, sürdürmek ve onarmak için yaptığımız, böylece bu dünyada mümkün olduğunca yaşayabilmemizi sağlayan eylemler dizisi... Bu, mimarlığı da kapsayacak şekilde gezegeni sürdürmek üzerine bir ethos kurmak için kritik bir anahtar gibi geliyor. İşte tam da bu eylemler dizisinin bugünlerde her şeyin merkezinde olması kayda değer diye düşünüyorum. Feminist literatürde epeyce eski bir tartışma bu ama bu pandemide evin sosyal, ekonomik, kamusal işlevlere sahip bir dönüşüm geçirmesi ile bunu daha çarpıcı bir şekilde görebiliyoruz. Ve yaşanabilir

bir geleceğin anahtarı belki de burada gizlidir.

Son olarak kısaca, hayatın eve sığmayacağı gerçeğine de değinmek istiyorum. Bu dönemde "ev" metaforu ile güvenlik, aidiyet, konfor gibi terimlerin su yüzüne çıkması durumu var. Yine Aksu Bora bunu "diğerinin olmadığı bir alanı dünya etme" olarak açıklıyor. Bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü insan dünyası tam da diğeri ile karşılaşmaların ve bunun yaratacağı olasılıkların üzerine temellenmiş ve işte bu yüzden hayat eve sığmaz, diye düşünüyorum ben.

ÇŞTY: Esra Akcan, kamusal ve özel kutuplaşmasına ya da böyle bir tehlikeye vurgu yaptınız. Korhan Gümüş siz de pandemiye, neoliberalizmin yeni olmayan çelişkileriyle birlikte icat bir durum olarak ele aldınız. Fakat karşılaştığımız şey yeni ve yeni bir dönemin başlıyor olmasından bahsettiniz. Sizce bu yeni dönemde Esra Akcan'ın üzerinde durduğu kutuplaşma nereye gider?

EA: Kutuplaşmayı, küresel bir krizin kişisel olarak çözülebileceği ideolojisinin bir yansıması olarak sunmaya çalıştım. Yani kamusal ve özel kutuplaşması tehlikesini aslında neoliberalizmin bireyci, sosyal devlet mantığından uzaklaşan, sorunların kişisel olarak çözülebileceğini düşünen anlayışının bir devamı, bir tehlikesi olarak sundum. Yeni dönemde kutuplaşma nereye gider sorusu biraz neoliberalizmin nereye gittiği sorusu kadar büyük bir soru. Yani dünya sosyal hizmetlerin daha çok verildiği, dayanışma ile belediyelerin ya da hükümetlerin daha eşitlikçi bir şekilde dünya kaynaklarını dağıttığı bir döneme gider mi, sorusu. Keşke böyle bir şey olsa, diye cevap verebilirim ancak. Ama bir tarihçi olarak söylemeliyim ki, tarihe baktığımızda kapitalizmin her krizde kendini tekrardan dönüştürerek daha güçlendiğini gördüğümüzde, iyimser olmak için pek bir neden de yok. Fakat tarihe baktığımızda bazı kırılma noktaları da var. Bu durum nereye gider sorusunun cevabını aramak bence çok spekülasyon olur ve iyi bir tartışmaya da götürmez bizi. Ama soruyu nereye giderse daha iyi olur,

şeklinde sormak bana daha anlamlı geliyor.

Dediğim gibi bu kamusal-özel kutuplaşması zaten var ve sosyal hizmet anlayışının yok olduğu bir dünyada neoliberalizmin getirdiği ve zaten var olan kutuplaşma umarım azalmaya doğru gider. Sadece şu anda dünyanın görmekte olduğu pandemi krizi değil, iklim krizi, sosyal adaletsizlik, küresel adaletsizlik gibi daha başka afetlerin de geleceği açısından, kutuplaşma ne kadar azalırsa bana o kadar iyi olurmuş gibi geliyor. Ama iyimser olmak için çok da neden var mı, onu bilemiyorum.

KG: Kamusal alan dediğimiz şeyi çoktan kaybettik. Kamusal dediğimiz şey aslında bir kalıntı olduğu için adını öyle koyduğumuz bir şey. Kamusal ne zaman kamusal oldu? Galiba 19. yüzyılda var olanları, yani mevcut ve kendilerini yeniden üreten imgeleri, diller, inanışlar, kimlikler gibi müşterekleri kendisine eklemleyebildiği ölçüde. Yukarıdan tasarlandığı için değil, toplulukları kapsayabildiği ölçüde. Modern kamusal alan her zaman içerici ve dışlayıcı oldu. Hiç bir zaman kapsayıcı olmadı. Bugün Türkiye'ye baktığımızda hâlâ 19. yüzyılın kamusal alan kavramı içindeymiş gibi görünüyor. Kapsayıcı değil, dışlayıcı dedim. Kamusal alan üst anlatılarla, temsil şiddeti ile parçalandı, bölündü. Yalnızca güç sahiplerinin gözüktüğü, işgal edilmiş bir alan. Kamusal alan diye bir şey yok. Kapıdaki felaketler değil yalnızca, yaşanan çelişkiler, eşitsizlikler sürekli örtbas ediliyor. Çünkü kamusal alanın yukarıdan düzenlemelerle, yasaklarla üretilmesi mümkün değil. Örneğin insanların ani kararlarla evlerine kapatılması ya da serbest bırakılması yalnızca yönetimlerin yapacakları şeylerin çok sınırlı olduğunu gösteriyor. Süreklilik taşıyan çok daha zorlu işlere ihtiyaç var. Bu bir geçici durum ve deprem sonrası parklarda yaşamaya, yatmaya benziyor. Bir sosyolog geçenlerde herkesin bildiği bir şeyi söyledi. Onu herkes zaten söylüyor ama kayda geçmesi için söyleyeyim. Serbest bırakılınca insanlar neden AVM'lere hücum etti? Çünkü kamusal alan yok. AVM'ler kamusal alan yerine geçti. O yüzden de çaresiz bir şekilde... Yasaklar sırasında en çok

çalışanlar kuryelerdi. Onlar herkes kapatıldığında sanki daha fazla açıkta kalmaya mahkûm edilmişlerdi. Mesela muhasebecilere yasak olmadığını biliyor musunuz? Gelir vergisi beyannamesi hazırlarken benim muhasebeci "bize yasak yok" dedi. Neden? Çünkü devletin vergi toplaması kutsal. Bir aracın içinde yığılmış insanlar taşınırken görmezden gelen polisin ormanda el ele tutuşup dolaşan gençleri topladığını gördüm. Demek ki bu eklektik bir kamusal alan. O kadar farklı görünüşler, uygulamalar içeriyor ki... O zaman bizim bir kamusal tanım yapmamız da imkânsızlaşıyor. Sadece istatistik bir kamusal alan var; 65 yaş üstüne, 20 yaş altına yasak koyuyorsunuz, çünkü onları üretim yapmıyor olarak kabul ediyorsunuz, onun dışındakilerin iş yerlerine gitmeleri serbest. Böyle tuhaflıklar aslında çok kaba yontulan şeyler. Kamusal alan, özel olan bu kaba şeylerle tarif edilebilecek gibi bir şey değil. Neoliberal dönemde zaten kamusal alanı çoktan kaybettik. Kamusal alan dediğimiz şey çoktan buharlaştı. Kim nasıl isterse, gücü neye yeterse, öyle. Benim gördüğüm kamusal alan, başta dediğim gibi 19. yüzyılın sekülerleşmemiş kamusal alanı. İktidarla, güçle, imtiyazlarla örtüşen bir kültürel-politik alandan söz ediyoruz, kamusal alan dediğimizde. Artık mevcut olmayanların, inanışların, kimliklerin hayaletler olarak kaldığı...

ÇŞTY: Salgının kentlerimizdeki yapılaşma sorununu farklı boyutlarıyla yeniden ortaya çıkardığını, insan hayatını etkileyen en sorunlu yönlerini görünür kıldığını düşünürsek, sizin için bu dönemde hangi krizler kaçınılmaz olarak belirginleşiyor?

YY: Bu alan meselesi ile ilgili Korhan Bey bir girizgâh yaptı. Siz zaten bu krizler içinde olduğumuzdan bahsettiniz. Katılıyorum, zaten krizlerle kalbura dönmüş bir dünyada yaşıyorduk. Yani birkaç ay önce Lübnan'da, Şili'de, Hong Kong da milyonlarca insan sokaktaydı. Bir yandan Greta ve iklim adaleti için bir sürü genç sokağa çıkmıştı. Oxford Sözlüğü mesela, daha iki ay öncesinde, bu salgın gündeminden önce "iklim acil durumu"nu yılın kelimesi ilan etmişti. Acil durum içinde yaşıyoruz,

zaten krizler dünyasında yaşıyoruz. Önceki krizlerden farklı olarak içinde bulunduğumuz kriz bir üretim krizi değil. Önceki sorunun cevabına da tekrar bağlayacak olursam; şeylerin ve hayatın yeniden üretildiği bir temelde yeniden üretim krizi içinde bulunuyoruz. Bu anlamda da bu krizler dizisine bu şekilde bakmak gerekiyor bence. Özellikle iklim krizinde "bütün insanları etkileyen ortak bir tehdit" gibi bir söylem var hani, bu çok tehlikeli bir yere işaret ediyor. Bu salgında da benzer bir şey oldu. Mimarlık dergisinin dosyasında bile şöyle bir ifade geçiyor: "Herkesin evde kalarak eşitlendiği bugünlerde"... Bu salgında aynı gemideyiz, gibi çok konuşuldu. Böyle bir şey yok; herkes eşitlenmiyor, herkesin evi bir değil ve belli topluluklar bundan çok daha fazla etkileniyor. Korhan Bey'in de az önce ifade ettiği şekilde, aslında piyasaları önceleyen bir ekonomik sistemin, doğayı kaynaklara indirgeyen bir üretim sisteminin, küreselleşmenin, mesleklaşmanın, dijitalleşmenin, bireyselleştirmenin kompleks bir sonucu. Bu duruma, koronavirüs gündeminin olacak olan şeylerin bir sebebi değil, aslında olmuş ve olmakta olan şeylerin bir sebebi ve aynı zamanda bir sonucu olması gibi bir süreklilik içinde bakmak önemli, diye düşünüyorum.

Kentleşmeyle ilgili olarak ise; benim bu haftaki Açık Mimarlık programımda konuştuğum Evren Uzer'di mesela. O New York'tan gündemi bildirirken, kentleşmenin tarihsel eşitsizlikler yaratmasının sonuçlarını da bu koronavirüs gündeminde daha fazla görmüş olduğumuzdan bahsetmişti. O New York özelinden konuştu ama, İstanbul'u da buraya uyarlayabiliriz. Örneğin birkaç saat önce baktım, salgından en çok etkilenen ilçeler Bahçelievler, Bayrampaşa, Zeytinburnu, Esenyurt, Esenler, Bağcılar gibi ilçeler olarak görülüyor. Bu, kimi haber kaynaklarında yeşil alanın en az olduğu mahalleler ve ilçeler olmalarıyla gerekçelendiriliyor. Evet, bunun bir etkisi var ama bunun yanı sıra buralar Korhan Bey'in de ifade ettiği gibi hizmet sektöründe vasıfsız işgücü olarak görülen işlerde çalışanların daha çok yaşadığı yerler. New York özelinde Evren'in bizim bu haftaki programımızda örneklediğine göre,

Queens'te Latin Amerika kökenlilerin ya da siyahilerin yoğun olarak yaşadığı mahalleler de daha fazla etkilenen yerler. Çünkü kent planlamasının aslında eşitsizlikler üzerine kurulmuş olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, buradaki insanların salgından daha fazla etkilendiği söylenebilir. Altyapı sistemleri de kimi yerleşimlerde yetersiz. Buradaki insanlar evde kalma lüksüne sahip değiller, çünkü söylediğim gibi vasıfsız görülen işlerde çalışan insanların yoğun olarak yaşadığı yerler buraları. Ayrıca Türkiye'de de gördüğümüz üzere, solunum güçlüklerinin, çeşitli kronik hastalıkların yükseldiği kimi sanayi çalışanları yerleşimlerinde hastalık daha sık görülüyor. Bütün bunlara bir tarihsel süreklilik içinde bakmak gerekiyor. Yine programda bizim dillendirdiğimiz evsizler örneği var mesela... ABD'de bu süreçte evsizler sokaktan toplanıyormuş ve barınaklarda bulunmaları önemseniyormuş. Burada bu durum ABD'deki kadar keskin bir şekilde görülüyor, fakat bu barınaklarda fiziksel mesafelenmenin korunması çok zor. Böyle bir küresel salgın olduğunda hepimiz eşit şekilde, "bütün insanlık" olarak bundan etkileniyoruz.

ÇŞTY: Yağmur Yıldırım sokakta yaşamak durumunda olan insanlardan bahsetti. Bu dönemde ABD'de ve özellikle New York'ta evsizlerin yaşadığı sorunlar ve hayati tehlikeler ile ilgili önemli haberleri sıklıkla duyuyoruz. Esra Akcan, siz salgın günlerinde New York'ta bu durumu nasıl gözlemliyorsunuz?

EA: Amerikan şehirlerinin genelinde kentleşmenin yarattığı eşitsizliğin pandemi sırasında ne kadar öne çıktığı eleştirisi çok yaygın bir şekilde medyada tartışıldı ve çok doğru bir eleştiri bu.. Öncelikle dediğiniz gibi pandemi bence de zaten çoğumuzun bildiği ve eleştirdiği krizleri daha da görünür kıldı. Ama güvenilir araştırmalar yapmak ve sonuçlar çıkarmak için henüz erken. Bunu, "ben bunu zaten söylemiştim" rahatlığına girmemek için hatırlamakta fayda var. Koronavirüs, küresel düzeyde hoş gitmeyen çok fazla gerçeği ortaya çıkarıyor. Kısaca sıralamaya çalışacağım. Örneğin küresel

“YÜZYIL BOYUNCA SÜREN AYRIMCI VE SOSYAL ADALETSİZ YERLEŞİM POLİTİKALARI VE PLANLARI, DEZAVANTAJLI GRUPLARI HEM KÖTÜ ÇEVRESEL KOŞULLARI OLAN HEM DE SAĞLIK HİZMETLERİNİN AZ OLDUĞU MAHALLELERDE VE AFET BÖLGELERİNDE YAŞAMAYA İTTİ”

afet konusunda dünyanın birçok ülkesinin ne kadar hazırlıksız olduğu gerçeği; şehircilik anlayışında temiz su, kanalizasyon gibi konularda ilerleme kaydedilmişken yüzey sanitasyonunun unutulmuş olması; sosyal adaletsizlik; tedarik zincirini kıran etkisiz kentsel kırsal sistem ağları gibi gerçekler ortaya çıktı. Ayrıca kriz farklı ülkelerde farklı sorunları da görünür kıldı. Yakından izlediğim ülkelerdeki sorunları sıralamadan önce bir de bu sorunların görülebilir ve hesaplanabilir olması için gerekli koşullardan bahsetmek istiyorum. Yani bilim ve düşünce özgürlüğünün altını çizmek isterim. Örneğin yine Yağmur Hanım'ın bahsettiği gibi Amerika'dan başlarsak, Afrika ve Latin Amerika kökenli vatandaşların ve göçmenlerin çok orantısız bir şekilde daha fazla hastalandığı ve öldüğü eleştirisi daha ilk günlerden basında tartışıldı. Bunu mümkün kılan istatistiklerin yapılması idi ve bunu yorumlayacak, eleştirecek akademisyenlere medyada söz verilmesi bunu topluma daha iyi duyurdu. Yani verilere ulaşma konusunda şeffaflık ve akademik düşünce özgürlüğü olmazsa bizim sorunları görme kapasitemiz de olmuyor. Önce bunun altını çizmek isterim. Ve Amerika'da görebildiğimiz sorunları sıralamaya devam edersem, krizin sınıfsal ve etnik açıdan orantısız etkisinin, yanlış kentleşme ve yerleşim düzeninden kaynaklandığı söylenebilir; en azından bir nedeni bu. Az gelirli, siyahi, Amerikan yerlisi ve Latin yurttaşların yaşadığı mahallelerde hastalıklar ve ölümler daha fazla. Ama mesela Müslüman, Orta Doğu ve Güney Asya kökenli vatandaşların ve göçmenlerin durumu ne, bunu bilmiyoruz. Bu da Amerikan ayrımcılık eleştirilerinin kendi iç çelişkisinden kaynaklanıyor. Mimar ve plancılar

olarak bu eşitsizliğin kentleşme ve yerleşimle ilgisini görmemiz gerekiyor. Yüzyıl boyunca süren ayrımcı ve sosyal adaletsiz yerleşim politikaları ve planları, dezavantajlı grupları hem kötü çevresel koşulları olan hem de sağlık hizmetlerinin az olduğu mahallelerde ve afet bölgelerinde yaşamaya itti. O yüzden onlar daha fazla ölüyorlar bugünkü pandemide. Bugün dünyada birçok yer, kendi sınıfsal ve etnik kimlikleri üzerinden ayrıştırılmış ve farklı yerleşim alanlarına, mahallelere bölünmüş durumda. Amerika'da virüs ayrıca özellikle "elzem servis" denilen gıda tedarik zincirinde çalışan insanların büyük oranda kanunsuz olarak nitelendirilen göçmenler olduğunu gösterdi. Bu kişilerin, şimdiki başkan Trump'ın aileleriyle Amerika'dan göndermek istediği kişiler olduğunu gösterdi. Bu da hem elzem hem de kanunsuz insan olmak gibi inanılmaz bir çelişkiyi görünür kıldı. Yani bir yandan kanunsuzsunuz bir yandan da o toplumun yaşamını sürdürebilmesi için elzem olan en etkili kişisiniz. Bu çelişki de bence önemli.

Avrupa'ya geçsek, virüs Avrupa ülkelerinde de çok ciddi sağlık hizmeti krizlerini görünür kıldı. Vaka sayısı, test sayısı ile bağlantılı olduğundan, bize sağlık hizmetleri konusunda en iyi cevabı vermeyebilir. Onun yerine bir milyonda kaç tane ölüm olduğuna bakmak bana daha doğru geliyor. Ve bu sayıya bakınca Belçika, İtalya ve İspanya gibi Avrupa ülkeleri şimdiki verilere göre bu sınavda dünyanın en kötü performansını vermiş ülkeler olarak görünüyor. Yani bu ülkeler hastane hizmetlerinin nüfusa ve şehirlere yayılması konusunda ciddi sorular sormak durumunda kendilerine. Ayrıca Avrupa Birliği'nin de sağlık hizmetleri konusunda ne kadar dayanışmadan yoksun ve yetersiz

olduğu ortaya çıktı bu süreçte. Avrupa Birliği, bir birlik mi yoksa sağlık ve benzeri krizlerde her ülkenin yalnızlaştığı anlamsız bir topluluk mu, sorusuyla yüzleşilmesi gerekiyor. Kriz ayrıca batı ülkelerine Güney Kore, Yeni Zelanda ve Japonya gibi Asya demokrasilerinden çok şey öğrenmeleri gerektiğini de gösterdi.

En son olarak Türkiye'ye gelirim, çok şükür ki dünyaya kıyasla Türkiye'de ölüm sayıları şimdilik az ve umarım bu böyle devam eder. Ancak korona krizinin görünür kıldığı diğer krizler bence çok daha vahim. Önem sırası gözetmeden kısaca sıralayacağım ama öncelikle otoriter yönetim anlayışının getirdiği sorunlardan başlamak isterim. Bir kriz anında kentlerde yerel yöneticilerin ve hükümetlerin bir arada çalışması gerekiyor. Ancak şu anki iktidar kendi koltuğunu kaybetme konusunda o kadar endişeli ki belediyelerin pandemi sırasında yardım kampanyalarını engelleyebiliyor ya da kente hizmet vermekle yükümlü belediyelerin önünü kesebiliyor. İkinci olarak yıllar boyu otoriter yönetilen bir toplum olmanın getirdiği bazı davranış biçimleri de bence krizi derinleştirdi. Sokağa çıkma yasağı ilan edildiğinde yasağın başlamasından önce binlerce kişi önlemlerin gerektirdiğinin tam zıttı bir şekilde kendini sokaklara attı. Oysa demokratik toplumlarda bir salgın sırasında insanlar bir otorite söylediği ya da yasak olduğu için değil; bilinçli olduğu için, kendini ve toplumu korumak için, kendi iradesiyle fiziksel mesafeyi korumalı, sokağa çıkmayı minimize etmeli, önlem almalı. Bu elbette yönetime güvensizlikten kaynaklandı. Halkın büyük bir kısmı bu yönetime bir kriz anında bile güvenmiyor ve bu çok daha büyük bir endişe yaratıyor. Güven yaratmanın, işinin ehli insanları gereken yerlere getirmiş olmanın önemi de bence görünür kılındı bu deneyimde. Türkiye'de diğer bir grup olarak yerleşim ve planlama anlayışımızdaki krizleri de saymak gerekiyor herhalde. Biz mimar ve şehirçiler olarak bunu görüyoruz belki ama; şehirlerin antidemokratik iklim ve sosyal adaletsizlikle çıktığından çıkmış bir şekilde büyümesinin Türkiye'de koronavirüsünden çok daha büyük tahribatlar yarattığı belki

daha görünür olabilir artık. Görünür kılınan en büyük krizlerden biri büyük kentlerde yeşil alan yokluğu. Sağlıklı bir yaşam için yürüme mesafesinde gidilecek parkların azlığı, on yıllardır devam eden çarpık kentleşmenin bir sonucu. Kriz ayrıca bence kentsel-kırsal yerleşim ağları ve tarım konusunda da yıllarca izlenen yanlış politikaları ortaya çıkardı. Uzmanlar Türkiye gibi bu kadar kendini ve çevresini besleme potansiyeline sahip bir ülkenin soğan ve patatesi bile ithal etmeye muhtaç olmasını gerçekten trajik bir durum olarak değerlendiriyorlar. Bu da bizim mesleki perspektifimizden bakıldığında kentsel-kırsal yerleşim ağlarının iyi planlanmamış olduğu gerçeğini gösteriyor. Ve son yirmi yıldır iktidarda etkin olan İslam ve kapitalizm birleşkesi bir yerleşke anlayışının, şehirleri nereye getirdiğine bir diğer örnek olarak, kriz sırasında bile kutlanan alışveriş merkezlerine bakabiliriz. Sokağa çıkma yasağı bittiğinde alışveriş merkezleri açık ama sağlıklı yaşam için çok daha önemli olan deniz kenarları ve parklar kapalı. Bu da fırsatçılığın, kâr amaçlı

engel olduğunu da düşünüyorum.

Hakkı Yırtıcı: Burada herkes aynı şeyi konuşuyor ve temel problemlerin ne olduğu konusunda hemfikir olduğumuz görünüyor. Aslında her kriz birtakım olgulardan oluşur, kendi kavramlarını oluşturur. Mesele olgulara nasıl bakıldığı ve kavramların nasıl oluştuğudur. Bu krizde bizlere asıl söylenen, yeni normale göre yaşayacağımız. Ama kavramları, yeni normal tarif eden iktidar, hatta daha geniş olarak söylersek, tüm dünyaya hâkim olan mevcut hegemonya. Şimdi eski normal demek zorunda kalacağım, eski normal pek de normal değildi. Yeni normal ise eski normalin normlarını pandemi ortamında nasıl devam ettireceğimizin derdinde olan bir normal.

Peki, yeni normal nedir en basit haliyle? Aslında şu an -yeni kapitalizm, kapitalizm sonrası ya da neoliberalizm diyelim- ne isim verilirse verilsin mevcut üretim ve tüketim koşullarının sürekliliğini devam ettirmek için uğraşılıyor ve bu da otoriter bir şekilde yapılıyor. Baktığımızda, peki yeni

“(...) MEKÂNSAL AYRIMI DAHA NET GÖRDÜK. SÜREÇTE EVLERE KAPANMIŞ OLABİLİRİZ, FAKAT DAHA ÖNCE DE FABRİKALARA, OFİSLERE, AVM'LERE, SİTE İÇİNDE LÜKS KONUTLARA KAPATILMIŞTIK”

anlayışı halk sağlığından bile önemli gören bir yaklaşımın yansıması. Başta dediğim gibi sorunları görebilmemiz için bilgi alma özgürlüğü ve şeffaflık, eleştirel analitik akla sahip uzmanlar ve akademik özerklik çok önemli. Bu uzmanların konuşabilmesi çok önemli. Bu nedenle bence birçok sorunu da korkarım göremiyoruz. Örneğin krizin Suriyeli mülteciler üzerinde nasıl bir etki yarattığı, hapishanelerde hukuksuz olarak tutuklu bulunanların neler yaşadıkları, okula ve işine dijital ortam üzerinden devam etmek durumunda olan ama dijital erişime sahip olmayanların neler çektiği konusunda yeterince bilgiye sahip değiliz. Medyanın ve üniversitelerin akademik özerkliğinin kalmaması durumunun, bu krizin sorunlarını tam olarak görmemize

araçlarla mı yapılıyor? Fabrikalar hâlâ varlığını sürdürüyor, online eğitim, online çalışma ve şu an yaptığımız gibi online görüşme yapabiliyoruz; ama bunlar da o kadar yeni değil, zaten mevcuttu. Belki az kullanılıyordu ama mevcuttu, mevcut oldukları için zaten bu kadar kolay geçilebildi. Kapitalizm her zaman mekânı yok etmek, mekânı homojenleştirmek üzerine çalışmıştır. Online eğitim de benzer bir şekilde üniversitenin fiziksel varlığını gerçekten çok azalttı. Artık sınıflara ihtiyacımız yok, üniversite denilen büyük bir binaya, kampüse ihtiyaç yok. Yine de pandemi sonrasında hızla eskiye dönüleceğini düşünüyorum. Ama bununla beraber bu deneyim hep hatırlarda kalacak. Asıl söylemek istediğim şey şu, ortada

yeni bir şey yok, sadece sınıfsal ve mekânsal ayrımı daha net gördük. Süreçte evlere kapanmış olabiliriz, fakat daha önce de fabrikalara, ofislere, AVM'lere, site içinde lüks konutlara kapatılmıştık. Mesela bugünlerde MÜSİAD üretimin sekteye uğramayacağı kapalı üretim merkezleri yapılmasından bahsetmekte. Tümüyle izole, bunun gibi felaket veya kriz döneminde üretim ve tedariki devam ettirecek merkezler olacak buralar. Bu da yeni bir şey değil. 19. yüzyılda denenilen fabrika modellerini andırıyor. Pandemi, mevcut olanı sadece yeniden üretti, onda da yeni bir şey görmüyorum.

Yine evlere kapanmakla beraber evlerde yaşanan sorunlardan bahsediliyor. Diğer yandan zaten sağlıksız konut stokundan, beklenen büyük İstanbul depreminde kentsel dönüşümün bir rant merkezi hâline gelmesinden, TOKİ konutlarının depremi beklemeden bir heyelan veya toprak kaymasıyla yıkılmasından bahsedebiliriz. Bütün bunlar aslında mevcut koşullarımızı gösteriyor. Mesela AVM'lerdeki veya ofislerdeki şu anki havalandırma ve iklimlendirme sistemlerinin ne kadar tehlikeli olduğundan bahsediliyor. Daha önce de bunlar sağlıksız sistemlerdi zaten, mevcut havayı sürekli olarak kendi içinde tekrarlayan sistemler. Koronaya karşı dengeli beslenmeden bahsediliyor. Zaten beslenme de sınıfsal, sağlıklı besine sadece belli ayrıcalıklı bir kesim ulaşabiliyor.

Bu dünyada hiçbir şeye sadece doğal afet olarak bakmak mümkün değil, her şey sınıfsal. Böyle olunca, burada yeni normal diye bir şey olduğunu düşünmüyorum. Yeni normal de bunu görmeden konuşmayı tehlikeli buluyorum. Tüm konuşmacılar da zaten bu yönde düşünüyor.

Özel-kamusal ayrımı çok uzun zamandır yoktu. Belki şu an iş hayatı eve taşınmış gibi görünebilir ama bu ayrımlar biteli zaten çok olmuştu. O zaman şu konuşulmalı: Bütün bunlara nasıl bir ortak eleştiri ya da bakışla karşı durulabilir? Evet, evin kendisi burada kritik ama fiziksel bir mekân olarak değil de yeryüzündeki varoluşumuzun mutlak ve tek mekânı düşüncesiyle öncelikle bedene bakarsak eğer, yani beden-mekâna bakarsak, beden-

mekânın bugün hangi biyo-politikalara maruz kaldığını, dönüştürüldüğünü düşünmeli.

Herhalde konuşmaya, eleştirmeye ve direnmeye bedenden başlamak, beden-mekândan başlamak lazım. Evi öyle anlamak, ofisi böyle anlamak, üretim-tüketim ilişkilerini bunun üstünden anlamak; belki asıl başlama noktası olabilir. Homo sapiens olarak 200.000 yıl önce evirildik ama kültürel evrimimiz çok daha hızlı oldu. Aslında hepimiz bunun travması ile uğraşıyoruz. Pandemi bunun başka bir boyutu. Galiba benim konuşmacılarla tartışmak isteyeceğim şey bu: Beden-mekân ve biyo-politikalar üzerinden bu konuyu nasıl açarız? Diğer bütün konuşmacılar da aslında aynı konuya değindiler detaylarda ama ben tek farklı olarak işi beden-mekâna kadar geri çektim ve geri çekip ondan sonra tekrar ileri nasıl bakabiliriz, diye soruyorum kendime.

Özlem Erkarslan: Bizim oturmuş, gelişmiş kuramsal birikimimize baktığımızda kamusal, özgürlük, eşitlik, bunlar hep bizim için başat kavramlardı mimarlıkta. Aslında bunlar üzerine bir söylem geliştirdik. Şimdi bunları bir anda bırakamıyoruz hiçbirimiz, bırakmak da istemiyoruz. Fakat bu durum karşısında disipliner olarak nasıl ilerlemeliyiz? Nasıl uzlaşmalıyız? Uzlaşmalı mıyız? Bu sorular çok büyük sorular aslında. Biraz bunun üzerinde durabilirsek, Hakkı'nın da bahsettiği beden-mekan, biyopolitika kavramları ile birlikte, biz mimarlık olarak bunun neresindeyiz diye sorabiliriz, diye düşünüyorum. Ne dersiniz?

ÇŞTY: Söleşimizi üzerine kurguladığımız üç soru hızlıca ve derin bir şekilde içiçe geçerek şimdiden geniş bir tartışma düzlemi oluşturdu. Bu durumda üçüncü sorumuza geçebiliriz: Toplumsal düzen ve mekânsal düzenin birbirine içkin olduğunu biliyoruz. Deneyimlediğimiz yeni toplum düzeninin bir süre sonra mekân örgütlenmesini de belirleyecek olması ihtimalinde; eşitlik, paylaşım, iletişim, sosyalleşme, kamusal, bireysellik, temas, hijyen, korunma gibi kavramları koyduğumuzda

bu karşıtlıklar arasında denge nasıl kurulabilir?

KG: Bu ulus devlet yurttaşlığı fikrinin örtmüş olduğu bir sınıfsal mesele var. Pandemi bunu bence tekrar su yüzüne çıkardı. Ulus devlet yurttaşlığı aslında bu sınıf meselesini biraz perdelemişti. Sermaye dediğimiz şey yalnızca paradan ibaret gibi gözüküyordu. Oysa sermaye çok daha güçlü ve maddi bir eşitsizlik yaratıyor. Ekonomist yaklaşımlar sermayenin kendisini nasıl yeniden ürettiğini gizliyor. Mesele yalnızca parasal varlıklar gibi gözüküyor, araçlar üzerinden algılanıyor.

Yani sanki emeğin doğasında böyle bir şey varmış gibi; temsil edici işlevler ve temsil edilen işlevler gibi, ayrıştırıcı. Ulus devlet bu çelişkiyi inkâr ederek, bastırılmış olanın bir hayaleti gibi karşımıza çıkmasına yol açıyor. Bu da dediğim gibi gündelik hayatın bilimle ilişkisini dönüştürüyor. Entelektüel üretim; konusundan söz ederken aslında başka bir şey üzerinde gerçekleşiyor. Bu da bir tür ayrı zanaatsal üretim gibi. Bunu sağlık bilimsel araştırmalar, klinik çalışmalar aslında bir şekilde tekrar görünür kıldı. Yani sağlık alanının, bir istatistiksel bilginin ötesinde, oldukça farklı tezlerin çarpıştığı, farklı deneyselliklerin olduğu bir alan olduğunu gösterdi. Örneğin 108 ya da 180 tane aşı araştırma modeli varmış. virüsün incelenen başka özellikleri varmış falan... Oysa aşı deyince biz tek bir şeyden söz ediliyor zannediyorduk. Bunlar entelektüel üretimin ne kadar deneysel bir iş olduğunu gösteriyor. Şu anda işin resmi tarafında gözükken, bakanın yaptığı açıklamalar vs., bunlar hep üst anlatıları meşrulaştırıyormuş gibi görünüyor. Bu açıdan da birçok arkadaşımın çok tatmin olduğunu görüyorum. Yani bu üst anlatıların meşrulaşması... Ama aynı zamanda bizi bulduğumuz yerde bırakıyor, çünkü o sadece bir boyutu. Bilim aslında çok daha karmaşık bir şey. Neoliberalizm ise bilimi bağımlı kılarak kimlik temsiline indirgiyordu. İnsanlar bu denetim içinde tatmin olup, bilime değer vermeye başladılar, vs. gibi... "Hayatı bilim düzenlemeli ama ne yazık ki siyasetçiler dinlemiyor" ... Deneysel ve yaratıcı olan bir eylemin bir kimlik temsiline, imtiyaz arayışına dönüşmesi idi gerçekte sorun. Temsil dışı, açık değil, kapalı uçlu bir söyleme dönüştü. Böylece sekülerleşmemiş,

iktidar üzerinden konuşan bir söyleme sahip oldular, uzmanlar. Hepsi için söylemiyorum. Devlet erkinin kullanımı, bürokrasi sınıfı açısından bakarsak. Dolayısıyla bu üst anlatıların krizle meşrulaştırılmış olması bizi aldatmamalı, bunun altını bir defa daha çizelim. Öbür taraftan da “serbest bırakmak”, “gevşemek”, “açmak” ifadeleri... Gevşeme-sıkma meselesi zaten denetime dayalı bir yönetimsellik biçimini tarifliyor. Mesleki alanda “çarpık şehirleşme” söylemi vardır ya. Çocukluğum, öğrenciliğim bununla geçti. Bu söylem bir kamu yararı temsiliydi, bir sivil toplum kesimi gibi meslek insanlarının kendi kamu yararı kavramlarının temsiliydi. O zaman alternatifleri arama şansımız kalmıyor. Bu kriz, bu ikilemin dışına çıkmak için bir fırsat. Mekân örgütlenme pratiklerinin bu krizde gözden geçirilebileceğini düşünüyorum.

Bu şehrin örgütlenmesindeki bilimin rolü örneğin. Bilim ışığında diyerek uzmanlar bir ofiste oturuyorlar, şehri planlıyorlar. Her dönem aynı şeyleri yapıyorlar ve her dönem kamuya ait kurumlar içinde bilgi üretiyorlar ve kamuya sunuyorlar. Bu şehir planlarının, projelerinin sekülerleşmemiş bir üretim tarzı. Böyle bir tasarım modeli olamaz. Süleymaniye semti için orada mahalle tasarımı yapıyorlar; panjurun arkasından bakan biri olacaktı, şerbetçi geçecekmiş falan. Söylemin içeriği değil, ne yaptığı önemli. Böyle bir kapalı dünya içinde yaşayan bir topluluk kendisine bir imtiyaz sınıfı konumu kazandırıyor. Bunun karşısında tabii ki hiçbir plan-proje dayanıklı olmaz. Nitekim İstanbul'un çevre düzeni planları bir helikopter gezisi ile çöpe atıldı. Oysa “ona aykırı bir çivi bile çakılmayacak” deniyordu. Demek ki bizim bu üst anlatıların bu şekilde meşrulaştırılmasını kabullenmemiz gerekiyor. Hayatımızın bu şekilde, “bilim ışığında” düzenlenebileceğini zannediyorsak bu çok yanıltıcı oluyor. Üst anlatılar biçimsel keyfi şeyler halini alabiliyor, anlatılarla yer değiştirebiliyor. Geçenlerde Kültür ve Turizm Bakanı televizyona çıktı, “Beyoğlu Kültür Yolu” diye bir projeden söz etti. Kruvaziyer limanına

turistler gemiye doluşup geleceklermiş, oradan çıkacaklarmış Karaköy'e gideceklermiş, Karaköy'den Kuledibi'ne, geleceklermiş. Hiç sanki pandemi falan yok. Ceneviz Kulesi göreceklermiş hayatlarında ilk defa, Galata Kulesi'ne çıkacaklarmış. O yüzden Büyükşehir Belediyesi'nin elinden almışlar, meydanı büyüteceklermiş, yanındaki

falan... Belki de turist denen insanlar hayatlarında bir kere İstanbul'a gelip bir daha da asla böyle bir deneyim ya da eziyet yaşamamak için buradan kaçıp gidecekler. Bu dönemde bu tip projelerin ortaya çıkmasını garip bir çelişki olarak görüyorum.

EA: Hakkı Bey'in söylediği beden konusu üzerine birkaç şey söylemek

“BİZİM MEKÂN DEDİĞİMİZ ŞEY BİR İCAT, ONU BİR NESNE OLARAK İNŞA ETMEMİZİ SAĞLAYAN BİR SÜREÇ. OYSA Kİ BÖYLE BİR NESNE YOK, MEKÂN İNSAN EYLEMLİKLERİ İLE KAVRANAN BİR ŞEY”

yapıları yıkacaklarmış, Mevlevihane'ye gideceklermiş, Tarık Zafer Tunaya'ya... Oradan Narmanlı'da inip ruş ve oje ihtiyaçlarını karşılayacaklar herhalde. Bu uzun yürüyüşten sonra da Emek Sineması'na o kültür kompleksine, orada Madame Tussauds Müzesi'ne... Sonra onun karşısında Atlas Sineması'nda sinema müzesini göreceklermiş sonra AKM'nin içinde kültür sokağı varmış, oradan da alışveriş yapacaklarmış. Bakan nasıl bir şehir hayal ediyor? Kültür Bakanı turistlerin kendi hayalindeki bir şehir geleceklerini sanıyor turistlerin ve akın akın. Üstelik kaçamayacaklar da bir yere, yani kendi başlarına gezemeyecekler. Bu hayal dünyasının ciddi şekilde sorgulanması gerektiğini düşünüyorum. (Turizmciler, ki içlerinde çok uyanık, kafası çalışan insanlar da var ve olmalı, gerçekten birçok iş kolunda iş bulamayınca entelektüel üretim yapanlar turizm, rehberlik vs. ile uğraşıyorlar. Dolayısıyla turizm konusunda çok nitelikli bir iş gücü var. Bu turizm meselesinin aslında öyle tasarlanmış bir şey olmadığını; sektörü temsil etmek, pazarlamak üzerine kurulmuş bir stratejinin ister istemez iflas edeceğini, şehrin tasarlanmasının, algılanmasının ve deneyimlenmesinin böyle bir iktidar mekanizması ile olmayacağını algılamak için bence biraz geç kaldık. Hâlâ bu kriz döneminde Kültür Bakanı böyle bir projeden bahsediyorsa yatırımlar yanlış yapılıyor demektir. Tarık Zafer Tunaya'nın ne olacağını bilmeden oraya turistlerin geleceğini sanmak

istiyorum. Onun yaklaştığı çerçeveden, yani biyopolitika çerçevesinden bedene baktığımızda, aslında beden bir vakum içerisinde olmadığını ve bedeni böyle görmememiz gerektiğini anlıyoruz. Dolayısıyla aslında hepimiz bedeni tartıştık ama bedenin ekonomik, sosyal, çevresel ve otoriter yönetim içinde görülmesi gerektiğini söyledik. Buna bir şey daha eklemek istiyorum. Bence Foucault'un biyopolitika kavramına eklemeye yapan Achille Mbembe'nin nekropolitika kavramı da burada ne olduğunu anlamamızı sağlayacak bir kavram. Nekropolitika, devletin kimin öleceği konusunda karar vermesi ve kendini bu konuda haklı görmesi olarak tanımlanabilir. Örneğin Türkiye'de gözaltında kayıplar bunun dünyadaki en önemli örneklerinden biri; Cumartesi Anneleri 1995'ten beri söylüyor. Devletin, sonuçlarına katlanmaya zahmet bile etmeden kendinde hukuksuz bir şekilde öldürme hakkını görmesi, nekropolitika. Pandemi sırasında da nekropolitikanın ne kadar etkili olduğunu görüyoruz. Amerika'da “göçmenler ölsün, hem elzemler hem göçmenler o kadar da önemli değiller” diyebiliyor hükümet aslında. Ya da İsveç'te “yaşlılar ölsün” diyebiliyor. Dolayısıyla beden üzerinden ya da biyopolitika üzerinden tartışacaklarsak, nekropolitikanın burada açıklayıcı bir kavram olduğunu söylememiz gerekiyor. Ben zaten var olan kavramlarımızı terk etmemiz gerektiğini düşünmüyorum. İktidar da olanlar akademisyenler ya da bilim adamları değil, yani onların yaptıklarının ve o

düşünce dünyasının bize hâlâ sunduğu şeyler olduğunu düşünüyorum. Fakat bunun rahatlığına kapılmamamız, yani sanki her şeyi var olan kavramlarımızla açıklayabilmişçesine bir rahatlığa girmememiz gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca, özellikle de şeffaflık ve akademik özerklik olmayan bir toplumda sorunları göremediğimizi de bilmemiz gerektiğini söylüyorum. Daha önce söylediğim şey yanlış anlaşılmasın diye tekrar etmek istedim.

HY: Biraz kurgudan saptı bu sorular, bence daha güzel oldu. Dünyada ve Türkiye’de olanlar aslında çok paralel gidiyor. Türkiye’de ne olduğuna baktığımızda önce bir önlem paketi açıklandı ve tartışmasız bir şekilde sermaye yanlıydı. Sonra bakıyoruz 20 yaş altı ile 65 yaş üstünün sokağa çıkması yasaklandı ve sonradan 20 yaş altı çalışanlar bundan muaf tutuldu. Okullar zaten hemen kapatıldı. Kısacası sadece toplumun üretmeyen kesimleri için sokağa çıkma yasağı getirildi. Çalışanlar olduğu gibi devam etti. Eğitimin çok da önemli olmadığını gördük, Milli Eğitim Bakanı çözüm üretmek yerine çok rahat “bu dönemi yapılmış saydık” diyebildi. Üniversite sınavında sadece ilk dönemden sorumlu olacaksınız denildi. Sınav ağustos ayındaydı, sonra öğrencileri mağdur edecek şekilde öne çekildi. Bunun iki tarafı vardı; birincisi evet, turizmi aslında hâlâ düşünüyorlar, ikincisi bunu yaparken sanki öğrencileri geri çekmenin karşılığında sınavı kolaylaştırdık, taban puanını 180’e çektik gibi şeyler söylendi. Böylelikle özel üniversitelere girişler kolaylaştırıldı, yine sermaye yanlısı bir karar bu. Görülen şu ki yeni normal eski normalin normlarına, yani üretimi ve tüketim ilişkilerini korumak üzerine kurulu.

Esra’nın dediğine geleceğim. Biyo-politikayı, nekro-politikadan ayırmak mümkün değil, daha doğrusu bu yönde büyük bir değişim yaşanıyor, Türkiye’de ve dünyada. Modern iktidar sağlıklı üreten ve tüketen özneler üretmek ve onların devamlılığını sağlamak üstüne kuruludur. Ama bugünkü otoriter devletlere baktığımızda gerçekten kimin öleceğine kimin yaşayacağına karar verilmekte. Örneğin 65 yaş üstü çok kolay gözden çıkarılabildi, tüm dünyada sürü bağışıklığı üstüne

konuşuldu. Şu an yaşadığımız durumun da adı konmamış bir sürü bağışıklığı politikası olduğunu unutmayalım ayrıca. Çalışan kesimlere bakalım. Kapitalizmde hiçbir zaman yüzde yüz istihdam yoktur. Her zaman belli bir işsizlik oranı korunur ki, kolay bir şekilde “vasıfsız işçi”nin yerine yenisi getirilebilsin. Çok kolay feda edilebilir bir emek gücü var ortada. Bu aslında çok ciddi bir konu: Toplumda kim ölecek kim kalacak, kim nasıl çalışacak, çalışırken üretirken kimler feda edilecek, kimler hâlâ tüketmesi için uyarılacak, vs. Böyle büyük bir hikâye var, ne yapılır onu gerçekten bilmiyorum.

ÇŞTY: Toplumsal düzenin ve iktidar mekanizmasının mekânları dolaysız olarak etkilemesi ve bunların birbirlerini kapsayan ilişkisel hâlleri ile Hakkı Yırtıcı’nın beden-mekân ve biyopolitika odağı; Esra Akcan’ın nekropolitika hatırlatması; Yağmur Yıldırım’ın feminist çalışmalar ve bakım ile ilgili sunduğu tartışmalar... Bunları vurgulayarak bir toparlama yapmak istiyorum. Diğer yandan, konuşulanların bir ortak noktası olarak üzerine düşündüğümüz kavramların, kelimelerin anlamlarının değişiyor ya da değiştiriliyor oluşu da belirginleşiyor. Sıklıkla kullandığımız hijyen, koruma, temas gibi kelimelerin çağrıştırdıkları da yaşadıklarımız ile birlikte farklılaşıyor. Eşitlik, paylaşım, iletişim, sosyalleşme gibi kavramların karşısına temas, hijyen, korunma, bireysellik gibi kavramları koyduğumuzda bu karşıtlıklar arasındaki devinimli denge içinde; toplumun genelinin zaman zaman şaşkınlığa uğrayarak ânın içinde nasıl düşüneceğini bilememe hâline düştüğünü görüyorum. Belki Korhan Gümüş’ün mekân örgütlenme pratiklerini yeniden ele almakta gördüğü umut bizi buradan çıkaracak. Burada hem bugünkü tartışma içinde hem de mekân örgütlenme pratiklerinin bizim mesleğimiz çerçevesinde; mekânsal bilginin üretiminin ne tarafa doğru kayacağı ile ilgili bir soru açılıyor. Bütün bunları bir arada düşündüğümüzde büyük ölçüde mekâna dair tecrübelerimizle şekillenen bu alanda bilgi üretimi sizce nasıl bir yön kazanacak? Disiplin içinde bu anlamda öne çıkacağını

öngördüğünüz bir alan var mı?

Mimarlık disiplininin bundan sonraki araştırma alanları için hangi yeni sorular sorulmalıdır?

ÖE: Ben bir ekleme yapmak istiyorum. Seküler olmayan sahte bilimsel yaklaşımı planlama üzerinden çok güzel örnekledi Korhan Bey, zaten başlangıçta da pandeminin kurgulanmış olduğundan bahsetmişti, bunun da modern yaşamın içinde çıktığını vurgulamıştı. Buradan devam edince, biz mimarlar her şeyi çözmeye muktedir değiliz ve içinde bulunduğumuz durumu anlamaya ve çözmeye çalışıyoruz. Şu an hepimizin yaptığı şey bu. Anlamak için geçirdiğimiz bu zamanın yanı sıra bir pozisyon almaya çalışıyoruz sorduğumuz sorularla. Kurgulanmış toplum, kurgulanmış mekân, kurgulanmış kent... Bu kıskacın dışında ister uygulamada ister kuram açısından nasıl pozisyon alabiliriz acaba? Biraz önümüzü görmeye çalışıyoruz. Bu anlamda da yaptığımız tahliller elbette bize belli bir yol veriyor. Bunun yanında, ben kişisel olarak bir pozisyon arayışındayım. Acaba bu konuda biraz konuşabilir miyiz?

KG: Güncel mimarlıkla ilgili zaten problematiğin bu olduğunu düşünüyorum, yani temsilin sınırsız ve sonuçsuz bir şekilde nesnesi ile kurmuş olduğu ilişki. Çünkü temsil bir yarık açıyor. Çünkü bizim mekân dediğimiz şey bir icat, onu bir nesne olarak inşa etmemizi sağlayan bir süreç. Oysa ki böyle bir nesne yok, mekân insan eylemlikleri ile kavranan bir şey. Dolayısıyla buradaki mesleki eylemsellik biçimini iktidar mekanizmalarından ayırtmak gerektiğini düşünüyorum. Çünkü iktidar mekanizmalarıyla yapıştığı, örtüştüğü anda kapalı uçlu hale geliyor. Biliyorsunuz, Taksim için yapılan projeler olsun, tarihi yarımada için yapılan projeler olsun, kültürel miras koruma projeleri olsun, bunlar hep dikkat ederseniz sekülerleşmemiş mesleki pratikler. Bizim güncel mimarlığın ana meselesini kavramamız lazım. Güncel mimarlık nedir? Bir stil problematiği mi? Yani neoklasik dünyadan koparken güncel tasarım, güncel sanat, güncel mimarlık ne yaptı? Yeni bir stil yaratmak mıydı, yoksa tam da sekülerleşme pratikleri miydi? Yani

iktidarın bu kapalı uçlu, sabitlenmiş fikirleri, bir tür dogmatik yaklaşımı mı? Yoksa güncel mimarlık deneysellik mi? Sınırsız bir arayış mı? Temas mı? Eğer kapalı uçlu bir yapı içindeyseniz, bilin ki arkasında bir imtiyaz vardır. Koruma kuralları, planlama kararları adına kapalı uçlu bir söylem üretiyorsanız, kamu gücünü kullanarak elde etmiş olduğunuz bir imtiyazı o alana taşıyorsunuz. Profesyonellikle çelişiyor, bu. Dolayısıyla burada mimarlığın kamusal niteliğini üretecek olan şey, seküler bir nitelik kazandırmaktır, yani açmaktır. Bunları kapalı uçlu hâle getirdiğimiz zaman sadece bir imtiyaz temsiline dönüşüyor ve bunun da toplumun karşısında hiçbir meşruiyeti olmuyor. Okulu bitirdiğimde çok çarpıcı bir gerçeklikle karşılaştım. Benim kaçak yapı zannettiklerimi aslında çoğunlukla aracılık işleri yapan piyasa mimarları yapıyormuş. Mimarların koruma kuralları, planlama kararları derken bu basmakalıp işlere mahkûm edilmelerine isyan etmeleri gerekiyor. Oysa ki mimarlık böyle bir durumda, bağları kurmak için çok değerli bir işlev kazanmalı. Yani bu toplumsal bağları kurabilmek için. Bu seksiyonlaşmış, parçalanmış kamu fikrini tekrar ilişkisel hâle getirmek için mimarlık bir kaldıraç rolü oynayabilir.

YY: Önceki soruya ekleyemedim, kamusal mekânla ilgili bedene dönecek olursak, oraya bir şeyler eklemek istiyorum. Cumartesi Anneleri'ni örnek vermişti Esra Akcan. Özellikle son dönem feminist literatürdeki bütün bu güncel toplumsal hareketlerle birlikte tartışılan kamusalılıkta -Korhan Bey kamusalılığı kaybettiğimize dair bir ifadede bulundu ama, bunu tekrar olumlayarak- bir bedeninin diğer bedenlerle bir araya geldiğinde oluşturduğu arzı endam etme hakkından bahsediliyor. Ezilen, kırılgan toplulukların toplu bir prekaryalığın reddi ifade etmesi, o kamusal mekân üzerinde hak iddia etmesi bedensel varoluş üzerinden. Beden, bu tartışmanın özünü oluşturan şey ama biz kamusal alandan çekilerek bu tartışmanın zeminini de kaydırmadık mı? Bu, buradan konuyu tekrar krize de bağlayacak olursak, kritik bir soru gibi geliyor bana. Ama bu salgının etkilerinin sadece birkaç ay değil, daha

birkaç sene süreceğini varsayarak şunu da öngörmek, belki merak etmek gerekiyor: "Me Too" ya da dijital iklim grevleri gibi proaktif eylem biçimleri, yeni kitlesel davranışsal paradigma değişimleri diyelim aslında, bu bir şeylerin çıkışı olabilir mi; bunlar dördüncü dalga olabilir mi? Bunun gibi tartışmalar vardı bu son 3-4 yılda. Bu süreçte öğrendiklerimizin buharlaşmayacağını da var sayacak olursak, bunun nereye doğru gideceği beni merak ettiriyor.

Diğer yandan biyo-politikadan, nekro-politikadan bahsetmişti Esra Akcan, özellikle bu anlamda feministlerin olumlayıcı bakış açısını belki ortaya koymalı, diye düşünüyorum. İleri kapitalizmin nekro-politik tahakkümlerini aşmak için önerdikleri bir şey aslında. Nasıl bir denge kurulabilir, diye sormuştunuz bugünkü mimarlık paradigmasında da, bu anlamda önerdikleri birtakım anahtar kelimelerin, aslında yaşanabilir bir geleceğin ethosunu kurmak için önemli olduğunu düşünüyorum. Bu anahtar kelimelerden biri "interdependence": Burada birbirine bağlılık, ilişkisellik durumunda olma hâli, yani ileri kapitalizmin bize dayattığı ve özellikle şu anki "evlere çekilinen" pandemi durumunda bunun önemini vurgulayabiliriz. Bu üst anlatıların meşrulaştırılmasından da bahsetmişti Korhan Bey... Burada, hiçbirimizin aslında bireysel varlıklar olmadığının, hepimizin öznelliklerinin birbirine bağlı olduğunun, öznelliklerimizin oluşturduğu karmaşık ağda var olduğumuzun farkında olmak kıymetli, diye düşünüyorum. "Sosyal mesafe değil fiziksel mesafe" önerisini Melek Göregenli ortaya atmıştı, bunu kıymetli buluyorum. Salgın krizinden daha geniş bakacak olursak, iklim krizi için de ben anahtar düşüncelerden birinin bu olduğuna inanıyorum. Bunun yanı sıra bu öznellik, yine tekrar mimarlığa dönecek olursak, imtiyazlarımızın farkında olmayı, kendi konumumuzun farkında olmayı da imliyor. Kesişimsellik ve adalet yine bunların imlediği ve bütün bu konuşmalarda zaten üzerinde çok durduğumuz meselelerdi. Özellikle marijine itilen kadınların, çocukların, yaşlıların, engelli bireylerin, göçmenlerin, sığınmacıların, LGBTİ+ bireylerin daha fazla etkilendiğini

ve yine kendi imtiyazlarımızın farkında olarak özellikle bu kişileri merkezine alan bir hareket noktası, bir pozisyon ortaya koymak önemli diye düşünüyorum. Yine mesela bu aşamada ana akım mimarlıkta benim ilginç bulduğum bir nokta, daha önce ana akım mimarlığın hiçbir zaman merkezinde olmamış bu kişilerin nedense bizim birkaç aydan beri mimarlık tartışmalarımızın merkezinde olması oldu. Diğer yandan, bu kişilerin yeniden üretim pratikleri içinde önemli konumlarının anlaşılması... Çocuklar, yaşlı bireyler, engelli bireyler, evsizler hiçbir zaman ana akım mimarlığın ilgi alanında olmamıştı. Ana akım mimarlığa dair başka bir ilginç mesele de açık kaynak veri paylaşımı. Şu an dev yıldız mimarlık büroları birtakım tasarımlar yaparak bunları internete yüklüyorlar. Herkes bastırsın, herkes olabildiğince yardım etsin diye, yıldız mimarlık bürolarında çalışanlar bunları yine bizzat sağlık çalışanlarına, ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak için sokağa çıkıyorlar. Bunlar ilginç durumlar, normları değiştirecek mi, sanmıyorum açıkçası ama, bu öğrendiklerimizin yine buharlaşmayacağını varsayıyorum. Yine ana akım mimarlık tartışmalarından devam edecek olursam, ana akım mimarlığın ne kadar büyük bir krizde olduğunu son 2-3 ayda daha kritik bir şekilde görmüş olduğumuzu söylemek gerek. Haberleri görüyorsunuz, krizden en çok etkilenenler paradoksal bir şekilde bu uluslararası dev mimarlık büroları. Hani o "büyük" ödülleri toplayan bürolardan bahsediyorum. Örneğin son dönemdeki yeni haberlerden bir tanesi Foster+Partners, ki biliyorsunuz vergi rekortmeni bir büro, çalışanlarının çoğunu işten çıkarmış. Aslında yıldız mimarlık sisteminin ya da ana akım mimarlığın, bu anlamda bütün bu emeğin ve doğanın bir kaynak olarak sömürüsüne dayalı sistemin sürdürülemez olduğunu biliyorduk, bir kez daha görmüş olduk, daha doğrusu acil bir şekilde görmüş olduk, diyebilirim.

EA: Biraz sorular da toparlandı aslında. Sizin nasıl pozisyon alabiliriz, bu karşıtlıklar arasındaki denge nasıl kurulabilir, somut olarak nasıl pozisyon alabiliriz ya da mimari etik

bunun neresinde şeklinde sorduğunuz soruların üzerine düşünebiliriz ve oradan giderek cevaplayabilirim. Sözünü ettiğiniz pozisyon almayı ya da kurulması gereken etik dengeyi şu ana kadar söylediklerimize dürüst kalacak şekilde cevaplırsak, bunun toplumsal sağlığı, aynı zamanda sosyal, küresel ve iklimsel adalet üzerinden düşünen bir şey olmasını önermemiz gerekiyor. Ve bunların arasındaki ilişkileri iyi gören bir şey olarak tanımlamak gerekiyor. Yani sosyal, küresel ve iklimsel adalet ve toplumsallık birbirinden farklı şeyler değil; bunlar, aralarında birinden verilip öbüründen alınarak bir denge kurmayı değil, aralarındaki ilişkiyi görüp ona göre bir şeyler yapmayı, bir pozisyon almayı gerektiren olgular. Kriz-sonrası dönemler toplumdaki yanlışları görünür kıldığı için gerçek bir dönüşüm, reform olanağı doğuruyor, ancak tarihe baktığımızda malesef bu olanağın daha iyiye doğru kullanıldığı çok az örnek görüyoruz. Tersine, ne yazık ki fırsatçılık, ve zaten güçlü olanın krizden faydalanarak gücünü ve ajandasını daha da pekiştirdiğini, sağlamlaştırdığını izliyoruz. Dönüşümler zaten güçlü olanın istediği yönde oluyor, reform yönünde değil. Örneğin, 1999 depreminden sonra, hükümetin afet önlemi adı altında İstanbul'da ayrımcı kentsel dönüşüm ve neoliberal şehirleşme ajandasını iyice pekiştirdiğini gördük.

Ayrıca, her salgın kendi günah keçisi ve nefretini yaratıyor, ve bu bazen bütün bir millet, bir ırk ya da canlı türü olabiliyor. Fırsatçılık bu günah keçisini bazen belirli bir mimarlık ve şehirleşme yaklaşımı olarak da belirleyebiliyor. Örneğin, su sıralar Amerika'da ölümlerden sadece kentsel yoğunluğu sorumlu tutan yazıları okudukça, Amerika'nın suburban hayatı ve özel mülkü öven, sosyal servislere para harcamayan, kendine yeterli ve kişisel mitolojisinden beslenen ideolojisinin iş başında olduğunu düşünüyorum. Ama salgınlardan sadece kentsel yoğunluğu suçlamak, aynı derecede elzem ama belki daha yavaş yavaş geldiği için gündelik hayatta büyük bir şok etkisi yapmayan ve dolayısıyla toplumu aynı derecede kaygılandırmayan diğer afetleri hesaba katmıyor. Korona ve gelecek salgınlardan korunmak

için önerilen tedbirler bizzat iklim değişikliğine ve sosyal adaletsizliğe yol açacak politikalar olabiliyor. Tarih içinde baktığımızda, kriz ya da afet sonrası mimari ve şehircilik önlemleri genelde iki aşamalı oluyor, ancak reform ve şifayı sağlayan aslında pek de oluşmayan üçüncü bir katman. İlk önce bir akut, acil yardım aşaması var: tıbbi destek ve karantina alanları, daha farklı afetlerde geçici kamplar, mülteci konaklama yurtları, konaklama yerleri gibi. Bazen bu süreç o kadar uzatılıyor ki, nesiller olağanüstü hal durumunda yaşamaya mahkum bırakılıyor. Yakın geçmişte profesyonel mimarların çok az bir kısmı, mimari bilgi ve becerilerini bu alanda yaratıcı bir şey yapmaya kanalize etmiş: Shigeru Ban Anna Heringer, Toyo Ito gibi. İkinci olarak, "kalıcı" olarak atfedilen, Hakkı'nın da bahsettiği gibi, hayatı yeni normale döndürdüğünü iddia eden bir aşama var. Ama genelde bu aşamada krizin asıl nedenleriyle dürüst bir hesaplama süreci yaşanmıyor ve dolayısıyla gerçek bir reform da olamıyor. Çünkü bu dürüst hesaplama ciddi bir istek ve emek gerektiriyor. Örneğin yakın geçmişimizde gerçekleşen iklim değişikliği, ekonomik kriz, otoriter yönetimin neden olduğu afetler ne yazık ki yaşadığımız dünyada çok derin olarak kökleşmiş, he zaman her yerde olan olgular. Ama ne yazık ki bu olguları düzeltecek kurumsal, etik ve yönetsel dönüşüm için gerekli olan küresel düzeyde sosyal ve politik irade pek yok. Yağmur'un bahsettiği büyük mimari şirketlerinden bir örnek vermek gerekirse: New York Manhattan'da Wall Street komisyoncularını olası bir selden ve yükselen deniz suyundan koruyacak parkı tasarlayan mimarlık firması, aynı zamanda dünyanın geri kalan ülkelerinde iklim değişikliğine bizzat neden olan binaları da tasarlıyor. Hem de aynı projeyi anlattığı çizim ve temsillerde, New York'un geri kalan kısımlarının ve çevre eyaletlerin sel altında kalacağını göstermekten utanç bile duymuyor. Büyük bir ikiye bölünme var aslında mimarlık dünyasında. Örnekler çoğaltılabilir, ama yakın geçmişte ne yazık ki, insan eliyle gelmiş kriz ve afet sonrası dönemlerde, yapılar çevrede gerçek bir kurumsal ve etik-politik reforma gidilmediğini görüyoruz. Her sel, yangın, deprem sonrası,

her şeyin eskisi gibi tekrardan geri inşa edildiği, ya da iyi niyetli ama yarabandı niteliğindeki çok küçük iyileştirmelerle yapıldığı örnekleri hatırlayın. Covid-19 farklı bir süreç yaratacak mı, bunu zaman gösterecek.

Gelecek açısından soyut prensiplerden somut önerilere geçerseniz: Soruda sözettiğiniz ve diğer önemli dengeleri gözetken hızla birkaç mimarlık ve planlama reformu sıralayayım: Bu hem hızlıca hazırlanmış hem de naif ve eksik bir liste belki, fakat bunları korkmadan düşünmeye başlamamız gerekiyor.

İçinde yaşayanları bir kriz anında çok daha savunmasız bırakan, bağışıklık sistemlerini zayıflatan, çevresel tehlike barındıran bölgelerdeki yerleşimin sonlandırılması lazım. Şehirleri ve yerleşkeleri daha az kutuplaştırarak ve ayrıştırarak, altyapı ve kaynakların herkese eşit biçimde paylaştırılmasını sağlamak gerekiyor. Yapılı ve açık alan arasındaki dengeyi, ekonomi, sosyalleşme ve çevresel nefes alma alanlarını ince olarak hesaplayarak belirlemek gerekiyot-- örnek olarak aklıma 1920'ler Almanya'sında benzer bir hesaplama "minimal varoluş" kapsamında tartışan mimarlar geliyor ki bu mimarların büyük bir kısmı Nazi döneminde Türkiye'ye göç etmişti. Yeşil yapı yaparken, günümüzün şirket çevreciliği mentalitesiyle değil, tüm gezegeni ve iklimsel adaleti düşünerek tasarlamak bir diğer nokta olarak sıralanabilir. Bununla ilgili, "pasif" soğutma ve ısıtma gibi mimari çözümleri düşünürken, bunu sadece teknik bir çözüm olarak değil, dünyanın petrol bağımlılığını ve dolayısıyla milyonlarca insanın savaşlar yüzünden çektiğini durdurmak için yapmak gerekiyor. Etkili ve yeşil yüzey sanitasyon altyapısı geliştirmek; adaletli ve etkili bir gıda tedarik zinciri kurabilecek kentsel-kırsal sistem ağları planlamak; atık yönetimi ve toplu taşıma gibi yerel yönetim servislerinde etkili yüzey sanitasyonuna yatırım yapmak sıralanabilir. İnternet erişim ağını küresel olarak yaygınlaştırmak, ve ihtiyacı olana teknoloji yardımı yapmak—fiziksel mekan ötesinde bağlanmaya gerek duyulan zamanlara kimsenin geride kalmamasını sağlamak. Tabii liste uzun ama ilk aşamada aklıma bunlar geliyor.

HY: Esra'nın şu söylediği çok ilgi çekici,

New York'ta bir günah keçisi olarak kentleşmenin görülmesi ve onun yerine Amerikan banliyö hayatını insanlara dayatan bir ideolojinin yükselmesi. Ben bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu şuna bağlanabilir, mimarlığın şöyle bir zafiyeti var - burada Atilla Yücel hocamızın adını da sevgi ve saygıyla anıyorum- mimarlığın kendine ait bir epistemolojisi yoktur ve farklı bilgi alanlarından beslenir. Bugün mimarlığın bu konulara ilk reaksiyonu normaldi sürdürmek için hemen mekân üretimine başlanması, hiç düşünmeden bu konuya atlanması. Restoranlarda çiftlerin oturabileceği cam küp alanlar, yeni park kullanım biçimleri, ofis mekânlarının panellerle yeniden düzenlenmesi gibi mevcut olanı sürdürmeye yönelik bir

19. yüzyıldan devralınan sorunları çözeceğiz iddiasını bugün tekrarlamak çok zor.

19. yüzyıl kent politikalarına bakıldığında, kentte hijyenistlerin sözü mimarlardan daha etkiliydi. Ancak 20. yüzyılda mimarlık kendisini kent politikaları üstünde hak sahibi konumlandırabilirdi. Daha önce o kadar güçlü değildi. Yani mimarlığın aslında öncü olma iddiası şunun şurasında 100-120 yıllık bir hikâyeye. Ayrıca modern mimarlığın en sonunda neoliberal dünyada nasıl araçsallaştığını gördük. Bu perspektifi unutmadan mimarlık öncü olabilir mi, olamaz mı, neyi üretebilir soruları sorulmalı. Yani mimarlık disiplini bu konuda pozisyon alırken çok dikkat edilmeli.

EA: Burada tam bununla ilgili bir şey

iyi analiz ederek, mimarların aslında yapabileceği çok şey olduğunu görmek gerekiyor. Liderlik psikozundan "ben hiçbir şey yapamam zaten, mimarlık da hiçbir şey değiştiremez" ucuna savrulmadan mimarın nerede durduğunu bence tartışmamız iyi olur.

HY: Geçen gün Twitter'da gördüğüme göre Rem Koolhaas mimarlığa olan inancını yitirmiş ve artık mimarlıkla ilgili hiçbir şey yapılamayacağını söylüyordu. Çok güldüm bunu duyduğumda. Bu konuda haklısın, yani mimarlıkta iki uçtayız bir yandan hâlâ o psikoz var bir yandan da hiçbir şey yapamayız duygusu. İşte bu noktada popülerlik meselesi beni çok ürkütüyor. Bütün bunların içinde akliselim düşünüp bir pozisyon almanın zorluğunun altını çizmeye çalışıyorum.

“MİMARLIK HIÇ DÜŞÜNMEDEN KAVRAMLARIN İÇİNE ÇOK ÇABUK ATLAYIP HEMEN BİR KARŞILIK ALMAYA ÇALIŞIYOR. BU ANLAMDA PANDEMİ VE MEKÂN İLİŞKİSİNİN ÇOK RAHAT BİR ŞEKİLDE POPÜLERLEŞİP TÜKETİLEBİLECEĞİNDEN KORKUYORUM”

yaklaşım var. Şundan çok eminim hatta duyuyorum da, mimari proje atölyelerinde önümüzdeki dönem böyle projeler yapılmaya, yeni kamusalıklar tarif edilmeye başlanacak. Mimarlık hiç düşünmeden kavramların içine çok çabuk atlayıp hemen bir karşılık almaya çalışıyor. Bu anlamda pandemi ve mekân ilişkisinin çok rahat bir şekilde popülerleşip tüketilebileceğinden korkuyorum. Biraz önce Esra'nın sıraladığı ve çok daha ciddi sorunları sadece mimarlığın değil pek çok farklı alanların çok ciddi bir arada düşünmesini engelleyen bir yanı da var mimarlığın. Maalesef mimarlığın, biraz önce bahsettiğim, Atilla Yücel Hoca'nın söylediği, kendisine ait bir bilgi alanının olamamasından kaynaklanan, popülerlikten doğan, gerçek bir bilgi üretimine engel olma sorunu olduğunu düşünüyorum. Bizler çok çabuk, hemen kendimizi öncü pozisyonda görüyoruz ve bir şeyleri hemen pratik çözebileceğimizi zannediyoruz. Bu aslında çok modernist bir tavır. Oysa 20. yüzyıl başı modernistlerinin biz modern dünyayı yeniden kuracağız,

eklemek istiyorum. Hakkı mimarların liderlik psikozu gibi bir konudan bahsetti. Mimarların hemen çözüme atlama, lider olma, öncü olma gibi yaklaşımlarının bizi sosyal mühendisliğe götürdüğünün eleştirisini hepimiz yapıyoruz. Fakat bunu bir uç olarak görürsek bir diğer uçtaki tehlikeyi de bence yakın dönemde çok fazla yaşadık. Mimarın kim olduğu sorusuna verilen cevap bu yüzyıl içinde bir uçtan diğer uca gitti. Yani "mimar öncüdür, her şeyi ben bilirim, bütün dünyayı ben kurtarıyorum" gibisinden bir liderlik psikozundan, "mimar sadece işverenin bir koludur, ben de bir şey yapamam ki, en iyi yapabileceğim şey diğer mimarlardan bunu biraz daha iyi yapmaktır" gibisinden mimarlığın aslında hiçbir dönüşüm getiremeyeceğini ve sadece bir işverenin, devletin kolu olabileceğini savunan bir tanıma savruldu. Bu iki uç da bence çok tehlikeli. Bu iki uç arasında mimar nerede? Liderlik psikozuyla değil ama mimarlığın bütün yaşamımızı nasıl etkilediği ve sorunlarımızı nasıl pekiştirdiğini daha

YY: Son söyleyeceklerim ile belki konuyu tekrar en başa bağlamış oluruz. İlk soruya cevap verirken, aslında bunun yalnız bir üretim değil, şeylerin ve hayatın örgütlendiği temelde bir yeniden üretim krizi olduğundan; ihtimam pratikleri ve yeniden üretim üzerine bu süreçte hiç konuşmadığımız kadar konuştuğumuzdan söz etmiştim. Kısa bir yanıt olarak belki tekrar başa dönecek olursak, bu bakım ve ihtimam meselesi üzerine düşünmenin bu anlamda gelecek için bir yol gösterdiğine, bir ışık tuttuğuna inanıyorum. Başka bir mimarlık ethosu; ana akım mimarlığın pek yanında yöresinde dolaşmadığı meşgaleleri olan... Çünkü bu bakım ve ihtimam meselesi, yaşadığımız gezegen, diğer türler, diğer insanlar ile olan ilişkiselliklerimizi de tanımlayan bir durum. Ve ana akım mimarlık ne kadar sürdürülemezse, böyle bir ethosun peşinden gitmek de o kadar kritik ve bütün bu süreçte aslında bunun üstüne düşünmeye başladık, diye düşünüyorum.

ÖEE: Aslında epistemolojik kriz ile etik krizin birbiri ile çakıştığı noktada en tehlikeli soruyu sorduk size. Biliyorduk böyle iki uça cevaplar alacağımızı, bu da ortaya çıktık istedik. Hepiniz çok doğru noktalara temas ettiniz. Bir temsil sorununun, meselesinin altında kalmış bir mimarlıktan toplumsal olarak kurgulanmış, her durumu

hemen normalize edip, aşı bulur gibi ona bir çözüm bulan mimarlıktan, diğer yandan hiçbir şey yapmak durumdaki mimarlardan, her birinden birer eleştiriyi buraya taşımak istedik. Dolayısıyla aslında tam da konuşmak istediğimiz şeylere değindiniz, çok doğru bir yerde olduğumuzu düşünüyorum. Hakkı, Esra, Korhan Bey, Yağmur, aslında hepiniz çok doğru bir noktadan buraya bağlandınız. Korhan Bey, benim biraz daha mekânla ve mimarlıkla ilgili söyleyeceklerim olabilir, demiştiniz. Oradan devam edebilir miyiz acaba?

KG: Tartışmaya şöyle bir katkıda bulunabilirim zannediyorum. Şimdi mimarlık genellikle bir piyasa aktörü, sipariş aldıktan sonra çalışan, çözüm üreten kişi, yani işin belli bir evresinde harekete geçen kişi olarak tanımlanıyor. Yani buna ne diyebiliriz, içerik üreten kişi diyelim. Asıl eylemselliğe yol açan fikirler ise çerçevelendirme aşamasında oluşuyor. Biz çerçevelendirme aşamasını mimarlık faaliyeti olarak görmüyoruz, ya da o alana müdahale edemiyoruz. Çerçevelendirme asıl belirleyici olan şey. Mesela diyelim ki bir yapının restorasyonunu eleştiriyoruz, Harmanlı Han böyle olur muydu, yok efendim şu metro köprüsü böyle yapılır mıydı gibi. Ama biz onu şekillendiren, yani o Sulukule projesini yapan, bu çerçevelendirilen süreci mimarlık kapsamına almayarak mimarlığı tamamen piyasaya bağımlı bir hizmet türüne dönüştürüyoruz. Yani bu, mimari düşünce özgürlüğünün ortadan kalkması demek. Mimarların özgürlüğü değil, başkalarının özgürlüğü aslında. Yani burada ortadan kalkan mimarın özgürlüğü değil, mimarın siparişe çalışıyor olması. Mesela 99 depremi sonrası acil mobil barınaklar için hemen on beş gün sonra harekete geçtik çünkü meralar mahvedilecekti vs. Gönüllü mimarlar devreye girdi. Bence 99 depremi sonrasında yapılan acil mobil barınaklar kalıcı konutlardan daha başarılı oldu. Birçoğu hâlâ içlerindeki duvarlar kaldırılınca genişletilebiliyordu örneğin. Kamu hatta bir kısmına el koydu. Ancak bir iki sene sonra şartnameler hazırlanacak, ondan sonra mimarlar devreye girebilecek. Böyle bir kriz anında birdenbire mimarlıkla ilgili çok deneysel

bir şeyler ortaya çıkabiliyor. Mesela inşaat yapılacaktı Tünel Meydanı'na bu metro projesi yüzünden, diyelim ki Tünel Meydanı bugün olmayacaktı. Ve Tünel Meydanı'nın bugün bu sayede kalmış olması aslında ciddi bir mimari çalışmadır çünkü çerçevelendirme aşamasında müdahale ettik. Örneğin bu çalışma niye koruma ödülü almaz, bilmiyorum. Buna benzer çok sayıda örnek verebilirim. Dolayısıyla bir şey yaparak, bir şey çizerek, hemen çözüm getirerek değil, bir şey yapmayarak da mimarlık yapılabilir, hiçbir şey yapmayarak da. Bunu biraz da anlaşılabilmek için söylüyorum. Yani bu çerçevelendirme meselesi ya kamuya bırakılıyor ya da işverene bırakılıyor. Ben kamu kısmını çok önemsiyorum, çünkü kentsel müdahalelerde düzenleyici olan mekanizma bu. Bu, kamuya bırakılmayacak kadar önemli bir konu aslında, buraya mutlaka mimarların ya da aslında ilişkisel bir şekilde fikir üretimi yapan bütün insanların müdahale etmesi gerekiyor. Mesela İstanbul'daki bu havalimanı, büyük havalimanı, şimdi kriz sonrası biz buna ayağımızdaki pranga diyebiliriz. Bunu yaşatmak zorundayız ve bunun için belki insan hayatını yok sayacağız, ona göre şehir hayatı şekillenecek. Böyle bir şeyde mimarların katılımı nedir? Projeye itiraz etmek midir, yoksa o süreçlerin, bu kararların verildiği süreçlerin içinde yer almak mıdır? Bizim mimari kimliğimiz, öznellik sanki buraya uygun değilmiş gibi geliyor; kolektif konular bu özneliği içermiyormuş gibi gözüküyor. Ben öyle bir kamusal anlayışın da reddedilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani doğruların ve yanlışların olduğu, deneysellikten bağımsız, öznelilikleri içermeyen bir kamusal olamayacağını düşünüyorum. O yüzden çok pratik bir şey benim söylediğim şey, mimarların sipariş aldıktan sonra zihinsel faaliyette bulunmaları mimarlığın ancak çok azını yapabilmelerine yol açıyor. O yüzden mutlaka kamusal boyuta müdahale etmeleri gerekiyor. Ama sadece mimarların değil. Zaten bütün problem bu. Bu kamu zekasının bu şekilde kompartmanlar içinde hareket etmesine yol açıyor. Bence artık mimarlıkla güncel sanat arasında bir ayrım kalmadı. Sanatla mimarlığı, sanatla tasarımı ayırt eden ayrı şeylermiş

gibi, kutuplaşmış bir şekilde gösteren yaklaşım tamamen şiddetle ilgili. Tasarımın iktidarla örtüşerek bir şiddet nesnesi olarak kullanılması ile ilgili. Oysa onun deneysel bir faaliyet olduğunu kabul ettiğimizde güncel sanatla veya bilimle, mimarlıkla herhangi bir başka disiplinle bağları kurmak çok daha kolay olacak. Normalleşme ile ilgili genelgeler yayınlandı, gördünüz herhalde, sosyal mesafeye göre restoranların nasıl düzenleneceği ile ilgili. Bunların hepsi derme çatma olur bu yöntemle. Eğer o yerel çalışmaları, kamusal alanları, metro istasyonlarını filan, basit geçici düzenlemeleri dâhi mimari bir zekayı harekete geçirerek yapamazsak, basmakalıp kararlarla düzenlenir. Basmakalıp kurallarla deneysellikte gelişen bilgiler arasında bence büyük bir fark var. Bunların içerikleri aynı olsa bile birbirinin tamamen karşıtı olduğunu görmemiz lazım. Yani bu kamusal şeklinin tamamen değişmesi lazım; mimarların kamusal kararlar ortaya çıktıktan sonra devreye giren kişiler olmamaları, aslında daha kamusal kararlar oluşurken kolektif örgütlenmeleri ile ve bireysellikleri ile sürecin içinde olmaları gerektiğini düşünüyorum.

ÖEE: Odanın çatısı altında yapılan bu söyleşinin bence çok önemli bir kısmı bu, buradaki fikirler.

İlker Kahraman: Çok keyifli bir sohbetti. Korhan Bey'in kaldığı yerden, aslında kamusal alanın tarifi olacağı yerde duran bir örgütlülük çatısı aslında Mimarlar Odası. Mimarlar Odası'nın kamusal alandaki etki alanını tüm Türkiye'de genişletmeye çalışması da üst örgüt çatısı oluyor, şubelerden Genel Merkez'e doğru, bizim görüşümüze göre. Aslında şu anda yaptığımız şey de yine kamusal alan konusunu "temas" üzerinden Mimarlar Odası'nın bir yayını kullanarak tartışmaya açmak. Burada yapılan şey o tarifi genişletmek ve o tarif alanında neler yapılması gerektiği konusunda önceden uyarmak, diye düşünüyorum. Bunu da, sizlerden gelen destek ile çok daha iyi yapabileceğimizi görüyorum. O yüzden bu kurgunun ne kadar tutarlı bir yöntem oluşturduğunu da görüyorum ve sizlere tekrar teşekkür ediyorum.

ÇŞTY: Bu zihin açıcı tartışma için hepinize çok teşekkür ediyoruz.

Konutlarımız ve Koronavirüs İzolasyon Günlerinde Anımsadıklarımız

Hülya Koç

Koronavirüs ortamında “ev”e daha önce olduğundan çok daha fazla anlam yüklendi.

Bugünlerde evimiz, her zamankinden çok daha fazla zaman geçirdiğimiz bir yer hâline gelmiştir. Yaşamın eve sığması için konutun yeterli konut özelliklerine sahip olması gereklidir.

Konutlarımızda hane halkı büyüklüğü ile konutların oda sayısı karşılaştırıldığında gereksinmesinin altında konutlarda yaşayan hane halklarının varlığı bilinmektedir. Bu gerçek, sosyal konut çözüm önerilerine daha fazla eğilmemiz gereğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Yeterli bir konutta güneşlenme, binalar arası yeterli mesafeleri gerektirir. Hâlihazırdaki uzaklıklar, 3 metre yan bahçeler, çoğu durumda bunu sağlamamaktadır. Havalandırma için, yine yeterli mesafe ile birlikte doğal havalandırma konusu da önem kazanmaktadır. Bu durum, yapay havalandırma sağlanan çok katlı konut binalarında doğal havalandırma olanaklarının artırılmasını düşünmeye değer kılmaktadır.

Çok katlı binalarda kullanma ihtiyacında veya zorunda olduğumuz bir araç da asansörlerdir. Binadaki diğer dairelerde yaşayan insanlarla birlikte dar bir alanda kullanılan bu aracın kaç daire ile paylaşıldığı kritiktir. Ne kadar az sayıda daire bir asansörü paylaşırsa sağlık açısından daha güvenli olduğu açıktır.

Havalandırma ve dış mekâna erişim açısından özel dış mekânların varlığı, alanı ve eni boyu açısından

kullanılabilirliği önem kazanmaktadır. İzmir gibi ılıman iklimdeki kentlerde balkonun, kapatılacak bir alan değil, özel dış yaşam alanı olarak tasarlanması önem kazanmaktadır.

Koronavirüs ile ilgili önlemler arasında sokağa çıkma yasağı da bulunmaktadır. Kapalı sitelerde oturan konut sakinleri sokağa çıkma yasağında site içinde gezme olanağı bulunmaktadır. Apartmanlarda ise ancak ayırık düzende ve ön bahçeli bir apartmanda bahçede dolaşma sağlanabilmektedir. Yarı-özel dış mekân olanağı sağlayan bahçelerin kullanımına yine daha özenli bakılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Konutun bir yaşam mekânı olma özelliği en temel işlevi olduğundan, mekânsal düzenlemesi ve niteliği de en önemli özelliğidir. Konutlarımızın yeterli olması, özel ve yarı-özel dış mekân olanaklarının sağlanması da gerekliliktir. Yukarıdaki hususları vurgulamaya yönelik bu yazı uygulanabilir çözüm önerilerini zenginleştirmeyi sağlayabilirse amacına ulaşmış olacaktır.

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Ben e<ve>v Kent

Gönenç Kurpınar

Bu sene yayınlanan “Freud” dizisindeki kurgunun gerçekle ilişkisi ve kalitesi bir yana dursun, dizinin başlarında, Dr. Freud’un bilinçaltını anlatmak için sarf ettiği cümleler bana şiirsel ve düşündürücü olmaktan hiç uzak gelmedi. “Ben bir evim. İçim karanlık. Bilincim ise yalnız bir ışık... Bazen orada, bazen burada. Onun olmadığı her yer karanlıkta. Olmadığı her yer bilinçaltımda...”¹ Her ne kadar sahici Sigmund Freud’un böyle bir analojisinin olup olmadığını bilmesem de felsefi konseptlerin kent ve ev gibi mimari modeller aracılığıyla izahının yaygın olduğunu biliyorum. İşte tam bu yolla, kapıların, koridorların ve evin çeşitli yerlerinin bilincin ışığından nasiplenmeden de bilinçaltında var olduğunu söylüyor Netflix Freud’u. Salgın süresince bir tür gönülsüz uykuya yatırılan kentin mekânlarının da, kentlinin kolektif bilincinin derinliklerinde, onların bilinçaltılarında kalmış olduğunu düşünüyorum. Eğer Netflix Freud’unun dediği gibi (ki Netflix Freud’u harika bir referans materyalidir) ben bir ev isem, benim çoğulum olan toplum da

Duyarak Tecrübe Edilen Kent

Burak Gürtunca

bir kenttir ve toplum olarak biz nerede değilsek kentin tam da orası karanlıktadır. Bu karanlıkta sokaklar ve meydanlar bir şekilde, belki indirgenmiş bir varoluşla “olmaya” devam etmektedirler.

Bunun sebebi ise, dışarı çıkmak pek desteklenmezken, benim evimden ve benim içimden kopup belki bir yerlerde başkalarınıninkiyle bir arayan gelen ve ardından, kenti bir güneş gibi toplumsal bilinçle yıkayan ışığın önünde, virüslerden, maskeden ve sirkeden oluşan bir bulut vuku bulmuş olmasıdır. Kentsel bilinci oluşturan üyelerin diğerleriyle olan bağı ve onların ışığı bu bulutun gölgesiyle çözülmüştür, tüketilmiştir.

Toplumun tekil parçalarının, kendilerini evlerine ve -analojiden hareketle- kendilerine kapatmış olduğunu, toplumsal bilinçten, onun meydana getirdiği kentin bilişsel ve fiziksel inşasından uzaklaşmış olduklarını hayal ediyorum. Söz konusu evlerin yan yana var olabilseler de ışığın yokluğunda kente ve toplumsal bilinçe dönüşemediklerini hissediyorum. Bugün her ne kadar yavaş yavaş sokaklara dönülse de, kente gölge eden bulutun ardında duran, çoğu zaman ışığı soğuran, en iyi ihtimalle sönük bir kırmızı bir renk ile parlayan kentin tam tepesindeki “Kara Güneş”i ve yalancı ışığını neredeyse görür gibi oluyorum. Bu ışıkla yıkanan kent, kentlinin bilinci(nde) midir, bilinçaltı(nda) mıdır, yoksa tarifi imkânsız bambaşka bir yerde mi, bilmiyorum.

Y. Mimar, Ar. Gör., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Bölümü

SOLDA İllüstrasyon: Gülsüm Katmer, Mimar

DİPNOT

1 “Ich bin ein Haus. In mir ist es dunkel. Mein Bewusstsein ist ein einsames Licht... Einmal hierhin, einmal dorthin. Alles andere liegt im Schatten. Alles andere liegt im Unbewussten...”

Zaman dilimlerini bugün “eski normal” ve “yeni normal” diye ikiye ayırıyoruz. Bu iki paradigma, pandemi süreciyle beraber fark edilmeye ve tanımlanmaya başlandı. David Harvey “Sosyal Adalet ve Şehir” kitabında, Langer (1953, 72)’den yaptığı alıntıda “(...) fiziksel varlığımızın içinde bulunduğu mekân bir ilişkiler düzenidir(...)” der. Mekân (yani ilişkiler düzeni) içinde bulunduğumuz paradigmaya (yeni normal) göre değişmekte. Ne yapı ölçeğinde ne de kent ölçeğinde bu değişim henüz gözle görülür fiziksel değişiklikler yaratmadı ancak mekânı algılama biçimimiz değişmeye başladı denilebilir.

Eskiden kenti tecrübe etmeye yürüyerek başladık. Şimdi, genellikle “duyarak” başlıyoruz. Evimizde otururken duyduğumuz ambulans sesi, nereden geçtiğini tahmin etme çabamız, daha önceden görsel hafızamızda imgelediğimiz caddeleri tahayyül etmemize sebep oluyor. İki sokak ötede bir dairede çalınan müzik, sesin geldiği yönü bulmaya çalışmamıza ve çalan müziğin türüne göre belki de mahallemizin demografisini “ses” üzerinden imgelememize olanak sağlıyor. Artık kent ile “ses imgesi” üzerinden iletişim kuruyoruz. “Bu yönden ambulans geçiyor”, “Bu tarafta rock müzik seven birileri var” gibi ana eksene evimizi koyarak “ses imgeleri” ile etrafımızı donatıyor ve yeni bir kent algısı yaratıyoruz. Artık sokakta değilken de kentle beraber olduğumuzun daha çok farkındayız.

Yaşam Bağının İncelmesi:

İnsanlık tarih boyunca bilgiyi derinleştirdi, hayatı katmanlaştırdı ve medeniyetler kurdu. Ancak 2020 yılına gelindiğinde, marketler kapalı olduğu anda aç kalma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığımızı fark ettik. Paradigma değişimi (yeni normal) en temel yaşam kaynakları ile olan bağımızın ne kadar inceldiğini görmemizi sağladı. Her yönüyle özel sektörün elinde bulunan temel gıda kaynaklarına ulaşım gücü, bize aslında hayatta kalmak adına bireysel olarak hiç çaba sarf etmediğimizi gösterdi.

Ağırlıklı olarak konut mekânlarımızın tipolojisi bu bağlamda sorgulanmayı hak ediyor. Yaşam ile bağımızı güçlendirmek adına “evde tarım” gibi aracı, direkt temel gıda kaynağına ulaşabileceğimiz yöntemler geliştirmeliyiz. Üreteceğimiz yöntem(ler)in mevcut tipolojilerimize eklemlenebilme kabiliyetleri, bizim bir sonraki yeni normale (örn: küresel ısınma) karşı hazırlıklı olup olmadığımızı belirleyen faktörlerden biri olacaktır.

Burak Gürtunca, Mimar

Steril Mimarlıklar: Neoliberal Geleceğin Temassız Mimari Tasarım Önerileri

Can Boyacıoğlu

MAKALENİN ADI **Steril Mimarlıklar: Neoliberal Geleceğin Temassız Mimari Tasarım Önerileri**
Sterile Architectures: Contactless Architectural Design Approaches of Neoliberal Future

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2020-3 (107); 66-71**

MAKALENİN YAZARI **Can Boyacıoğlu**, Dr. Öğr. Üyesi,
 Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **25.05.2020**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **01.07.2020**

ORCID **orcid.org/0000-0003-0387-6625**

ÖZET Makale küresel iklim değişikliği ve covid-19 pandemi dönemi gibi süreçlerden de gözlemlenebildiği üzere beden, kentsel mekân ve gezegen ölçeklerinde ontolojik dönüşümlerin birbirlerini doğrudan etkilediğini öne sürmektedir. Bu bağlamda betimlenen ölçeklerde doğa ile temassız mimari çözümler öneren ve "Steril Mimarlıklar" olarak adlandırılan neoliberal mimari tasarım yaklaşımları Norman Foster'ın "Crystal Island" ve Bjarke Ingels'in "Oceanix City" projeleri gibi küresel iklim değişikliği odaklı konsept mimari projeler ile örneklendirilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER neoliberal mimarlık, kentsel ütopiyalar, post-insan, mimari biyopolitika

Aldous Huxley günümüzden yaklaşık doksan yıl önce Cesur Yeni Dünya¹ romanı ile yalıtılmış distopik bir kentte yaşayan post-insanların biyo-politik öteki olarak gördükleri doğal olana karşı sonsuz korkusunu betimlemektedir. Bu sonsuz korku, üretilmiş ve en azından bir süreliğine zamandan bağımsız hâle getirilmiş yani bir anlamda dondurulmuş olanın estetik nedenler üretilerek devamlı haklı çıkarılması ile giderilmektedir. Kentsel mekânı bütünüyle etkisine alan bu mekanizmanın içerisinde herhangi bir varlık ancak teknoloji merkezli post-insani yaşam modeline kusursuz uyum sağladığı sürece sistemin bir parçası olabilmektedir. Bu kentteki yaşam teknoloji merkezlidir çünkü doğal dinamikler devamlı olarak teknolojik araçlarla baskılanmakta, bu şekilde steril bir durağanlık sağlanmaktadır. Tam da bu nedenle böyle bir kentte yaşayan insani canlılara artık "insan" denilemez çünkü bu canlılar kendileri haricinde bir mekanizmaya dâhil olmak için bütün varlıksallıklarından feragat etmişlerdir. Bu nedenle bu kentin kentlileri ancak post-insanlar olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca kentteki post-insanlar da dâhil herhangi bir varlık tasarlanmış "kusursuzluk" kıstaslarına uygun değilse veya bir nedenden ötürü bu kıstaslara uymamaya başlarsa biyo-politik ötekinin bir parçası olarak kabul edilir ve kentten sürülmeye mahkûm hale gelir. Doğanın varlık üzerindeki dönüştürücü gücü sürekli devam ettiği için böyle bir sistemde kentteki teknolojik baskılama da hem sürekli

olmak hem de en küçük ölçekten en büyük ölçeğe bütün katmanlarda ve insan bedeni de dâhil her noktasında devam etmek zorundadır.

Huxley'nin distopya özelliğindeki romanı özellikle yüzyıl sonunda etkisi iyice belirginleşmeye başlayan neoliberalizm sürecinin bir öngörüsü niteliğindedir. Neoliberalizm çok daha önceden beri devam eden kapitalist sürecin bir fazı olarak değerlendirilebilir. Connell'in da belirttiği üzere kavram, pazar ekonomisinin sosyolojik ajandaya tümüyle hâkim olması anlamına gelmektedir ve artık her şeyin, bir zamanlar meta olmasının düşünülmediği içme suyu, insan organları veya sosyal güvenlik sistemi gibi varlık ve hakların bile alınıp satılabilen metalar haline gelmesine neden olmaktadır². Bu nedenle makale boyunca kapitalist süreçle ilgili her türlü tartışma aslında neoliberal dönemdeki problemleri de işaret etmektedir, öte yandan Spencer'in³ da Dardot ve Laval'dan⁴ alıntılıdığı gibi, neoliberalizm artık öncesinde gelen kapitalist dönemin de ötesinde bir ontolojik tartışmayı beraberinde getirir. Dardot ve Laval'a göre neoliberalizm varoluşumuzun ta kendisi hâline gelmiştir. Aynı Huxley'nin romanında olduğu gibi insan da dâhil her türlü varlık ancak pazar ekonomisindeki değeri ile ölçülebilmektedir. Bu dönüşüm özellikle güncel covid-19 sürecinde rahatlıkla izlenebilmektedir. Güncel covid-19 pandemisinden yedi yıl önce 2013 yılında sosyolog Michael Mann kapitalist ekonomik sistemin geleceğini tartışırken sistemin

dışından gelen⁵ ve yok oluş tehlikesi barındıran iki ana etmenin altını çizmektedir^{6,7}. Kuramcıya göre bu iki etmen nükleer savaş ve küresel iklim değişikliğidir, fakat kitabın sonuç bölümünde diğer yazarlar bu yok oluş tehlikelerine küresel bir pandemi olasılığını da eklerler. Bu ekleme ile birlikte Mann olası yok oluşların her ne kadar küresel ekonomik sistemin ana mekanizmaları değil, bu mekanizmaları etkileyen gezegen ölçeğinde bütüncül ve süreçsel tehlikeler olduğunu belirtse de, zaten tutarlı bir sistematik üretmediğini iddia ettiği kapitalizmi bu bütüncül tehlikeleri hepten yok saymakla suçlamaktadır. Yani pandemi baştan beri olağanüstü bir durum değil, kapitalist ekonomik sistemin gerçekliğinde öngörmediği zamanlarda bile zaten hep orada olan, yani “oluş”⁸ olarak değerlendirilebilecek gerçek bir durumdur. Toplum tarafından bu gerçek, ancak bireyin neoliberalleşen gerçekliğine nüfuz edebildiği anda, yani pazar ekonomisine etki edebildiği anda görünür hâle gelmiştir.

Bu nedenle güncel covid-19 sürecinde apaçık hâle gelir ki bireyin ve toplumun gerçekle kurduğu temas, neoliberalizm tarafından pazar ekonomisi odaklı postmodern imge inşası ile devamlı bozulmaktadır. Bu konuda Baudrillard “nerede bir stasis varsa orada bir metastaz vardır” der, yani temastaki bozulmayı üreten postmodern imge aynı bir kanser hücresi gibi yayılarak er yada geç toplumsal gerçekliğe negatif etki etmektedir⁹. Bu yüzden bu güncel dönemde kendilerinin refah toplumlarında yaşadığını zanneden bireyler aslında gerçeğin hiç de öyle olmadığını fark ederek dehşete düşmekte,^{10,11} dünyanın büyük metropollerinde bir ömür para biriktirerek aldıkları evlerde kapana kısılmış bir biçimde dört bir yanlarını sarmış hasta sayılarını bir korku filmi izlemiş gibi takip etmektedirler. Öte yandan güncel covid-19 sürecinde neoliberal politika yapımcılar bireylere çözüm olarak sadece daha da fazla temassızlık önermekte, ekolojik ve ekonomik anlamda gerçek bir refah toplumuna dönüşümden söz bile edilememektedir.

Bu bağlamda makale Huxley’nin de en radikal hallerinden birini

betimlediği ve çağdaş dünyayı uzun bir süredir yavaş ama geri dönüşmesi zor şekilde etkilemekte olan bu post-insani neoliberal mekanizmanın ve oluşturduğu temassızlık halinin popüler mimarlık üzerinden devamlı estetize edilmesini bir tartışma konusu olarak açma amacındadır. Bu noktada makale, covid-19 sürecinden de rahatlıkla çıkarsanabileceği ve özellikle küresel iklim değişikliğinin de gösterdiği üzere beden, mimari mekân ve gezegen ölçeklerinin her birindeki dönüşümlerin diğer ölçekleri de dönüştürdüğünü kabul etmekte olan bir kuramsal görüşü benimsemektedir¹².

Beden-Mekân-Gezegen

Brenner, çok daha öncesinde Lefebvre tarafından ortaya konan kentsel mekânın kapitalist sermaye tarafından devamlı yeniden yapılandırılması durumunun özellikle 20. yüzyıl sonundaki neoliberalleşme sürecinin önemli bir dönüştürme mekanizması hâline geldiğini belirtmektedir^{13,14}. Bu nedenle küresel ve kentsel ölçekler artık tek bir bağlam hâlinde birbirlerini devamlı etkiler şeklinde gözlemlenebilmektedir. Günümüze gelindiğinde Brenner’ın 2000 yılındaki argümanına ek olarak insan bedeni de ölçek tartışmasına eklenebilmektedir. Neoliberal kapitalist dönüşümler küresel ve kentsel ölçekleri etkilerken bu etkilerin sonuçları insan bedenini de pek çok farklı şekilde dönüştürmeye başlamıştır.

artık “bir anlamı olmadan yürürlükte olma” hedefindedir¹⁶. Yani gerçek bir canlının varlığın dönüşümüne açık bedeni olmaktan çok biyo-politik bir sistem inşasının, mimarlığı da özünden kopararak yutan bir bütüncül inşai eylemin insan bedenindeki yansıması hâline gelmektedir. Aslında bu şekilde bedendeki ve beden algısındaki deformasyon ile mimari mekândaki deformasyon “temas” bağlamı içerisinde bütünleşmiş olur. Bu durum Braidotti’nin¹⁷ Rose’dan¹⁸ alıntıladığı üzere “yaşayan maddenin genetik kodunun yani bizzat yaşamın” kapitalist sermayenin kendisi hâline gelmesi sürecine bir öncül teşkil etmektedir.

Arrighi’ye göre kapitalizmin iki ana mekanizması devamlı işlemektedir, bu mekanizmalardan ilki mekânsal genişleme, ikincisi ise yeniden yapılanmadır¹⁹. Biyo-politik anlamda düşünülürse, Braidotti ve Rose’un betimlediği üzere yaşamın sermayenin kendisine dönüşmesi yeniden yapılanma, Zizek’in betimlediği üzere küresel kapitalizmin her şeyi yutmaya çalışırken toplumsal hayatı her noktada tahrip etmesi ve sınırsız bir biçimde kendi kendini yeniden üretmesi²⁰ mekânsal genişlemedir. Bu mekânsal genişleme günümüzde bütün gezegeni kapsayacak hâle gelmiştir. Crutzen ve Stoermer’in isimlendirdiği hâliyle Antroposen, insan etkisinin gezegenin her noktasında başat dönüştürücü güç olduğu yeni coğrafi dönemi şekillendirmektedir²¹. Fakat bu insanın gezegenin her

“BU NEDENLE GÜNCEL COVID-19 SÜRECİNDE APAÇIK HÂLE GELİR Kİ BİREYİN VE TOPLUMUN GERÇEKLE KURDUĞU TEMAS, NEOLİBERALİZM TARAFINDAN PAZAR EKONOMİSİ ODAKLI POSTMODERN İMGE İNŞASI İLE DEVAMLı BOZULMAKTADIR”

McLeod¹⁵ tarafından II. Dünya Savaşı sonrası küresel kapitalizm ile dönüşen Avrupa’da mimari yaklaşımıyla bu anlamda çok önemli rol oynamış olduğu belirtilen Le Corbusier’in antropometrik ölçü aygıtı olan deforme insan bedeni modülör Levent Şentürk’e göre “zoe’ye karşı bir bios’a ulaşmak için yapılmıştır” ve

noktasını tasarlamakta olduğu veya tasarlayabilecek kudrete ulaştığı anlamına gelmez, aksine insanın farkında olmadan oluşturduğu etkilerin insanın yaşama kapasitesini günden güne zedelediği anlamına gelir ve aslında kapitalizme dışsal bir sınır oluşturur. Buna paralel bir biçimde Zizek, dışsal sınırlar üzerinden tanımlanan bütün

SOLDA Buckminster Fuller'in Manhattan'ın üzerine önerdiği cam kubbe²⁹ (Resim 1)

SAĞ ÜSTTE Norman Foster'ın Moskova için önerdiği "Kristal Ada" Tasarımı³⁴ (Resim 2)

ideolojik biçimlenmelerin kapitalizmin sonsuz üretme döngüsüne gerçek anlamda eklenememesi olduğunu ve aslında sistemi etkileyemediğini belirtir²². Yani bütün bu süreçteki çevreci politikalar sistem dönüşmeden varlığa etki edemez hâldedir. Öte yandan bu süreçte iki şey olur; "gerçeklik askıya alınabilen rastgele kuralların denetimindeki sanal bir alana" ve "özne ise araçsallaşmış tam bir pasifliğe" indirgenir²³.

Zizek'in betimlemesine karşıt bir görüş vermek gerekirse İngiliz filozof Nick Bostrom güncel ekolojik yıkım tehlikesini tanımlarken, insanlığın şu anki durumunu bir "roket" metaforu ile tanımlamaktadır²⁴. Bostrom için insanlık aynı uzaya doğru fırlatılan bir roket gibi hedefine doğru ilerlerken denge durumundan çıkmış hâldedir ve atmosferde büyük bir direnç ile karşılaşmış durumdayken yapması gereken bir süreliğine denge durumunda kalmak adına büyük değişiklikler yapmak değil tam tersi hedefe doğru yol almaya devam etmektir. Raket nasıl olsa atmosferden çıktığında yeniden denge durumuna ulaşacaktır. Bu noktada Bostrom'un betimlediği durumun ne kadar sorunlu olduğunu anlamak için Badiou'ya göre batılı etik anlayışın en büyük problemini, yani gerçek bir dönüşümün tamamen önünün kapanması sorununu anlamak gerekir²⁵. Bu anlamda Bostrom'a Badiou-cu bir bakışla yaklaşırsa,

kuramcı aslında gerçekleşmiş bir distopyayı felsefi olarak aklamaya çalışmaktadır. Onun nezdinde roket yeniden denge durumuna ulaşacak ve insanlık yüzyıllardır ulaşmaya çalıştığı teknolojik ilerlemeye kavuşacaktır fakat böyle bir durumda bu yeni denge bir daha geri dönülmez bir distopyayı beraberinde getirmektedir. Artık bu yeni dengenin kaybedenleri için geri dönüş kapısı tamamen kapanmıştır. Bu da nihayetinde konuyu "kaybedenin" çoktan kaybettiği, "kazanenin" sonsuz bir durağanlığa mahkum kaldığı yeni teknoloji merkezli steril neoliberal dengenin mimari estetize edilme mekanizmalarına getirmektedir.

Mimarlığı Sterilize Etmek

Her ne kadar ekolojik olarak duyarlı bütüncül kent tasarım yaklaşımlarının geçmişi mimarlıkta çevreci yaklaşımların geçmişi kadar eski olsa da²⁶ özellikle küresel iklim değişikliği ile ilgili gelişmeler ile birlikte son dönemde sorunların çözümüne yönelik tasarımların yerini ekolojik problemlerle ilgili dayanıklılığı artırmak ve bu problemlerle yaşamak ile ilgili yaklaşımlar almaktadır. Bu süreçte yıldız mimarlar eliyle üretilen retorik tartışmalar sadece tartışmanın üzerine yapıldığı mimari tasarım ve inşa süreçlerini değil, bütün mimarlık tartışmasını etkilemekte ve hatta mimarlık eğitimini de devamlı olarak dönüştürmektedir. Bu noktada Garrard'ın²⁷ "ekoeleştiri"

olarak adlandırdığı şekilde, retorikler üzerinden yeniden okumalar yapılabilmektedir. Ekoeleştiri bir anlatıyı, bir sanat eserini veya bir tasarımı çevre-kültür ekseninde bütüncül hikâyeler halinde inceler, fakat onları pastoral romantizmlere indirgemez, tam tersi bu eserlerde fikir ve temsillerin ortaya çıktığı her yerde takip edilmesi ve açığa çıkarılması hedefindedir.

Türkçe'ye Fransızca'dan geçmiş olan "steril" kelimesi aynı anda hem "arınık" hem de "kısır" anlamına gelmektedir²⁸. Bu nedenle neoliberal ekonomi tarafından şekillendirilmiş kentsel mekânı doğanın dönüştürücü gücünden "arındırmak" ve böylelikle gerçek bir dönüşümden kaçabilen bir pazar ekonomisi üretmek için bütün varlıksal özgürlükleri yok etmeye dayalı mimari tasarımlar, Cesur Yeni Dünya'dan da alıntıyla "steril mimarlıklar" olarak isimlendirilebilmektedir. Bu kapsamda güncel mimarlık kuramı ve pratiği içerisinde pek çok farklı ayrıştırma şekli beden-mekân-gezegen ilişkisini koparmak üzerinedir. Öte yandan Huxley'nin anlatısında da görülebileceği gibi neoliberal tüketim metası haline gelmiş kentsel mekânı beden ve gezegenin dönüştürücülüğünden ayıran iki ana yaklaşıma odaklanılabilir. Bunlardan ilki mekânı bir kabuk altına alarak kontrol edilebilir hâle getirmek, ikincisi ise beden-mekân-gezegen ilişkisinin zaten tasarımın kullanılacağı dönemde bir şekilde yok olmuş

olacağını öngörmektir. Bu yaklaşımların her ikisi de hem fiziksel gerçeklik olarak hem de metaforik olarak ele alınabilir, gerçi popüler mimari imge üretimi için fiziksel olarak ele alınması daha makbul görünmektedir ki kör göze parmak misali çok hızlı şekilde anlaşılıp tüketim sürecine katılabilirler.

Varlık ve kentsel mekân arasına bir set çekmek, bir kabuk oluşturmak denildiğinde akla gelecek en önemli örneklerden biri Buckminster Fuller'in Manhattan'ı jeodezik bir kubbenin altına alma girişimidir (Resim 1). Bu noktada belirtilmelidir ki Fuller'in mekân ile ilgili ana problemi rasyonel bir verimlilik üretmek üzerinedir³⁰. Öte yandan Anker'in de belirttiği üzere Fuller'in projesi gerçekten de bir distopya algısının ürünüdür, yani beden-mekân-gezegeni postmodern bir şekilde birbirinden ayırmaya çalışmaktan çok, gerçekten bir varlık kaygısından referansını almaktadır³¹. Bu noktada neoliberal anlamda güncel mimari tasarımı betimleyen örnek ise Fuller'in öğrencisi Norman Foster'ın Kristal Ada (Crystal Island) projesidir (Resim 2). Tasarım ve mimarlık portalı Dezeen'in 2008 tarihli haberine göre gezegenin gelmiş geçmiş en büyük binası olması öngörülen proje Rusya'nın başkenti Moskova'da Nagatino yarımadasının üzerine kurulacak ve içerisinde 2,5 milyon metrekarelik inşa alanı barındıracak koni haline getirilmiş strüktürel özelliği de olan bir mimari kabuktur. Bu kabuğun içerisinde fonksiyon olarak tiyatrolar, gösteri alanları, alışveriş ve yeme içme için ticari alanlar, 3000 kişilik bir otel, 900 dairelik konut sistemi ve 500 öğrencilik uluslararası bir okul da dâhil olmak üzere neredeyse her şey bulunmaktadır. Ayrıca bu yüksek ve büyük binanın "Moskova gökyüzünün yeni amblemi" olması beklenmektedir. Foster+Partners'in verdiği rapora göre bina kendi kendine yeten bir kent olarak değerlendirilebilir ve hatta Norman Foster binayı "kompakt, karma kullanımlı, inovatif enerji stratejileri ve aşırı iklim koşullarına karşı etkili akıllı bir cephe içeren sürdürülebilir kent planlaması paradigması" olarak betimlemektedir³². Sonuç olarak 2 milyar pound'a mal olması beklenen proje 2009 ekonomik krizi nedeni ile iptal edilmiştir³³.

“BURADA TASARIM KOCAMAN BİR OKSİMORONA DÖNÜŞÜR, GEZEĞENİN EN BÜYÜK BİNASI OLMASI BEKLENEN YAPI HEM İKLİMİ DEĞİŞTİRMEDİĞİNİ HEM DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN İÇERİDEKİLERİ KORUYACAĞINI AYNİ ANDA SÖYLEMEKTEDİR”

Detaylı internet haberleri ve mimarlık ofisinin kendi sitesi incelendiğinde binanın birçok konsept ve teknik çizimi bulunabilmekte, en ince ayrıntısına kadar fonksiyon ve malzeme seçimleri öğrenilebilmektedir. Proje akılda bir tek soru bırakır: Neden bu projenin yapılması gerekmektedir? Foster+Partners'in sitesinde de belirttiği üzere bu bina aynı havayolu şirketlerinin terminolojilerinde kullandıkları gibi bir "varış noktasıdır"³⁵. Artık bu neoliberal tüketim mekânında sterilize olmuş bir Moskova deneyimi yaşarken, kelime anlamıyla teknolojinin çatısı altında tüketmek dışında hiçbir konuda endişe duymanıza gerek kalmaz. Nasıl olsa teknoloji odaklı sürdürülebilir mimarlığın usta mimarı kullanıcıya sürdürülebilir bir hayat tarzını daha o farkına bile varmadan tasarlamıştır. Öte yandan her ne kadar bina sürdürülebilir ve enerji-etkin çözümleri sayesinde küresel iklim değişikliğine neden olmadığını iddia etse de aynı zamanda

tasarımın içerisinde yaşayanları küresel iklim değişikliğinin aşırı iklimsel etkilerinden koruyacağını da altı çizilmektedir. İşte tam burada tasarım kocaman bir oksimorona dönüşür, gezegenin en büyük binası olması beklenen yapı hem iklimi değiştirmedeğini hem de iklim değişikliğinden içeridekileri koruyacağını aynı anda söylemektedir. Yani binanın gerçekten iklim değişikliği probleminden kurtulmuş bir küresel toplum öngörüsü aslında yoktur, önce teknolojik araçlar ile neoliberal politikaların "kazananlarını" iklim değişikliği probleminin etik sorumluluğundan kurtarır, sonrasında ise sterilize edilmiş mekânsallığı ile yaşanmaz hâle gelecek iklimsel durumun radikal etkilerinden.

Bjarke Ingels'in beden-mekân-gezegen ilişkisinin zaten çoktan yok olduğunun öngörüldüğü bir gelecekte geçen projesi Oceanix City ise neoliberal estetize etme

SOLDA BIG'in Oceanix City için hazırladığı bir perspektif görsel³⁶ (Resim 3)

ALTTA Kiyonori Kikutake'nin Tokyo Körfezi için tasarladığı Deniz Kenti (Marine City) projesinin perspektif ve görünüş çizimleri³⁸ (Resim 4)

mekanizmasının diğer örneğidir (Resim 3). BIG'in metnine göre proje 2050 yılında küresel iklim değişikliği nedeniyle okyanus su seviyesinin yükselmesi sonrası kullanılacak 10.000 kişilik ve yapay adalardan oluşan insan-yapımı kentsel ekosistem tasarımıdır³⁷.

Proje, fraktal bir geometrik desenin vaziyet planı olarak kullanılması ve prefabrike modüllerin bu geometrik desen üzerinde yan yana gelmeleri ile oluşmaktadır. Teorik olarak bu desen üzerinde sonsuz modül bir araya gelebilse bile aslında sadece beş farklı modül tasarımı vardır. Proje bu şekilde iki buçuk milyon kişinin yaşayabileceği plan şemaları öngörebilmektedir.

Bu proje ise Kiyonori Kikutake'nin Deniz Kenti projesine oldukça benzerdir (Resim 4). Kikutake'nin projesi nüfus yoğunluğu hızla artan Tokyo'nun ortasında körfezde insanların nasıl modern bir hayat yaşayabileceğine dair kendi güncelindeki soruna çözüm arayışında bir projedir³⁹. Oysa ki artık Bjarke Ingels 2019 yılında projesini tasarlarlarken 2009 yılında Norman Foster'ın yaptığı gibi projesinin ekolojik duyarlılıklarına

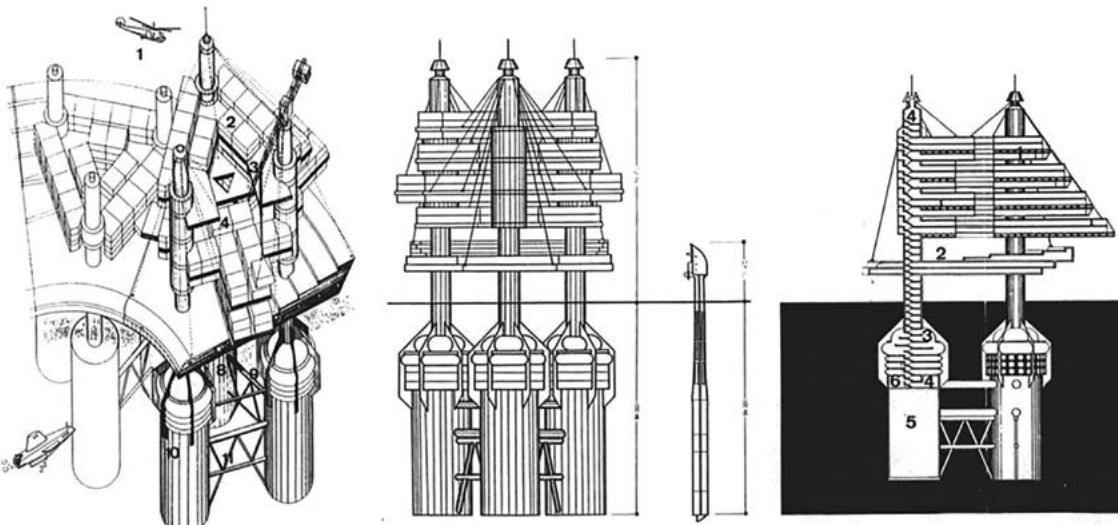
atıfta bulunmak zorunda kalmaz çünkü artık küresel iklim değişikliğinin önüne geçilemeyeceği çoktan kabul edilmiştir. O yüzden Foster'ın da oksimoron bir şekilde betimlediği gibi projenin kendi kendine yetebilirliğine vurgu yapmaktadır ki zaten Ingels'in distopik evreninde artık projesi ister istemez bağımsızdır. Öte yandan bu şekilde bir mimari projenin petrol sonrası inşai teknikler ile nasıl yapılacağı hakkında hiçbir fikir vermez mimar.

Bu iki proje de gerçek bir anlamları olmadan yürürlükte olabilmektedir. İlk örnek gerçekliği askıya alarak küresel iklim değişikliğinin sorumluluğunu neoliberal tüketici öznenin üzerinden alırken, ikinci örnek iklim değişikliği indirgendiği bir post-yaşam öngörmektedir. Neoliberal mimari imge beden-mekân-gezegen üçlüsünü sadece bir yanılsama olarak bile olsa birbirinden ayırmak zorundadır, çünkü bu etki içerisinde gezegenin ve mekânın tamamen kapitalist metaya dönüşümü artık çok rahat görülebildiği gibi bedenin yani insan yaşamının da sonu anlamına gelmektedir. Bu

noktada aynı Huxley'nin romanındaki gibi teknoloji odaklı bir şekilde zamanın en azından beden-mekân-gezegen bağlamında durdurulması gerekmektedir. Bu da aslında güncel kapalı yerleşkelere benzer, fakat artık sadece sosyo-ekonomik dezavantajlı sınıfların temasının değil, bir bütün olarak ontolojik anlamda varlığın temasının engellendiği bir neoliberal mekân inşası anlamına gelmektedir. İşin ilginç yanı Bjarke Ingels projesinin ilk olarak ekvator çevresinde küresel iklim değişikliğinin en önce etkileyeceği yoksul bölgelerde inşa edileceğini iddia etmektedir. Yani projeyi inceleyenleri doksanların ortalarından beri devam eden temiz içme suyu probleminin bile çözemediği bir coğrafyada insanları neoliberal sermaye sistemi ile üretilmiş teknoloji odaklı yapay adaların kurtarabileceğine inandırmaya çalışır. Bu noktada Bostrom'un roket metaforuna benzer bir biçimde, gerçekten nasıl inşa edileceği ve nasıl finanse edilebileceği bilinmeyen popüler kentsel ve mimari tasarım konseptleri bugünün mimarlığının rotasını değiştirmekte, küresel iklim değişikliği felaketine karşı zaten az kalan zaman ve olanakların da boşa sarf edilmesi tehlikesine neden olmaktadır.

Sonuç

Sennett'a göre en ilkel hâli ile bile demokrasi fikri ve kentsel mekân arasında doğrudan bir ilişki vardır. Hatta demokrasi bir anlamda insanın kendi olarak kentte var olabilmesi anlamına gelmektedir⁴⁰. Oysa Dünya'nın içerisinde bulunduğu neoliberal dönüşüm sürecinin önemli bir mottosu haline gelen "yeni normal" söylemi tam da bu demokratik beden-mekân ilişkisinin altını oymak üzerinedir. Kentsel mekânın hem

küresel sistemi hem de insanın kendi bedeni ile ilişkisini dönüştürmesi şekilde betimlenebilecek neoliberal “yeni normal” devamlı yeniden ve yeniden üretilmektedir. Varlığı tüketim odaklı bir şekilde metaya dönüştürdükçe çevresel yıkım tetiklenir. Çevresel yıkım iklimi değiştirdikçe kentlerdeki yeni dönüşümler “normal” hâle gelir, bu yeni normaller beden ve mekân arasındaki ilişkiyi dönüştürür, sonuç olarak da bu dönüşüme ayak uydurmak için insan kendi varlıksallığına müdahale etme hakkından vazgeçmek zorunda kalır. Bu kendi kendini var eden dönüşüm sonucunda sistem o kadar steril haldedir ki artık bütüncül anlamda yıkılan ekoloji ve kültür geri dönülemez hâle gelir.

Covid-19 sonrası süreçte mimarlığın zaten bir süredir var olan ikili çelişkisinin devam edeceği öngörülebilir. Bir yanda toplumcu mimarlar küçük ölçekli mütavazi mimari yaklaşımlar ile neoliberalleşme karşıtı bir mimari mekan tezahürü oluşturmaya çalışırken; öte yanda neoliberal ekonomik sistemi arkasına almış popüler mimarlar sistemi daha da steril hâle getirmeye beden, mimari mekân ve gezegen arasında gerçekte oluşan bu yeni iletişimi covid-19 süreci gibi negatif yönleri üzerinden tanımlayarak steril tasarımları mimarlık gündeminin daha da başat mekanizmaları hâline getirmeye çalışacaklar. Her ne kadar en azından eleştirel kuram içerisinde “eski normale” artık dönülemeyeceği yaygın bir kanı olarak gözükse de, yeni normalin ne olacağı bu bağlamda önemli bir soru işareti olmaya devam etmektedir.

Benzer şekilde Wallerstein, Collins ve Calhoun⁴¹ da “Kapitalizmin geleceği var mı?” sorusunu tartışırken, sosyo-ekonomik argümanlarını mimari mekân üzerinden de bir hayli tartışılabilir şekilde çerçeveledirmekteler. Kendi deyişleriyle kapitalizmin geleceğinin iki olasılığı “Orwell-vari bir distopya” ve “çok daha geniş kapsamlı bir demokrasi fikridir”. Bu noktada unutulmamalıdır ki bugünün dünyasında popüler mimari gelecek öngörülerinin mimari güzellmelerle ütopyalaştırılması gibi Aldous Huxley’nin Cesur Yeni Dünya’sı da mimari bir göz tarafından ütopya olarak yanlış okunabilir. Bu nedenle mimarlık eski moda bir kurtarıcı rolüne

soyunmak yerine çok daha geniş kapsamlı ve çevresel yıkım problemini atlatılabilecek bütüncül bir demoktasi fikrinin bir parçası olmayı kendine görev edinmelidir. Ancak bu şekilde felaket senaryoları ile yaşamayan bir toplumun önemli bir parçası hâline gelebilir.

DİPNOTLAR

- 1 Huxley, Aldous. “Cesur Yeni Dünya”. Vol. 4. İthaki Yayınları, (2018).
- 2 Connell, Raewyn. “Understanding Neoliberalism”. Neoliberalism and Everyday Life, (2010).
- 3 Spencer, Douglas. The Architecture of Neoliberalism: How Contemporary Architecture Became an Instrument of Control and Compliance. Bloomsbury Publishing, 2016.
- 4 Dardot, Pierre, and Christian Laval. The New Way of the World: On Neoliberal Society. Verso Trade, 2014.
- 5 Burada anlatılmak istenen kapitalist sistemin değerlendirme mekanizmalarında bulunmayan anlamındadır. Ben şahsen bu problemlerin hiçbirinin sistem dışı problemler olduğunu düşünmemekteyim.
- 6 Mann, Michael. “The End May Be Nigh, But For Whom.” Does Capitalism Have a Future ?(2013): 71-97.
- 7 Gerçi yazar kapitalizmi bir sistem olarak nitelemekten özenle kaçınmaktadır. Ona göre kapitalizm hiç de sistematize olmayan bir etkileşimler ağıdır.
- 8 İngilizcede “su yüzüne çıkmak” anlamına gelen “emerge” fiilinden gelen “emergence” kelimesinin acil durumlar için kullanılması güzel bir örnektir. “Emergence” bir şeyin olağanüstü olduğunu değil tam da beklenen bir sıkıntılı durumun gerçekleştiğini belirtmektedir.
- 9 Baudrillard, Jean. “Kötülüğün Şeffaflığı”, s. 20, Çev. Işık Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları (1998).
- 10 Örnekle olarak BBC Türkiye kanalının covid-19’un İtalya’da en çok etkilediği yer olan Bergamo hakkındaki 15.05.2020 tarihli video haberine göz atılabilir.
- 11 Felix Guattari daha 1990 yılında mevcut ekonomik ve ekolojik paradigma ile Avrupa’nın Akdeniz bölgesini üçüncü dünyalaştırmaktan kurtaramayacağını iddia etmektedir. Bugün bu süreç günbegün takip edilebilir hale gelmiştir. Bknz: Guattari, Felix, çev: Ali Akay. Üç ekoloji. Hil Yayın, 1990.
- 12 Antroposen kuramı tamamen bu yaklaşıma odaklanmıştır. Farklı yönleriyle bu konuyu tartışan metinler mevcuttur. Önemli bir örnek olarak Bknz: Morton, Timothy. Dark ecology: For a logic of future coexistence. Columbia University Press, 2016.
- 13 Brenner, Neil. “The Urban Question: Reflections on Henri Lefebvre, Urban Theory and the Politics of Scale.” International Journal of Urban and Regional Research 24, no. 2 (2000): 361-378.
- 14 Lefebvre, Henri. “Space: Social Product and Use Value.” Critical Sociology: European Perspectives 285 (1979): 295.
- 15 McLeod, Mary. “Architecture or Revolution”: Taylorism, Technocracy, and Social Change.” Art Journal 43, no. 2 (1983): 132-147.
- 16 Şentürk, Levent. “Modülün Bedeni.” (2007).
- 17 Braidotti kitabına her ne kadar Rose’dan alıntılar yaparak sermayenin canlı varlığın doğrudan kendisine dönüşmesini eleştirecek biçimde başlasa da, hızlıca post-insani süreci kucaklayan bir argüman ortaya atar ve kitabını Huxley-vari bir distopyada yaşamayı önerdiğimizden daha önemli içerisinden yaşadığımız dönemde benzer bir distopyanın allanıp pullanarak bize bir ütopyaymış gibi pazarlanmaya çalışılmasıdır. Bknz: Braidotti, Rosi. The posthuman. Polity, 2013.

- 18 Rose, Nikolas. “The Politics of Life Itself.” Theory, Culture & Society 18, no. 6 (2001): 1-30.
- 19 Arrighi, Giovanni. The Long Twentieth Century: Money, Power, and the Origins of Our Times. Verso, 1994.
- 20 Žižek, S. “Kendini Tutamayan Boşluk.”, s.289-290, Metis Yayınları, (2019).
- 21 Crutzen, P.J., 2006. The “anthropocene”. In Earth System Science in the Anthropocene (pp. 13-18). Springer, Berlin, Heidelberg.
- 22 Ben bu tartışmadan şunu anlıyorum ki, kapitalist bir sistem içerisinde sürdürülebilir kalkınma fikri daha en başından itibaren postmodern bir bezemeden ibarettir, yani başarısız bir deneme olarak görülemez. Aklıma Adolf Loos’un ünlü sözü “bezeme suçtur” geliyor. Bu bezeme de bizim, aynı kötü inşa edilmiş bir döşeme detayını görmemizi engelleyen bir bordür gibi gerçekleri görmemizi engelleyen bir göz boyamadan başka bir şey değildir.
- 23 Žižek, Ibid., s.298, (2019).
- 24 Karlsson, Rasmus. “Three Metaphors for Sustainability in the Anthropocene.” The Anthropocene Review 3, no. 1 (2016): 23-32.
- 25 Badiou, Alain. Ethics: An Essay on the Understanding of Evil. Verso, 2002.
- 26 Boyacıoğlu, Can Ayıran, Nezi, Pulat Gökmen, Gülçin. “Antroposen Çağında Çevreci Mimarlığı Tartışmak: Post-Sürdürülebilirlik”, Mimarlık, 2020, sayı: 412
- 27 Garrard, Greg. Ecocriticism: The New Critical Idiom. Routledge, 2012.
- 28 Türk Dil Kurumu İnternet Sözlüğü, sozluk.gov.tr
- 29 Forbes internet haberi: <https://www.forbes.com/sites/jonathonkeats/2017/09/25/never-built-new-york/#6f0713ea4633>
- 30 Boyacıoğlu, Can, Gülçin Pulat Gökmen, and Nezi Ayıran. “Anthropocene idea in modern avant-garde architecture: a retrospective discussion on Wright and Fuller.” A J Z ITU Journal of the Faculty of Architecture 14, no. 2 (2017): 105-117.
- 31 Anker, Peder. From Bauhaus to Ecohouse: A history of ecological design. LSU Press, 2010.
- 32 Etherington, Rose. The World’s Biggest Ever Building By Foster + Partners: <https://www.dezeen.com/2008/01/02/the-worlds-biggest-ever-building-by-foster-partners/> (son erişim: 24.05.2020)
- 33 Bloomberg.com ekonomi haberi: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2009-01-16/downturn-dooms-showcase-skyscrapers> (son erişim: 24.05.2020)
- 34 Foster+Partners: <https://www.fosterandpartners.com/news/archive/2007/12/foster-partners-presents-a-new-mixed-use-destination-for-moscow/>
- 35 Foster + Partners Mimarlık Ofisi: <https://www.fosterandpartners.com/news/archive/2007/12/foster-partners-presents-a-new-mixed-use-destination-for-moscow/> (son erişim: 24.05.2020) “Destination” havayollarının uçuş sırasında koltuğumuzun cebine bıraktığı pazarlama dergilerinde yaşamak için değil deneyimleyip tüketmek için gideceğimiz yerleri belirttikleri isimdir. Nokta nokta nokta en yeni destinasyonumuzdur der bir haber, aynı Foster’ın görsellerindeki gibi denizin üzerinden güneş batarken gereksiz pahalı içeceğimizi iç, o mekanı tüketir ve havayolu ile geri döneriz.
- 36 BIG - Bjarke Ingels Group: <https://oceanix.org/media/>
- 37 BIG internet sitesi: <https://big.dk/#projects-sfc> (son erişim: 24.05.2020)
- 38 Designboom mimari haber portalı: <https://www.designboom.com/architecture/kiyonori-kikutake-1928-2011/>
- 39 Kikutake, Kiyonori, Noboru Kawazoe, Masato Otaka, Fumihiko Maki, and Kisho Kurokawa. “Metabolism: The Proposals for New Urbanism.” Bijutsu Shūpansha, Tokyo (1960).
- 40 Sennett, Richard. Flesh and stone: The Body and the City in Western Civilization. WW Norton & Company, 1996.
- 41 Wallerstein, Immanuel Maurice, Randall Collins, Michael Mann, Georgi M. Derluguian, Craig Calhoun, Kapitalizmin Geleceği Var mı?. Metis Yayınları, 2014.

İzmir'de Yaşanan Salgın Hastalıklar (1800-1945)¹

Mehtap Gülçiçek

MAKALENİN ADI **İzmir'de Yaşanan Salgın Hastalıklar (1800-1945)**

Epidemics in Izmir (1800-1945)

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2020-3 (107); 72-77**

MAKALENİN YAZARI **Mehtap Gülçiçek**, Bilim Uzmanı

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **25.05.2020**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **01.07.2020**

ORCID **orcid.org/0000-0001-8991-7007**

ÖZET Salgın hastalıklar, geçmişten günümüze insanlık tarihini derinden etkilemiş, sosyoekonomik ve siyasal açıdan çeşitli kırılmalara sebep olmuş önemli olgulardır. İnsan yaşantısını doğrudan etkileyen ve şekillendiren salgınlar, özellikle de yerleşik düzene geçişin olumsuz bir getirisi niteliğindedir. Ticari faaliyetler, savaşlar, göçler ve siyasal gelişmeler bulaşıcı hastalıkların yayılması konusunda oldukça güçlü etkenler olmuşlardır. Stratejik anlamda geçiş güzergahı niteliğinde olan Anadolu da tarih boyunca salgın hastalıklarla mücadele etmek zorunda kalmış ve bu mücadelelerde de büyük sayıda can kayıpları verilmiştir. Anadolu'nun en işlek ve en gözde ticaret kenti olarak bilinen İzmir de salgın hastalıklardan payını almış ve geçmişten bugüne salgınlardan mustarip olmuş; verem, veba, sıtma, çiçek, frengi, kolera, grip gibi bulaşıcı ve öldürücü olan hastalıklarla mücadele etmiştir. Özellikle 1800'lü yıllarda artan ticari faaliyetler birçok hastalığın İzmir'e taşınması noktasında etkili olmuş, 1929 yılında yaşanan Dünya Ekonomik Buhranıyla başlayan maddi sorunlar İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar devam etmiş ve bu durumun sağlık konusunda da olumsuz yansımaları olmuştur. Bu çalışmada, 1800-1945 yılları arasında İzmir'de yaşanan bulaşıcı hastalıklar, bu hastalıklara karşı aranan çözüm yolları üzerinde durulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER salgın hastalıklar, 1800-1945, İzmir, sıtma, grip

İnsanlığın var oluşundan itibaren süregelen salgın hastalıklar, tarihsel süreç içerisinde olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Yerleşik düzene geçişin benimsenmesi, sosyal ilişkilerin artması, karşılıklı ticari faaliyetlerin fazlalaşması, savaşlar ve göçler dâhil birçok sebeple salgın hastalıkların ortaya çıkması ve yayılması söz konusu olmuştur. Beşeri olan tüm olgular ve salgın hastalıklar arasında daima bir ilişkiden bahsetmek yerinde olacaktır. Savaşlar, göçler, ekonomik yetersizlikler ve buhranlar, salgınların ortaya çıkması ve yayılmasında etkili iken, salgın hastalıklar da tek başına tüm sosyal ve ekonomik gidişatın yerle bir olması hususunda oldukça etkilidir. Hastalıklar, üretimin yapılamaması, ticari faaliyetlerin durması, sosyal hayatın sınırlandırılması gibi konularda olumsuz etkilere neden olmuştur. İzmir, tarihsel süreç içerisinde çeşitli salgın hastalıklara maruz kalmış ve hastalıklar sebebiyle milyonlarca insanını kaybetmiştir. Bu durumda, Batı Anadolu'nun en işlek ticaret şehri olması, ekonomik buhranlar, savaşlar ve ek olarak şehirde söz konusu olan belediyeçilik işlerinin yetersizliği etkilidir. Bu gibi etkenler sebebiyle İzmir yüzyıllar boyu kolera, veba, verem, sıtma, tifüs, tifo, çiçek, menenjit, kızıl, difteri gibi birçok salgın hastalıkla karşılaşmış ve salgınlarla mücadele ettiği gibi hastalıkların ortaya çıkmasına da engel olmaya çalışmıştır. Özellikle, 20. yüzyılın başlarına kadar, Avrupa'yı da kötü şekilde etkilemiş

olan ve kara ölüm olarak da bilinen veba hastalığı ile baş etmeye çalışmış, bu hastalıktan binlerce insanını kaybetmiştir (Beyru, 2005).

Bu çalışmada; 1800-1945 yılları arasında İzmir'in sağlık durumu, salgın hastalıkları ve bu hastalıklar karşısındaki mücadele çalışmaları üzerinde durulmuştur. İzmir'de sağlık ile ilgili olarak literatürde sınırlı sayıda kaynak vardır. Özellikle de bu çalışmada ele alınan tarih aralığı açısından bakıldığında, salgın hastalıklar üzerinde yeterli miktarda kaynak bulmak zordur. Literatüre katkı sağlaması adına yapılmış olan bu çalışmada, yöntem açısından bakılacak olursa, geniş şekilde arşiv ve literatür taramaları yapılmıştır. Ağırlıklı olarak yerel gazetelerden, tıp dergilerinden, kitaplardan, makalelerden ve daha birçok kaynaktan yararlanılmış ve İzmir'deki salgın hastalıklar ve hastalıklarla mücadele konularında genel şablonlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, İzmir tarihindeki sağlık durumunu ele alacak olan araştırmacılar için yardımcı bir çalışma olacaktır.

Cumhuriyet Dönemi Öncesi İzmir'in Sağlık Durumu

Salgın hastalıklar, epidemi adıyla da anılan belirli zamanlarda ortaya çıkarak bulaşıcı bir nitelikte olduğundan geniş kitleleri etkileyen ve insanların sıhhatlerinin bozulmasına yol açan sağlık sorunlarıdır.

Bazı hastalıklar birdenbire veya yavaş yavaş olmak üzere toplum içerisinde yayılırlar ve salgın durum kazanırlar. Hastalığın bu durumuna

salgın-epidemie adı verilir (Kantar, 1971). Hastalıkların bir bölümüne ise pandemie adı verilir. Bu hastalıklar sadece çıktıkları yerleri değil tüm dünyayı etkilerler. Grip, veba gibi hastalıklar bazı dönemlerde dünyayı etkilemişlerdir. Bu tür salgınlar pandemie'dir.

İzmir, verimli topraklara ve limana sahip olması sebebiyle oldukça gözde bir yer olmuş, ticaret ve ekonominin de geliştiği bir saha hâline gelmiştir. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun en büyük ticaret merkezlerindendir (Martal, 1999). Kent, Akdeniz ve dünya ticareti bakımından oldukça önemli bir tarihe sahiptir (Aktepe, 2003). Bu durum İzmir'in salgın hastalıklara maruz kalması konusunda oldukça etkili olmuştur. Büyük pandemilerde şehir, oldukça fazla sayıda insanını kaybetmiştir. Özellikle de ticaretin etkili olduğu, İzmir'i olumsuz anlamda etkileyen ve şehirde büyük can kayıplarının yaşanmasına sebep olan pandemilerden biri de veba hastalığıdır.

1. Veba

Ortaçağ Avrupasında kara ölüm olarak da anılan veba, yüzyıllar boyunca milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuş bulaşıcı bir hastalıktır. Pireler yoluyla farelerden alınan mikrobun insan vücuduna bulaştırılmasıyla oluşan hastalık, pirelerin ısırmasıyla birkaç gün içinde baş ve sırtta ciddi ağrılarla başlar. Nefes almakta güçlük, ateş, vücutta lekelenmeler, kasık ve tüm vücutta ağrıyla devam eder. İç organlara da zarar veren hastalık sebebiyle iç kanamalar söz konusu olur. Bu hastalığın son döneminde ise kişiler hayatlarını kaybederler (Onul, 1974).

Veba, Osmanlı Devleti'nde de görülmüş ve oldukça fazla can kaybına sebep olmuştur. Özellikle de Ege Bölgesi'nde, İzmir'de yoğun bir şekilde görülen veba, 1800'lü yılların başlarında binlerce kişinin hayatının son bulmasına sebep olmuştur (Beyru 2005, 19-21). Veba, İzmir'e daha çok İran sınırı yoluyla gelmiştir. Kervan ticaretleri bu anlamda etkili olmuştur. En büyük salgınlar, 1676 yılında 30.000 kişinin, 1709'da 10.000 kişinin ve 1724 yılında da 12.000 kişinin ölümüne sebep olan salgınlardır. Şehirdeki pis su birikintilerinin, yiyecek sıkıntılarının ve liman kenti olmanın etkisiyle büyük

salgınlara olduğu düşünülmüştür (Ünal, 2015, 128-129). Vebanın şehirde yayılmasını önlemek amacıyla çeşitli önlemler alınmıştır. Hastalığın yaygın olduğu ülkelerle ticari faaliyetlerde ithalatın azaltılmasına yönelik tedbirler alınmıştır. Ancak, 19. yüzyılın başlarında veba etkisini giderek artırmış ve salgınlar da şiddetlenmiştir. 1809'da şiddetli bir salgın yaşanmış, ardından 1812'den 1816'ya kadar olan dönemde 45.000 kişinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. 1814 yılında toplamda 100.000 olan nüfustan, 30.000 kişinin veba hastalığından dolayı öldüğü görülmüştür. Sonraki yıllarda ölüm oranlarının düştüğü görülür. 1826-1837 yıllarında yaşanan salgınlarda da 5.000 kişi vefat etmiştir (Yetkin, 1993, 372-375). 1812-1814 yılları arasındaki süreçte görülen vebada 40.000 kişinin öldüğü, 1837 yılında yaşanan salgındaysa büyük bölümü Türk olan 7.000 kişinin bu hastalıktan hayatlarını kaybettiği vurgulanmıştır (Gürsoy, 2013, s: 43). 1818 yılında 5.000 kişinin vebadan ölmesinin ardından halk büyük bir endişeye kapılmış, çarşı pazarda satış yapan kişiler kimseyi dükkânlara sokmamış, istekleri olanların istekleri pencerelerden atılarak verilmiştir.

“1818 YILINDA 5.000 KİŞİNİN VEBADAN ÖLMESİNİN ARDINDAN HALK BÜYÜK BİR ENDİŞEYE KAPILMIŞ, ÇARŞI PAZARDA SATIŞ YAPAN KİŞİLER KİMSEYİ DÜKKÂNLARA SOKMAMIŞ, İSTEKLERİ OLANLARIN İSTEKLERİ PENCERELERDEN ATILARAK VERİLMİŞTİR”

İnsanlar temel ihtiyaçlarını seyyar satıcılardan karşılamışlar, aldıkları her şeyi kapılarının önlerinde bulunan ilaçlı sularla yıkamışlar ve hastalığın eve girmesine engel olmak istemişlerdir. Halk korkudan evlerinden çıkamayacak hâle gelmiştir. Çıksalar da belli mesafelerle insanlara yaklaşmışlardır. 1900'lü yılların başlarında hasta sayısı azalmış ve 1920'lerde ise hastalığın neredeyse bittiği görülmüştür.

2. Kolera

Kolera mikrobi, pis sulardan, bu sularla yıkanmış besin maddelerinden bulaşan öldürücü bir hastalıktır. Mikrop, hijyene

uyulmayan yerlerde, kirli sularda bulunur ve bağırsakları kendisine yuva olarak seçer. Şiddetli ishallere yol açarak ölümlere sebep olur. Hastalıkla mücadelede en etkili yöntem temizlik işlerine dikkat edilmesidir. Kişisel temizlik bu anlamda çok önemlidir (Ayar, 2007, s:4).

İzmir, kolera salgınlarını ilk olarak 1831 yılında yaşamıştır. 1831 yılının Eylül ayında çıkan bu hastalık, 16.000-17.000 kişinin hastalanmasına sebep olmuştur (Say, 1941, s:88). 1842 yılında çıkan bir salgında 1642 Türk hastalığa yakalanmış, 1312 kişi ise hayatını kaybetmiştir (Beyru, 2005, s: 53). Bir diğer salgın da 1848'de yaşanmış ve 1903 kişinin ölümüyle neticelenmiştir (Ocak, Kocabaş, 2014, s:16). Bu salgın oldukça büyüktür. Bu salgın İstanbul'da başlamış ve İzmir'e ulaşmıştır. 1848 epidemisinde 372'si Türk 1903 kişi hayatını kaybetmiştir (Say, 1941, s:89). 1854'te 172 kişi (Sabri, 2001, s:8), 1865'te ise Haziran-Ağustos aylarında şiddetli bir kolera salgını sebebiyle 1950 kişi hayatlarını kaybetmiştir ((Say, 1941, s:89). 1893 yılında çıkan bir kolera salgınında da 413 kişi (Beyru, 2005, s: 157), 1894 yılında sadece bir ay içinde 67 kişi kolera hastalığından hayatını

yitirmiştir (Karayaman, 2008, s: 184). Kolera salgınlarında evler karantina altında tutulmuşlardır. Karantinalı evlerin kapılarına sarı renkte bildirge kağıtları asılmış, bu evlere giriş çıkış yasaklanmış, evler kireçlenmiş ve bu evlere yiyecek içecek pencerelerden verilmiştir (Ege, 2002, s: 53).

3. Diğer Hastalıklar

19. yüzyılda İzmir yalnızca kolera ve vebadan değil, çiçek, tifo, tifüs, dizanteri gibi hastalıklardan da etkilenmiştir. 1871 yılında çıkan bir çiçek salgınında 373 kişi hayatını kaybetmiştir (Beyru, 2005, s: 124-133). 1882-1883

Tablo 1

	Çocuk	Kadın	Erkek	Toplam
Karşıyaka	1471	1928	992	4391
İkiçeşmelik	564	769	554	1887

Tablo 2

	Çocuk	Kadın	Erkek	Toplam
Karşıyaka	1160	1009	876	3045
İkiçeşmelik	1043	1514	1527	4084

Tablo 3

	Çocuk	Kadın	Erkek	Toplam
Karşıyaka	512	780	912	2204
İkiçeşmelik	370	811	1048	2229

Tablo 4

	Çocuk	Kadın	Erkek	Toplam
Karşıyaka	266	774	727	1767
İkiçeşmelik	1101	2674	1512	5287

yıllarında da çiçek hastalığı salgın bir şekilde devam etmiştir. Bu bir yıllık dönemde 398 kişi çiçek hastalığından hayatını kaybetmiştir. 1908 yılına gelindiğinde hastalık devam etmiş ve 27 kişi yine çiçekten ölmüştür. 1909 yılında, yalnızca üç aylık bir yaz döneminde 47 kişi çiçek hastalığından vefat etmiştir (Karayaman, 2008, s: 174-175). 1878 ve 1883 yılları arasında yoğun bir tifüs salgını ve 1881 yılında

salgın hastalık taşıyabilme ihtimali olan gemilerin limanlarda kırk gün boyunca bekletilerek kıyıyla ilişki kurmasının yasaklandığı bir uygulamadır. Bu şekilde salgın hastalıkların önüne geçilmesi planlanmıştır (Mihçioğlu, 1997, s: 93-94). Urla'da kurulmuş olan karantina tesisleri sayesinde hastalıkların azalması konusunda başarı sağlanmıştır, zira bu şekilde hastalıkların şehre girmesine engel

“KARANTİNA, SALGIN HASTALIK TAŞIYABİLME İHTİMALİ OLAN GEMİLERİN LİMANLARDA KIRK GÜN BOYUNCA BEKLETİLEREK KIIYIYLA İLİŞKİ KURMASININ YASAKLANDIĞI BİR UYGULAMADIR. BU ŞEKİLDE SALGIN HASTALIKLARIN ÖNÜNE GEÇİLMESİ PLANLANMIŞTIR”

ise tifo salgını yaşanmıştır. 1899-1900 yıllarında Türk ve Musevi hastaneleri ve belediye hastanelerinin tutmuş oldukları kayıtlara göre 413 kişi tifo hastalığından vefat etmiştir. Aynı yıl içinde 310 kişi kızamıktan hayatını kaybetmiştir, 1899 yılında İzmir'de çıkan bir dizanteri salgınında da 289 kişi ölmüştür (Beyru, 2005, s: 196, 124-133).

Ticari faaliyetlerin yoğun olduğu İzmir'de hastalıkların azaltılabilmesi adına karantina uygulamasına gidildiği görülmüştür. Karantina,

olunmuştur.

1929-1945 Yıllarında İzmir'deki Salgın Hastalıklar

1929 yılında yaşanan Dünya Ekonomik Buhranı, ticaret kenti olan İzmir'i olumsuz anlamda etkilemiş, ticari faaliyetlerin azalmasıyla maddi darboğazlar yaşanmasına, alım gücünün düşmesiyle halkın gerekli olan günlük ihtiyaçlarını karşılayamamasına sebep olmuştur. 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı'nın bitimine kadar olan süreçte ekonomik sorunlar devam etmiş, bu da hastalıkların artmasına

SOLDA SIRAYLA Kasım 1929 - Haziran 1930 Karşıyaka ve İkiçeşmelik Dispanserlerinin Sıtma İstatistikleri (Tablo 1)

Karşıyaka ve İkiçeşmelik Dispanserinin 1930 Yılı Temmuz ve Kasım Ayları Arası Sıtma İstatistiği (Tablo 2)

1931 Yılı Karşıyaka ve İkiçeşmelik Dispanseri Sıtma İstatistiği (Tablo 3)

Karşıyaka ve İkiçeşmelik Dispanserinin 1931 Yılı Ağustos ve Mayıs Ayları Arası Sıtma İstatistiği (Tablo 4)

davetiye çıkarmıştır.

1. Sıtma

Sıtma, insanlığın var olduğu her dönemde varlığını sürdürmüş olan, tarih boyunca kavimlerin üzerinde ağır etkiler bırakan, medeniyetleri etkileyen yıkıcı sonuçları olan hastalıktır (Aksu, 1943, s: 19). Sıtma hastalığı nöbetlerle gelir, yüksek derecelerde ateş yapar ve bu hastalığın adı bu sebeplerle ısı, ısıtmadan gelir².

Halk, sıtmanın bataklıklardaki havadan bulaştığına inanmıştır. Sonrasında anlaşılabileceği ki, milyonlarca kişinin ölümüne sebep olan hastalığın sebebi sivrisinektir. Ölüm nispeti yüksek olan hastalık, anofel cinsi dişi sivrisineklerin ısırılmalarıyla kana parazit bırakmalarından kaynaklanır. Kanda üreyen parazitler, şiddetli ateş, halsizlik, kabızlık, iştahsızlık gibi sorunlara yol açar, ayrıca kansızlıkla beraber sarılık ve dalak şişmesi gibi sonuçlarla da kişinin hayatını kaybetmesine sebep olur.

Sıtmaya sebep olan sivrisinekler, bataklıkların ve durgun suların olduğu yerlerde çoğalırlar. Sadece bataklıklar değil, temiz su birikintilerinde, yollara akıtılan sularda ya da bir bardak suda dahi yavru üretimleri söz konusu olmuştur. İzmir, bataklıkların yoğun olarak bulunduğu bir yerdir, iklimsel ve coğrafi olarak da sıtmaya temel hazırlar. Cellat Gölü, Gediz Çayı, Balçova ve Yenikale arasındaki su birikintileri ve de Halkapınar Bataklığı gibi faktörler İzmir'de sıtma hastalığının

yoğun hâlde görülmesinde büyük etkiye sahiptir (Bora, 2015, s: 134). Ayrıca kanalizasyonun yetersiz oluşu, Türk mahallelerindeki temiz ve pis suların dışarıya akıtılması sıtmanın yaygın olmasına sebeptir.

1919 yılında 162 kişinin bu hastalıktan öldüğü görülmüştür³. 1929 yılında, Foça'da, sıtma sebebiyle bir köyün yatağa düştüğü öğrenilmiştir. Foça'nın Gerenköyü ahalisinden Mehmet bir mektup yazmıştır. "Foça kazasının 200 hanelik Gerenköy halkı sıtmadan son derece bitap bir halde yatıyor. Bir senelik sayımızın semeresi olan zeriyaımız yüz üstü kaldı. Acil şifamızın temini için Kırmızı Ay ve Sıtma ile Mücadele Cemiyetlerinin şefkat ellerini biz köylülere uzatmasına tavassutunuzu rica ediyoruz.⁴" Foça'da 13 kişi hayatını sıtma hastalığından kaybetmiştir⁵. İzmir'de sıtmanın en yoğun olduğu yerlerden biri Foça'dır. Buradaki Gediz Nehri ve yağmurlarda taşkın yapması buna sebep olmuştur.

Kasım 1929 – Haziran 1930 arasındaki 8 aylık süre içerisinde Karşıyaka ile İkiçeşmelik dispanserlerinin verilerine göre sıtma istatistikleri şu şekilde gerçekleşmiştir⁶:

8 aylık periyotta kaydı tutulmuş olan sıtma vakaları oldukça fazladır. Karşıyaka ve İkiçeşmelik Dispanser kayıtları göz önünde tutularak hazırlanan bu tabloya ek olarak yine bu iki dispanserinin 1930 yılı Temmuz ve Kasım ayları arasında tutulan kayıtları da Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti kayıtlarına göre Tablo 2'de verilmiştir⁷.

1931 yılının sıtma durumu İzmir Karşıyaka ve İkiçeşmelik Dispanserleri üzerinden incelemeye devam edilmiş ve Tablo 3'te gösterilmiştir⁸.

Sıtma hastalığı sonraki aylarda da varlığını artırarak devam etmiş, 1931 yılı Ağustos ayı ve 1932 yılı Mayıs aralığındaki süreçte yine Karşıyaka ve İkiçeşmelik Dispanserlerinin verileri göz önünde tutularak aşağıdaki gibi bir tablo oluşturulmuştur⁹. (Bu dispanser verilerinde Şubat ayına kadar çocuk hasta sayıları kayda geçmiş, sonrasında yalnızca kadın ve erkek hasta sayıları veri olarak tutulmuştur.)

1932 yılında da Bergama'da çalışma yapan ekip 1534 sıtma hastasını tedavi etmiş, Ödemiş'te de 1182 hastanın tedavisi yapılmıştır¹⁰.

Sıtma mücadelesinin hızlanması için

İzmir'de dört faal heyet oluşturulmuş ve çalışmalara başlanmıştır. Dört polis, dört zabıta memuru, iki sıhhiye memuru görevlendirilmiştir. Heyet, sokaklardaki su birikintilerine, havuzu olan evlerin havuzlarına mazot dökmüş ve sinekle ciddi anlamda mücadele etmiştir. Buca, Bornova ve Karşıyaka semtleri bu çalışmalarda, şehirdeki gibi ciddiyetle sıtmadan arındırılmaya çalışılmıştır. Kazalara, nahiyelere ve köylere de ekipler gönderilmiş ve ciddi şekilde çalışmalar yapılmıştır¹¹.

1931 yılında Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğü sıtmanın durumunu anlamak için bir istatistik hazırlamış; buna göre Nisan'dan Temmuz'a kadar olan süreçte yalnızca Bostanlı'da 400 kişi sıtmaya yakalanmış, 265 kişi enjeksiyon yapılarak, geri kalanı da kinin verilerek tedavi edilmiştir. Bu süreçte iki kişi sıtma sebebiyle vefat etmiştir¹². Ağustos-Ekim arası yaklaşık iki aylık sürede 50 civarında ölüm söz konusu olmuştur. Hasta sayısı da 70'i aşmıştır¹³. 1934 yılında sıtma mücadelesi teşkilatının yaptığı sıtma tedavilerinde 413.685 kişinin tedavi edildikleri anlaşılmıştır¹⁴.

Sıtma ile mücadele etmek adına belediye bataklikların kurutulması, su birikintilerine mazot dökme, halka bedava mazot dağıtma ve kinin dağıtma gibi görevleri üstlenerek sıtmayla savaşmıştır. Fakat özellikle de yağmurun fazla yağdığı yıllarda sıtmanın önüne geçilememiştir. 1940 yılında da yağmurun çok yağması nedeniyle sıtma görülmüştür. 1945 yılında mücadele devam etmesine rağmen Bayındır'da sıtma vakaları artmış, merkezde 172, köylerde ise 324 sıtmalı hasta tespit edilmiştir. 1066 kişi de sıtmadan şüphe edildiği için muayene edilmiştir¹⁵.

Belediye, sıtmanın önüne geçmek adına büyük çaplı çalışmalar yapmış, Halkapınar bataklığının, Halimağa tarlasındaki bataklikların, Karşıyaka ve Bostanlı batakliklarının ve ek olarak Cellat Gölü'nün de kurutulması sağlanmıştır.

Sıtma hastalığındaki olumsuz etkiler kinin ile tedavi edilmiştir. Kınakına ağacının kabuklarından elde edilen ilaç Türkiye'ye de yurt dışından getirilir. Hastalığın tedavisinde etkin bir yöntemdir, bu nedenle Türk Hükümeti

halka kinin dağıtmış ya da satmıştır. Fakat kinine ulaşım zorlaşınca atebrin ve plasmochine adında sentetik ilaçlar üretilmiştir.

2. Verem

Verem, canlı bir basilin sebep olduğu bulaşıcı bir hastalıktır. Akciğerlere yerleşen ve sonucu ölümle biten, kolay bulaşan ve yayılan hastalıktır. Tükürük, balgam ve hava yoluyla bulaşır. Hastalık, içinde bulunulan yaşam koşulları, fakirlik, zor şartlarda çalışma ve ekonomik yetersizlikler sebebiyle fazlaca yayılır. İzmir'in yaşadığı maddi sorunlar ve imkânsızlıkların etkisi, savaşlar, göçler, hastalıklarla mücadeledeki yetersizlikler verem hastalığının rahatça ilerlemesine ve yaygınlaşmasına sebebiyet vermiştir. 1919 yılında yalnızca 415 kişi verem hastalığından dolayı hayatlarını kaybetmişlerdir. 222 Rum, 165 Türk, 16 Yahudi ve 12 Ermeni veremden ölmüştür (Berber, 1999, s: 104). 1928 yılında 1960 veremli hasta tedavi edilmek için çabalanmışsa da 370 kişinin bu hastalıktan ölümüne engel olunamamıştır. Halihazırda ekonomik çöküntüler yaşamış olan ve özellikle de 1929 Büyük Buhran'dan etkilenen İzmir, 1931 yılının Aralık ayında 26 kişiyi, 1932 yılının Aralık ayında ise 20 kişisini veremden kaybetmiştir (Göksu, 2003, s:40). Hastalıktan ölüm oranları yüksek olduğundan hükümetin ve yerel yöneticilerin en çok odaklandıkları konular arasında bu hastalık da yer almıştır¹⁶.

Dr. Behçet Uz'un teşebbüsleriyle 1923 yılının Şubat ayında İzmir Veremle Mücadele Cemiyeti Hayriyesi kurulmuştur¹⁷. Cemiyet, hastaların muayeneleri, tedavileri, aşılama gibi faaliyetleri üstlenmiş ve hastalıkla mücadelede büyük başarılar sağlamıştır. 1931 yılında da BCG aşı uygulamasını yayarak veremle mücadele ve verem hastalığından korumanın öncülüğünü yapmışlardır (Arıkan, 2010, s:105).

Cemiyet, 1929 yılında 1396 hastanın muayenelerini yapmış, veremli olan 370 hastaya da ilaç temin etmiştir. Verem hastalığı kapmış olan 731 kişiye de her gün dispanserde kuvvet iğneleri yapılmıştır. 2100 kişinin kiloları tartılmıştır¹⁸. 1924-1932 yılları arasında yapılan çalışmalarda, 4.462 kişinin

yatırılarak tedavi edildiği ve 27.401 hastanın da röntgenlerinin çekildiği bilinmektedir¹⁹. Hastalıkla mücadele açısından verem hastaneleri, Yamanlar Sanatoryumu, Buca Sanatoryumu gibi kuruluşlar oluşturulmuş ve başarı da sağlanmıştır. Cemiyet, ağır hastaların tedavi edilmeleri ve hastalığın yayılmasının önlenmesi adına dikkatle çalışmıştır.

3. Grip

Grip, bedeni yorgun ve zayıf düşüren, hava değişikliklerinin de etkisiyle kulak, burun ve boğazda iltihaplanmalar yapan ve öksürüğün de eşlik ettiği bir hastalıktır. Hastalık,

İkiçeşmelik Caddesi, Basmane'de Gazi Bulvarı, Alsancak'ta Yıldırım Kemal Sokağı'nda belediye birer doktor görevlendirmiştir. Belediye doktorları her gün öğleye kadar buralarda muayeneler yapmış daha sonra da evlere muayeneye gitmiş ve hastalara ilaç sağlamışlardır²³. Sonrasında mıntika sayısı artırılmış ve Karşıyaka da eklenerek bu sayı 6'ya çıkarılmıştır.

1929 yılında İzmir'de 43 kişi grip sebebiyle ölmüştür. Ölenlerin fakir halktan olması sebebiyle belediyenin halka yardımları söz konusu olmuş, erzak, kömür yardımlarına başlanmış, hastalar muayene edilerek

“İZMİR, STRATEJİK OLARAK MUHKEM BİR YERDE VE ANADOLU'NUN BATI'YA AÇILMASINDA ADETA BİR KAPI NİTELİĞİNDE OLDUĞUNDAN, TÜM ÜLKELERLE TİCARİ İLİŞKİLERE GİRMİŞ VE OLUMLU YA DA OLUMSUZ TÜM ETKİLERE AÇIK HÂLE GELMİŞ, SALGIN HASTALIKLAR KONUSUNDA DA BÜYÜK SORUNLAR YAŞAMIŞTIR”

ciğerlerin ve kalbin yorulmasına sebep olarak pnömöniye döner ve kişilerde hayati riskler oluşturur. Hastanın sürekli dinlenmeye ve iyi bir bakıma ihtiyacı vardır. Hastalık basit gibi görünse de birçok kişinin ölümüne ve birçok kişinin de bir süre işleyememesine sebep olmuştur²⁰. Hastalığın önlenmesinde kişisel temizliğe dikkat etmek, kalabalık yerlerde bulunmamak, ağız mikrop öldürücü ilaçlarla temizlemek, soğuk algınlığından sakınmak, hasta ziyareti yapmamak, toplu olarak kullanılan alanlarda temizliğe dikkat etmek, tramvaylarda da sadece tek kapıyı kullanmak ve hava akımının önüne geçmek gibi şeylere dikkat edilmesi önerilmiştir²¹. Belediye bu anlamda mücadele çalışmaları yapmış, önlemler almıştır. Salgın olan bu hastalıktan korunmak için okulların, kahvehane ve sinema gibi yerlerin bir süreliğine kapatılmasına karar verilmiştir²². Vilayet Sıhhiye Meclisi, salgınla mücadele amacıyla İzmir'i 5 bölgeye ayırmıştır. Eşrefpaşa Caddesi, Kemeraltı, Kaymakam Nihat Bey Caddesi, Üçüncü Asmalı Mescit,

eczaneden ücretsiz ilaç temini sağlanmıştır²⁴. Doktorların ücretsiz muayene ve verdikleri tedavilere rağmen 1929 yılının Şubat ayında, 500 kişinin²⁵, Mart ayındaysa 187 kişinin grip hastalığına yakalandığı görülmüştür²⁶. Hastalığın kış aylarında salgın yapması sebebiyle önlemler artırılmış, grip nedeniyle, vapur, tramvay, şimendifer vagonu, araba, otomobil ve kamyonların sık sık temizlenerek dezenfekte edilmesi uygun bulunmuştur²⁷. Ayrıca grip salgınıyla mücadele konusunda halkın da dikkatli davranması, hastalığın yayılmasını önlemek için önemli görülmüştür²⁸.

Grip, her yıl kış aylarında etkili olmuştur. Tire'de 1935 yılının Mart ayında 23 kişi grip hastalığına yakalanmış, 3 kişinin hastalığı zatürreye çevirmiş ve 1 kişi de vefat etmiştir²⁹. Her yıl kış aylarında grip vakalarında artışlar olmuş ve her yıl benzer önlemler alınmıştır. Özellikle ücretsiz muayene, erzak temini, ilaç temini ve kömür dağıtımı üzerinde ciddiyetle durulmuştur.

Sonuç

Salgın hastalıklar, tarihsel süreç içerisinde milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuştur. Coğrafi konum, çevresel faktörler, yaşam şartları, inanış temelleri hastalıkların etkili olmasında ve yayılmasında büyük paya sahip olmuştur. Hastalıklar aniden çıkarak tüm sosyal hayatı alt üst eden ve savaşlardaki kayıplardan daha büyük can kayıplarının verilmesine sebep olan olgulardır.

Salgın hastalıklarda en önemli faktörlerden biri ekonomik durum ve gelişmişlik meselesidir. Ekonomik koşulları kötü olan ülkelerin salgın hastalıklarla karşılaşma sıklığı arttığı gibi hastalıklardan ölüm oranlarında da artış söz konusudur. Türkiye de cumhuriyet yıllarına gelinceye kadar geçen sürede salgınlarla ciddi anlamda uğraşmış ve hastalıklardan dolayı büyük sayıda can kayıpları vermiştir. İzmir, stratejik olarak muhkem bir yerde ve Anadolu'nun Batı'ya açılmasında adeta bir kapı niteliğinde olduğundan, tüm ülkelerle ticari ilişkilere girmiş ve olumlu ya da olumsuz tüm etkilere açık hâle gelmiş, salgın hastalıklar konusunda da büyük sorunlar yaşamıştır. 1800'lü yıllarda birçok hastalık ticaret gemileri aracılığıyla kente gelmiş ve binlerce insan yaşamını yitirmiştir. Çözüm olarak karantina uygulaması hayata geçirilmiştir. Bu uygulamayla limanlara gelen gemilerin ve gemi mürettebatının bir süre bekletilmesi ve muayene edilerek sağlık durumlarına bakılması sağlanmıştır.

İzmir'in kentsel yapılanması ve salgın hastalıklar konusunda bir korelasyondan bahsetmek söz konusudur. Kentsel yapılanmadaki yetersizlikler, kanalizasyon sorunları, temiz su kaynaklarına erişim sorunları ve alt yapının yetersizliği salgın hastalıkların ortaya çıkmasında etkili olmuş ve birçok kişinin ölümüne sebep olmuştur. Temiz su kaynaklarına uzakta yerleşmiş halkın tifodan ya da koleradan dolayı hastalandıkları bilinmektedir. Altyapı yetersizliği

nedeniyle sokaklara akıtılan atık suların sivrisineklelerin üremesine sebep olması ve bu şekilde sıtma hastalığının da yayılması buna örnek verilebilir. Buna ek olarak bazı hastalıkların da kentsel yapılanma üzerinde etkisi olduğu görülmüştür. Sıtmadan korunmak için bataklıkların yakınlarına yerleşmemesi ya da bataklıklara yakın oturanların bu yerleşim yerlerini terk edip göçmeleri örnek verilebilir. Torbalı'da bulunan Cellat Gölü'nün sıtma hastalığının yaygınlaşmasında etkili olması nedeniyle burada yaşayan halkın yakın köylere göçmesi de güzel bir örnektir. Ayrıca verem hastalığının tedavisinde yüksek ve ormanlık alanların tercih edilmesinden de söz edebiliriz. Verem hastaları için sanatoryumların açılması, hastaların bu yerlerde tedavi edilmeleri de kentsel yerleşim ve şekillenme açısından önemlidir.

İzmir, sıtma, verem başta olmak üzere birçok hastalıkla uğraşmış; sıtma en çok uğraştıran ve mesai harcamasına sebep olan hastalık olmuştur. Sıtma mücadelesi için bataklıklar ve su birikintileri kurutulmaya çalışılmış, hastalığın tedavisinde kullanılan kinin sağlanmaya çalışılmış, sivrisineklelerle mücadele etmek amacıyla halka mazot dağıtılmış ve halktan da sıtma ile savaşta yardım ve destek beklenmiştir.

Verem konusunda, verem mücadelesi için çalışmalar yapılmış, sanatoryumlar açılmıştır. Hastanelerde veremli halka tedavi olanağı sağlanmış ve hastaların iyi bakılması için çalışılmıştır.

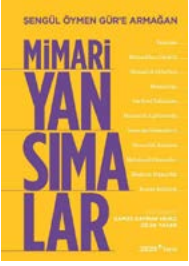
İzmir, tarih boyunca hastalıklarla mücadele etmek zorunda kalmış ve bu hastalıklar sebebiyle de nüfusunun büyük bir bölümünü kaybetmiştir. Her dönem hastalıklarla savaşmak zorunda kalan İzmir, cumhuriyet ve sonrası dönemde sağlıklı ilgili iyi gelişmelere imza atarak salgınların azalmasında etkili olabilmektedir. Cumhuriyetin olumlu kazanımlarından biri de sağlıklı ilgili yapılmış olan çalışmalar ve bu çalışmalardan kazanılan başarılarıdır.

DİPNOTLAR

- 1 Bu makale Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalında danışmanlığını Prof. Dr. Melih Tinal'ın gerçekleştirdiği, "1929-1945 Yılları Arasında İzmir'de Salgın Hastalıklar ve Çözüm Arayışları" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.
- 2 Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt: 1, (1947), Sayı: 3, 66.
- 3 Uluslararası Amerikan Koleji Araştırma Komitesi, İzmir'deki Bazı Sosyal Koşullar Hakkında Bir Araştırma İZMİR 1921, çev. Aykan Candemir, (İzmir: Aralık 2000), 34.
- 4 Hizmet, 17 Temmuz 1929.
- 5 Anadolu, 22 Teşrinievvel 1929.
- 6 Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 101, (Ocak 1930), 602-603; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 102, (Şubat 1930), 668-669; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 103, (Mart 1930), 744-745; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 104, (Nisan 1930), 824-825; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 105, (Mayıs 1930), 907-909; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 106, (Haziran 1930), 1017-1018; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 107, (Temmuz 1930), 1079-1080; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 108, (Ağustos 1930), 1174-1175.
- 7 Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 109, (Eylül 1930), 40-41; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 110, (Teşrinievvel 1930), 141-142; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 111, (Teşrinisani 1930), 218-219; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 112, (Kanunuevvel 1930), 327-328; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 113, (Kanunsani 1930), 427-428.
- 8 Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 115, (Mart 1931), 631-632; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 116, (Nisan 1931), 711-712; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 117, (Mayıs 1931), 934-935; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 119, (Temmuz 1931), 1008-1009; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 120, (Eylül 1931), 1081-1084.
- 9 Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 121, (Teşrinisani 1931), 60-63; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 122, (Kanunusani 1932), 170-173; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 124, (Mayıs 1932), 350-353; Türkiye Hilaliahmer Mecmuası, No: 126, (Haziran 1932), 419-422.
- 10 İzmir Vilayet Zabıtnamesi 1932, 18-19.
- 11 Anadolu, 17 Eylül 1929.
- 12 Anadolu, 17 Temmuz 1931.
- 13 Yeni Asır, 2 Teşrinievvel 1931.
- 14 Yeni Asır, 26 Mayıs 1935.
- 15 Yeni Asır, 26 Temmuz 1945.
- 16 Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt: 13, (1950), Sayı: 3, 440.
- 17 Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yayınları), 112.
- 18 İzmir Vilayeti 1929 Senesi İstatistik Yıllığı (İzmir: Bilgi Matbaası, 1930), 76.
- 19 Türkiye Cumhuriyeti Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Sıhhiye Mecmuası Fevkaledü Nüshası (29 Birinci Teşrin 1933) Vekâletin 10 Yıllık Mesaisi, 74.
- 20 Kızılay(Akın), 24 Şubat 1937, 2.
- 21 Anadolu, 8 Kanunusani 1929, 2.
- 22 Anadolu, 1 Şubat 1929, 1.
- 23 Anadolu, 4 Şubat 1929, 1.
- 24 Anadolu, 7 Şubat 1929, 2.
- 25 Hizmet, 12 Şubat 1929, 3.
- 26 Hizmet, 3 Mart 1929, 2.
- 27 Anadolu, 9 Kanunuevvel 1930, 2.
- 28 Yeni Asır, 14 Şubat 1935, 9.
- 29 Ege(Akın), 20 Mart 1935, 2.

KAYNAKLAR

- Aksu, Lütfi. Malarya(Sıtma). Ankara: Ulusal Matbaa, 1943.
- Aktepe, Münir. İzmir Yazıları Camiler, Hanlar, Medreseler ve Sebiller. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2003.
- Arıkan, Ayten. Milli Türk Tıp Kongreleri (1923-1968) ve Türkiye Sağlık Politikalarına Etkileri. İstanbul: Türkiye Tıp Akademisi Yayınevi, 2010.
- Berber, Engin. Yeni Onbinlerin Gölgesinde Bir Sancak-İzmir (30 Ekim 1918-15 Mayıs 1919). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999.
- Beyru, Rauf. 19. Yüzyılda İzmir'de Sağlık Sorunları ve Yaşam. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2005.
- Bora, Siren. Bir Semt Bir Bina: Karataş Hastanesi ve Çevresinde Yahudi İzleri. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınevi, 2015.
- Ege, A. Şahabettin. Eski İzmir'den Anılar. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2002.
- Göksu, Emel. 1929 Dünya Ekonomik Buhran Yıllarında İzmir ve Suç Coğrafyası. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2003.
- Gürsoy, Melih. Tarihi, Ekonomisi ve İnsanları İle Bizim İzmirimiz. İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013.
- İzmir Vilayet Zabıtnamesi 1932.
- İzmir Vilayeti 1929 Senesi İstatistik Yıllığı. İzmir: Bilgi Matbaası, 1930.
- Kantar, Ahmet. Sağlık Bilim ve Kolera. İzmir: Karınca Matbaacılık, 1971.
- Karayaman, Mehmet. 20. Yüzyılın İlk Yarısında İzmir'de Sağlık. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 2008.
- Martal, Abdullah. Değişim Sürecinde İzmir'de Sanayileşme 19. Yüzyıl. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1999.
- Mıhçıoğlu, Cemal. Türk Hekimlik Dili. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.
- Ocak, Başak ve Yıldırım Kocabaş, Özlem. İzmir Gureba-i Müslimin Hastanesi'nden İzmir Devlet Hastanesi'ne "Bir Hastane Öyküsü". İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2014.
- Onul, Behiç. Enfeksiyon Hastalıkları. Ankara: Ankara Üniv. Tıp Fak. Yayınları, 1974.
- Ünal, Neslihan. İki Osmanlı Liman Kenti İzmir ve Selanik. Ankara: İmge Kitabevi, 2015.
- Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yayınları.
- Say, Memduh. Hijyen Bakımından İzmir Şehri. İzmir: Bilgi Matbaası, 1941.
- Türkiye Cumhuriyeti Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Sıhhiye Mecmuası Fevkaledü Nüshası (29 Birinci Teşrin 1933) Vekâletin 10 Yıllık Mesaisi.
- Uluslararası Amerikan Koleji Araştırma Komitesi, İzmir'deki Bazı Sosyal Koşullar Hakkında Bir Araştırma İZMİR 1921, çev. Aykan Candemir. İzmir: Aralık 2000.
- Yetkin, Sabri. "İzmir'de Veba Salgını (Mayıs- Haziran 1900)." Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi C: 1/S: 3 (1993): 372-375.
- Yetkin, Sabri. "Kolera Günlerinde İzmir." İzmir Kent Kültürü Dergisi Sayı: 3, (Mart 2001): 8.
- Anadolu
- Ege(Akın)
- Hizmet
- Kızılay(Akın)
- Yeni Asır
- Tıp Fakültesi Mecmuası
- Türkiye Hilaliahmer Mecmuası

YAYINEVİ YEM Yayın
EDİTÖRLER Gamze Kaynak
Heinz, Dilek Yaşar
BASIM Haziran 2020

Şengül Öymen Gür'e Armağan: Mimarî Yansımalar

Kuşkusuz Türkiye mimarlık eğitiminde, geçmişten bugüne değerli birçok hocanın katkısı olmuştur. Ancak bazıları vardır ki; yol gösterici rolü, sahip olduğu evrensel ve çağdaş değerler, mimarlık eğitiminde gerekliliğine inandığı sanat ve kültürün yanı sıra kaliteli insan ilişkileri, özellikle öğrencilerine karşı anlayışlı ve güleryüzlü davranışları ile bir eğitimci olmanın ötesinde iz bırakır.

İşte bu müstesna isimlerden Prof.Dr. Şengül Öymen Gür'e armağan olarak hazırlanan Mimarî Yansımalar kurgulanırken, Gür'ün akademik yaşamı boyunca hem üzerinde çalıştığı hem de ilgi duyduğu mimarlık eleştirisi, felsefesi, kuramı, tarihi, eğitimi ve konut kültürü gibi alanları irdelemeye yönelik bir içerik oluşturmak hedeflendi. Bu amaçla davet edilen, Gür ile birlikte çalışmış ya da onun öğrencisi olmuş değerli akademisyenlerin hazırladıkları Türkçe ve İngilizce makalelerle, mimarlık literatürüne katkı sağlayacak nitelikte bir kitap ortaya çıktı.

*Kitabın, yayınevi tarafından yayınlanan tanıtım metnidir.

YAYINEVİ YEM Yayın
YAZAR Cengiz Yetken
TÜRKÇESİ Özlem Erdoğan
Erkarslan
EDİTÖR Müge Cengizkan
GRAFİK TASARIM Utku Lomlu
BASIM Haziran 2020

Klasik Müzik Isıkla Çalınmaz Louis Kahn Stüdyo ve Atölyesinde Birlikte Üretmek

Hem mimarlık pratiğinde hem de tasarım eğitiminde bir profesör olarak geçirdiğim mesleki yaşamım boyunca, sık sık 20. yüzyılın belki de en seçkin mimarlarından biri olan Louis Kahn hakkında sorularla karşılaştım. Pek çok dostum Kahn hakkında yazmam için beni teşvik etti. İlk önce, çocuklarıma Lou ile yaşadığım deneyimi ve binalarının neden bu denli özel olduğunu aktaran bir dizi mektup yazmayı düşündüm. Ancak sonradan farkettim ki, bunları aslında mimarlık okullarındaki öğrencilere ve uygulamadaki arkadaşlarıma aktarmalıydım. Binalarının içine işlemiş tasarım duygusunu ve onları doğuran fikirleri iletmek için bu en iyi yol olacaktı. Giderek yazdıklarımın salt anılardan ibaret kalamayacağını ve tasarım eylemi üzerine ışık tutacağını anladım. Bu aynı zamanda, kendi tasarım anlayışımı da yeniden keşfetmemi sağlayan bir kişisel yolculuk oldu. Bu kitap Kahn'ın mimarlık yaklaşımını veya onun görüşlerini anlatmayı amaçlamıyor. Bu anılar Kahn ile beraberliğimden, sınıfından, bürosundan, binalarından ve bunca yıl mesleğin içinden öğrendiklerimdir. Yanıtlaması zor bir soruyu yanıtlamaya çalışıyorum: Kahn'dan ne öğrendim?

*Metin: Cengiz Yetken

YAYINEVİ Arketon
YAZAR Adolf Loos
TÜRKÇESİ Erdem Ceylan
BASIM Temmuz 2020

Süsleme ve Cürüm

"Okur, Loos'un metinlerini okurken 'müellif'in çok sayıdaki kimliğine şahit olur. Mimarlık, sanat ve moda eleştirmeni, kâhin, öğretmen, reklamcı, denemeci, hikâye anlatıcısı, hatip. Kimi zaman aynı metinde birkaçı birden. Loos'un yazı dili bilimselliğin soğuk nesnelliğinden, entelektüelliğin derinliğinden, mesafeli duruşundan ve üstten bakışından uzaktır. Bu tutumun nedeni, mimarlık gibi yazının da entelektüelleştirilmesine karşı olması, dolayısıyla dili kültüre iade etmek istemesidir. Toplumun ortalama kesiminin kavrayabileceği, samimi ve dürüst bir dille, halkın yaşayan, gündelik konuşma diliyle yazar, kızar, sitem eder, hakkının yendiği iddiasında bulunur; ancak elbette nihayetinde konunun otoritesi daima kendisidir. 'Doğru' bilgi, bakış açısı, değerlendirme, yorum ve yargı ondadır. Tezlerini meşrulaştırmak, iddialarını haklı çıkarmak için tarihin derinliklerinden -okuruna tanıdık geleceğine inandığı- kanıtlar devşirir. Anlaşılmak ister, kelime oyunlarına yer vermez. Yine de ara sıra imalı ve alaycı olduğu da bir gerçektir. Amacı edebiyatın dolambaçlı yollarına sapmak değil, okuruyla -her kimse ve ne pahasına olursa olsun- mutlaka diyaloga girmek, sansasyonel projeleriyle Viyanalıları yaptığı gibi, yazılarıyla da okuru soru sormaya ve düşünmeye sevk etmektir.

* Kitabı Türkçeleştiren Erdem Ceylan'ın yazdığı özsözden

YAYINEVİ Verita Kitap
YAZAR Reşit Sermet Elçi
BASIM Şubat 2020

Sevginin Peşinde

R. Sermet Elçi 1953'Te Malatya'da dünyaya geldi. İzmir Karşıyaka'da büyüdü. 1967'de Deniz Lisesi'ne girdi ve 1970'te Disiplin Kurulu kararıyla okuldan ihraç edildi. 1971'de İzmir Atatürk Lisesi'ni, 1976'da da Ege Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Elinizdeki kitap, yayınevimizden çıkan Bulutlarda Yaşanmazmış, Deniz Lisesi'nden TKP'ye 1967-1994 ve Geç Değilmiş adlı iki anı kitabı bulunan R. Sermet Elçi'nin ilk şiir kitabıdır.

*Kitabın, yayınevi tarafından yayınlanan tanıtım metnidir.

YAYINEVİ **ondokuzonbir**
YAZAR **Susana Torre**
TÜRKÇESİ **Gamze Yeşildağ**
EDİTÖR **Neslihan İmamoğlu**
BASIM **Haziran 2020**

Mimarlık ve Feminizm

Susana Torre neredeyse 50 yıllık mimari deneyiminde feminizm ve mimarlık arasındaki ilişkiyi birçok kez incelemiş -ve deneyimlemiş- bir mimar, eleştirmen ve eğitimci. Torre 1977’de küratörlüğünü yaptığı Amerikan Mimarisinde Kadınlar sergisinden hareketle mimarlık ve feminizm ilişkisini farklı ölçeklerde boyutlandırıyor. Feminizmin toplumsal bir hareket olarak akademide, evlerde ve kentlerde nasıl değişimler yarattığını ve gelecekte de hayatlarımızda neleri değiştirebileceğini anlatıyor. Mimarlık ve Feminizm, Torre’nin 2014’te Feminizm ve Mimarlık: Kuşaklararası Konuşmalar programında verdiği konferansı ve bu baskıya özel yazdığı son sözü içeriyor. “Konuşmamın üzerinden geçen neredeyse beş yıllık sürede, feminizmi sosyal ve siyasal hayatın ön saflarına taşıma hareketi birçok ülkede gözle görülür şekilde arttı. Her şeyden önemlisi, kadınlar amaçlarımıza ulaşma yolunda dayanışmayı yeniden keşfettiler ve çok sayıda erkek de erişim ve fırsat eşitliğini desteklemek için oradaydı.”

YAYINEVİ **SALT, Garanti**
Kültür
ARAŞTIRMA VE
SÖYLEŞİ **Tuğçe Kaplan**
(SALT)
EDİTÖR **Kübra Yeter**
TASARIM **Project Projects**
UYGULAMA **Özgür Şahin**
(SALT)
BASIM **Haziran 2020**

Cengiz Bektaş ile Mimari Üretimleri Üzerine Söyleşi

Kendi deyişiyle “ozan-mimar-yazar” ya da “yüksek mühendis-mimar” olarak 60 yıl boyunca üretim yapan Cengiz Bektaş (26.11.1934-20.03.2020), SALT Araştırma ve Programlar’dan Tuğçe Kaplan’ın sorularını cevaplıyor. Ekim 2019’dan Şubat 2020’ye uzanan, beş buluşmalık bu uzun sohbette, Bektaş’ın mimari projelerinden seçili bir kısmı, arşivcinin merak duygusuyla yeniden ele alınıyor. Mimarın pratiği, SALT Araştırma’daki arşivi üzerinden irdelenirken belgeler yeni yorumlamalara açılıyor. SALT’ın Haziran 2020’de PDF formatında erişime sunduğu yayın, Bektaş’ın 1980 öncesi ve sonrası üretimini karşılıklı okuma imkânı sağlarken nice coğrafyadan fotoğraf ve çizimlerle gerek yapıları gerekse mimariye yaklaşımını kapsamlı şekilde örneklendiriyor.

YAYINEVİ **Janus Yayınları**
YAZAR **Georg Simmel**
TÜRKÇESİ **Alp Tümertekin,**
Nihat Ülner
BASIM **Haziran 2020**

Harabe, Kapı ve Köprü, Kulp

Georg Simmel’in “Harabe, Kapı ve Köprü, Kulp” isimli kitabı Janus Yayıncılık’tan çıktı. “Harabe, mimari bir eserin, bir zamanlar yaşam barındıran binanın sonudur; daha geniş bakarsak insanın sonlu, doğanın sonsuz olduğunun kanıtıdır. Köprü, toplumu oluşturacaktır; insanın en gerekli etkinliği olan ilişki kurma ancak köprü ile mümkündür. “Seni anlıyorum” demek, bir köprü atmaktır iki yaka arasında. Kapı, hem içeriği dışarıya açar hem de dışarıyı içeri alır. Her defa bambaşka sonuçlar çıkar ortaya.

Kulp, orada duranı kendilemenin yegâne yoludur. Kulp olmadan benim olamazsın! Georg Simmel’in ana izleklerine götürecek başka yollar duruyor önümüzde.”

*Kitabın, yayinevi tarafından yayınlanan tanıtım metnidir.

YAYINEVİ **Arketon**
YAZAR **Steen Eiler Rasmussen**
TÜRKÇESİ **Deniz Özden**
BASIM **Mayıs 2020**

Şehirler ve Yapılar

“Herhangi bir sokaktaki sıra dışı bir ev, ilgiyi hemen üzerine çeker ama sokağın bütünü hakkında hiçbir izlenim akılda kalmaz. Belirli bir ayrıntıyı fark etmek kolaydır, ancak tam aksine ne kadar basit olsa da bütünü kavramak oldukça zordur. Çoğu insanın doğal gördüğü, bütünden kopuk ayrıntılara olan ilgiyi, yapılan okumalar daha da kışkırtır. Tarihsel üsluplar üzerine sayısız kitap yazılmıştır. Bu kitaplar farklı dönemlerdeki üretimlerin küçük ve önemsiz gözükken özelliklerle nasıl birbirinden ayrıldığını gösterir. Mimarlığı tanımlama ve sınıflandırma becerisi, seyahat ederken genellikle işe yarar; görülmesi gereken her bir esere dikkat çeken gezi rehberleri vardır. Böylesi rehberler bir gezginin hayran olması gereken tüm yapıları da sıralar. Fakat bu gezginler şehirlerin kendisinde, sanat eserlerinin yer aldığı müze bölümlerinde gördüklerinden daha fazlasını görmezler.

Elinizdeki kitap okura, kentlerin belirli ideallere işaret eden varoluşlarını göstermeye çalıştı. Böylece, anıtlar ve yapılar tek tek bir bütünün parçası haline geldiler. Buradaki şehirler, belirli bir yöntemle veya benzer biçimde ele alınmadılar. Kitabın bölümleri, işlenen konular kadar çeşitli, çünkü dünyada birbiriyle özdeş iki şehir bile yoktur. Bazı durumlarda, aynı koşullar altında ve aynı nedenlerden oluşan ortak özellikleri gözlemlenmekle çok şey öğrenilebilirken, bazılarında kendine has gelişimin izlerini araştırmak gerekir.

* Rasmussen’in, kitaba yazdığı önsözden alıntı.

Ege Mimarlık 107'ye Katkı Verenler

TEMAS ATÖLYELERİ

Atölye 1: “Ân'a ve Mekâna Tanıklıklar”

Emre Gönügür, Atölye yürütücüsü
KATILIMCILAR Burcu Büber, Gizem Çalışkan, Ayşegül M. Döngel, Dilara Yaraş Er, Berfin Güzel, Gönenç Kurpınar, Meryem Özgür, Cansu Tatlı, M. Gökberk Tektek, Güzide Üstünkaya, Tubanur Yavuz, Merve Yıldırım, Habib Yılmaz, Yiğit Yolcu

Atölye 2: “Eyvandan Balkona Dışa Açılmanın Hâlleri”

Deniz Dokgöz, Atölye yürütücüsü
KATILIMCILAR Rabia Nur Bilekli, Yağmur Bulut, Furkan Gülşen, Nilay Özeler Kanan, Duygu Karabel, Seda Karakurt, Sena Keleş, Ümmügülsüm Koç, Yağmur Morçişek, Zeynep Özkaya, Mine Öztürk, Sümeyra Şahan, Nusret Uşun, Tubanur Yavuz, Melih Yiğit, Asude Yokuş

Atölye 3: “Ara Mekânlar”

Egemen Karakaya, Atölye yürütücüsü
KATILIMCILAR Ece İrem Akşit, Zehra

Betül Alkılınç, Bingöl Çakacı, Sena Gürcan, Dilek Karakaş, Şeyda Ünal, Tubanur Yavuz

Atölye 4: “Hayalimi Kur”

Murat Sönmez, Atölye yürütücüsü
KONUK MİMARLAR Nihat Eyce, Aslı Özbek, Kutlu Bal, Gökhan Aksoy, Hakan Evkaya
KATILIMCILAR İrem Aksu, Ferhat Altay, Selin Tutku Aslan, E. İmre Bilgin, Alp Emre Çelik, Mert Ergin, Ayşe Sena Gürcan, Ezgi Güven, Devrim Seda İşcan, Damla Kabadayı, Dilşad Kurdak, Doğa Su Kırallıoğlu, Büşra Ayşegül Telef, Oğuzhan Tüfenkci, Betül Yalman, Ayşe Dilara Yavaş, Çiçek Su Yavuz

Atölye 5: “Kent Bileşenleri: Temaslı Temassızlık”

Melis Varkal (Urban Tank), Tuba Doğu (Urban Tank), Atölye yürütücüleri
KATILIMCILAR Yiğithan Akçay, Ferya Alkan, Gökçe Çakır, Süleyman Burçak Çıkıkcı, Gülsüm Katmer, Yağmur Morçişek, Ilgım Tur, Esmanur Yavuz, Tubanur Yavuz

Atölye 6: “Sosyal Değil Fiziksel”

Bihter Çelik, Dilara Kara, Atölye yürütücüleri
KATILIMCILAR Buket Atila, Yeşim Belviranlı, Nur Ayhan Bol, Cansu Çakarlı, Esmâ Çam, Poyraz Gözde Gümüşayak, Buğra Güngör, Beyza Özençül, Meryem Özgür, Mustafa Gökberk Tektek, Serap Ersoy Tuzcuoğlu, Tubanur Yavuz

BÖLÜNMÜŞ EKRAN

Esra Akcan, Korhan Gümüş, Yağmur Yıldırım, Hakkı Yırtıcı

MAKALE

Can Boyacıoğlu, Yazar
Mehtap Gülçişek, Yazar

GÖRÜŞ

Burak Gürtunca, Yazar
Hülya Koç, Yazar
Gönenç Kurpınar, Yazar
Gülsüm Katmer, İllüstrasyon

Ege Mimarlık Yayın Çizgisi

EGE MİMARLIK, mimarlık mesleğinin çok boyutlu sorunlarını tartışmaya açan, özgün mimari üretimin ve yapısal çevrenin oluşumunda etkili disiplinlerarası karşılaşmaları kapsayan, kentler, mekân ve toplumsal yaşamı odağına alan araştırmaları yayınlar. Mimari kültürün sürekliliğini sağlamak adına, akademik çalışmaları ve güncel kuramsal tartışmaları okuyucu ile paylaşır.

Bu bağlamda, geçmiş ve bugünden hareketle, yerel ve küresel arasında ilişkiler kurarak gündemi/günceli yakalamaya, tasarımı tüm boyutlarıyla ele almaya çalışır.

EGE MİMARLIK bir yandan Mimarlar Odası İzmir Şubesi üyeleri için etkin bir mesleki iletişim platformu oluştururken, diğer yandan mimarlık öğrencilerine mesleki ortamın olanaklarını ve olasılıklarını tanıtarak eğitimi de kapsayan geniş bir okuyucu yelpazesine seslenir.

Yılda dört sayı hâlinde basılı ve sayısal olarak yayınlanan hakemli ve ulusal bir dergidir.

Ege Mimarlık Makale Yayın Koşulları

Yazarlar her sayı için özel olarak ilan edilen çağrıdaki içerik ve takvime uygun olarak; öncelikle birinci özet, daha sonra tam metin gönderimleri ile birinci düzeltme ve ikinci düzeltme safhalarını izleyerek teslimlerini gerçekleştirirler.

Tüm teslimler metni ve görsellerin küçültülmüş hâllerini içeren .doc (word) formatında dosyalar olarak egemim@izmimod.org.tr elektronik posta adresine gönderilmelidir. Tüm görsellerin baskıya uygun hâlleri* ayrıca gönderilmelidir.

Yazar isimleri yayınlanması istenen sırayla yazılmalı, isimlerle birlikte orcid numaraları, unvanlar ve (varsa) görev yaptıkları kurumlar (üniversiteyse bölüm adları ile birlikte) belirtilmelidir.

*EGE MİMARLIK Yayın Koşullarına ve detaylı Yazar Rehberine egemimarlik.org adresinden ulaşılabilir.

**Görseller 300dpi çözünürlükte ve kısa kenarı en az 20cm olmalıdır. Çizimler ve tablolar küçültüldüklerinde okunabilir olmalıdır.